

COLECȚIA TEOLOGICĂ

Volumul II.

5542/I

SCRIERILE
PĂRINȚILOR APOSTOLICI

DIMPREUNĂ

CU

AȘEZĂMINTELE ȘI CANOANELE APOSTOLICE

TRADUSE DIN ORIGINAL

de

Preotul IOAN MIHĂLCESCU

Profesor și Decanul Facultății de Teologie din București

Economul MATEI PĂSLARU și

Licențiat în Teologie. Paroh comuna
Urzica, județul Romanați

Economul G. N. NIȚU

Licențiat în Teologie. Paroh al Bise-
ricii Precista Mică din orașul Roman

EDITURA FACULTĂȚII DE TEOLOGIE DIN CHIȘINĂU.

1928.

12.386/II

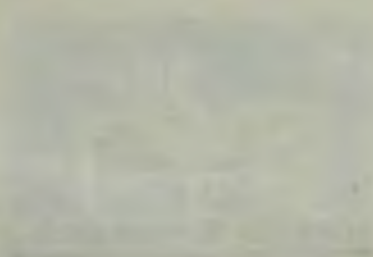
SECRET

PATENT OFFICE

UNITED STATES PATENT OFFICE

WASHINGTON, D. C.

NOV 19 1951

CARTEA II.

DESPRE EPISCOPI, PREOȚI ȘI DIACONI.

I. Despre episcopi așa am auzit dela Domnul nostru : păstorul așezat episcop peste biserici în orice parohie trebuie să fie nehulit, fără vină ¹⁾, neatins de vreo nedreptate dintr'ale oamenilor, nu mai tânăr de 50 de ani, ca să fie oarecum ferit de neorânduiele tinereții și de invinuirile păgânilor față de hulele, aduse în contra multora de către unii frați neadevărați, cari nu cunosc cuvântul lui Dumnezeu din Evanghelie: „*Oricine va vorbi cuvânt nefolositor* ²⁾, *va da socoteală de el Domnului în ziua judecății*“, și iarăș: „*Din cuvintele tale vei fi îndreptățit* ³⁾ *și din cuvintele tale vei fi osândit*“. Să fie, prin urmare, de e cu putință, învățat; chiar dacă însă este neînvățat, să fie cel puțin îndemânatec la cuvânt, având vârsta cerută. Iar dacă într'o parohie mică nu se găsește cumva unul înaintat în vârstă, care să aibă (bună) mărturie și să fie înțelept spre a fi așezat episcop, dar se găsește acolo unul tânăr, despre care toți cei împreună cu dânsul mărturisesc că este vrednic de episcopie, dovedind bătrânețe prin blândețe și bună rânduială, cercetându-se dacă de toți este mărturisit astfel, să se așeze în pace, căci și Solomon ⁴⁾ a fost rege peste Israil la vârsta de doisprezece ani, și Iosia ⁵⁾

1) Tit. 1. 6—7; I Tim. 3. 2.

2) Mt. 12. 36.

3) Mt. 12. 37.

4) III Regi. 2.

5) IV Regi 22. 1; II Paralip. 34. 1.

a domnit cu dreptate la vârsta de opt ani, asemenea și Ioas¹⁾ a fost conducătorul poporului la vârsta de șapte ani. De aceea, deși tânăr, să fie însă blând, smerit și liniștit, că zice Domnul Dumnezeu prin Isaia ²⁾: „La cine voiu privi, dacă nu la cel blând și liniștit și care tremură de cuvintele mele în orice timp“? Asemenea și în Evanghelie zice astfel: „Feriți cei blânzi³⁾, că aceia vor moșteni pământul“. Să fie însă și milostiv, căci iarăș se zice: „Feriți cei milostivi⁴⁾, că aceia se vor milui“. Să fie și făcător de pace, că zice iarăș: „Feriți făcătorii de pace⁵⁾, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema“. Să fie și cu conștiința împăcată, curat de orice răutate, viclenie și nedreptate, căci se zice iarăș: „Feriți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu“⁶⁾.

II. Să fie, așa dar, și „înfrânat la băutură⁷⁾ (treaz), cumpătat, cu bune purtări“, statornic, liniștit, „nu beșiv, nu bătăuș, ci blajin, ne gâlcevitor, neiubitor de argint“, nu de curând increștinat, ca nu mândrindu-se să cază în osânda diavolului că „oricine se înalță pe sine, se va smeri⁸⁾“. Astfel „trebuie să fie episcopul; bărbat al unei singure femei dintr'o singură căsătorie, bine chivernisindu-și casa sa“⁹⁾. De aceea, când primește hirotonia și este așezat episcop, să fie cercetat astfel: dacă este serios, credincios și cu bune purtări, dacă are sau a avut femeie serioasă și credincioasă, dacă și-a crescut copiii în temere de Dumnezeu și i-a învățat legea Domnului, dacă casnicii lui îl respectă, se tem de el și-l ascultă toți, căci. dacă cei cari tin de el după trup,

1) IV Regi. 11. 21.

2) Is. 66. 2.

3) Mt. 5. 5.

4) Mt. 5. 7.

5) Mt. 5. 9.

6) Mt. 5. 8.

7) I Tim. 3. 2. 6.

8) Luca 14. 11.

9) I Tim. 3. 2. 4.

se răscoală împotriva lui și nu-l ascultă, cum i se vor supune cei din afară de casa lui, când vor ajunge sub ascultarea lui ?

III. De aceea, să fie cercetat dacă este fără prihană în ceea ce privește nevoile vieții, căci este scris : „Cercetați ¹⁾ pe cel ce voește să fie ales în preoție“. Să fie și nepornit la mânie, că zice înțelepciunea : „Mânia și pe cei înțelepți îi duce la peire ²⁾“. Să fie apoi milos, bun, plin de dragoste, că zice Domnul : „După aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenici ai mei, dacă vă veți iubi unul pe altul“ ³⁾.

IV. Să fie și darnic, iubitor de orfani, iubitor ⁴⁾ de streini, îndatoritor, bine îndeplinindu-și slujba sa și nelipsit dela îndatorirea sa, nerușinos, cunoscând pe cel ce este mai vrednic de primire, căci dacă este vre-o văduvă care poate să-și înlesniască cele trebuitoare vieții, dar se găsește alta, care nu este văduvă, dar este săracă din pricina de boală, sau pentru că trebuie să-și crească copiii, sau din pricina vreunei neputințe trupești, spre aceasta să-și întindă mai mult mâna. Iar de este cineva strâmtorat în cele ale vieții, pentru că este lacom la mâncare sau bețiv sau leneș, nu este vrednic de ajutor, dar nici de biserică lui Dumnezeu, căci despre unii ca aceștia zice Scriptura ⁵⁾, că : „Trândavul ascunzându-și mâna în sân nu va fi în stare s'o ducă la gură“, și iarăși ⁶⁾ : „Leneșul își încrucișează mânele și-și mănâncă din carne; căci tot omul bețiv și dedat la petreceri și desfrânări va cerși și în zdrențe și în petice se va îmbrăca tot somnorosul“ ⁷⁾ și în alte locuri : „Dacă-ți îndreptezi ⁸⁾ ochii

1) Lev. 21. 17.

2) Prov. 15. 1.

3) Ioan 13. 35.

4) II Tim. 2. 15.

5) Prov. 19. 24.

6) Eccl. 4. 5.

7) Prov. 23. 21.

8) Prov. 23. 31.

la sticlele și la paharele de băut, mai târziu vei umbla mai gol ca un pisălog¹⁾, pentru că într'adevăr lenea este mama foametei.

V. Episcopul să fie nepărtinitor: nici de bogat să se teamă sau să-l măgulească mai mult decât trebuie, nici pe sărac să-l disprețuiască sau asupriască, căci zice Dumnezeu lui Moisi ¹⁾: „Să nu te sfiești de fața celui bogat, și pe sărac să nu-l miluești la judecată, că a Domnului este judecata“, și iarăș: „După merit urmărește dreptatea“ ²⁾. La mâncare și la băutura episcopul să fie moderat și cumpătat ca să poată muștra prin cumpătarea sa pe cei nedepriși cu ea. Să fie necheltuitor, nededat la desfăiări, neiubitor de plăceri, nepoftitor de mâncări alese. Să fie apoi răbdător de rele, îngăduitor în dojeni, îndemânatăc la a da multe învățături; cugetând și indeletnicindu-se cu studiul cărților Domnului, citind mult în ele, ca să interpreteze Scripturile cu îngrijire, explicând Evanghelia în legătură cu Proorocii și Legea; asemenea interpretările la Lege și Prooroci să concorde cu Evanghelia, căci zice Domnul Iisus: „Cercetați Scripturile, căci ele sunt cari dau mărturie despre Mine“ ³⁾, și iarăș: „Căci despre Mine a scris Moisi“ ⁴⁾. Înainte de toate să fie însă bun interpret, făcând deosebire între Lege și Adoualege, și arătând ce este legea credincioșilor și ce sunt lanțurile necredincioșilor, ca să nu cadă cineva în lanțuri. Ingrijește, prin urmare, episcopi, de cuvânt, ca, de-ți este cu putință, să interpretezi toate cuvânt cu cuvânt și prin multă învățatură să hrănești și să adăpi din belșug pe poporul tău cu lumina legii, căci zice Dumnezeu: „Luminați-vă cu lumina cunoștinții, cât este încă timp“ ⁵⁾.

VI. Episcopul să fie „neiubitor de câștig urât“ ⁶⁾, și mai

1) Lev. 19. 15; Exod. 23. 3.

2) Deut. 1. 17; Deut. 16. 20.

3) Ioan. 5. 39.

4) Ioan. 5. 46.

5) Osea. 10. 12.

6) Tit. 1. 7; I Tim. 3. 8.

XVII. Dacă episcopul însuș este în păcat, cum va mai îndrăzni să cerceteze fărădelegile cuiva sau să pedepsiască pe cineva, când sau el sau diaconii nu sunt curați la cuget, din pricina părtinirii sau a luării de mită, căci când cel mai mare pretinde și judecătorul primește mită, și nu se scoate la capăt judecata, făcându-se „*părtași* ¹⁾ *ai furilor și neluând aminte la judecata văduvelor*“, nu vor putea atunci cei de sub episcop să-i ajute, căci ii vor spune ceea ce este scris în Evanghelie: „*De ce vezi* ²⁾ *gunoiul din ochiul fratelui tău, iar bârna din ochiul tău nu o bagi de seamă*“? De aceea, episcopul dinpreună cu diaconii lui să se feriască de a auzi un astfel de cuvânt, adecă să nu dea prilej. Căci păcătosul când vede pe cineva făcând aceleași fapte ca și el, se întărește în a face la fel; apoi păcătosul, luând prilej dela unul, va influența asupra celorlalți, — ceea ce să nu fie! Și astfel se va strică turma, căci cu cât păcătoșii se înmulțesc, cu atât se va înmulți și răutatea pricinuită de ei, deoarece un păcat, care nu este muștrat, se înrăutățește mai mult și se răspândește la alții. Și după cum „*puțin aluat* ³⁾ *preface toată frământătura*“, și un hoț aduce necinste unui neam întreg, și „*câteva muște* ⁴⁾ *moarte strică gustul plăcut al untdelemnului*“, și când „*un împărat dă ascultare cuvintelor nedrepte, toți cei de sub el devin nelegiuiți*“, tot astfel și o oaie râioasă, dă boala altora, dacă nu este deosebită de oile cele sănătoase, și un om ciumat trebuie păzit de mulți, și un câne turbat este primejdios pentru oricine, de care s'ar atinge. Dacă, deci, și pe omul păcătos nu-l vom îndepărta din biserică lui Dumnezeu, „*vom face* ⁵⁾ *casa Domnului peșteră de tâlhari*“, căci pe păcătoși nu trebuie să-i trecem sub tăcere, ci să-i muștrăm, X

1) Ies. 1. 23.

2) Mt. 7. 3; Luca 6. 41.

3) I Cor. 5. 6; Gal. 5. 9.

4) Ecl. 10. 1.

5) Prov. 29. 12.

6) Mt. 21. 13.

să-i dojenim, să-i strâmtorăm, să le impunem posturi, ca să insuflăm evlavie și în alții, pentru că zice: „*Faceți evlavioși*¹⁾ *pe fiii lui Israil.*” Așa dar, episcopul trebuie să fie și un împiedicător al păcatelor prin dojenire, și supraveghetor al dreptății și vestitor al bunătăților pregătite de Dumnezeu și propoveditor al mâniai viitoare din ziua judecății, ca nu cumva disprețuind răsadnița lui Dumnezeu, să audă din pricina lenei ceea ce se spune la Ozea: ²⁾ „*Dece ați trecut sub tăcere nelegiuirea și ați mâncat rodul ei?*”

XVIII. Episcopul, prin urmare, să îngrijiască de toți: atât de cei cari n'au păcătuit, ca să rămână nepăcătoși, cât și de cei păcătoși, ca să se pocăiască, pentru că zice Domnul către voi: „*Vedeți*³⁾, *să nu disprețuiți pe vremul din acești mai mici*”; iar celor pocăiți trebuie să le dea iertare, căci, în acelaș timp când va zice cineva din cei ce au păcătuit cu toată inima: „*Am păcătuit*⁴⁾ *Domnului*”, va răspunde Duhul Sfânt: „*și Domnul ți-a iertat păcatul; aibi curaj, nu vei muri*”. Cunoaște-ți, deci, episcope, vrednicia ta, că precum ai moștenit puterea de a lega, tot astfel și pe cea de a deslega. Având deci puterea de a deslega, cunoaște-te pe tine însuși și ține cu vrednicie locul tău în această viață, știind că dela tine se va cere mai multă răspundere, de vreme ce „*cui s'a încredințat*⁵⁾ *mult, mai mult i se va cere*”, căci nimeni dintre oameni nu este fără păcat, afară de Cel ce s'a făcut om pentru noi, după cum stă scris: „*Nimeni nu este curat de întinăciune*⁶⁾, *chiar dacă viața lui ar fi numai o zi*”. Din pricina aceasta s'au și scris viețile și faptele dreptilor și ale patriarhilor de mai nainte, nu ca să ne arătăm că-i cunoaștem, ci ca să ne pocăim și să avem bune

1) Lev. 15. 31.

2) Osea 10. 13.

3) Mt. 18. 12.

4) II Regi 12 13.

5) Luca 12, 48.

6) Iob. 14. 4. 5.

nădejdi că vom dobândi iertare, căci greșalele lor sunt pentru noi siguranță și îndemn, că și noi, când vom păcătui, vom avea iertare, dacă ne vom pocăi, deoarece este scris: „Cine ¹⁾ se va lăuda că are inimă curată sau cine va spune că este curat de păcat?” Nimeni, prin urmare, nu este fără păcat. Tu, deci, după putință, silește-te să fii fără prihană, și poartă grijă de toți²⁾, ca să nu piară cineva scandalizat din pricina ta, căci laicul se îngrijește numai de el însuși, tu însă de toți, pentru că ai greutate mai mare și porți povară mai grea, căci scris este: „Și a zis Domnul către Moisi ³⁾: „tu și Aaron veți purta păcatele preoției“. Ca unul ce vei da socoteală, prin urmare, pentru mai mulți, îngrijește de toți, pe cei sănătoși păstrează-i, dojenește pe păcătoși și înfrânându-i prin post, ușurează-i prin iertare, și pe cel ce plânge primește-l, dacă toată biserica se roagă pentru el, și punându-ți mâinele peste el, lasă-l să fie în turmă. Pe cei somnoroși și trândavi fă-i să se schimbe, sprijinește-i ⁴⁾, îndeamnă-i, îngrijește-i, știind câtă plată ai dacă faci acestea, precum și ce primejdie te așteaptă, dacă nu porți grijă de aceștia, căci zice Ezechiil ⁵⁾ către episcopii, cari nu poartă grijă de popor: „Vai de păstorii lui Israel, cari s'au păstorit pe ei înșiși; nu oile păstoresc păstorii, ci pe ei înșiși. Laptele îl mâncați și cu lâna vă îmbrăcați, ce este gras înjunghiați, oile nu le păstoriți, pe cele slabe nu le întăriți și pe cele bolnave nu le tămăduiți și pe cele zdrobite nu le legați, pe cele alungate nu le întoarceți îndărăt și pe cele pierdute nu le-ați căutat și în asprime le-ați crescut cu batjocură. Și s'au împrăștiat pentru că nu era păstor, și s'au făcut spre mâncare tuturor fiarelor câmpului“. Și iarăși ⁶⁾: „Și n'au cercetat

1) Prov. 20, 9.

2) I Tim. 3. 2.

3) Num. 18. 1.

4) Mt. 5. 12.

5) Ezechiil 34. 2—5.

6) Ezechiil 34, 8.

păstorii oile mele, și păstorii s'au păstorit pe ei înșiși, oile însă nu le-au păstorit". Și după puțin ¹⁾: „Iată Eu sunt împotriva păstorilor, și voi cere oile mele din mâna lor, și-i voi face să înceteze de a mai păstori oile mele, și păstorii nu se vor mai păstori pe ei înșiși, și voi scăpa oile mele din mâna lor, și nu vor mai fi lor spre hrană". Și adaugă vorbind și către popor: „Iată eu ²⁾ voi judeca între oaie și oaie, și între berbece și berbece: au puțin lucru a fost vouă, că ați păsunat pășunea cea bună, și rămășița pășunii ați călcat-o cu picioarele și oile au mâncat ceea ce au călcat picioarele voastre?" Și după puțin adaugă: „Și veți cunoaște ³⁾, că eu sunt Domnul și voi oile pășunii mele; oamenii mei sunteți, și eu Dumnezeuul vostru, zice Adonai Domnul".

XIX. Ascultați, episcopilor, ascultați și voi, laicilor, cum vorbește Dumnezeu: „Voi judeca pe berbece față de berbece și pe oaie față de oaie", iar către păstori zice: „Veți fi judecați ⁴⁾ pentru neștiința voastră și pentru pierderea oilor, adecă pe episcop îl voi judeca față de episcop și pe laic față de laic și pe conducător față de conducător; căci oile și berbecii aceștia sunt cuvântătoare și nu necuvântătoare, ca să nu zică cumva laicul, că eu sunt oaie și nu păstor. Precum însă oaia care nu ascultă de păstorul cel bun este expusă lupilor spre pieire, tot astfel cea care ascultă de păstorul cel rău, are moartea în față, încât o va înghiți. De aceea trebuie să fugim de păstorii aducători de peire.

XX. Pe păstorul într'adevăr bun laicul să-l cinstească, să-l iubiască, să se teamă de el ca de părintele, ca de Domnul, ca de stăpânul său, ca de arhiereul lui Dumnezeu, ca de învățătorul pietății, căci cine-l ascultă pe el, pe Hristos îl ascultă, și cine se leapădă de el, de Hristos se leapădă, și cine nu primește pe Hristos, nu primește pe Dumnezeu

1) Ezechiil 34. 10.

2) Ezechiil 34. 17—19.

3) Ezechiil 34. 30—31.

4) Ezechiil 34. 17.

și Tatăl său. „Cine, zice, ascultă ¹⁾ de voi, de mine ascultă, și cine se leapădă de mine, se leapădă de Cel ce m'a trimis pe mine“. Asemenea episcopul să iubiască pe laici ca pe copiii lui, mângâindu-i și încălzindu-i cu râvna dragostii ca pe ouă, pentru a dobândi pui sau ca pe pui pentru a dobândi pasări, pe toți să-i dojeniască, să mustre ²⁾ pe toți câți au trebuință de muștrare, dar să nu-i bată, să-i strâmtoreze spre căință, nu însă spre nimicire, dojenindu-i să se pocăiască, pedepsindu-i spre îndreptare și spre vieață cinstită. „Păstrând ³⁾ ceea ce este tare“, adică păzind neclintit ceea ce este statornic în credință, păstorind poporul în pace; „întărind ceea ce este slab“ ⁴⁾, adică întărind prin dojană pe cel ispășit; „tămăduind ⁵⁾ ce este bolnav“, adică vindecând prin învățătură pe cei cari sunt bolnavi pentru că se îndoiesc în privința credinței; „legând ⁶⁾ ceea ce este zdrobit“, adică pe cel rățăcit sau rănit sau istovit cu totul în păcate, încât șchiopătează pe drum, legându-l prin dojană mângâitoare, ușurându-l de greșale și făcându-l să aibă bună nădejde, încât așează-l din nou sănătos în biserică, aducându-l în turmă. „Ce este alungat, întoarce ⁷⁾ îndărăt“, adică pe cel căzut în păcate și care, spre pedeapsă, a fost isgonit, nu-l lăsa să rămână afară, ci primindu-l și întorcându-l îndărăt, așează-l îndărăt în turmă, adică în poporul bisericii fără prihană. „Ce este pierdut ⁸⁾, caută“, adică pe cei cari din pricina mulțimii păcatelor și-au pierdut nădejdea de mântuire, să nu-i lași să piară cu totul; pe cei cari din pricina multei nepăsări și trândăvii au devenit somnoroși și din cauza greutății somnului și-au uitat de vieață și au stat multă

1) Luca 10. 16.

2) Mt. 23. 37.

3) Ezech 34. 16.

4) Ezech. 34. 16.

5) Ezech. 34. 4.

6) Ezech. 34. 16.

7) Ezech. 34. 16.

8) Ezechiel 34. 16.

vreme departe de turma lor, încât s'au făcut și pradă lupilor, tu caută și-i află și dojenindu-i întoarce-i îndărăt și îndeamnă-i să veghieze asupra lor și insuflă-le nădejde, neîngăduind să-ți zică ceeace spun unii, că: „*Nelegiuirile noastre asupra noastră și în ele pierim*¹⁾ și cum vom trăi?” Dacă ar fi deci cu puțință, să-și însușiască episcopul păcatul, și să zică păcătosului, tu numai pocăește-te, și eu voi primi moarte pentru tine, după cum și Domnul a murit pentru mine și pentru toți, căci „*păstorul cel bun sufletul își pune pentru oi, iar năimitul și care nu este păstor, ale căruia nu sunt oile, vede lupul venind*”, adică pe diavolul, „și lasă oile și fuge, și lupul le răpește”²⁾. Se cuvine, prin urmare, a ști, că Dumnezeu, fiind milostiv față de păcătoși, cu jurământ a făgăduit³⁾ căință. Cine a păcătuit însă și nu cunoaște făgăduința lui Dumnezeu cea despre căință și nu știe îndelunga sa răbdare și că El rabdă relele, și nu cunoaște nici sfintele Scripturi, cari vestesc aceasta, pentru că n'a fost învățat de tine, pierde din pricina neștiinței. Tu însă, ca un păstor plin de dragoste și de râvnă cercetează-ți turma numărându-o, ceeace-i pierdut caută, după cum Domnul Dumnezeu, bunul nostru părinte, a trimis pe Fiul său, bunul păstor și Mântuitor, pe învățătorul nostru Iisus, îndemnându-l „*Să lase*⁴⁾ *pe cele nouăzeci și nouă de oi în munți, și să meargă să caute pe cea pierdută, și găsindu-o, s'o ridice pe umeri și s'o aducă în turmă, bucurându-se de aflarea oii cele pierdute*”. Astfel, deci, fii următor și tu, episcop, „*cautând ce este pierdut, îndreptând la calea cea dreaptă ceeace este rătăcit, aducând înapoi ceeace s'a abătut*”⁵⁾. Căci ai putere să întorci și „*să dai*⁶⁾ *drumul celor apăsăți*”, prin tine vor-

1) Ezechiil 33. 10.

2) Ioan 10. 11—12.

3) Ezechiil. 33. 11.

4) Luca 15. 4—6; Mt. 18. 12. 13.

5) Ezechii 34. 16.

6) Luca 4. 19.

bește Mântuitorul către cel ce zace în păcate: „Iertate-ți ¹⁾ sunt păcatele; credința ta te-a mântuit, mergi în pace”. Pace neturburată însă este Biserica lui Hristos, în care slobozind pe păcătoși, așează-i la loc sănătoși și neprihăniți, având bună nădejde, îndeletnicindu-se și anevoindu-se în fapte bune, ca un doctor cu experiență și milos tămăduind pe toți cei căzuți în păcate, căci „n’au trebuință ²⁾ cei sănătoși de doctor, ci cei bolnavi; căci a venit Fiul omului să caute ³⁾ și să mântuiască pe cei pierduți”. Doctor fiind, prin urmare, al bisericii Domnului, dă îngrijirea cuvenită fiecăruia din bolnavi, prin toate mijloacele vindecă-i, însănătoșează-i, redă-i bisericii sănătoși. Păstorește turma nu „cu silă și cu asprime”, ca și cum ai domni asupra ei, ci „ca un păstor blând, care strânge mieii la sânul său și mângâie pe cele însărcinate” ⁴⁾.

XXI. Fii cinstit, bun, blajin, neprefăcut, nemincinos, nu aspru, nu semeț, nu vătămător, nu lăudăros, nu nemilostiv, nu îngâmfat, nu căutând să placi oamenilor, nu fricos, nu viclean, nu înșelând pe laicii de sub tine, nu ascunzând de ei legiuirile lui Dumnezeu și cuvintele despre pocăință, nu pripit la excomunicare și la afurisire, ci statornic, nu iubitor de muștrare, nu pornit, neprimind încontra cuiva mărturie fără trei martori, și moralitatea acestora să fie dovedită de multă vreme, și să cercetezi dacă nu cumva sunt îmboldiți de dușmănie sau de ură; căci sunt mulți răuvoitori, bârfitori, având „trei limbi” ⁵⁾, urători de frați, dându-și osteneală să risipiască oile lui Hristos, ale căror mărturii dacă te vei mulțumi să le primești fără să le cercetezi, vei împrăștia turma ta și vei da-o lupilor spre mâncare, adecă demonilor și oamenilor răi, sau mai vârtos nu oamenilor, ci fiarelor cu chip de oameni, adecă păgânilor, iudaștilor și nelegiuiților

1) Luca 7. 48. 50; Mt. 9. 2; Mt. 5. 34.

2) Mt. 9. 12.

3) Luca. 19. 10.

4) Ezech. 34. 4; Mt. 20. 25; Ies. 40. 11.

5) Sirah 28. 14.

eretici, căci de cel izgonit din biserică se apropie îndată pierzătorii ca niște lupi și socotesc să-l mănânce ca pe un miel, privind pierderea lui ca un câștig al lor, căci și tatăl acestora, diavolul, este omorător¹⁾ de oameni; iar cel afurisit pene drept prin nejudicata ta, cuprins fiind de tristeță și desnădăjduind, sau se va rătăci la păgâni sau se va opri la erezii, și se va înstreina cu totul de biserică și de nădejdea în Dumnezeu și se va apuca de nelegiuiri, și vei fi tu vinovat de pieirea lui, căci nu este drept să fii grabnic la afurisirea păcătosului și zăbavnic la primirea celui ce se pocăește, și pripit la tăiere și nemilos la tămăduirea celui ce suferă. Despre unii ca aceștia zice sfânta Scriptură: „*Picioarele lor aleargă la răutate, și grabnice sunt la a vărsa sânge; dărâmarea și nimicirea sunt în căile lor, și calea păcii nu o cunosc. Nu este temere de Dumnezeu înaintea ochilor lor*”²⁾. Calea păcii este Mântuitorul nostru Iisus Hristos, care ne-a și învățat, zicând: „*Iertați*”³⁾, și vi se va ierta; dați, și vi se va da”, adică dați iertarea păcatelor și vi se vor ierta și vouă păcatele, după cum ne-a învățat prin rugăciune să zicem către Dumnezeu: „*Iartă-ne nouă greșalele*”⁴⁾ noastre, precum și noi iertăm greșelilor noștri”. Dacă, prin urmare, nu iertați păcătoșilor, cum veți dobândi iertarea păcatelor voastre? Nu te legi dimpotrivă pe tine însuși, când zici că ierți și nu ierți? Cu însăș gura voastră vă veți contrazice, dacă ziceți că iertați și nu iertați. Să știți dar, că cine afurisește pe cel ce n'a nedreptățit sau nu primește pe cel ce se pocăește, ucide pe fratele său și varsă sânge ca și Cain⁵⁾ pe al fratelui său Abel, și sângele lui, strigând către Dumnezeu, va fi cerut dela dânsul; pentru că „dreptul ucis pe nedrept de cineva în veci „va fi în odihnă la Dumnezeu”,

1) Ioan 8. 44.

2) Ies. 59. 7—8; Rom. 3. 15—18;

3) Luca 6. 37—38.

4) Mt. 6. 12; Luca 11, 4.

5) Gen. 4.

ca și cel afurisit de episcop pe nedrept. Cine afurisește pe nevinovat ca pe un vinovat, este mai urâcios decât un ucigaș, pentru că nu se uită la milostivirea lui Dumnezeu, nici nu-și aduce aminte de bunătatea lui față de cei pocăiți, nici nu are în vedere pe cei dintre aceștia, cari au dobândit iertare de mulțimea păcatelor lor prin pocăință. Pentru aceasta este mai nerușinat ca un ucigaș trupesc cel ce isgonește pe nevinovat; asemeni și cel ce nu primește pe cei pocăiți, risipește oile lui Hristos, făcându-se protivnic Lui; căci pe cât de drept este Dumnezeu în judecarea păcătoșilor, pe atât este de milostiv în primirea celor cari se pocăesc; căci „*milă și judecată*“ a văzut la El iubitorul de Dumnezeu David ¹⁾.

XXII. Trebuie însă ca tu, episcop, să ai înaintea ochilor și cele ce au fost mai înainte și să te folosești de ele cu îndemânare la dojenirea celor ce au trebuință de cuvinte aspre sau mângâitoare. Încă și când judeci, e drept să urmezi voinței lui Dumnezeu, și în felul cum Dumnezeu judecă pe păcătoși și pe pocăiți, așa să judeci și tu. Oare nu și pe David, muștrându-l prin Natan când a păcătuit și a spus că se pocăește îndată, nu l-a izbăvit de moarte, zicând: „*Aibi curaj, nu vei muri*“? Lui Iona ²⁾ care n'a voit să predice Ninevitenilor, făcându-l să fie înghițit de mare și de chit, nu i-a scăpat viața de pieire, când s'a rugat în pântecul chitului? Pe Ezechia ³⁾, care se îngâmfase puțin, nu l-a iertat de păcat când s'a rugat cu lacrimi? Ascultați, prin urmare, episcopilor, o pildă, care folosește aici: În cartea a patra a împărașilor și în cartea a II-a a Paralipomenelor, în cea a zilelor, stă scris astfel: „*Manase* ⁴⁾ *fiul, când s'a suit pe tron ca să împărătească, eră de doisprezece ani, și a domnit cincizeci și cinci de ani în Ierusalim, și numele mamei lui eră Epsiba. Și a făcut rău înaintea Domnului, nu s'a abătut*

1) Ps. 102, 1.

2) II Regi 12, 13; Ioan.

3) IV Regi 20.

4) IV Regi 21, 1—17; II Paralip. 33, 1—13.

dela fărădelegile păgânești, pe care Domnul le-a nimicit dela fața fiilor lui Israil. Și s'a întors Manase și a zidit înălțimile pe cari le dărâmasse Ezechia, tatăl său, și a ridicat stâlpi Astartei și a îndlțat jertfelnice Astartei, și a făcut dumbrăvi, cum făcuse Ahaab, regele lui Israil. Și a ridicat altare pentru toată armata cerului, și a zidit jertfelnic în casa Domnului, despre care a zis Domnul către David și către Solomon, fiul său, că în ea voi pune numele meu. Și a ridicat Manase altare, și în ele aducea închinăciune Astartei, și zicea: Va fi numele meu în veac, și a zidit altare în amândouă curțile casei Domnului pentru armata cerului. Și el însuș a trecut pe copiii lui prin foc la Ghe-Benenom, și s'a dedat la ghiciri și la farmece și și-a rânduit vorbitori din pântece și descântători și știutori din semne și terafimi și a făcut rău peste măsură în ochii Domnului, încât l-a mâniat. Și idolii dumbrăvii turnați în metal și ciopliți, ale căror chipuri le făcuse, i-a așezat în casa Domnului, în care-și alesese Domnul să pună numele Său acolo în Ierusalim, în orașul sfânt, în veac, și a zis: nu voi mai a lăugă să mișc piciorul meu din țara lui Israil, pe care am dat-o părinților lor, numai de ar păzi toate câte le-am poruncit, potrivit poruncii, pe care le-a dat-o robul meu Moisi. Și n'au ascultat, și i-a amăgit pe ei Manase ca să facă rău înaintea Domnului mai mult decât păgânii, pe cari Domnul i-a depărtat dela fața fiilor lui Israil. Și a vorbit Domnul către Manase și către poporul lui prin gura robilor lui, a proorocilor, zicând: pentru toate câte a făcut Manase, regele lui Iuda, pentru fărădelegile lui, mai rele decât toate câte le-a făcut Amoreu înaintea sa, și pentru că a făcut pe Iuda să păcătuiască închinându-se la idolii lui, acestea zice Domnul Dumnezeuul lui Israil: iată, voi aduce rele asupra Ierusalimului și asupra lui Iuda, încât oricui le va auzi îi vor fi în amândouă urechile, și voi întinde peste Ierusalim măsura Samariei și cumpăna casei lui Ahaab, și voi șterge (de pe fața pământului) Ierusalimul, cum se șterge o placă de scris, și le voi răsturna în fața lui și

voiu da altora rămășița moștenirii mele, și pe ei li voiu da în mâinile dușmanilor lor, și vor fi spre pradă și jefuire tuturor dușmanilor lor, pentru toate nelegiuirile câte au făcut în ochii mei. Și m'au mâniat din ziua de când părinții lor au ieșit din pământul Egiptului și până în ziua aceasta. Și Manase a vărsat și sânge nevinovat mult foarte, încât a umplut cu totul Ierusalimul, afară de păcatele sale, prin care a amăgit pe Iuda ca să facă rău în ochii Domnului. Și aduse Domnul peste el pe căpeteniile puterii regelui Asiriei, și aruncară pe Manase în lanțuri și-l legară cu lanțuri de fier și-l duseră în Babilon. Și era legat și înlanțuit bine în închisoare, și i se da pâine de țărățe în mică cantitate și puțină apă cu oțet, cu măsură, ca să trăiască, și era strimtorat, și chinuit foarte. Și când fu tare strimtorat, căută fața Domnului Dumnezeului său, și se umili foarte înaintea Domnului Dumnezeului părinților săi, și se rugă către Domnul Dumnezeu, zicând: „Doamne atotțiitorule, Dumnezeul părinților noștri, al lui Abraam și al lui Isaac și al lui Iacob și al seminției lor celei drepte; cel ce ai făcut cerul și pământul dimpreună cu toată podoaba lor, cel ce ai legat marea cu cuvântul poruncii tale, cel ce ai închis abisul și l-ai pecetluit cu numele tău înfricoșat și slăvit, de care toate se înfricoșează și tremură de fața puterii tale, căci cu neputință de purtat este măreția slavei tale și mâniei amenințării tale asupra păcătoșilor nu se poate împotrivi nimeni; nemăsurată însă și necercetată este milostivirea făgăduinții tale, căci tu ești Domn îndelung răbdător, îndurător, mult milostiv și-ți pare rău de răutățile oamenilor. Că tu, Dumnezeule, după blândeța bunătății tale ai făgăduit iertarea păcătoșilor cari se pocăesc, și după mulțimea îndurărilor tale ai hotărât păcătoșilor pocăință spre mântuire. Tu deci, Domnul Dumnezeul dreptilor, n'ai pus pocăință celor drepti, lui Abraam și lui Isaac și lui Iacob, cari nu și-au păcătuit, ci ai pus pocăință asupra mea păcătosul, pentru că am făcut înaintea ta greșeli mai multe decât nisipul mării. Inmulțitu-

s'au fărădelegele mele, Doamne, înmulțitus'au fărădelegile mele, și nu sunt vrednic să ridic ochii și să privesc înălțimea cerului de mulțimea nedreptăților mele; încovoiat sunt de mulțimea lanțurilor, pentru că am încovoiat mânia ta și rău înaintea ta am făcut, încurajând urâciunile și înmulțind nedreptățile. Și acum plec genunchii inimii mele, rugând bunătatea ta. Păcătuit-am, Doamne, păcătuit-am, și fărădelegile mele le cunosc; dar cer rugându-mă: iartă-mă, Doamne, iartă-mă, și să nu mă pierzi dimpreună cu fărădelegile mele, nici să te mării asupra mea în veac, uitându-te la răutățile mele, nici să mă osândești în cele mai de jos ale pământului: Că tu ești Dumnezeu celor ce se pocăesc, și arată în mine bunătatea ta, pentru că nevrednic fiind să mă mântuești după mulțimea îndurării tale. Și te voi lauda neîncetat în toate zilele vieții mele, că pe Tine te laudă toate puterile cerești și a ta este slava în veci, amin¹⁾. Și a auzit¹⁾ Domnul glasul lui și s'a milostivit spre el. Și s'a făcut împrejurul lui flacără de foc, și s'au topit toate lanțurile dimprejurul lui, și a izbăvit Domnul pe Manase din strimtorarea lui și l-a întors în Ierusalim la împărăția lui. Și a cunoscut Manase, că Domnul însuș este Dumnezeu unic și a slujit numai Domnului Dumnezeu din toată inima lui și din tot sufletul său în toate zile vieții sale, și a fost socotit drept. Și a distrus zeii streini și idolul din casa Domnului și toate altarele, pe care le zidise pe muntele casei Domnului și în Ierusalim, și-i aruncă afară din cetate. Și a dres altarul Domnului, și a jertfit pe el jertfă de mulțumire și de laudă, și a zis Manase lui Iuda să slujiască Domnului Dumnezeu lui Ișrail. Și adormi în pace cu părinții lui. Și în locul lui a domnit fiul său Amos, și a făcut rele înaintea Domnului, atâtea câte a făcut Manase, părintele său, în cei dintâi ani ai domniei lui, și a mâniat pe Domnul Dumnezeu său¹⁾.

XXIII. Ați auzit, iubiții noștri copii, cum Domnul Dumnezeu pe cel ce s'a închinat idolilor și a ucis mulți nevino-

1) II Paralip. 33, 13, 15, 16, 20, 22; IV Regi 21, 18.

vați, răsbunându-se pentru scurt timp asupra lui, l-a primit după ce s'a căit, și iertându-i păcatele, l-a adus din nou pe scaunul împărăției, căci Dumnezeu nu numai că iartă pe cei pocăiți, dar îi și aduce la vrednicia dintăi. Păcat mai mare decât idololatria nu este, pentrucă ea este nelegiuire față de Dumnezeu; dar cu toate acestea și ea se iartă prin pocăință sinceră. Dacă păcătuește însă cineva cu știință (cu premeditare), ispitind pe Dumnezeu, ca și când El n'ar pedepsi pe cei răi, unul ca acesta nu va avea iertare, de va zice în inima sa: „Iertate îmi vor fi, pentrucă voi umblă în obicinuința inimii mele rele”¹⁾. Așa a fost și Amos, fiul lui Manase, căci zice Scriptura: „Și Amos²⁾ și-a făcut judecată rea ca să calce legea și a zis: tatăl meu din tinerețe a păcătuit multe și la bătrânețe s'a pocăit. Și eu acum voi umblă în celece dorește sufletul meu, și mai târziu mă voi întoarce către Domnul. Și a făcut rău înaintea Domnului mai mult decât toți înaintașii lui, și în grabă l-a nimicit Domnul Dumnezeu de pe pământul lui cel bun; și au năvălit asupra lui slugile sale și l-au ucis în casa sa, și a domnit numai doi ani”.

XXIV. Luați aminte dar, laicilor, nu cumva vreunul din voi să-și întăriască în inima sa judecata lui Amos, căci va pieri în scurt. Asemenea episcopul să observe, pe cât poate, ca cei cari n'au păcătuit, să rămână nepăcătoși, și pe cei ce s'au întors dela păcate să-i primiască, purtând grijă de ei; iar dacă fiind nemilos, nu va primi pe cel pocăit, va păcătui față de Domnul Dumnezeuul său, osândindu-se pe sine pentru dreptatea aceluia și neprimind pe acela pe care (Dumnezeu) l-a primit prin Hristos, pentru care a trimis pe Fiul său pe pământ la oameni în chip de om, pentru care a încuviințat să se nască din femeie El, făcătorul bărbatului și al femeiei; pentru care, necruțând nici cruce nici moarte și nici îngropare, a îngăduit să pătımiască Cel ce prin firea sa

1) Deut. 29 19.

2) IV Regi 21, 19—26; II Paral. 33, 21—24.

fătărilor, nu mult cheltuitori, nu întrebuițând darurile lui Dumnezeu ca fiind streine, ci ca fiind ale voastre“, ca unii ce ați fost puși iconomi ¹⁾ buni, ca unii cari veți da socoteală ²⁾ lui Dumnezeu.

XXV. Episcopul să aibă hrană cumpătată și îmbrăcăminte potrivită cu trebuința și demnitatea lui. De cele ale Domnului să se folosiască nu ca de unele străine, ci cu măsură, căci „vrednic ³⁾ este lucrătorul de plata sa“. Ne cheltuitor, nici fanfaron, ci poffind numai cele necesare spre întreținere. Ofrandele cari se dau potrivit poruncii lui Dumnezeu din zecimi și din pângă să le cheltuiască ca om al lui Dumnezeu. Cele ce se aduc de bună voe pentru săraci, să le iconomisiască bine pentru orfani și pentru văduve și pentru cei strâmtorați și pentru străinii săraci, ca cel ce are luător de socoteală pentru acestea pe Dumnezeu, care i-a încredințat iconomia aceasta. Impărțiți însă cu dreptate tuturor celor ce au trebuință, și folosiți-vă și voi din cele ale Domnului, nu însă abuzând, mâncați din ele, dar nu consumați toate numai voi, ci împărțiți-le împreună cu săracii și veți fi fără vină înaintea lui Dumnezeu, căci dacă le veți mânca numai voi, veți fi muștrați de Dumnezeu, care va zice către voi ca către niște nesățioși și singuri mîncători: „Laptele îl mâncați și cu lână vă îmbrăcați“, ⁴⁾ și în altă parte „Oare voi singuri locuiți pământul ⁵⁾ ?“ De aceea și în lege vi s'a poruncit: „Să iubești ⁶⁾ pe aproapele tău ca însuși pe tine“. Și acestea le spunem nu ca să nu vă împărtașiți din ostenelele voastre, căci este scris: „Să nu legi ⁷⁾ gura bouului care treieră“, ci ca să gustați din ele cu măsură, după dreptate. După cum, prin urmare, bouul,

1) I Petr. 4. 10.

2) Luca 16. 2

3) Luca 10. 7.

4) Ezechiel 34. 3.

5) Ies. 5. 8.

6) Lev. 19. 18.

7) Deut. 25. 4; I Cor. 9.9.

care treieră în arie, mănâncă fără să fie oprit, dar nu mănâncă tot, astfel și voi, lucrând în arie, adică în biserica lui Dumnezeu, mâncați de la biserică cași Leviții, cari slujiau la cortul mărturiei, ce închipuia biserica întru toate; afară de aceasta, și după nume cortul era hotărât mai dinainte ca mărturie a bisericii. Leviții, deși servind cortului, din darurile date la jertfelnicul lui Dumnezeu de întreg poporul și din prinoase și din pângă și din zeciuială și din jertfe și din ofrande se împărtășiau slobod, ei și femeile lor și fiii lor și fiicele lor; iar fiindcă lucrul lor era slujirea la cort, pentru aceasta n'au primit moștenire de pământ între fiii lui Israel, căci cele ce da poporul erau partea lui Levi și moștenirea seminției sale ¹⁾. Astăzi dar, voi, episcopilor, sunteți pentru poporul vostru preoți-leviți, cari slujiți la cortul sfânt, în sfânta, sobornicească biserică, și stați lângă jertfelnicul Domnului Dumnezeului nostru și-i aduceți jertfele cuvântătoare și fără de sânge prin „Iisus, marele Arhiereu”.²⁾ Voi sunteți proorocii, stăpânitorii, conducătorii și împărații laicilor de sub conducerea voastră, mijlocitorii lui Dumnezeu și ai credincioșilor Săi, primitorii și vestitorii cuvântului, cunoscătorii Scripturilor și glasul lui Dumnezeu și martorii voinții Sale, cari purtați păcatele tuturor și veți da socoteală despre toți; pe cari, precum ați auzit, cuvântul lui Dumnezeu vă amenință greu, de veți ascunde de oameni „cheia cunoștinții”³⁾; pe cari vă amenință primejdie de pierzare, dacă nu veți vesti voința Lui, poporului de sub voi; cari veți avea de la Dumnezeu plată nemincinoasă și cinste nespus de slăvită, dacă veți sluji bine la cortul cel sfânt, căci deoarece purtați povara, vi se și cuvine să vă bucurați de îngrijirile altora pentru hrană și celelalte trebuinți, pentru că sunteți următori ai Domnului Hristos, și precum „El a purtat”⁴⁾ pe cruce păcatele noastre ale tuturor“, fiind răstignit cel

1) Num. 18. 20.

2) Ebr. 4. 14.

3) Luca 11. 52.

4) I Petr. 2. 24.

nevinovat pentru cei vrednici de pedeapsă, astfel și voi trebuie să vă însușiți păcatele poporului, căci despre Mântuitorul se zice la Isaia ¹⁾ că: „Acesta păcatele noastre poartă și suferă durere pentru noi“, și iarăși: „El a purtat ²⁾ păcatele multora și pentru fărădelegile lor a fost dat morții“. Cum, deci, voi sunteți pildă, astfel și voi aveți pildă pe Hristos. După cum, deci, El a luat asuprași păcatele voastre ale tuturor, astfel și voi luați asupra-vă pe ale laicilor de sub voi, căci să nu socotiți, că episcopatul este o povară lesnicioasă ³⁾ sau ușoară. Trebuie prin urmare, cum purtați povara, astfel și din roade să vă împărtășiți cei dintâi și să dați săracilor, ca unii ce veți da socoteală Aceluia, care vă va cere socoteală fără să poată fi amăgit, căci trebuie ca cei cari slujesc bisericii, dela biserică să se hrăniască, precum: preoții, leviții, proestoșii, slujitorii lui Dumnezeu, cum este scris în cartea Numerilor despre preoți. Și a zis Domnul către Aaron: ⁴⁾ tu și fiii tăi și casa părintelui tău veți purta păcatele templului, ale preoției voastre. Iată, am dat ⁵⁾ vouă paza pârgei, din toate cele consfințite mie de fiii lui Israil. Ție ți le-am dat ca parte, și fiilor tăi împreună cu tine, prin lege veșnică. Și acestea vor fi ale voastre din cele consfințite: din roade și din darurile și din toate jertfele pentru păcate și pentru vina lor, și câte sunt datori să-mi aducă din toate cele consfințite, ale tale vor fi și ale fiilor tăi. În templu să le mâncați; și după puțin: „Toată pârga ⁶⁾ untdelemnului și a vinului și a grâului, pe care o va da Domnului, ție ți-am dat-o și cele întâi născute; ție ți le-am dat toate și al tău va fi tot ce este mie consfințit; tot întâiul-născut al omului și al animalului curat și necurat și din jertfă și din piept și din spata dreaptă dă preoților și celorlalți leviți, cari sunt ajutorii lor“.

1) Is. 53. 4.

2) Is. 53. 12.

3) Mt. 11. 30.

4) Num. 18. 1.

5) Num. 18. 8—10.

6) Num. 18. 12—21.

XXVI. Ascultați acestea și voi, laicilor, biserica cea aleasă a lui Dumnezeu; căci și poporul mai înainte s'a numit „popor al lui Dumnezeu și neam sfânt“¹⁾, și voi sunteți prin urmare biserică sfântă a lui Dumnezeu, „înscrisă“²⁾ în cer, preoție împărătească, neam sfânt, popor spre dobândire, mireasă³⁾ împodobită“ Domnului Dumnezeu, biserică mare, biserică credincioasă. Cele ce s'au spus mai înainte, ascultă acum: prinoase și zeciuiele și pângă sunt ale Arhierelui Hristos și ale slujitorilor Săi, zeciuiele de mântuire, începutul numelui lui Iisus. Ascultă, sfântă biserică sobornicească, care ai scăpat de cele zece plăgi⁴⁾ și ai primit decalogul⁵⁾ și ai învățat legea și ai păstrat credința și ai crezut în Domnul Iisus și ai cunoscut zecimea și ai crezut în I (iota), care este începutul numelui Iisus, care ai crezut și ești numită cu numele lui și ai fost întărită pe desăvârșirea slavei Lui: jertfele de atunci sunt acum rugăciuni și cereri și mulțumiri; pângă și zeciuiele și prinoasele și darurile de atunci sunt acum darurile ce se aduc prin episcopi curvioși, Domnului Dumnezeu prin Iisus Hristos, care a murit pentru ele; căci aceștia (episcopii) sunt arhierii voștri, iar preoții voștri sunt presbiterii, și leviții voștri sunt acum diaconii, și citeții voștri și cântăreții și portarii, diaconitele voastre și văduvele și fecioarele și orfanii voștri. Mai presus însă de toți aceștia este arhierul, este episcopul. El este slujitorul cuvântului, păzitorul științei, mijlocitor între Dumnezeu și voi în slujbele dumnezeiești. El este dascălul pietății, el este după Dumnezeu părintele vostru, „care prin apă și prin duh“⁶⁾ v'a născut a doua oară spre înfiere. El este căpetenia și conducătorul vostru, el este împăratul și stăpânitorul vostru, el Dumnezeul

1) Exod. 19. 5. 6.

2) Ebr. 12. 23; I Petr. 2. 9.

3) Apoc. 21. 2.

4) Exod. 9. 14.

5) Exod 34. 28; Deut 4. 13.

6) Ioan 3. 5.

vostru pământesc după Dumnezeu, care trebuie să se bucure de cinste din partea voastră, căci despre acesta și despre cei asemenea lui vorbește Dumnezeu: „*Eu am spus: dumnezei¹⁾ sunteți și fii ai Celui prea înalt sunteți toți*“, și: „*Pe dumnezei să nu-i vorbești²⁾ de rău*“, căci episcopul, ca și Dumnezeu, să aibă întâietatea la respectul pe care trebuie să îl dați potrivit demnității lui, cu care stăpânește clerul și predomnește peste întreg poporul. Diaconul să stea în preajma acestuia, ca Hristos lângă Tatăl, și să slujiască lui în toate fără prihană, precum Hristos, nefăcând dela sine nimic, face întotdeauna cele ce bine plac Tatălui. Iar diaconița să fie cinstită de voi în chipul Sfântului Duh, nimic făcând sau vorbind fără diacon, după cum nici Mângâitorul nu face sau nu vorbește ceva dela sine, ci slăvind pe Hristos, așteaptă voința Lui. Și după cum nu este cu putință a crede în Hristos fără învățătura Duhului, tot astfel fără diaconiță nici o femeie să nu se înfățișeze la diacon sau la episcop. Și preoții să fie socotiți de voi în chipul nostru, al apostolilor; să vă fie învățători ai cunoștinții de Dumnezeu, deoarece și Domnul, când ne-a trimis pe noi, ne-a spus: „*mergând³⁾ învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfânt, învățându-i să păziască toate câte am poruncit vouă*“. Și văduvele și orfanii să fie socotiți de voi în chipul altarului și fecioarele în chipul cădelniței și ca tămâia să fie respectate.

XXVII. După cum, prin urmare, celui din altă seminție, care nu era levit, nu-i era îngăduit să aducă ceva (la altar), sau să meargă la jertfelnic fără preot, tot astfel și voi să nu faceți nimic fără episcop; iar de face cineva ceva fără de episcop, în zădar o face, căci nu i se va socoti ca faptă, căci precum Saul când a adus jertfă fără Samuil, a auzit

1) Ps. 81. 6.

2) Exod 22. 28.

3) Mt. 28. 19—20.

„In zădar ¹⁾ te-ai ostentit“, așa oricare laic, săvârșind ceva fără preot, se ostenește în zădar. Și după cum regele Osea ²⁾, pentru că a săvârșit cele preoțești nefiind preot, a fost lovit cu lepră pentru călcarea de lege, tot astfel orice laic nu va fi nepedepsit, dacă disprețuește pe Dumnezeu și înbunește împotriva preoților lui și-și răpește lui-și cinstea, neurmând pe Hristos, care „nu s'a mărit ³⁾ pe sine ca să se facă arhiereu, ci a așteptat să audă pe Tatăl: „S'a jurat Domnul ⁴⁾ și nu-i va părea rău; tu ești preot în veac după rânduiala lui Melchisedec“. Dacă, prin urmare, Hristos nu se mărește pe sine fără Tatăl, cum poate atunci un om (laic) să se ridice pe sine la treapta preoțească, dacă nu primește vrednicia dela cel mai mare, și să facă cele ce sunt îngăduite numai preoților? Sau oare Coriții ⁵⁾, deși erau din seminția lui Levi, n'au fost înghițiți de foc, pentru că s'au răsculat împotriva lui Moisi și a lui Aaron și s'au certat pentru cele ce nu li se cădeau? Și Datan și Abiron ⁶⁾ n'au fost aruncați în iad, vii fiind? Și toiagul inverzind n'a îndepărtat nebunia multora și a arătat arhiereu pe cel ales de Domnul? Se cuvine deci și voi, fraților, ca jertfele voastre sau prinoasele să le aduceți episcopului ca arhiereului, sau prin voi înși-vă, sau prin diaconi; nu mai puțin și pârga și zeciuala și cele de bunăvoie dăruite lui aduceți-le, căci el cunoaște bine pe cei strâmtorați și dă liecăruiia potrivit, ca nu unul să primiască de mai multe ori în aceeaș zi sau în aceeaș săptămână, iar altul de loc; pentru că este drept să ajute mai mult pe cei strimtorați într'adevăr, decât pe cei cari se cred strimtorați.

XXVIII. Acelora cari preferă sa cheme femei bătrâne la agapă ⁷⁾ sau la ospăț, cum l-a numit Domnul, să le-o trimită.

1) I Regi 13 13.

2) II Paral. 26. 16. 21.

3) Ebr. 5. 5. 6.

4) Ps. 109. 4.

5) Num. 16.

6) Num. 16.

7) Luca 14. 13.

de mai multe ori pe aceea pe care diaconii o știu că este nevoiașă. La ospăț, să se pună însă la o parte ceea ce se obicinuește păstorului, ca preot, adevărat pângărit, chiar dacă preotul nu este de față la ospăț, spre cinstea lui Dumnezeu, care i-a încredințat preoția; iar cât se dă fiecareea dintre femeile bătrâne, să se dea îndoit diaconilor spre cinstea lui Hristos. Preoților însă, pentru că au să se osteniască în cuvântul învățaturii ¹⁾, să li se deosebiască și lor îndoit partea spre cinstea apostolilor Domnului, al căror loc îl și țin ca sfetnici ai episcopului și coroană a bisericii, căci ei sunt adunarea, și sfatul bisericii. De este însă de față și citeț să primiască și ei o parte spre cinstea proorocilor; tot astfel și psaltul și portarul. Așa dar, laicii să dea fiecărei vrednicii cinstea cuvenită prin daruri și îngrijirea cu cele trebuitoare vieții. Să nu supere însă pentru orice pe cel mai mare, ci să-i aducă la cunoștință cele ce voesc prin slujitori, adevărat prin diaconi, către cari pot vorbi mai fără sfială, căci nici la atotșitorul Dumnezeu nu se poate intra decât numai prin Hristos. ²⁾ Astfel deci, laicii toate câte voesc și, să le facă cunoscute episcopului prin diacon, și el să le îndepliniască așa cum găsește cu cale, căci nici în vechime la templu nu se aducea sau se făcea ceva sfânt fără preot, pentru că „buzele preotului vor păzi știința, și lege se va cere din gura lui“, zice undeva proorocul Agheu ³⁾. Chiar și închinătorii la demoni în uriciunile lor pângărite și scârboase și necurate până astăzi imitează templul sfânt; și deși în asemănare uriciunea lor se deosebește mult de templu, cu toate acestea ei în practicele lor vrednice de râs nu aduc nici nu fac nimic fără de preotul lor pângărit, ci socotesc pe preotul lor gură (a idolilor) de piatră, așteptând ce le va porunci ca să facă, și toate câte le va porunci, le îndeplinesc și fără el nu fac nimic și cinstesc pe preotul lor și numele lui îl socotesc

1) 1 Tim. 5. 17.

2) Ioan 14. 6.

3) Mal. 2. 7.

sfânt, spre cinstea idolilor fără viață și spre închinarea la durerile rele. Dacă, prin urmare, aceia, cinstind practice deșarte și mincinoase și neavând nimic pe ce să-și sprijine nădejdea, doresc să imiteze templul, cu cât mai drept este ca voi, cari aveți credința cea mai adevărată și nădejde nemincinoasă și cari așteptați făgăduință slăvită și vecinică și statornică, să cinstiți prin proestoșii voștri pe Domnul Dumnezeu, socotind pe episcopi că sunt gura lui Dumnezeu?

XXIX. Dacă Aaron, pentrucă a anunțat lui Faraon cuvintele din partea lui Moisi, se numește profet, iar Moisi, dumnezeul lui Faraon, ca rege și arhieru în acelaș timp, cum zice Dumnezeu către el: „*Te-am pus Dumnezeu* ¹⁾ *peste Faraon, și Aaron, fratele tău, va fi profetul tău*“, pentruce adecă și voi să nu socotiți pe mijlocitorii voștri de profeti ai cuvântului și să-i respectați ca pe niște dumnezei?

XXX. Acum însă pentru voi Aaron este diaconul, iar Moisi este episcopul; dacă, deci, Moisi a fost numit Dumnezeu de către Domnul, și pentru voi episcopul să fie respectat ca Dumnezeu și diaconul ca profetul său, căci precum Hristos fără Tatăl nu face nimic, astfel nici diaconul fără episcop, și precum nu este fiu fără tată, astfel nici diacon fără episcop, și precum fiul datorește (supunere) tatălui, astfel și orice diacon datorește (supunere) episcopului. Și precum fiul²⁾ este ingerul și profetul tatălui, astfel și diaconul³⁾ este ingerul și profetul episcopului.

XXXI. De aceea și toate cele săvârșite de el către cineva să fie cunoscute episcopului și prin el să le îndeplinească; indeobște, nimic să nu facă fără episcop nici să dea cuiva ceva fără știința lui, căci dacă, fiind cineva strimtorat, va da cuiva pe ascuns de episcop, spre necinstirea episcopului va da, pentrucă-l defaimă că nu îngrijește de cei strimtorați. Cine vorbește însă de rău pe episcop cu cuvântul sau cu fapta, păcătuiește lui Dumnezeu, căci nu ascultă de El

1) Exod. 7. 1.

2) Ies. 9. 6.

3) Deut. 18. 15.

care zice: „Pe dumnezeii tăi¹⁾ să nu-i vorbești de rău“, căci nu pentru schimonositurile de piatră sau de lemn a legiuit, cari sunt scârboase din pricină că poartă nume mincinos, ci pentru preoți și judecători, cărora le-a și zis „Dumnezei sunteți²⁾ și fii ai Celui prea înalt“.

XXXII. Dacă tu, diacone, știi pe cineva, în strimtorare încunoștințează pe episcop și astfel dă-i; să nu faci însă ceva pe ascuns spre necinstirea lui, ca să nu faci să se ridice murmur împotriva lui; căci nu împotriva lui se va face murmurul, ci împotriva Domnului Dumnezeu, și diaconul și ceilalți vor auzi cum au auzit Aron³⁾ și Mariam, când au vorbit împotriva lui Moisi: „Cum, nu v'ați temut să vorbiți împotriva lui Moisi, slujitorul meu?“ Și apoi însuș Moisi⁴⁾ zice celor cari se uniseră împotriva lui: „Nu împotriva noastră este murmurul vostru, ci împotriva Domnului Dumnezeului nostru“, căci dacă cel ce a zis unui laic „raca“⁵⁾ sau „nebune“ nu va rămâne nepedepsit, pentru că a luat în răs numele lui Hristos, cum ar rămâne nepedepsit cel care ar vorbi împotriva unui episcop, prin care Domnul v'a dat Duhul Sfânt, prin punerea mâinilor, prin care ați învățat dogmele sfinte și „ați cunoscut⁶⁾ pe Dumnezeu“ și ați crezut în Hristos, prin care „ați fost cunoscuți de Dumnezeu“, prin care ați fost pecetluiți „cu untuldelemn al bucuriei“⁷⁾ și cu mirul înțelepciunii, prin care ați fost arătați „fii ai luminii“⁸⁾, prin care Domnul la botezul vostru, mărturisind prin punerea mâinilor episcopului, a făcut să răsunе sfântul său glas asupra fiecăruia din voi, zicând: „Fiul meu ești tu, eu astăzi te-am născut“⁹⁾.

1) Exod, 22. 28.

2) Ps. 81. 6.

3) Num. 12. 8.

4) Exod. 16. 8.

5) Mt. 5. 22.

6) Gal. 4. 9.

7) Ps. 44. 8.

8) Ioan. 12. 36; 1. Tess, 5. 5.

9) Ps. 2. 7.

XXXIII. Prin episcopul tău Dumnezeu te înfiază, omule. Cunoaște, fiule, pe adevărata ta mamă și iubește-o, și cinsteste pe cel care, după Dumnezeu, este tatăl tău, căci dacă despre părinții trupești zice dumnezeiescul cuvânt: „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca să-ți fie bine“¹⁾, și: „Cine vorbește de rău pe tată sau pe mamă, cu moarte să moară“²⁾, cu cât mai mult pentru părinții duhovnicești vă va îndemna cuvântul să-i cinstiți și să-i iubiți, ca pe binefăcători și mijlocitori către Dumnezeu? Pe cei cari „v'au născut a doua oară prin apă“³⁾, pe cei cari v'au umplut cu duhul sfânt, pe cei cari v'au hrănit cu laptele cuvântului⁴⁾; pe cei cari v'au crescut în știință, pe cei cari v'au întărit cu povețe, pe cei cari v'au învrednicit de trupul mântuitor și de prețiosul sânge, pe cei cari v'au izbăvit de păcate⁵⁾ și v'au făcut părtași ai sfintei și infricoșatei Euharistii, precum și părtași și împreună moștenitori ai făgăduinții⁶⁾ lui Dumnezeu, pe aceștia cinstiți-i cu toate onorurile, având respect față de ei, căci ei au primit dela Dumnezeu putere⁷⁾ asupra vieții și asupra morții pentru a judecă pe păcătoși și a-i osândi la moarte vecinică, și a izbăvi de păcate pe cei cari se pocăesc și a-i face vii.

XXXIV. Pe aceștia socotiți-i de stăpânitori și împărați ai voștri, și dați-le dăjdi⁸⁾ ca unor împărați, căci atât ei cât și cei ai casei lor dela voi trebuie să se hrăniască. Precum Samuil⁹⁾ a rânduit în întâia carte a Împăraților birurile pe cari poporul să le dea pentru rege, și precum Moisi a rânduit pentru preoți, tot astfel și noi vă rânduiim pentru epis-

1) Exod. 20. 12.

2) Exod. 21. 16.

3) Ioan. 3. 5; Acte. 8. 5.

4) I Cor. 3. 2.

5) Mt. 16. 19.

6) Efeseni. 3. 6.

7) Mt. 25. 41.

8) Rom. 13. 7.

9) I Regi 8.

copi, căci dacă acolo poporul da dajdiile după mărimea împăratului, cu cât mai mult și acum nu trebuie oare episcopul să primiască dela voi cele hotărâte lui de Dumnezeu pentru întreținerea lui și a clericilor din prejurul lui? Ba, mai trebuie adăugat ceva: acesta să primiască mai mult decât primia acela în vechime, căci acela hotărâ numai cele privitoare la oștire, îngrijindu-se de războiu și de pace spre paza trupurilor, iar acesta poartă grija de preoția dumnezească, rugându-se ca trupul și sufletul să fie ferite de primejdii. Cu cât, prin urmare, sufletul este mai presus de trup, cu atâta preoția este mai presus ca împărăția, căci ea desleagă și leagă pe cei vrednici de pedeapsă sau de iertare. De aceea, pe episcop sunteți datori să-l iubiți ca pe părintele vostru, să vă temeți de el ca de împărat, și să-l cinștiți ca pe Domnul, roadele voastre și ostenelele mânilor voastre aducându-i-le spre binecuvântarea voastră, pârga și zeciuiala și prinoasele voastre și darurile voastre dându-le lui ca unui preot al lui Dumnezeu, pârgă din grâu, din vin, din untdelemn, din poame, din lână, și din toate câte vă dăruște Domnul Dumnezeu. Și-ți va fi proaducerea ta primită spre „*miros de bună mireasmă*“¹⁾ Domnului Dumnezeului tău, și va binecuvânta Domnul lucrurile mânilor tale și va înmulți bunătățile pământului tău, căci: „*Binecuvântare este pe capul celui ce dă și altora*“²⁾.

XXXV. Trebuie să știți însă, că, deși Domnul v'a scăpat de lanțurile streine ale robiei și v'a scos la odihnă, ne mai lăsându-vă să jertfiți animale necuvântătoare pentru păcate și pentru curățire și pentru împăcare și pentru spălări continue și stropiri, nici de cum nu v'a scutit însă și de celece datoraji preoților, și de binefacerile către cei săraci, căci vă spune Domnul în Evanghelie: „*De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor și a fariseilor, nu veți intra în împărăția cerurilor*“³⁾. Atunci însă va prisosi

1) Exod. 29. 18. 25—41.

2) Prov. 11. 26.

3) Mt. 5. 20.

dreptatea voastră, când veți avea mai multă grijă de preoți și de orfani și de văduve, cum este scris: „A împărțit, a dat săracilor, dreptatea lui rămâne în veac“¹⁾, și iarăș: „Prin milostenii și credință se curăță de păcate“²⁾, și iarăș: „Binecuvântat este orice suflet curat“³⁾. Astfel deci să faci, cum a poruncit Domnul, și să dai preotului cele ce-i datorezi: pargă din treeriș și din vin și din jertfa pentru păcate, ca unui mijlocitor între Dumnezeu și cei cari au trebuință de curățire și de iertare, căci se cuvine ca tu să dai, iar el să administreze, ca iconom și îngrijitor al trebilor bisericesti. Nu vei controla însă pe episcop nici vei supraveghea administrația lui, cum face sau când, sau cui, sau unde dă, sau dacă împarte bine sau rău sau cum trebuie; căci are controlor pe Domnul Dumnezeu, care a încredințat în mâinile lui administrația aceasta și l-a învrednicit de preoția unei atât de mari trepte.

XXXVI. Aiți înaintea ochilor frica de Dumnezeu, întotdeauna aducându-ți aminte de cele zece porunci ale lui Dumnezeu: „A iubi“⁴⁾ pe Domnul Dumnezeu“, unul și singurul „din toată vârtutea“, a nu te închină la idoli sau altora, precum: zeilor fără suflet sau necuvântătoarelor sau demonilor. Cunoaște minunata creațiune a lui Dumnezeu, care a luat început prin Hristos, și să serbezi ziua sâmbetei, pentru Cel ce a încetat de a mai creă, n'a încetat însă de a-și arăta pronia Sa; să serbezi sâmbăta gândind la lege, nu încetând lucrul mânilor. Depărtează dela tine orice dorință nelegiuită, orice faptă rea ce duce la pieirea oamenilor, orice mânie. Pe părinți cinstește ca pe pricinuitoarii nașterii tale. „Iubește pe aproapele tău ca pe tine însuși“⁵⁾. Fii în părtășie de viață cu cei săraci. Fugi de jurământul strâmb și de

1) Ps. 111. 9.

2) Prov. 16. 6.

3) Prov. 11. 25.

4) Deut. 6. 5.

5) Mt. 19. 19.

jurământul des și zădarnic, căci nu vei rămâne nepedepsit. „Să nu te arăți înaintea preoților cu mânele goale”¹⁾, și adu darurile tale de bunăvoie fără să contenești vre-odată. Și biserica lui Hristos nu-o părăsi, mergând în ea desdedimineață mai înainte de a începe orice lucru, și seara iarăș, mulțumind lui Dumnezeu pentru toate și pentrucă ți-a dăruit viața. Lucrează, muncește necontenit, ostenește-te, adu Domnului darurile tale de bunăvoie, căci „Cinstește”, zice „pe Domnul”²⁾ din ostenețele tale drepte. În corbană aruncând ceeace poți, dă streinilor una sau două sau cinci parale. „Adună-ți comoara în cer”³⁾, unde nici moliile nici furii nu o strică; și făcând astfel, nu judecă pe episcopul tău sau pe un laic ca și tine, căci dacă judeci pe fratele tău, te-ai făcut judecător, cu toate că nimeni nu te-a ales să fii; și preoților numai s'a încredințat să judece, că lor s'a zis „Judecați⁴⁾ judecată dreaptă”, și iarăș: „Fiți zarafi iscusii”⁵⁾. Vouă însă nu vi s'a îngăduit să judecați, ci, dimpotrivă, celor ce sunt afară de vrednicia judecătorească, se zice: „Nu judecați⁶⁾, și nu veți fi judecați”.

XXXVII. Episcopul, negreșit, trebuie să judece drept, cum este scris: „Judecați⁷⁾ judecată dreaptă”, și în altă parte: „Pentruce însă nu judecați și la voi ceeace este drept”? Fiți, deci, ca niște schimbători de bani înțelepți, căci precum aceștia aruncă monedele false, iar pe cele bune le primesc, în acelaș chip și episcopul trebuie să păstreze ceeace este neprihănit, iar ceeace este vrednic de hulă sau să tămăduiască sau să lepede afară ca fiind bolnav fără leac, și să nu pedepsiască în grabă nici să dea crezare oricui, căci este cu puțință, ca unii, din invidie sau ură în contra vreunui

1) Exod. 23. 15.

2) Prov. 3. 9.

3) Mt. 6. 20; Luca 12. 33.

4) Zah. 7. 9.

5) Apocrif.

6) Luca 6. 37; Mt. 7. 1.

7) Ioan 7. 24; Luca 12. 57.

frate, să stârniască invinuire nedreaptă, ca cei doi bătrâni în contra Suzanei ¹⁾ în Babilon, și ca Egipteanca în contra lui Iosif ²⁾. Tu, deci, ca „om ³⁾ al lui Dumnezeu“ nu primi cu ușurință așa ceva, „ca să nu pierzi pe cel nevinovat ⁴⁾ și să omori pe cel drept“, căci cel ce voește să primiască așa ceva, este mai mult tatăl mâniei decât al păcii. Unde este însă mânie, acolo Domnul nu este ⁵⁾, pentru că mânia este prietena Satanei, zic de mânia scornită pe nedrept prin frați mincinoși și care niciodată nu lasă să fie bună înțelegere în biserică. De aceea, când știți asemenea neînțelepți, gâlcevitori, cari se bucură de răul altuia, nu vă încredeți în ei, ci chiar păziți-vă de asemenea oameni, când auziți ceva dela ei în contra vreunui frate, căci în ochii lor uciderea este lucru de nimic, și când nu bănuiește cineva, duc pe om la pieire.

XXXVIII. Tu, duci, întoarce-ți luarea aminte către cel învinuit, cercetând cu înțelepciune purtarea lui, care și ce fel este, și dacă vei afla că el este în adevăr vinovat, fă după învățătura Domnului, și chemând pe cel învinuit singur la tine, „muștră-l“, ⁶⁾ ca să se pocăiască, nimeni altul fiind de față. Iar „de nu vă ascultă“, fiind de față un al doilea sau al treilea, arată-i greșala, dojenindu-l cu blândeță și învățându-l, căci „într'o inimă bună locuiește înțelepciunea, iar în inima nebunilor nu se cunoaște“ ⁷⁾. Dacă s'a înduplecat prin gura voastră a trei, e bine de el. „Dacă s'ar îndărătnici însă, spune-l bisericii ⁸⁾ și dacă nici de ea nu va asculta, să-ți fie ca un păgân și vameș“, și nu-l mai primi în biserică ca creștin, ci fugi de el ca de un păgân. Iar dacă ar

1) Dan. 13.

2) Gen. 39.

3) I Tim. 6. 11.

4) Exod. 23. 7.

5) Efes. 2. 3.

6) Mt. 18. 15. 16.

7) Prov. 14. 33.

8) Mt. 18. 17.

voi să se pocăiască, primește-l căci nici pe păgân sau pe vameș să nu-l primești în adunarea credincioșilor până ce fiecare din ei nu se pocăește de păcatele făcute mai înainte, deoarece pentru cei cari se pocăesc a rânduit ¹⁾ pocăința Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu.

XXXIX. Căci și eu, Matei ²⁾, unul din cei doisprezece, cari vă vorbesc în această învățătură, sunt apostol; și eu însumi am fost mai înainte vameș, acum însă prin credință am fost miluit și m'am pocăit de faptele mele de mai înainte și am fost învrednicit să fiu apostol și propoveduitor al cuvântului. Și Zaheu, pe care Domnul l-a primit după ce s'a rugat de El în timpul pocăinții, de asemeni și el a fost mai înainte vameș. Asemenea și soldați și mulțime de vameși, când s'au adunat la cuvântul Domnului despre pocăință, auziră dela proorocul Ioan după botez: „*Nimic mai mult în afară de ceea ce v'a rânduit să nu faceți*“ ³⁾. Tot astfel și păgânilor nu li s'a tăgăduit viața (vecinică), dacă se vor pocăi și vor părăsi necredința lor. „*Ca pe un vameș*“ ⁴⁾ deci sau ca pe un păgân“ aibi pe cel muștrat pentru faptă rea și care nu se pocăește. De se pocăește însă mai târziu, — ca și pe păgâni, când voesc să se pocăiască și să se întorcă din rătăcire, să-i primim în biserică, ca să asculte cuvântul lui Dumnezeu, să nu ne întovărășim însă cu ei până când se vor desăvârși primind pecetea (botezului). Asemenea și celor ce s'au întors, până când vor arăta roade de pocăință, le îngăduim să intre în biserică, ca ascultând cuvântul lui Dumnezeu, să nu piară cu totul. Să nu stea însă împreună la rugăciune, ci să iasă afară după citirea Legii și a Proorocilor și a Evangheliei, ca prin ieșirea lor să-și îmbunătățiască felul de viață, având grija să vină în fiecare zi la sfintele adunări și stăruind în rugăciune, ca să poată fi pri-

1) Ebr. 12. 17.

2) Mt. 9. 9.

3) Luca 3. 13.

4) Mt. 18. 17.

miți și ei; iar cei cari-i văd pe ei să se umilească și să fie mai statornici, temându-se de a cădea în asemenea păcate.

XL. Dealtminteri să nu disprețuești, episcopi, pe cel ce a căzut într'o greșală sau două, nici să-l împiedici dela ascultarea cuvântului dumnezeiesc, nici să-l lipsești de viețuirea la un loc cu credincioșii, pentru nici Domnul nu s'a ferit să mănânce împreună cu vameșii și cu păcătoșii, și când pentru aceasta a fost invinuit de farisei, a zis „*N'au trebuință cei sănătoși de doctori, ci cei bolnavi*“¹⁾ De aceea, cu cei îndepărtați din mijlocul vostru pentru păcate stați în legătură și locuiți împreună, purtând grijă de ei, mângâindu-i, sprijinindu-i, zicându-le: „*Intăriți-vă*“²⁾ *mâni slabe și picioare șovăitoare*“, căci pe cei întristați trebuie să-i mângâem și celor descurajați să le dăm curaj, ca nu cumva din pricina unei întristări prea mari să ajungă la nebunie, pentrucă „*cel descurajat*“³⁾ *este tare nebun*“.

XLI. Dacă cineva întorcându-se dela calea cea rea, va arăta roade de pocăință, primiți-l și la rugăciune, ca pe fiul pierdut și risipitor, care, cheltuindu-și în desfrânări partea, de avere părintească ajunsese să pască porcii și doria să se sature din roșcovele cu cari se hrăneau ei și nici pe acelea nu le avea, s'a căit și s'a întors iarăș la tatăl său și a zis: „*Greșit-am la cer și înaintea ta, și nu mai sunt vrednic a mă numi fiul tău*“⁴⁾ iar iubitorul de copii, tatăl lui, l-a primit în cântece, și îmbrăcându-l cu haina cea mai scumpă și dându-i inel în deget și încălțăminte în picioare, și înjunghiind vițelul cel gras, se desfătă cu prietenii săi. Așa, prin urmare, fă și tu, episcopi. Inșă, precum pe păgân îl primești după ce l-ai botezat potrivit rânduelii, astfel și pe acesta, punându-ți mâinile asupra-i, în timp ce toți se roagă pentru el, îl vei așeza iarăș în vechea lui pășune, ca pe unul ce s'a curățit

1) Mt. 9. 12.

2) Ies. 35. 3.

3) Prov. 14. 29.

4) Luca 15. 11. 24. 21.

prin pocăință. Și punerea mânilor va fi pentru el în locul botezului, căci prin punerea mânilor noastre s'a împărtășit Sfântul Duh credincioșilor. Și dacă vreunul din frații lui, cari n'au căzut în păcat, te va învinui că te-ai împăcat cu cel pocăit, zi către el: „Tu întotdeauna ești cu mine, și toate ale mele ale tale sunt. Trebuia să ne veselim și să ne bucurăm că fratele tău acesta mort era și a înviat și pierdut și s'a aflat”¹⁾. Cum că Dumnezeu nu numai iartă pe cei pocăiți dar li și așează în vrednicia lor de mai înainte, este destul martur proorocul David, care în urma păcatului săvârșit în contra lui Urie, se ruga lui Dumnezeu zicând: „Dă mie bucuria mântuirii tale; și cu duh stăpânitor mă întărește”²⁾ și iarăș: „Întoarce fața ta de către păcatele mele, și toate fărădelegile mele șterge-le; inimă curată zidește în mine Dumnezeule, și duh drept înnoește în cele dinăuntru ale mele. Nu mă lepăda dela fața ta și duhul tău cel sfânt nu-l lua dela mine”³⁾. Și tu, prin urmare, ca un doctor compătitor, vindecă pe toți păcătoșii, luând în ajutor testamente vindecătoare, nu numai tăind sau arzând sau dând prafuri, și întrebuițând și scamă și legături și punând leacuri dulci cari să închidă rana și încurajând cu vorbe mângâietoare. Iar dacă rana este adâncă, îngrijește-o cu plasture, pentruca astupându-se, să se facă la fel ca carnea sănătoasă; iar dacă face puroiu, curățește-o cu prafuri, adecă cu cuvânt dojenitor; de se mărește însă peste măsură, unge-o cu unsoare tare, cu amenințarea judecății. Și dacă se întinde, arde-o și taie ce este putred, umplând cu post locul rămas gol. De vei face aceasta și de vei cunoaște că „dela picioare până la cap nu mai este de pus cataplasma nici unsoare nici bandaje”⁴⁾ ci rana se întinde și nu e nădejde de vindecare, ca cangrena care face să putreziască orice membru al trupului, atunci cu

1) Luca 15. 31—32.

2) Ps. 50. 14.

3) Ps. 50. 11. 13.

4) Ies. 1. 6.

multă băgare de seamă și consfătuindu-te și cu alți doctori încercați, taie jos membrul cel de tot putred ca să nu se strice tot trupul bisericii. Nu fii, prin urmare, grabnic la tăiat, nici alerga îndată la ferăstrăul cu mulți dinți, ci întrebuițează mai întâi cuțitul, și deschide umflătura ca, făcând lămurită pricina din lăuntru a bolilor, să ferești trupul de a simți durere. De întâlnești un nepocăit și uscat cu totul, atunci cu întristare și cu durere taie-l dela biserică, ca fiind cu neputință de vindecat, căci: „*Indepărtați* ¹⁾ *pe cel rău din mijlocul vostru*”, și „*Faceți pe fiii lui Israil temători de Dumnezeu*”, ²⁾ și iarăș: „*Să nu cauți la fața celui bogat când judeci*” și „*Pe sărac să nu-l miluești la judecată, că a Domnului este judecata*”. ³⁾

XLII. Dacă invinuirea adusă prin pâră este mincinoasă și voi păstorii dimpreună cu diaconii veți primi minciuna drept adevăr sau din pricina părtinirii sau din pricina darurilor ce ați primit în schimb, și dacă voind să faceți pe placul părășului, veți izgoni din biserică pe cel invinuit, deși el este strein de vina pentru care este pârît, veți da socoteală în ziua Domnului, căci este scris: „*Pe nevinovat și pe drept*” ⁴⁾ *să nu-l ucizi. Să nu primești daruri* ⁵⁾ *spre a răni vr'un suflet, căci darurile orbesc ochii celor înțelepți și strică hotărârile drepte*”, și iarăș: „*Dau dreptate celui nelegiuit*” ⁶⁾ *din pricina darurilor lui și dreptatea celui drept o răpesc*”. Luați aminte deci să nu păcătuiți în contra acestor zise ale Domnului, judecând cu părtinire. Păziți-vă de-a osândi pe careva pe nedrept și de a lua apărarea celor răi, căci: „*Vai de cele zice răului bine*” ⁷⁾ *și binelui rău, amarului dulce și dulcelui*

1) Deut. 17. 71; Lev. 15. 31.

2) Lev. 19. 15.

3) Exod. 23. 3; Deut. 7. 17.

4) Exod. 23. 7.

5) Deut. 27. 25; Deut. 16. 9.

6) Ies. 5. 23.

7) Ies. 5. 20.

amar, de cel ce pune lumina în locul întunerecului și întunerecul în locul luminii", căci dacă osândiți pe alții pe nedrept, vă decați¹⁾, veți fi judecați, și cum osândiți, veți fi osândiți". Dacă, deci, judecați fără părtinire, veți cunoaște îndată pe cel ce aduce mărturie mincinoasă în contra aproapelui său, și-l veți declara de năpăstuiitor, zavistnic, ucigaș, care prin certe născocește numai rău, nestatornic în vorbă, sare se contra-zice pe sine însuși și se prinde prin vorbele gurii lui însuși, căci „*Insăși buzele lui i-au întins puternică cursă*"²⁾. Pe unul să-l judeci cu asprime și să-l dai săbiei focului, „*și să-i faci rece cât i-a stat în puțință, el a ucis pe fratele său, înșelând de om și sângele lui va fi vărsat, și „Să te curăți*"³⁾ de sângele nevinovat, vărsat pe nedrept".

XLIII. Scoate-l, prin urmare, din biserică, ca pe un ucigaș de frate; apoi, după trecerea de câțva timp, dacă zice că se pocăește, supuneți-l la posturi, și după aceasta, prin punerea mânilor, primiți-l, luând seama bineînțeleas ca să nu turbure iarăș pe cineva. Iar dacă și după ce a intrat din nou, de asemenea face răsvrătiri neîncetând să turbure și să insulte pe frați și, și din pofta de ceartă, se îndeletnicește cu bârfeli, izgoniți-l ca pe un ciumat, ca să nu infecteze biserica lui Dumnezeu, căci unul ca acesta „*pricinuește turburări cetăților*"⁴⁾, și deși este în biserică, nu face cinste bisericii, este de prisos și nefolositor și pătează⁵⁾ trupul lui

1) Mt. 7. 2; Luca 6. 37.

2) Prov. 6. 2.

3) Deut. 19. 19.

4) Gen. 9. 6.

5) Deut. 19. 13.

6) Prov. 11. 11.

7) Iacob. 3. 6.

Hristos, cât este în el, căci dacă unii oameni, cari din naștere au de prisos părți ale trupului, ce atârnă pe deasupra, precum degete sau crescături de carne, și le taie din pricina urâteniei, și nu este nici o necuviință, pentrucă omul își redobândește prin meșter frumuseța naturală, cu cât mai mult trebuie să faceți astfel voi, păstorii, biserica fiind trup sănătos și membre sănătoase fiind cei cari cred în Dumnezeu din frică și dragoste către Domnul—când se găsește un membru de prisos, care se gândește la rele și face și restul trupului să fie urât și-l neliniștește prin răsvrătire și luptă și vorbire de rău, și-l pricinuește defăimări, supărări, batjocuri, vorbiri de rău, certuri, turburări și săvârșind și alte asemenea fapte de ale diavolului ca și când ar fi fost ales de diavolul ca să pângăriască biserica prin blestemuri și multă neliniște și ceartă și învrăjpire? De aceea, unul ca acesta fiind a doua oară izgonit din biserică, pe drept este îndepărtat din adunarea Domnului. Și mai mult este împodobită biserica Domnului acum decât înainte, când dobândise membrul cel de prisos și nepotrivit pentru ea. De aceea, de acum înainte ea este ferită de blesteme și nepângărită, scăpată de răi, de vicleni, de batjocoritori, de nemiloși, de trădători, de urătorii de bine, de iubitorii de plăceri, de cei cari caută deșertăciunile, de înșelători, de iubitori de slavă, de cei cari și dau osteneala ca să risipiască în toate părțile, să împrăstie mai mult mieluseii Domnului.

XLIV. Tu deci, episcop, silește-te dimpreună cu clerul de sub tine „a urmă drept cuvântul adevărului“¹⁾, că zice Domnul: „Dacă umblați viclenind, și Eu voi umbla cu vicleșug față de voi,“ și în altă parte: „Cu cel sfânt, te vei sfinți, și cu cel nevinovat vei fi nevinovat, și cu cel îndărătnic te vei îndărătnici“²⁾. Umblați, prin urmare, în sfințenie, ca să fiți învredniciți de Domnul mai mult de laudă decât de mustrare. Fiți deci uniți între voi, episcopilor, trăiți în

1) II. Tim. 2. 15; Lev. 26. 27. 28.

2) Ps. 17. 26. 27.

pace ¹⁾ unii cu alții, fiți miloși, iubitori de frați, păstoriți cu îngrijire poporul, în unire învățând pe cei de sub voi ca să fie de aceeaș părere și „să gândească ²⁾ aceeaș, ca să nu fie între voi desbinări, ci să fie un trup și un spirit, învoiti fiind în acelaș gând și în aceeaș părere” după rânduirea Domnului. Și diaconul să facă cunoscute episcopului toate, după cum Hristos Tatălui; câte poate însă, să pună singur la cale, luând înputernicirea dela episcop, precum și Hristos a primit preștiința dela Tatăl. Cele foarte însemnate să le judece însă episcopul. Afară de acestea diaconul să fie urechia și ochiul și gura episcopului, inima și sufletul lui, pentru ca episcopul să nu se îngrijească de cele multe, ci numai de cele mai însemnate, precum și Iodor ³⁾ rânduiă trebile pentru Moisi, și a fost primit sfatul lui.

XLV. Frumoasă laudă este pentru creștin să nu aibă daraveli ⁴⁾ cu nimeni. De se întâmplă cuiva vre-o încurcătură din lucrarea sau după îndemnul altuia, să-și dea silința s'o descurce, chiar dacă ar trebui să păgubească ceva, și să nu meargă la judecata păgânească. Nici nu îngăduiți ca stăpânitorii lumești să judece asupra afacerilor noastre; căci prin aceștia lucrează diavolul în contra slujitorilor lui Dumnezeu, și apoi se dă prilej să fim bârfiți, că noi n'am avea nici un înțelept care să fie în stare să judece ce este drept sau să împace neînțelegerile.

XLVI. Ca să nu cunoască, prin urmare, păgânii neînțelegerile dintre voi, nici pe necredincioși să nu-i primiți ca martori în contra voastră, nici nu mergeți, să vă judecați de către ei, nici nu le rămâneți datori cu ceva din cinste sau din dajdie, ci „Dați Cesarului ce sunt ale Cesarului și lui Dumnezeu ce sunt ale lui Dumnezeu” ⁵⁾, ca dajdie, sau bir,

1) I. Tes. 5. 13.

2) I Cor. 1. 19; Efes. 4. 4.

3) Exod. 18.

4) I. Cor. 6, 1—8.

5) Mt. 22, 21; Luca 20, 25.

sau simbrie precum și Domnul nostru s'a achitat de toate datoriile plătind statirul ¹⁾. De aceea alese mai bine să suferi pagubă și să îngrijești de cele pentru pace, nu numai față de frați, dar și față de necredincioși, căci păgubești ceva în cele lumești, dar în cele dumnezeiești nu vei fi păgubit, pentru că tu ești temător de Dumnezeu și trăești potrivit poruncii lui Hristos. Dacă însă frații au neînțelegeri între ei, ceea ce să nu fie, dintr'aceasta trebuie să înțelegeți voi, conducătorii lor, că unii ca aceștia nu fac faptă de frați în Domnul, ci mai degrabă de dușmani cari se războiesc între ei. Și de se va găsi unul din ei blajin, iertător, „fiu al luminii” ²⁾, iar altul crud, semeț, hrăpitor, acesta din urmă, judecându-se, să fie osândit, să fie izgonit, să-și primiască pedeapsa pentru ura sa de frați; în urmă, dacă se pocăește, să fie primit. Și astfel fiind înțelepțiți, vă vor împușină judecățile. Trebuie însă și să-și ierte nedreptățile dintre ei, căci nu judecătorii, trebuie să le ierte, ci acei cari s'au nedreptățit între ei, precum Domnul mi-a răspuns mie, Petru, când l'am întrebat: „De câte ori va greși ³⁾ fratele meu împotriva mea, și-l voi ierta? Până de șapte ori? și mi-a zis: Nu-ți zic până de șapte ori, ci de șaptezeci de ori câte șapte”. Astfel voește Domnul să fim într'adevăr ucenici ai Lui și să nu avem vreodată nimic în contra cuiva, precum: mânie peste măsură sau dușmănie sălbatecă sau dorință nedreaptă sau ură neîmpăcată. Prin urmare, pe cei cari se mânie, îndemnați-i la dragoste, pe cei învrăjbiți la unire, că zice Domnul: „Fericiti ⁴⁾ făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chiema”.

XLVII. Judecățile voastre să se facă în ziua a doua a săptămânii, ca, de se va ridica împotrivire la hotărârea voa-

1) Mt. 17. 24—27.

2) Ioan. 12, 36.

3) Mt. 18. 21—22.

4) Mt. 5. 9.

stră, până sâmbătă având răgaz să puteți potoli împotrivirea și Duminică să împăcați pe cei învrăjbiți între ei. Să fie însă de față la judecată și diaconii și preoții, judecând fără părtinire „ca oameni ai lui Dumnezeu”¹⁾, cu dreptate. Să se afle de față și fiecare din părțile împlicate, precum și Legea²⁾ zice: „Să stea fiecare în mijlocul judecătorilor, acei între cari este pricire”, și ascultându-i spuneți-vă părerile cu dreptate, silindu-vă a-i împrieteni pe unul cu altul mai înainte de hotărârea episcopului, ca să nu ajungă la cunoștința publică hotărârea în contra celui care a păcătuit, precum și la judecata (viitoare) cel drept are de partea sa și împreună martur la judecată pe Hristosul lui Dumnezeu. Iar dacă vreunii în pările aduse în contea lor ar fi învinuiți de cineva că nu umblă bine în calea Domnului, ascultați de o potrivă pe fiecare din părți, și pe pârâș și pe pârât, însă nu cu părtinire nici numai dintr’o parte, ci cu dreptate, ca unii ce dați hotărâre pentru viața vecinică sau pentru moarte, căci zice Dumnezeu: „Pe drept³⁾ să urmărești dreptatea”. Deaceea, cel care a fost pedepsit pe drept și izgonit de voi, rămâne lipsit de viață și de slavă vecinică și față de oameni religioși fără cinste și la Dumnezeu osândit.

XLVIII. Nu dați aceeaș hotărâre pentru orice greșală, ci potrivit cu fiecare păcat, judecând cu multă înțelepciune fiecare faptă rea și pe cele mici și pe cele mari, dar altfel pe cele săvârșite cu fapta, și iarăș altfel pe cele săvârșite cu cuvântul; asemenea într’altfel pe cele săvârșite în gând cu privire sau la injurie sau la calomnie. Și pe unii îi vei supune numai la amenințări, pe alții la milostenii către săraci. Pe unii îi vei supune la posturi, și pe alții îi vei afurisi, pe fiecare după mărimea vinii lui, căci și legea n’a hotărît aceeaș pedeapsă pentru orice păcat, ci alta pentru păcatele în contra lui Dumnezeu și în contra lucrurilor sfinte și în con-

1) Tim. 6. 11.

2) Deut. 19. 17.

3) Deut. 16. 20.

tra templului și în contra preoților, și alta pentru abaterile în contra împăratului și a stăpânitorului și a soldatului și față de supuși, cari se bucură de aceleași drepturi sau servi, sau în contra proprietății sau a vitelor, și iarăș cu totul altă pedeapsă pentru greșelile în contra părinților și a rudelor; asemenea altă pedeapsă pentru crimele săvârșite din proprie pornire și alta pentru cele fără voe. Și pentru unii hotărăște moarte sau prin răstignire pe cruce sau prin omorâre cu pietre, pentru alții însă amendă bănească sau biciuire sau să sufere la fel cu cecele au făcut. Prin urmare, și voi pentru diferite păcate dați și pedepse diferite, ca nu cumva întâmplându-se vre-o nedreptate să împingă pe Dumnezeu la mânie, căci ai cărei judecați nedrepte veți fi mijlocitori, ai aceleleași veți lua și pedeapsa dela Dumnezeu, deoarece „cu ce judecată ¹⁾ judecați, veți fi judecați”.

XLIX. Când stați, așa dar, la judecată, de față fiind amândouă părțile, căci nu le zicem frați până ce nu s'au împăcat între ei, cercetați cu deamănuntul despre împricinați, și mai întâi despre pârîș: dacă reclamă numai în contra acestuia sau a adus invinuiți și altora, și dacă nu cumva din dușmănie sau din ceartă între ei provine reclama, și ce fel este purtarea lui. Și chiar dacă pârîșul este curat la cuget, să nu fie crezut singur, căci aceasta ar fi în contra legii, ci să aibă și alți marturi cu aceeaș purtare ca el, precum zice Legea ²⁾: „In gura a doi sau a trei martori va stă tot adevărul”. De ce spunem însă să fie cercetată purtarea martorilor, ce fel este? Pentru că adeseori se întâmplă ca doi și mai mulți să mărturisiască de rău și să fie înțeleși ca să susțină minciuna, cum au mărturisit cei doi bătrâni în contra Suzanei ³⁾ în Babilon, și fiii nelegiuitorilor în contra lui Nabot ⁴⁾ în Samaria,

1) Mt. 7. 2.

2) Deut. 19. 15; II Cor. 13. 1.

3) I Dan. 13.

4) III Regi 21.

și mulțimea Iudeilor ¹⁾ în contra Domnului în Ierusalim și în contra lui Ștefan ²⁾, cel dintâi mucenic al său. Martorii să fie dar blânzi, nepornți spre mânie, cinstiți, plini de dragoste, cumpătați, înfrânați, nerăutăcioși, credincioși, temători de Dumnezeu, — căci marturia unor astfel de oameni este sigură prin moralitatea lor și adevărată prin felul lor de viață. Marturia însă a celor cari nu sunt astfel, să n'o primiți, chiar de s'ar părea că se potrivesc în mărturisirile lor, căci se poruncește în Lege ³⁾: „Să nu fii cu cei mulți la răutate, să nu primești vorbă mincinoasă, să nu dai năvală cu mulțimea pentru a călca dreptatea”.

L. Trebuie să știți și pe pârît ce fel îi este obicinuința vieții și purtarea. Dacă însăș vieța lui este dovadă bună, dacă este neprihănit, dacă este râvnitor spre sfințenie, dacă arată dragoste către văduve și către streini și către săraci și către frați, dacă nu este iubitor de câștig urât nici mândăcios și hrăpitor, dacă este cumpătat și nu lacom sau bețiv sau leneș, dacă este milostiv și darnic. Căci dacă i se pun în socoteală fapte rele săvârșite în trecut, desigur pot fi adevărate în parte și învinuirile ce i se aduc acum, dacă n'are dreptatea, care luptă de partea sa, căci se poate ca să fi greșit cândva, dar de vina aceasta să fie nevinovat. De aceea, aveți în vedere cu deamăruntul toate acestea și dați hotărâri drepte și vrednice de credință în contra celui dovedit vinovat iar dacă după osândire cere iertare și cade la picioarele episcopului și mărturisește că a păcătuit, primiți-l. Nici pe năpăstuitor (pârîș) sa nu-i lăsați nepedepsit, ca să nu defaime și pe altcineva, care duce vieța curată sau să ispitească pe altul ca să facă la fel ca el; nici pe cel dovedit intrigant, ca să nu cadă și altul în aceleași păcate, căci nici martorul mincinos nu va fi nepedepsit, nici păcătosul fără de osândă.

1) Mt. 26.

2) Act. 6. 7.

3) Exod. 23. 21.

LI. Zicem, că nu este drept ca la judecată să se asculte numai o parte, căci dacă veți asculta numai o parte, fără să fie de față și cealaltă parte și fără să se apere de vina ce i se aduce și dacă ați dat în grabă hotărâre de osândire, veți fi găsiți vinovați de omor și împreună părtași cu pârâșul mincinos ¹⁾ către Dumnezeu, dreptul Judecător, căci ca „*cel ce apucă un câine de coadă, astfel este cel ce face judecată streină*” ²⁾. De veți urmări însă pe bătrânii din Babilon, cari mărturisind strâmb împotriva Suzanei ³⁾ au osândit-o la moarte pe nedrept, veți fi vinovați de judecata și osândă lor, că pe Suzana a scăpat-o Domnul prin Daniil din mâna nelegiuitorilor, pe bătrânii vinovați de sângele ei i-a osândit la moarte prin ardere în foc, iar pe voi v'a muștră prin Daniil zicând: „*Așă de nebuni sunt fiii lui Israil? Fără să cercetați și fără să cunoașteți adevărul ați osândit o fiică a lui Israil? Mai judecați deci încă odată, căci ei au mărturisit minciuni împotriva ei*” ³⁾).

LII. Priviți și la judecătorii iumești, prin puterea căroră vedem aduși (la judecată) ucigași, adulteri, fermecători, profanatori de morminte, tâlhari. Deși judecătorii iau informații dela pârâși și martori, întrebă totuși pe făcătorul de rele, dacă lucrul stă astfel și dacă el mărturisește, nu-l trimit îndată la osândă, ci mai multe zile îi fac cercetarea lui în consfătuiri dese și cu perdea la mijloc, iar cel ce trebuie să aducă în cele din urmă hotărârea și osândirea lui la moarte, ridicându-și mâinile spre soare (cer) mărturisește că este nevinovat de sângele omului, deși aceștia sunt păgâni și nu cunosc dumnezeirea sau răzbunarea dela Dumnezeu în contra lor pentru cei osândiți pe nedrept. Voi însă, cunoscând cine este Dumnezeul vostru și ce fel sunt judecățile Lui, cum ați putea da o hotărâre spre paguba cuiva, când judecata voastră este

1) Prov. 26. 17.

2) Dan. 13.

3) Dan. 13. 48. 49.

îndată cunoscută lui Dumnezeu? Și dacă ați judecat drept, vă veți invrednici de răsplată dreaptă și acum și în viitor; dacă nedrept, iarăș vă veți face vinovați de pedeapsa cuvenită. De aceea, fraților, vă sfatuim să vă invredniciți dela Dumnezeu mai mult de laude decât de muștrări, căci lauda lui Dumnezeu este pentru oameni vieța vecinică, precum și muștrarea Lui este moartea vecinică.

LIII. De aceea, fiți judecători drepecți, făcători de pace, neporniți la mânia, căci „*Cel ce se mânia¹⁾ pe fratele său în zădar, vinovat va fi judecării*“. Iar chiar de se întâmplă se vă mâniați pe cineva din pricina cuiva, „*Soarele²⁾ să nu apună în mânia voastră*“, căci „*Mâniați-vă*“, zice David³⁾, „*și nu greșiți*“, adevă împăcați-vă îndată ca nu cumva mânia rămânând să se prefacă în ținerea de minte a răului și să săvârșească păcatul, căci, „*Sufletele celor cari țin minte răul, merg la moarte*“, zice Solomon⁴⁾. Dar și Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos zice în Evanghelii: „*Dacă-ți aduci darul la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă acolo darul tău înaintea altarului, și mergi de te împacă mai întâi cu fratele tău și apoi, venind, adă darul tău*“⁵⁾. Dar lui Dumnezeu este rugăciunea și mulțumirea fiecăruia. Deci, dacă ai ceva în contra fratelui tău sau el contra ta, atunci nici rugăciunile tale nu vor fi ascultate și nici mulțumirile tale nu vor fi primite din pricina mâniei care dăinuește. Voi însă, fraților, trebuie să vă rugați necontenit. Dar, pentrucă Dumnezeu nu ascultă pe frații, cari se dușmănesc pe nedrept între ei purtând mânia unul altuia, și chiar dacă se vor ruga de trei ori pe cias, de aceea trebuie să lepădăm orice dușmănie și micime de suflet, ca să ne putem ruga cu inima curată și nepătată. Domnul a poruncit să iubim și pe duș-

1) Mt. 5. 22.

2) Efeseni 4. 26.

3) Pr. 4. 5.

4) Prov. 12. 28.

5) Mt. 5. 23—24.

mani, nu să urăm și pe prietenii, și legiuitorul ¹⁾ (Moisi) zice: „să nu urăști pe nici un om, să nu urăști pe fratele tău în inima ta, cu dojană să mustri pe fratele tău și să nu porți păcatul pentru el. Să nu urăști pe Egiptean ²⁾), că ai fost locuitor vremelnic în țara lui. Să nu urăști pe Idumeu, că este fratele tău”, și David ³⁾ zice: „De am răsplătit cu rău celor ce-mi fac mie rele”. Dacă voești, prin urmare, să fii creștin, urmează legea Domnului: „Desleagă ⁴⁾ orice legătură de nedreptate”, pentru că ție ți-a dat Mântuitorul putere „a ierta fratelui tău greșalele făcute în contra ta până de șapte zeci de ori câte șapte”, adică de patru sute nouăzeci de ori. De câte ori dar, ai iertat într'adevăr fratelui tău, ca să nu voești a-l ierta și acum? Ascultă încă pe Ieremia ⁵⁾ care zice că „Nu socotiți în inimile voastre răutatea aproapelui”. Tu însă îți minte răul și păstrezi dușmănie ⁷⁾ și mergi la judecată și-ți atragi mânie dela Dumnezeu și rugăciunea ta este împiedicată de a fi ascultată. Dar chiar dacă te-ai înduplecat să ierți pe fratele tău de patru sute nouăzeci de ori, sporește blândeța ta mai mult până la bunătate în folosul tău, și chiar dacă el nu urmează pilda ta, tu însă din pricina lui Dumnezeu silește-te a ierta pe proapele tău, „ca să fii fiu ⁸⁾ al Tatălui tău celui din ceruri” și, când te vei ruga, să fii ascultat ca prieten al lui Dumnezeu.

LIV. De aceea, episcopilor, când aveți a începe rugăciunea după citire și cântare de psalmi și învățare din Scripturi, diaconul, stând lângă voi, să zică cu glas tare: Nimeni să nu fie în contra cuiva, nimeni să nu fie în fățarni-

1) Lev. 19. 17.

2) Deut. 23. 7.

3) Ps. 7. 5.

4) Ies. 58. 6.

5) Mt. 18. 22.

6) Zah. 8. 17.

7) Mt. 5. 22—24.

8) Mt. 5. 45.

cie, ca, de s'ar afla neînțelegere între cariva, să se roage lui Dumnezeu îmboldiți fiind de muștrarea de cuget și să se împace cu frații; căci dacă cei cari intră în casa cuiva trebuie întâi de toate să zică: „*Pace casei acesteia*”¹⁾ ca fii ai păcii dorind pace celor vrednici, cum este scris: „*Celor de aproape*”²⁾ și *celor de departe, pe cari i-a cunoscut Domnul că sunt ai săi*”³⁾ cu mult mai mult cei cari intră în biserica lui Dumnezeu trebuie înainte de toate să ceară pentru popor pacea lui Dumnezeu, iar de se roagă cineva pentru pacea altora, cu mult mai mult trebuie s'o aibă el însuș ca „*fiu al luminei*”⁴⁾ căci cine n'o are în el însuș, acela nu este vrednic de crezut că o dăruiește altora. De aceea, înainte de toate trebuie să se împace cu sine însuș, căci cine nu se răsvrătește față de el însuș, nu se va răsvrăti nici față de altul, ci va fi pacinic, plin de dragoste, strângând la un loc oile Domnului și făcându-se ajutorul Lui în a-l înmulți pe cei cari-și găsesc mântuirea în unire; iar cei cari se gândesc numai la dușmănie și luptă, certe și judecați sunt răi și înstrăinați de Dumnezeu.

LV. Dumnezeu însă, fiind Dumnezeu al milei, dela început a chemat pe fiecare generație la pocăință prin drepti și prin prooroci. Pe cei înainte de potop i-a îndemnat la pocăință prin Abel și Sim și Sit, încă și prin Enos și prin Enoh, care a fost mutat la cer. Pe cei din timpul potopului prin Noe, pe locuitorii Sodomii prin Lot, iubitorul de streini pe cei după potop prin Melhisedec și prin patriarhi și prin Iov, plăcutul lui Dumnezeu. Pe cei din Egipt prin Moisi, pe Israiliți prin el și prin Iisus al lui Navi și prin Haleb și Fineas și prin alții. Pe cei după darea legii prin îngeri și prooroci, tot pe ei prin întruparea sa din Fecioară. Pe cei cari au trăit puțin înainte de arătarea sa în trup, prin Ioan,

1) Luca 10. 5.

2) Efes. 2. 17.

3) II Tim. 2. 19.

4) Ioan 12. 36.

Înainte mergătorul, și tot prin el pe cei după nașterea Lui, către cari zicea: „*Pocăiți-vă*¹⁾, *căci s'a apropiat împărăția cerurilor*“. Pe cei cari au trăit după patima Sa, prin noi cei doisprezece și prin „*vasul*²⁾ *alegerii*“, Pavel. Noi, prin urmare, cari am fost invredniciți a fi marturi ai venirii Lui dimpreună cu Iacov, fratele Domnului, și cu ceilalți șaptezeci și doi de ucenici și cu cei șapte diaconi ai Lui, din gura Domnului nostru Iisus Hristos am auzit sigur și știind vă spunem: „*care este voia*³⁾ *lui Dumnezeu cea bună și bineplăcută și desăvârșită*“, care ne-a fost descoperită prin Iisus, *ca nici unul să nu piară, ci toți oamenii, într'un cuget, crezând*⁴⁾ în El și cu toții împreună înălțându-l laudă, „*să trăiască*“ în veci

LVI. Aceasta este ce ne-a învățat Domnul să zicem către Părintele său, când ne rugăm: „*Facă-se voea*⁵⁾ *ta, precum în cer și pe pământ*“, ca, precum toate puterile⁶⁾ cerești ale oștilor celor fără de trupuri slăvesc pe Dumnezeu într'un glas, așa și pe pământ toți oamenii cu o gură⁷⁾ și cu o inimă să slăvească pe unul Dumnezeu, cel unul singur și adevărat⁸⁾, Hristos, unul născut. Voința Lui deci, este ca să-L laudăm într'o unire și să I ne închinăm într'o glăsuire, căci aceasta este voința Lui în Hristos, ca să fie mulți cei cari se mântuesc⁹⁾ în El, nu însă ca voi să-L păgubiți nici să micșurați biserica sau să imputinați numărul credincioșilor, chiar numai prin pierderea unui suflet de om omorât de voi, care putea să fie mântuit prin pocăință, a pierit însă nu numai din vina lui, ci și prin reaua voastră chibzuire, și ați făcut

1) Mt. 4. 17.

2) Act. 9. 15.

3) Rom. 12. 2.

4) Ioan 3. 16.

5) Mt. 6. 10.

6) Ps. 102. 19—21.

7) Ps. 148. 11—13.

8) Ioan 17. 3.

9) Ioan 6. 40.

astfel să se îndeplinească ceea ce este scris: „*Cine nu adună cu mine,¹⁾ risipește*“. Unul ca acesta însă, fiind risipitor, este prigonitor al oilor, dușman al lui Dumnezeu, prăpăditor al meilor, al căror păstor este Domnul. Și în timp ce noi ne-am adunat credincioșii din diferite neamuri și limbi „*cu multă caznă²⁾ și primejdie și cu osteneală neîntreruptă, cu postiri, cu veghieri, cu loviri, cu prigoniri, cu bătăi, cu închisori*“, ca făcând voia lui Dumnezeu „*să umplem³⁾ sala de masă cu oaspeți*“, adică sfânta și soborniseasca biserică cu chiemați cari se bucură și se veselesc, laudă și slăvesc pe Dumnezeu, Cel ce i-a chemat prin noi la viață, voi i-ați împrăștiat cât v'a stat în putință. Voi însă, laicilor, trăiți în pace unul cu altul, silindu-vă ca niște înțelepți⁴⁾ să măriți biserica și pe cele socotite sălbatece se le întoarceți îndărăt la ea și să le îmblânziți și să le așezați iarăși în starea în care au fost. Și plata cea mai mare din făgăduința dată de Dumnezeu este aceasta: „*De vei deosebi ce este de preț de ce este fără preț, vei fi ca gura mea*“.⁵⁾

LVII. Iar tu, episcop, să fii sfânt, fără prihană, nu bătăuș, nu mânios, nu nemilos, ci întăritor în credință, iscusit, îndemânatec la dat învățături, fără răutate, bun la inimă, blând, îndelungrăbdător, îndrumător la bine, mângâitor, ca un „*om al lui Dumnezeu*“.⁶⁾ Iar când aduni biserica lui Dumnezeu, ca un cârmaciu al unei corăbii mari, dă poruncă ca adunările să se facă cu toată buna rânduială, poruncind diaconilor, ca unor marinari, să rânduiască locurile pentru frați ca pentru niște călători cu toată îngrijirea și bunacuviința. Și mai înainte casa (biserica) să fie încăpătoare, îndreptată spre răsărit, având de amândouă părțile pastoforiile spre răsărit, și să

1) Mt. 12. 30

2) II Cor. 11. 23—27.

3) Mt. 22. 10.

4) II Cor. 13. 11; Mt. 10. 16.

5) Ies. 15. 19.

6) I Tim. 6. 11.

fie în chipul unei corăbii. În mijloc să fie așezat tronul episcopului, iar de amândouă părțile lui să se așeze preoțimea și diaconii să stea alături cu haină mai modestă, căci ei inchipuiesc pe marinari și pe căpeteniile văslașilor, Prin îngrijirea acestora, de partea cealaltă să se așeze laicii cu toată liniștea și bunarânduială. Și femeile să se așeze deosebit, păstrând tăcere, iar în mijloc citețul stând pe un loc înalt să citească cărțile lui Moisi și ale lui Iisus al lui Navi, ale Judecătorilor și ale împăraților, Paralipomenele și cărțile despre întoarcerea din captivitate. Pe lângă acestea cărțile lui Iov și ale lui Solomon și ale celor șasesprezece prooroci, făcându-se citirile în două părți. Altcineva să cânte psalmii lui David, iar poporul să cânte începutul stihurilor. După aceasta să se citească Faptele noastre, ale Apostolilor și epistolele lui Pavel, cel împreună lucrător cu noi, pe cari le-a trimis bisericilor după însuflarea Duhului Sfânt. Și după aceasta un diacon sau un preot să citească Evangheliile, pe cari vi le-am dat cu Matei și cu Ioan, și pe cari vi le-au lăsat Luca și Marcu, conlucrătorii lui Pavel. Și când se citește Evanghelia, toți preoții și diaconii și tot poporul să stea ascultând cu multă liniște, căci este scris: „Taci¹⁾ și ascultă, Israile” și iarăș: „Tu însă stai și ascultă”. Și în urmă preoții să povățuiască poporul, fiecare din ei pe rând, nu toți deodată, și la urmă episcopul, care este cărmaciul. Portarii să stea la intrările bărbaților, păzindu-le, iar diaconii la ale femeilor, cum stau cei cari țin socoteală de călătorii, cari se suie în corabie, căci și la cortul mărturiei se urma într'acelaș chip. Și de se află cineva că nu șade la locul său, să se mustre de diacon, care ține locul pilotului, și să fie dus la locul ce i se cuvine, căci biserica se aseamănă nu numai cu o corabie, ci și cu o turmă. Și precum păstorii pe fiecare din necuvântătoare, zic despre capre și oi, le așează după sex și vârstă, și fiecare din ele aleargă

1) Deut. 5, 31; 27, 9,

la cea cu care se aseamănă și se intrudește, astfel și în biserică: cei mai tineri să se așeze deoparte, dacă este loc, iar dacă nu, să stea în picioare, cei înaintați în vârstă să stea în bunăranduială, iar pe copii să-i ia lângă ei părinții și mamele lor. Tinerele să se așeze iarăș de o parte, dacă este loc, iar dacă nu să stea în urma femeilor, iar femeile măritate și cari au copii să stea aparte. Fecioarele însă și văduvele și bătrânele să stea sau să se așeze în fruntea tuturor. Diaconul să poarte grija locurilor, ca fiecare din cei cari intră să se ducă la locul său și să nu se așeze la intrare. Asemenea diaconul să observe poporul ca să nu șoptească cineva sau să adoarmă sau să râdă sau să facă semne, căci în biserică trebuie să stea cineva cuviincios, reaz și cu luare aminte, având auzul îndreptat spre cuvântul Domnului. Și după aceasta, sculându-se odată cu toții și privind spre răsărit, după eșirea catehumenilor și a penitenților, „să se roage lui Dumnezeu cel ce umblă pe cerul cerurilor spre răsărit”,¹⁾ aducându-și aminte și de vechea pășune a paradisiului, așezat spre răsărit, de unde cel dintâi om a fost isgonit, pentru că a călcat porunca, înduplecat fiind de sfatul șarpelui. Diaconii, după rugăciune unii să se indeletnicească cu aducerea euharistiei, slujind trupului Domnului cu frică, alții să supravegheze poporul și să-i impună liniște. Diaconul, care stă lângă arhiereu, să zică poporului: „ca nimeni (să aibă ceva) în contra cuiva, ca nimeni (să fie) cu fățarnicie”. Apoi, și bărbații între ei și femeile între ele să-și dea unul altuia sărutarea în Domnul, dar nu cu fățarnicie, cum a vândut Iuda pe Domnul cu o sărutare. După aceasta diaconul să se roage pentru întreaga biserică și pentru toată lumea și pentru tot ce se află în ea și pentru rodurile pământului, pentru preoți și pentru stăpânitori, pentru arhiereu și pentru împărat și pentru pacea a toată lumea. Și după aceasta arhiereul să se roage pentru

1) Ps. 67 34,

pacea poporului și să-l binecuvinteze, după cum și Moisi¹⁾ a poruncit preoților să binecuvinteze poporul cu aceste vorbe: „*Domnul să te binecuvinteze și să te păzească; Domnul să lumineze fața Sa peste tine și să te miluiască. Domnul să întoarcă fața Sa spre tine și să-ți dea pace*“. Să se roage, apoi și episcopul și să zică: „*Mântuește*²⁾, *Doamne, poporul tău și binecuvintează moștenirea ta, pe care ai dobândit-o*³⁾ *și ți-ai păstrat-o cu scumpul sânge al Hristosului tău și ai chemat-c preoție împărătească și neam sfânt*“. După aceasta să se săvârșească sfânta Jertfă, în care timp, tot poporul stând în Picioare, să se roage liniștit. Și când s'a sfințit, să se împărtășească fiecare categorie de credincioși cu trupul Domnului și cu scumpul sânge, în ordine, cu sfială și cu evlavie, ca apropiindu-se de trupul împăratului; și femeile să aibă capul acoperit, cum se și cuvine sexului femeiesc. Să fie păzite însă ușile, ca să nu intre vreun necredincios sau nebotezat.

LVIII. Dacă vine vreun frate sau soră din altă parohie, aducând cu ei învoire (recomandație), diaconul să revizuiască cele cu privire la ei, cercetând dacă sunt creștini, dacă sunt drept-credincioși, dacă nu sunt molipsiți de erezie, și iarăș dacă sunt căsătoriți sau văduvi. Și astfel, știind despre ei, că sunt într'adevăr creștini și de aceeaș părere cu adevărații credincioși în cele cu privire la Domnul, să conducă pe fiecare la locul convenit lui. Dacă vine un preot din altă parohie, să fie primit de preoți în ceata lor, iar dacă vine un diacon, să fie primit de diaconi. Și dacă vine un episcop, să se așeze lângă celălalt episcop, învrednicindu-se de aceeaș cinste, și să-l rogi, episcopi, să vorbească poporului cuvinte de învățătură, pentrucă sfatul și dojana din partea streinilor sunt foarte folositoare, căci „niciun prooroc⁴⁾, zice, „nu este

1) Num. 6, 24—26,

2) Ps. 27, 8—9,

3) Act. 20, 28; I Petr. 1, 19; I Petr. 2, 9.

4) Luca 4, 24; Ioan 4, 44.

primit în patria lui". Să-i zici să săvârșiască și sfânta Euharistie, și dacă din respect către tine ca un înțelept păstrându-ți cinstea aceasta, nu va voi să săvârșiască, silește-l ca cel puțin binecuvântarea ¹⁾ poporului s'o facă el. Iar dacă în timpul șederii tale în biserică ar veni un oarecare nobil și cu renume în lume, fie strein fie localnic, în timp ce tu, episcop, vorbești poporului despre Dumnezeu sau ascuți pe cel ce cântă psalmi sau pe cel ce citește, să nu părăsești slujirea cuvântului, ca să pregătești aceluia un loc de ședere în frunte, căutând la fața lui; ci rămâi liniștit fără să întrerupi cuvântul tău sau ascultarea, ci frații să-l primiască prin diaconi. Iar dacă nu este loc, diaconul, pe cel mai tânăr sculându-l cu înțelegere, nu cu sila, să așeze pe acela în locul acestuia. Drept este însă ca aceasta s'o facă și dela sine fratele care are dragoste; iar dacă nu vrea să se scoale, sculându-l atunci cu sila, să stea la urma tuturor, ca să se învețe minte și ceilalți să facă loc celor mai de cinste. Și dacă vine un sărac fie localnic fie strein, bătrân sau tânăr de vârstă, și loc nu este, și acestuia să-i facă loc diaconul din toată inima, ca să nu se vadă părtinirea sa față de om, ci ca diaconia lui să fie bineplăcută la Dumnezeu. Tot astfel să facă și diaconița, femeilor cari vin, fie sărace fie bogate.

LIX. Episcop, când înveți, poruncește și îndeamnă poporul să se îndeletniciască cu venirea la biserică dimineața și seara în fiecare zi și să n'o părăsiască în nici un chip, ci să se adune întotdeauna, și să nu știrbiască biserica, sus-trăgându-se dela ea și să nu ciuntească de vr'un membru trupul lui Hristos, căci nu numai preoților s'a zis, ci și fiecărui din laici, să asculte de El cu pricepere, căci zice Domnul: „*Cine²⁾ nu este cu mine, împotriva mea este*“, și „*Cine³⁾ nu adună cu mine, risipește*“. Fiind membre ale lui Hristos, nu vă risipiți deci pe voi înșivă, ne adunându-vă. Având

1) Iac. 2. 1—9.

2) Mt. 12. 30.

3) Efes. 5. 30.

cap pe Hristos ¹⁾, care după făgăduința Sa este împreună cu voi și se împărtășește pe Sine vouă, nu fiți nepurtători de grijă de voi înșivă, nici nu lipsiți pe Mântuitorul de membrele Sale, nici nu sfâșiați trupul lui, nici nu împrăstiați membrele lui, nici nu puneți trebuințele lumesti mai presus de cuvântul lui Dumnezeu, ci în fiecare zi adunați-vă în biserică dimineața și seara, cântând psalmi și rugându-vă în casa Domnului, dimineața citind psalmul 62 ²⁾, iar seara 140. Mai ales în ziua Sâmbetei și în Dumineca învierii Domnului, cu mai cu multă râvnă adunați-vă, înălțând laudă lui, Care a făcut toate prin Iisus, pe Care l-a trimis la noi și l-a îngăduit să pătimească pentru noi și l-a învieat din morți. Cu ce se va desvinovăți înaintea lui Dumnezeu cel ce nu vine să asculte în această zi cuvântul mântuitor despre înviere? În această zi săvârșim trei rugăciuni spre aducerea aminte de Acela, Care a învieat după trei zile și se face citire din prooroci și vestire din Evanghelie și aducerea sfintei jertfe și împărtășirea cu sfânta hrană.

LX. Cum nu este dușman al lui Dumnezeu cel ce de cele vremelnice se îngrijește noaptea și ziua, iar de cele vecinice nu poartă grijă? Și care face băi și-și procură hrană vremelnică în ori ce zi, iar la bunătățile cari rămân în veci, nu se gândește? Cum nu va zice Domnul și acum unui astfel de om: „*Neamurile s'au îndreptățit mai mult ca voi*“, precum și Ierusalimului l-a mustrat, zicând: „*Sodoma s'a îndreptățit mai mult decât tine?*“ ³⁾, căci dacă păgânii, cum se scoală din somn, aleargă în fiecare zi la idolii lor, spre a li se închină, și înainte de orice lucru și de orice faptă se roagă lor mai întâi, și în zilele de sărbători și de jocuri sfinte nu întârzie pe acasă, ci se grăbesc să se ducă, nu numai cei localnici, ci și cei cari locuiesc în depărtare, și în teatrele

1) Efes. 4. 15; 5. 23.

2) Ps. 62, 140.

3) Ezech. 16. 51—52.

lor toți ca într'o sinagogă se adună. Asemenea și cei numiți în zadar Iudei, după șase zile, odihnindu-se, se adună în ziua a șaptea în sinagogă, niciodată disprețuind sau negrijindu-se nici de ziua de odihnă nici de sinagoga lor, ei cari au fost despoiați de puterea cuvântului prin necredința lor, și chiar și de numele de Iuda cu care se numesc, căci Iuda se tălmăcește mărturisire; ei însă nu mărturisesc înaintea lui Dumnezeu, că au săvârșit patima lui Hristos în chip nelegiuit, ca astfel pocăindu-se, să se mântuească. Dacă, prin urmare, cei cari nu se mântuesc, îndeplinesc cu râvnă cele ce nu le folosesc, ce răspuns ai putea da lui Dumnezeu tu, care fugi de biserica Lui și nici păgânilor nu urmezi, ci prin părăsirea ei te faci un trândav sau apostat sau săvârșitor de rele? Unora ca acestora le zice Domnul prin Ieremia ¹⁾: „*Indreptările mele nu le-ați păzit, dar nici după îndreptările păgânilor n'ați umblat, ba aproape le-ați întrecut*“, și iarăși: „*Și-a îndreptat sufletul său Israil* ²⁾ *mai mult decât necredinciosul (regat) Iuda*“, și mai departe: „*Szhimbatu-și-au păgânii zeii lor* ³⁾“, și aceștia nu (mai) sunt zei? Treceți în insulele Hetim ⁴⁾ și vedeți, și trimiteți la Chidar și luați bine seama, dacă s'a întâmplat așa ceva. Că aceia nu-și schimbă obiceiurile, iar poporul meu“; zice, „și-a schimbat slava sa pe una, dela care nu se va folosi cu nimic“. Cum deci se va apăra cineva că nesocotește sau stă departe de biserica lui Dumnezeu? Iar dacă cineva aduce ca pretext îndeletnicirea sa, pentru nesocotirea bisericii, „pretextând ⁵⁾ *pretexte în păcate*“, unul ca acesta să știe, că, pentru, creștini, meseriile lor sunt lucruri de a doua mână, iar lucrul de căpetenie este servirea lui Dumnezeu. Meseriile voastre, prin urmare, exercitați-le ca

1) Ezech. 5. 7; 16. 47.

2) Ier. 3. 11

3) Ier. 2. 11.

4) Ier. 2. 10. 11.

5) Ps. 140. 4.

lucruri de a doua mână pentru întreținerea vieții, iar ca în-
deletnicire de căpetenie exercitați slujirea lui Dumnezeu,
cum și Domnul ¹⁾ a zis: „*Osteniți-vă nu pentru mâncarea
peritoare, ci pentru cea care rămâne spre viață vecinică*“,
și iarăș: „*Acesta este lucrul lui Dumnezeu, ca să credeți în
Acela pe care l-a trimis El*” ²⁾.

LXI. Sârguiți-vă deci ca nici odată să nu părăsiți bi-
serica lui Dumnezeu; iar dacă ar disprețui-o careva, și ar
lua parte la adunările ³⁾ pângărite ale păgânilor sau s'ar
duce în sinagoga Iudeilor sau la adunările ereticilor, unul ca
acesta cu ce se va apăra înaintea lui Dumnezeu în ziua ju-
dăcății? Cuvintele lui Dumnezeu, cel viu, cari au în ele
viață și dau viață și au putere să izbăvească de osândă ve-
cinică, el le părăsește, și se duce în casa demonilor sau în
sinagoga omorătorilor lui Hristos sau în adunarea păcătoși-
lor, fără să asculte pe acela ce zice: „*Adunarea celor răi am
urât-o, și la călcătorii de lege n'am intrat; în adunarea de-
șertăciunii n'am șezut, și cu cei fărădelege nu voiu șede*” ⁴⁾,
și iarăș: „*Fericit bărbatul*” ⁵⁾, care n'a umblat în sfatul ne-
credincioșilor și în calea păcătoșilor n'a stătut, și pe scaunul
pierzătorilor n'a șezut, ci în legea Domnului voia lui și în
legea Lui va cugeta ziua și noaptea”. Tu însă, părăsind
adunarea credincioșilor, biserica lui Dumnezeu, legile Lui,
privești la peșterile tâlharilor, socotind ca sfinte, cele ce El
le-a numit pângărite, și întovărășindu-te cu cele ce El a dat
la o parte. Și nu numai aceasta, dar și la serbările Elinilor
te duci și teatrele lor de cercetezi, dorind a fi socotit ca
unul din cei cari se duc acolo și a ascultă necuviințele lor,
ca să nu le zicem pângăriciuni și nu ascuți de Ierenia ⁶⁾
care zice: „*Doamne, în adunarea celor glumești n'am șezut,*

1) Ioan 6. 27.

2) Ioan 6. 29.

3) I Cor. 8. 10.

4) Ps. 25, 4—5.

5) Ps. 1, 1—2.

6) Ier. 15, 17.

ci m'am temut de fața mâniei tale", și de Iov¹⁾), care zice asemeni: „Și dacă am umblat cândva cu rătătorii, ci am stat pe cumpână dreaptă“. De ce voești să te împărtășești din scrierile păgânești, cari, fiind scoase la iveală de oameni muritori din insuflarea diavolului, sunt aducătoare de moarte și nimicitoare de credință și conducătoare la politeism ale celor cari se alipesc de ele? Voi, prin urmare, indeletnicindu-vă cu legile lui Dumnezeu, socotiți-le pe acestea mai de preț decât trebuințele vieții, și dându-le mai multă cinste, alergați să vă adunați în biserica Domnului, pe care „și-a câștigat-o cu sângele“²⁾ lui Hristos, prea iubitul său Fiu, „cel³⁾ născut mai înainte decât toată făptura“; căci ea este fiică al Celui Prea Înalt și ea v'a născut prin cuvântul harului și a format în voi pe Hristos, ai cărui părtași făcându-vă, sunteți membre sfinte și alese, „neavând întinăciune⁴⁾ sau prihană sau altceva de acest fel“ ci „ca sfinți și nepătați“ sunteți desăvârșiți prin credință în El, după chipul Celui care v'a zidit

LXII. Feriți-vă, prin urmare, de a sărbători împreună cu cei pierduți, adică cu păgânii, cari se adună spre amăgire și pieire. Căci nu este nici o părtășie⁵⁾ între Dumnezeu și diavol. Pentru că cine se adună cu cei cari se gândesc la lucrurile diavolului, va fi socotit ca unul dintre ei și durerea va fi partea lui de moștenire. Fugiți apoi și de necuviințele priveliștelor lor, vreau să zic de teatre și de serbările păgânești, de descântece, de preziceri, de vrăji, de curățiri, de ghiciri, după observarea zborului și a măruntaelor pasărilor, de chemarea spiritelor morților, de zicători, că scris este: „Să nu fie descântec⁶⁾ în Iacov, nici vrăjitorie în Israel“, și

1) Iov. 31, 5—6.

2) Act. 20, 28.

3) Col. 1, 15.

4) Efes. 5, 27.

5) II Cor. 6. 14—16.

6) Num. 23. 23.

iarăș: „Vrăjitoria ¹⁾ este păcat”, și în altă parte: „Nu vrăjii ²⁾, și după preziceri și ghiciri și vorbiri din pântec nu vă luați, descântători nu veți lăsa între voi”. De aceea și Ieremia ³⁾ ne îndeamnă, zicând: „După căile păgânilor nu vă luați, și de semnele cerului nu vă temeți”. Pentru aceasta, creștinul trebuie să fugă de adunările nelegiuitorilor elini și iudei precum și de ale tuturor ereticilor, ca nu cumva prin sărbătorirea odată cu ei să întindem curse sufletelor noastre, și ca nu adunându-ne împreună cu ei la sărbătorile lor, cari se țin în cinstea demonilor, să ne facem părtași și la nelegiuirea lor, ci trebuie să fugiți și de bălciurile lor și de jocurile cari se fac în ele, căci un creștin nu trebuie să se ducă la bălciu, decât numai spre a-și cumpăra haine și a-și lua cele necesare vieții și a-și procura și alte lucruri trebuitoare traiului. Feriți-vă, prin urmare, de orice sărbătoare idolească, de capricii, de bălciuri, de ospete, de dueluri și de orice priveriște demonică.

LXIII. Voi, cei mai tineri ai bisericii, la toate trebuințele dați-vă osteneala să slujiți fără preget, indeletniciți-vă cu toată seriozitatea de treburile voastre, ca în tot timpul vieții voastre „să fiți ⁴⁾ îndestulați” și „pentru voi” și să aveți să dați și celor săraci, „pentru a nu împovăra biserica” lui Dumnezeu, căci și noi, deși ne indeletnicim cu predica Evangheliei, în acelaș timp nu neglijam nici lucrul. Astfel, unii dintre noi sunt pescari, alții făcători de corturi, alții muncitori de pământ, ca să nu fim niciodată fără lucru. Dar și Solomon ⁵⁾ zice undeva: „Mergi la furnică, leneșule, și caută de vezi căile ei, și fii mai înțelept ca ea, căci ea nu lucrătoare de pământ fiind, nici pe cine s'o silească având, nici sub stăpân fiind, cu toate acestea își pregătește de cu vară hrană multă

1) I Regi 15. 23.

2) Lev. 19. 26; Deut. 18. 10. 11;

3) Ier. 10. 2.

4) I Tim. 5. 16.

5) Prov. 6. 6—8.

și în timpul secerișului își adună provizie, sau mergi la albină și învață, cât de harnică este și ce lucru prețios face. Produsele ei le folosesc împărații și particularii pentru sănătatea lor; căutată și renumită este ea, deși e slabă la putere". Și iarăș: „Până când, leneșule¹⁾, vei dormi? Când te vei deștepta din somn? Puțin dormi, puțin șezi, puțin trândăvești, puțin stai cu mânele încrucișate una peste alta; în urmă ca un călător rău te va ajunge sărăcia și lipsa ca un alergător bun. Iar dacă nu ești leneș, secerișul tău se va înmulți ca un izvor, și sărăcia ca un hoț va fugi dela tine". Și iarăș: „cine lucrează²⁾ ogorul său, se va umplea de pâine", și în altă parte zice: „Leneșul³⁾ încrucișează mânele și mănâncă din carnea lui însăș", și mai departe: „Leneșul își ascunde mâna⁴⁾ și nu va putea s'o ducă la gură", și iarăș: „Din pricina lenii mânelor se va dărâma⁵⁾ clădirea". Lucrați, prin urmare, neîncetat, căci cusurul leneșului e fără leac. „Cine nu lucrează, acela, la voi, să nu mănânce"⁶⁾, pentru că pe leneși îi urăște și Domnul Dumnezeu nostru. Leneș deci nu trebuie să fie niciunul din cei cari se alipesc de Dumnezeu.

1) Prov. 6. 9—11.

2) Prov. 12. 11; 28, 19.

3) Eccl. 4. 5.

4) Prov. 19. 24.

5) Eccl. 10. 18.

6) II Tess. 3. 10.

The first part of the report is devoted to a general
 description of the country and its resources. It is
 followed by a detailed account of the various
 industries and occupations of the people. The
 third part of the report is devoted to a
 description of the climate and the various
 diseases which are prevalent in the country.
 The fourth part of the report is devoted to a
 description of the various tribes and nations
 which inhabit the country. The fifth part of
 the report is devoted to a description of the
 various religions and sects which are
 prevalent in the country. The sixth part of
 the report is devoted to a description of the
 various customs and manners of the people.
 The seventh part of the report is devoted to a
 description of the various laws and regulations
 which are in force in the country. The eighth
 part of the report is devoted to a description
 of the various public buildings and works of
 art which are to be seen in the country. The
 ninth part of the report is devoted to a
 description of the various public institutions
 which are to be seen in the country. The
 tenth part of the report is devoted to a
 description of the various public works which
 are to be seen in the country.

The following table shows the population of
 the various provinces of the country in the
 year 1850. The population of the country
 was estimated to be 1,000,000. The
 population of the various provinces is as
 follows:

Province A	150,000
Province B	200,000
Province C	180,000
Province D	120,000
Province E	100,000
Province F	150,000
Province G	100,000
Province H	150,000
Province I	100,000
Province J	150,000
Province K	100,000
Province L	150,000
Province M	100,000
Province N	150,000
Province O	100,000
Province P	150,000
Province Q	100,000
Province R	150,000
Province S	100,000
Province T	150,000
Province U	100,000
Province V	150,000
Province W	100,000
Province X	150,000
Province Y	100,000
Province Z	150,000

CARTEA III-a

DESPRE VĂDUVE.

I. „Văduve rânduiți, nu mai mici de șaizeci de ani“¹⁾, pentru ca siguranța despre căsătoria lor de a doua să vă fie oarecum înafară de bănuială prin vârstă. De veți primi în ceata văduvelor o femeie mai tânără și se va căsători neputând păstra văduvia din pricina tinereții, va pricinui necuviință pentru cinstea tagmei văduvelor și va da socoteală lui Dumnezeu, nu pentrucă s'a căsătorit a doua oară, ci pentrucă nu și-a ținut făgăduința, „*răsvrătindu-se împotriva lui Hristos*“²⁾. De aceea, trebuie să nu dea făgăduința în chip pripit, ci cu siguranță, căci „*căci mai bine este pentru ea să nu făgăduască, decât să făgăduască și să nu se țină de cuvânt*“³⁾. Iar dacă vine la văduvie vreo femeie mai tânără, care a trăit puțin timp cu bărbatul ei și pe care l-a pierdut prin moarte sau prin altă întâmplare, și dacă rămâne singură păstrând darul văduviei, va fi găsită fericită, asemănându-se cu văduva din Sarepta Sidonului⁴⁾, la care a fost găzduit sfântul prooroc al lui Dumnezeu, Ilie. Va fi asemănată cu Ana⁵⁾, „*fîica lui Fanuel, din seminția lui Așer, care nu s'a*

1) I Tim. 5, 9.

2) Idem 5, 11.

3) Eccles. 5, 4.

4) III Regi 17, 9—24.

5) Luca 2, 36—38.

„*aleslipit de templu, străuind ziua și noaptea în rugăciuni și lipsuri, care fiind de optzeci de ani, trăise cu bărbat șapte ani dela fecioria sa*“, și care slăvind venirea lui Hristos „*mulțumiă Domnului și vorbiă despre El cu toți cari așteptau mântuire în Israil*“. O astfel de văduvă, dobândind mărturie, va fi cinstită, având renume și la oameni pe pământ și laudă vecinică la Dumnezeu în ceruri.

II. Văduvele mai tinere să nu fie primite în rândul văduvelor, ca nu cumva să fie ținute în această tagmă pentru cuvântul că n'ar fi în stare să fie stăpâne pe vrâsta lor prea tânără și că s'ar căsători a doua oară. Să fie însă ajutate și sprijinite, ca să nu fie ținute într'o tagmă nepotrivită cu ele, sub cuvânt că sărăcia le-ar face să se căsătorească a doua oară, căci trebuie să știți și aceasta, că o singură căsătorie, făcută după lege, este dreaptă, ca una ce este potrivit voinții lui Dumnezeu, iar căsătoria a doua, făcută în urma făgăduelii (de a rămâne în văduvie), este nelegiuită, nu din pricina unirii conjugale, ci din pricina minciunii. Căsătoria a treia este semn de neînfrânare, iar ceeace trece peste căsătoria a treia, este curvie învederată și desfrânare în toată puterea cuvântului, căci Dumnezeu, prin creațiune a dat o singură femeie unui singur bărbat, pentrucă zice: „*Vor fi doi un trup*“¹⁾. Văduvelor tinere²⁾ însă, după moartea soțului dintâi, să li se îngăduie și a doua căsătorie, ca să nu „*cadă cumva în osânda diavolului*“³⁾ și în curse multe și în poște neraționale și păgubităare“ sufletelor, (poște) cari pricinuesc mai mult osândă decât mulțumire.

III. Adevăratele văduve sunt cele cari au fost căsătorite cu un singur bărbat, cari „*au dela mai mulți mărturie de fapte bune*“,⁴⁾ văduve într'adevăr, înțelepte, fără prihană, credincioase, pioase, „*care și-au crescut copiii*“ bine și „*au*

1) Gen, 2, 24.

2) I Tim, 5, 4.

3) I Tim, 3, 6; 6, 9.

4) I Tim, 5, 10.

primit cu îndestulare pe streini“, cari și trebuiesc îngrijite de aproape, ca unele cari sunt închinate cu totul lui Dumnezeu. Cu deosebire însă, episcopi, adu-ți aminte de săraci, dându-le mână de ajutor ¹⁾ și purtând grijă de ei, „*ca un iconom al lui Dumnezeu*“ ²⁾ împărțind, fiecăruia, la timp ni merit, ofrandele: văduvelor și orfanilor și celor lipsiți de orice ajutor și celor cuprinși de necazuri.

IV. Ce e de făcut, când unii nu sunt văduve sau văduvi, dar au trebuinți de ajutor din pricina sărăciei sau a bolii sau din pricină că trebuie să-și hrănească copii? Ești dator ca pe toți să-i ajuți și de toți să porți grijă; căci cei ce dau darurile, nu le dau deadreptul văduvelor, ci le strâng numai la un loc, numindu-le daruri de bunăvoie, ca tu, care cunoști bine pe cei lipsiți, „*ca un iconom bun*“ ³⁾ să le împarți din daruri, căci Dumnezeu cunoaște pe cel ce a dat darul, chiar dacă nu este de față când se împarte de tine săracilor; și astfel el are plata binefacerii, iar tu lauda chiverniselii conștiincioase. Spune însă celor nevoiași și cine este cel ce a dat, ca să se roage pentru el, numindu-i și numele, căci trebuie a face bine tuturor oamenilor, fără a cerceta cine este acesta sau acela, deoarece Domnul zice: „*dă oricui îți cere*“ ⁴⁾, adică oricui, care are într'adevăr nevoie, fie prieten fie dușman, fie rudă fie strein, fie căsătorit fie necăsătorit, pentrucă în toată Scriptura Domnul ne dă povețe cu privire la săraci, zicând prin Isaia ⁵⁾: „*Imparte pâinea ta celui flămând și găzduște în casa ta pe săracii fără adăpost. Când vezi un om gol, îmbracă-l, și să nu te ascunzi de cei din aceeaș sămânță cu tine*“ Și prin Daniil zice împăratului: „*De aceea, împărate, să-ți placă sfatul meu,*

1) Sirah, 7, 32.

2) Tit. 1 7.

3) 1 Petr. 4, 10.

4) Luca 6, 30.

5) Is. 58, 7.

și păcatele tale răscumpără-le prin binefaceri și nedreptățile tale prin îndrumări către săraci¹⁾. Și prin Solomon zice: „Prin milostenii și credința se curăță păcate²⁾. Și prin David zice iarăș: „Fericit cel care ia aminte la cel sărac și lipsit în ziua nefericirii îl va izbăvi pe el Domnul³⁾“, și iarăș: „A împărțit, a dat săracilor, dreptatea lui rămâne în veac⁴⁾. Iar Solomon zice: „Cine miluește pe sărac, împrumută pe Dumnezeu; după darul său i se va răsplăti⁵⁾ și apoi: „Cel care-și astupă urechile, ca să nu audă pe sărac, va strigă și nu va fi cine să-l audă“⁶⁾.

V. Orice văduvă să fie blajină⁷⁾, liniștită, iertătoare, nerăutăcioasă, nemânioasă, nepalavragiță, să n'aibă obiceiul de a striga, nelimbută, nevorbitoare de rău, necârtitoare, nefățarnică, să nu-i placă să se amestece în multe trebi. Dacă a văzut sau auzit că s'a făcut ceva nedrept, să se arăte ca și când n'ar fi auzit. Și de nimic alta să nu se îngrijească văduva decât numai de a se ruga⁸⁾ pentru cei ce dau daruri și pentru întreaga biserică. Dacă este întrebată ceva de cineva, să nu răspundă cu ușurință, ci numai cele privitoare la credință și dreptate și la nădejde în Dumnezeu, iar pe cei ce vroesc să fie catehizați în dogmele credinții, să-i trimită la cei mai mari. Să răspundă însă numai cele privitoare la răsturnarea credinții rătăcite în mai mulți zei, dovădind învățătura despre unitatea lui Dumnezeu. Despre celelalte să nu răspundă ceva în pripă, ca să nu aducă hulă cuvântului dumnezeiesc, vorbind ceva din neștiință, căci Domnul a învățat⁹⁾ că cuvântul este asemenea grăuntelui de muștar; a-

1) Dan. 4. 24.

2) Prov. 16. 6.

3) Ps. 40. 2.

4) Ps. 111. 9.

5) Prov. 19. 17.

6) Prov. 21. 13.

7) I Tim. 5. 13.

8) I Tim. 5. 5.

9) Mt. 13. 31.

cesta ustură și dacă nu știe cineva să-l întrebuițeze, îl va găsi amar. De aceea nu trebuie să fie trădătoare a tainelor credinței, ci cu prevedere, căci Domnul vă sfătuește zicând: „Nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu cumva să le calce în picioare și întorcându-se, să vă sfâșie”¹⁾, căci auzind necredincioșii învățatură despre Hristos nu cum trebuie, ci știrbită, și mai ales învățatura despre întruparea sau despre patima Lui, mai mult o vor batjocori, luând-o în răs ca mincinoasă, decât o vor slăvi, și bătrâna (văduvă) vă fi vinovată de vorbirea nesocotită și de hulă și durerea va fi vinovată de vorbirea nesocotită și de hulă și durerea va fi partea ei de moștenire, pentru că zice: „Vai de cel prin care se hulește numele (meu) între neamuri”²⁾.

VI. De aceea, nu dăm voie ca femeile să învețe în biserică, ci ele să se roage numai și să asculte pe cei cari învață. Căci însuș învățătorul și Domnul nostru Iisus Hristos, când ne-a trimis³⁾ pe noi cei doisprezece să învățăm poporul (Israel) și pe celelalte neamuri, n'a trimis nici decum femei ca să predice, deși nu lipsiau. Căci împreună cu noi erau și Maica Domnului și „surorile lui”⁴⁾, apoi Maria Magdalena și Maria lui Iacov⁵⁾ și Maria și Marta, surorile lui Lazăr, și Salome și altele câteva.

Deci, dacă eră neapărat trebuitor pentru femei ca să învețe și acestora le-ar fi poruncit însuș Domnul mai întâi ca să învețe împreună cu noi poporul. Dar dacă „barbatul este cap femeiei”⁶⁾, nu este drept ca restul trupului să stăpânească capul. Să știe prin urmare, văduva, că este jertfelnic al lui Dumnezeu, și să stea în casa ei și sub niciun cuvânt să nu intre prin casele credincioșilor spre a lua ceva, pentru că altarul lui Dumnezeu nu este mișcător, ci stă nemișcat într'un singur loc. De aceea, și fecioara și văduva să nu rătăcească.

1) Mt. 7, 6.

2) Ies. 52, 5.

3) Mt. 28, 19.

4) Mt. 13, 56.

5) Mt. 27, 56. 61.

6) I, Cor. 11, 3.

sau să umble fără rost prin casele altora, căci cele cari umblă rătăcind și sunt fără rușine și cele asemenea acestora nu-și astâmpară ¹⁾ picioarele într'un loc din pricină că nu sunt văduve, ci adevărate traiste de cerșetor, gata de a primi, bârfitoare, vorbitoare de rău, certărețe, îndrăznețe și lipsite de rușine. Acele ce sunt astfel, nu sunt vrednice de cel ce le-a chemat, căci nici când poporul se adună Duminica în biserică nu sunt în stare să stea liniștite ²⁾ ca cei cari veghează, ci sau dormitează sau flecăresc sau cerșesc sau prind în curse pe alții ducându-i la rău, nelăsându-i să fie cu luare aminte la Domnul, ci dimpotrivă lucrând ca să iasă din biserică tot cum au intrat, adică deserti, pentru că n'au ascultat pe cei cari învață sau citesc cuvântul Domnului. Despre unele ca acestea și Isaia proorocul zice: „*Cu urechile vești auzi și nu vești înțelege, și privind vești vedea și nu vești cunoaște, căci s'a îngroșat inima poporului acestuia*“ ³⁾.

VII. Tot așa, prin urmare, s'au închis urechile inimii unor astfel de văduve, ca să nu stea în casele lor pentru a vorbi către Domnul, ci să alerge în toate părțile cu gândul de a câștiga și, vorbind fleacuri, să îndeplinească dorințele dușmanului (diavolului). Deci, asemenea văduve nu sunt alipite de altarul lui Hristos, pentru că sunt unele văduve, cari socotesc văduvia drept negoț, și cerșesc fără rușine și nu se mai satură primind, și pe mulți îi fac să stea la îndoală, dacă să mai dea sau nu, căci, ar trebui ca ele să se mulțumească cu împărțeala ce o fac cei ai bisericii. Ele însă dimpotrivă cutreeră casele bogaților, strângând belșug de bani, li împrumută cu camătă mare, și poartă grijă numai de mamonă. Dumnezeu lor este punga cu bani ⁴⁾, și preferă mâncare și băutura oricărei virtuți, zicând: „*Să mâncăm și să*

1) Prov. 7, 11.

2) 1 Petr. 5, 8.

3) Is. 6, 9, 10.

4) Filip 3, 19.

bem, căci mâne poate murim ¹⁾, socotind aceste bunătăți ca statornice, iar nu ca trecătoare, căci cea care s'a deprins să strângă numai bani, se închină lui mamona în loc de a se închină lui Dumnezeu; adică se face roabă ²⁾ câștigului, iar lui Dumnezeu nu-i poate fi bineplăcută și la închinarea lui Dumnezeu nu se dedă, neavând niciodată răgaz să se gândească la El, pentrucă mintea și voința îi sunt îndreptate la strângerea de bani, deoarece: „*Unde este comoara ei, acolo este și inima ei*” ³⁾. În mintea ei ea se gândește pe unde să se mai ducă după câștig, sau că o bogatașă prietenă a ei, a uitat-o și că trebuie să-i vorbească ceva. Iar văduva care se gândește la astfel de lucruri, nu va avea mintea așintită la rugăciune, ci la grija, care a cuprins'o; de aceea, chiar dacă ar voi să se roage vreodată pentru cineva, nu va fi ascultată, pentrucă nu se roagă Domnului din toată inima, ci cu gând împărțit. Dimpotrivă, văduva care voește să placă lui Dumnezeu, stând acasă gândește cele ale Domnului ⁴⁾, și noaptea și ziua se roagă ⁵⁾ neîntrerupt cu buze neobosite. . . Și precum prea înțeleapta Iudit ⁶⁾, dovedită pentru modestia ei, se rugă lui Dumnezeu ziua și noaptea pentru poporul Israil, tot astfel și văduva asemenea ei va aduce lui Dumnezeu rugăciune neîncetată pentru biserică, și va fi ascultată pentrucă și-a înălțat cugețul numai spre Dumnezeu și nu și-l îndreaptă nici spre neșaiu nici spre dorință costisitoare. Ochiul ei este fără de răutate și urechia curată și mânele nepătate și picioarele stâmpărate ⁷⁾ și gura neîndemantecă nici la lăcomie nici la flecărie, ci vorbind ceea ce trebuie și primind numai către i se cuvine pentru traiu. De aceea, pentrucă este serioasă și liniș-

1) Ies. 22. 23; I Cor. 15. 32.

2) Mt. 6. 24.

3) Mt. 6, 21.

4) I Cor. 7. 32.

5) I. Tim. 5. 7.

6) Iudit. 9, 12

7) Prov. 7. 11.

tită, va fi bineplăcută ¹⁾ lui Dumnezeu și când îl va ruga ceva, darul o va ajunge mai înainte, căci zice: „Când tu încă vorbești, Eu voi răspunde, iată-mă, de față sunt ²⁾“. Astfel fiind, (văduva) trebuie să fie neiubitoare de bani, nesemeață, nedoritoare de câștig urât, nu nesățioasă, nelacomă, ci cumpătată, blândă, liniștită, temerară de Dumnezeu, rușinoasă, să stea în casa ei cântând psalmi, rugându-se, citind, priveghind, postind, convorbind întotdeauna cu Dumnezeu în cântări și în psalmi, când lână spre a da mai de grabă ea altora, decât să cerșească ³⁾ ceva, aducându-și aminte de văduva, despre care Domnul mărturisește în Evanghelie, care, „venind în templu, a aruncat în cutia pentru daruri cele două leptale ⁴⁾, adecă un cadranț“, Și observându-o cunoscătorul de inimi Hristos, Domnul și învățătorul nostru, a zis: „Amin zic vouă, că văduva aceasta a aruncat în cutia pentru daruri mai mult decât toți, pentru că toți au aruncat din prisosul lor, iar aceasta toată averea pe care o avea“.

VIII. Așa dar, văduvele trebuie să fie serioase, supuse episcopilor și preoților și diaconilor, încă și diaconeselor, temătoare de Dumnezeu, sfioase, fricoase, să nu se arate stăpâne în ceva, nici să voiască a face ceva în afară de poruncă fără voea diaconului, ca de pildă, să voiască a merge la cineva să mănânce la el sau să bea sau să primească ceva dela cineva. Iar de va face ceva din acestea fără să fi avut poruncă, să fie pedepsită cu post sau cu afurisanie, ca fiind obraznică. Căci ce știe văduva ce fel este cea dela care primește, sau din ce fel de ajutor primește ea hrana? Dacă din răpire sau din vr'o altă agoniseală necinstită? Nu știe văduva, că de fiecare din acestea va da socoteală lui Dumnezeu, pentru că a primit un dar nevrednic de

1) Mt. 21. 22.

2) Ies. 58. 9.

3) Prov. 31. 13.

4) Mc. 42. 44.

Dumnezeu, căci nici preoții nu vor primi vreodată asemenea dar, cum ar fi, de pildă, dela un hrăpitor sau dela o desfrânată, căci scris este: „Nu vei aduce jertfă Domnului Dumnezeu darul dela prostituată¹⁾“. Nu trebuie, prin urmare, a primi dela asemenea persoane nici dela cei afurisiți. Să fie gata văduvele să asculte de cele ce li se poruncesc de conducătorii lor și să facă după porunca episcopului, supunându-i-se ca lui Dumnezeu; căci cel care primește dela un astfel de defăimat sau dela afurisit și se roagă pentru el, care preferă să rămână în răutate și nu voește să se pocăească vreodată, se întovărășește cu el prin rugăciune și supără pe Hristos, care urăște pe oamenii nedrepti, și-i întărește (în apucăturile lor rele) prin primirea dela ei a darului lor nevrednic și se pângărește împreună cu ei, pentru că nu-i lasă să vină la pocăință, încât să verse lacrimi și să se roage lui Dumnezeu.

IX. Despre săvârșirea botezului de către femei, vă facem cunoscut că primejdie nu mică este pentru cele ce încearcă să facă aceasta. De aceea nu vă sfătuim la aceasta, pentru că este ceva primejdios; mai mult, este ceva neîngăduit și nelegiuit, deoarece, dacă „capul²⁾ femeii este bărbatul“, iar acesta este înaintat la treapta preoției, nu este drept a răsturna ordinea creațiunii și a părăsi privilegiul acestuia spre a ne pogori la trupul cel mai de jos, căci femeia este trup bărbatului, din coasta³⁾ lui făcut și supusă lui, din care pricină a fost hotărâtă să nască copii, pentru că zice, „el te va stăpâni⁴⁾“. Deci bărbatul este stăpân peste femeie, pentru că-i este și cap. Și dacă noi în cele precedente nu dăm voe femeilor să învețe, cum le va îngădui cineva în contra firii, să săvârșiască cele ale preo-

1) Exod. 20. 17; Deut. 23. 18.

2) I Cor. 11. 3.

3) Gen. 2. 21

4) Gen. 3. 16.

ției? Căci a alege preotese pentru zeițe, este neștiința nelegiurii păgânilor, iar nu a rânduirii lui Hristos. Și dacă trebuia să se săvârșiască botezul și de femei, negreșit și Domnul s'ar fi botezat de mama sa, iar nu de Ioan, sau când ne-a trimis ¹⁾ să botezăm, ar fi trimis împreună cu noi și femei ca să facă aceasta. Niciodată însă El nici n'a poruncit nici n'a lăsat scris, deoarece ca creator al firii și ca legiuitor al bunei orândueli, știe și regulata urmare a firii și buna rânduală a lucrurilor.

X. Dar nici laicilor nu le dăm voie să îndeplinească ceva din lucrurile preotești, precum: aducere de jertfă, sau botez sau hiotesie sau binecuvântare mică sau mare, căci „*nu sieși ia cineva cinstea*”²⁾, ci cel ce este *chiamat de Dumnezeu*“. Pentru că prin punerea mânilor episcopului se dă astfel de cinste; iar cine n'a primit-o, ci și-a răpit-o, acela va suferi pedeapsa lui Ozia ³⁾.

XI. Dar nici celorlalți clerici nu le dăm voie să boteze precum: anagnoștilor sau psalților sau portarilor sau servitorilor, ci numai episcopilor și preoților, ajutați fiind de diaconi. Iar cei ce îndrăznesc aceasta, vor suferi pedeapsa Coriților. Nu dăm voie preoților să hirotoniască diaconi sau diaconese sau anagnoști sau servitori (paraclisieri) sau cântareți sau portari, ci numai episcopilor, căci aceasta este rândueală bisericască și armonie.

XII. Despre ură sau indivie sau clevetire sau ceartă sau iubirea de discuție vi s'a spus mai înainte, că acestea sunt nepotrivite pentru creștin, și mai ales pentru văduve, pentru că neastâmpăratul diavol, viclean și prefăcut cum este, intră în acele văduve cari nu sunt văduve, ca și odinioară în Cain. Căci sunt unele cari zic că sunt văduve, dar nu fac poruncile vrednice de văduvie, după cum nici Cain nu

1) Mt. 3, 13 ; 28, 19.

2) Ebrei 5, 4.

3) II Paralip. 26.

făcea îndreptările fratelui său; căci nu știu, că numele de nu văduvă le va duce în împărăția cerească, ci credința adevărată și faptele bune. Iar dacă a dobândit careva numele de văduvă, dar face faptele diavolului, văduvia ei nu va fi ținută în socoteală, iar ea fiind scoasă afară din împărăție, va fi dată osândeii vecinice, căci auzim că unele văduve sunt invidioase, pline de ură, zavistuitoare, pismuind traiul tihnit al altora. Asemenea văduve însă nu sunt ale lui Hristor, nici ucenițe ale învățăturii Lui, pentru că ele sunt datoare, când o văduvă ca și ele este îmbrăcată de cineva sau primește bani sau hrană sau băutură sau încălțăminte, privind la sora lor, care a aflat oarecum ușurare să zică :

XIII. Bindecuvântat fie Dumnezeu, Cel ce a ușurat pe cea împreună cu mine văduvă! Bindecuvintează, Doamne și slăvește pe cel ce a ajutat-o, și fapta lui să se ridice în adevăr înaintea ta, și să-ți amintești de el spre bine în ziua cercetării lui. Și pe episcopul meu, care ți-a slujit cu dreptate și a învățat să dea milostenie binevenită sorei mele cea lipsită, mărește-i slava și dă-i cunună de laudă în ziua descoperirii cercetării tale. Asemenea și văduva, care a primit milostenia, să se roage pentru binefăcătorul ei.

XIV. Văduva însă care face bine, să-și tăinuiască numele ca o înțeleaptă „nu să-l trâmbițeze înaintea ei”¹⁾ ca să fie milostenia ei în ascuns către Dumnezeu, precum zice Domnul: „Iar tu când faci milostenie, să nu știe stânga ce face dreapta ta, ca să fie milostenia ta în ascuns”²⁾. Și văduva să se roage pentru cel ce a dat, oricine ar fi el, pentru că ea este jertfelnic sfânt al lui Dumnezeu, „și Tatăl cel ce vede în ascuns, va răsplăti binefăcătorului la arătare”³⁾. Văduvele însă, cari nu voesc să trăiască după porunca lui Dumnezeu, se îngrijesc să afle, cine este cea care a făcu

1) Mt. 6, 2.

2) Mt. 6, 3—4.

3) Mt. 6, 4.

bine și cine cele care au primit, și aflând se jeluște către binefăcătoare zicând: N'ai știut că eu sunt mai aproape de tine decât aceea și mai strâmtorată decât ea? Pentru ce dar ai preferat-o pe ea înaintea mea? Iar acestea le zice pentru că este neînțeleaptă și nu pricepe că aceasta s'a făcut nu după voința omului, ci după rânduiala lui Dumnezeu, căci dacă ea singură mărturisește că era mai aproape și în nevoie mai mare și mai lipsită decât aceea, trebuie să înțeleagă pe cel ce a rânduit și să tacă și să nu se jeluască către binefăcătoare, ci să intre în casa ei și, căzând cu fața la pământ, să roage pe Dumnezeu ca să-i ierte păcatul, pentru că Dumnezeu a poruncit celei ce face bine să nu-și trâmbițeze binefacerea, iar ea se plânge că nu a făcut cunoscut numele ei, ca și ea aflând, să alerge ca să capete ceva. Și nu numai se plânge, dar și blestemă, uitând de de cel ce a zis: „*Celce te binecuvintează¹⁾ va fi binecuvântat, și ceice te blestemă va fi blestemat*“. Iar Domnul zice: „*Când veți intra într'o casă să ziceți: pace casei acestea; și dacă se va afla acolo fiul păcii, va odihni asupra lui pacea voastră; iar dacă nu va fi vrednică (casa aceea), se va întoarce spre voi pacea voastră*“²⁾

XV. Dacă deci pacea, negăsind oamenii vrednici de ea se întoarce înapoi la cei cari au trimis-o și au dat-o, cu mult mai mult blestemul se va întoarce asupra capului celui care l-a trimis pe nedrept, pentru că cel asupra căruia a fost trimis, nu merită să-l primiască. De aceea, oricine blestemă în zadar, se blestemă pe sine însuș, cum zice Solomon: „*Cum sboară păsările și vrăbiile, așa blestemul fără temei nu va cădea pe capul nimănui*“³⁾ și iarăși zice: „*Cei ce pronunță blestemul sunt nebuni*“⁴⁾. Și după cum albina slăbește în puterea ei când înțeapă pe cineva, își pierde acul și devine

1) Gen. 27, 29; Num. 24, 9.

2) Luca 10, 5—6; Mt. 10, 12—13.

3) Prov. 26, 2.

Prov. 10, 18.

stearpă, tot așa și voi, dacă veți face rău altora, vi-l veți pricinui vouă înși-vă, căci se zice: „A săpat groapa și a adâncit-o, și va cădea în groapa pe care a făcut-o¹⁾), și iarăș: „Cel ce sapă groapa aproapelui său, va cădea el însuș în ea“²⁾). De aceea, cel ce fuge de blestem, să nu blesteme pe altul, căci „Ceea ce urăști să ți se facă, nu face nici tu altuia“³⁾). De aceea, povățuiți pe cei neascultători⁴⁾), muștrați pe cei lipsiți de rușine, mângâiați pe cei descurajați, întăriți pe cei slabi, lăudați pe cei ce umblă în sfințenie. Mai bine binecuvântați și nu blestemați, fiți făcători de pace, și nu pricinuiți războiu. Prin urmare, nici episcop nici preot nici diacon nici oricare din catalogul preoțesc să nu-și păteze limba cu blestem, ca să nu moșteniască blestem în loc de binecuvântare. Să fie însă episcopului în grijă și luare aminte, ca nici laicul să blesteme, căci el trebuie să îngrijească de toți: de clerici, de fecioare, de văduve, de laicii.

XVI. Pentru aceasta, episcopi, alege-ți ca conlucrători spre viață și săvârșitori ai dreptății diaconi bineplăcuți lui Dumnezeu, pe acei cari din tot poporul îi socotești că sunt vrednici și destoinici pentru trebuințele diaconiei. Alege însă și diaconiță credincioasă și sfântă pentru serviciile femeilor, căci sunt împrejurări, când din pricina necredincioșilor, nu poți trimite în unele case bărbat diacon la femei; vei trimite deci o femeie diaconiță, din pricina cugetelor celor răi. Și apoi la multe trebuințe avem nevoie de femeie—diaconiță. Mai întâi, când se botează femeile, diaconul va unge numai fruntea lor cu untdelemn sfințit, și după el diaconița le va unge, căci nu e nevoie ca femeile să fie văzute de bărbați; ci numai la hirotésie va unge episcopul capul diaconiței, așa cum preoții și împărații se ungeau în vechime. Nu că cei ce se botează acum se hirotonesc preoți, ci ca creștini dela Hrislos, (ca) „preoție împărătească și neam sfânt, (ca) bi-

1) Ps. 7, 16.

2) Prov. 26. 27.

3) Tob. 4, 15.

4) I Tess. 5, 14.

*serică a lui Dumnezeu, (ca) stâlp de întărire*¹⁾ a camerii mirelui, cari cândva nu erau popor (bineplăcut lui Dumnezeu), acum însă sunt iubiți și aleși. Tu deci, episcopo, în acel chip vei unge capul celor botezați, fie bărbați fie femei cu untdelemn sfânt, spre a închipui botezul duhovnicesc. În urmă, sau tu, episcopo, sau preotul de sub ascultarea ta, zicând și numind asupra lor chemarea sfântă a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, îi vei cufundă în apă. Și pe bărbat să-l ia în primire diaconul, iar pe femeie diaconița, pentru ca darea pecetei nestricate să fie cu mare cuviință. Și după aceasta, episcopul să ungă pe cei botezați cu mir.

XVII. Botezul dar se dă spre închipuirea morții²⁾ lui Hristos. Apa ține loc de mormânt, untuldelemnul locul Sfântului Duh, pecetea locul crucii, iar mirul este întărirea mărturisirii. De Tatăl se amintește ca pricinuator și trimițător, Sfântul Duh se ia ca martor. Cufundarea (în apă) înseamnă împreună—murirea (cu Hristos), scoaterea (din apă) înseamnă împreună—învierea (cu El). Tatăl este Dumnezeu Cel peste toate, Hristos este Dumnezeu cel unul-născut, Fiul cel iubit, Domnul slavei; Sfântul Duh este Mângâitorul³⁾, care de Hristos se trimite, de El e învățat și pe El îl vestește.

XVIII. Cel botezat să fie departe de orice nelegiuire, nelucrător spre păcat, prieten al lui Dumnezeu, dușman al diavolului, moștenitor al Tatălui, împreună moștenitor al Fiului Său, desfăcut de Satana⁴⁾ și de demonii lui, și de amăgirile lui, fără prihană, curat, evlavios, iubitor de Dumnezeu, fiu al lui Dumnezeu, rugându-se ca un fiu către Tatăl și zicând ca unul ce face parte din adunarea credincioșilor, astfel: „*Tatăl nostru*⁵⁾, care ești în ceruri, sfințească-se numele tău, vie împărăția ta, facă-se voea ta, precum în

1) II Petr. 2, 9; I Tim. 3, 15.

2) Rom. 6, 3.

3) Ioan 15, 26; 16, 13—14.

4) Rom. 8, 7.

5) Mt. 6, 9, 13.

cer și pe pământ. Pâinea noastră cea spre ființă dă ne-o nouă astăzi. Și ne iartă nouă greșalele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri. Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău"; că a ta este împărăția și puterea și slava în veci, Amin.

XIX. Asemenea și diaconii să fie în toate neprihăniți ca și episcopul, numai mai sprinteni (ca el), potriviți (ca număr) cu mulțimea credincioșilor, ca să poată sluji și pe cei neputincioși ca niște „lucrători nedați de rușine”¹⁾. Și diaconița să se siliască a îngriji de femei; iar amândoi (diaconii și diaconițele) să îngrijiască de cele ce privesc aducerea știrilor, călătoria, slujba, serviciul, precum și Isaia zice despre Domnul: „*Va face dreptate dreptului, care bine servește multora*”²⁾. Fiecare dar, să-și cunoască locul (serviciul) său și să-l îndeplinească cu râvnă, într'un gând și o inimă (cu ceilalți), cunoscând plata diaconiei. Asemenea să nu le fie rușine să serviască și pe cei cari cer ajutorul lor, după cum și Domnul nostru Iisus Hristos „*n'a venit ca să fie servit, ci ca să serviască și să-și dea sufletul răscumpărare pentru mulți*”³⁾. Tot astfel, deci, trebuie să facă și ei; și dacă ar trebui să-și pună chiar sufletul pentru un frate, să nu stea la îndoială, pentru că nici Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos n'a stat la îndoială „*punându-și sufletul*” după cum însuș a zis, „*pentru prietenii săi*”⁴⁾. Dacă, prin urmare, Stăpânul cerului și al pământului a suferit pentru noi toate, cum ați putea voi stă pe gânduri să serviți pe cei cari au nevoie, când sunteți datori să fiți următorii Lui, care a suferit pentru noi robie, lipsă, bătaie și cruce? Trebuie deci, și voi să serviți pe frații voștri; ca următori ai lui Hristos, care zice: „*Cine voește să fie mai mare între voi, să fie slujitorul vostru, și cine voește să fie întâiul între voi*

1) II Tim. 2. 15.

2) Is. 53. 11.

3) Mt. 20. 28.

4) Ioan 15. 13.

serică a lui Dumnezeu, (ca) stâlp de întărire¹⁾ a camerei
mirelui, cari cândva nu erau popor (bineplăcut lui Dumne-
zeu), acum însă sunt iubiți și aleși. Tu deci, episcop, în
acel chip vei unge capul celor botezați, fie bărbați fie femei
cu untdelemn sfânt, spre a închipui botezul duhovnicesc. În
urnă, sau tu, episcop, sau preotul de sub ascultarea ta,
zicând și numind asupra lor chemarea sfântă a Tatălui și
a Fiului și a Sfântului Duh, îi vei cufundă în apă. Și pe
bărbat să-l ia în primire diaconul, iar pe femeie diaconița,
pentru ca darea pecetei nestricate să fie cu mare cuviință. Și
după aceasta, episcopul să ungă pe cei botezați cu mir.

XVII. Botezul dar se dă spre închipuirea morții²⁾ lui
Hristos. Apa ține loc de mormânt, untdelemnul locul Sfân-
tului Duh, pecetea locul crucii, iar mirul este întărirea măr-
turisirii. De Tatăl se amintește ca pricinuitor și trimițător,
Sfântul Duh se ia ca martor. Cufundarea (în apă) înseamnă
împreună—murirea (cu Hristos), scoaterea (din apă) înseamnă
împreună—învierea (cu El). Tatăl este Dumnezeu Cel peste
toate, Hristos este Dumnezeu cel unul-născut, Fiul cel iubit,
Domnul slavei; Sfântul Duh este Mângâitorul³⁾, care de
Hristos se trimite, de El e învățat și pe El îl vestește.

XVIII. Cel botezat să fie departe de orice nelegiuire,
nelucrător spre păcat, prieten al lui Dumnezeu, dușman al
diavolului, moștenitor al Tatălui, împreună moștenitor al
Fiului Său, desfăcut de Satana⁴⁾ și de demonii lui, și de
amăgirile lui, fără prihană, curat, evlavios, iubitor de Dum-
nezeu, fiu al lui Dumnezeu, rugându-se ca un fiu către
Tatăl și zicând ca unul ce face parte din adunarea credin-
cioșilor, astfel: „Tatăl nostru⁵⁾, care ești în ceruri, sfințească-
se numele tău, vie împărăția ta, facă-se voea ta, precum în

1) II Petr. 2, 9; I Tim. 3. 15.

2) Rom. 6, 3.

3) Ioan 15, 26; 16, 13—14.

4) Rom. 8, 7.

5) Mt. 6, 9, 13.

cer și pe pământ. Pâinea noastră cea spre ființă dă ne-o nouă astăzi. Și ne iartă nouă greșalele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri. Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău"; că a ta este împărăția și puterea și slava în veci, Amin.

XIX. Asemenea și diaconii să fie în toate neprihăniți ca și episcopul, numai mai sprinteni (ca el), potriviți (ca număr) cu mulțimea credincioșilor, ca să poată sluji și pe cei neputincioși ca niște „lucrători nedați de rușine”¹⁾. Și diaconița să se siliască a îngriji de femei; iar amândoi (diaconii și diaconițele) să îngrijiască de cele ce privesc aducerea știrilor, călătoria, slujba, serviciul, precum și Isaia zice despre Domnul: „*Va face dreptate dreptului, care bine servește multora*”²⁾. Fiecare dar, să-și cunoască locul (serviciul) său și să-l îndeplinească cu râvnă, într'un gând și o inimă (cu ceilalți), cunoscând plata diaconiei. Asemenea să nu le fie rușine să serviască și pe cei cari cer ajutorul lor, după cum și Domnul nostru Iisus Hristos „*n'a venit ca să fie servit, ci ca să serviască și să-și dea sufletul răscumpărare pentru mulți*”³⁾. Tot astfel, deci, trebuie să facă și ei; și dacă ar trebui să-și pună chiar sufletul pentru un frate, să nu stea la îndoială, pentru că nici Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos n'a stat la îndoială „*punându-și sufletul*” după cum însuș a zis, „*pentru prietenii săi*”⁴⁾. Dacă, prin urmare, Stăpânul cerului și al pământului a suferit pentru noi toate, cum ați putea voi stă pe gânduri să serviți pe cei cari au nevoie, când sunteți datori să fiți următorii Lui, care a suferit pentru noi robie, lipsă, bătăi și cruce? Trebuie deci, și voi să serviți pe frații voștri; ca următorii ai lui Hristos, care zice: „*Cine voește să fie mai mare între voi, să fie slujitorul vostru, și cine voește să fie întâiul între voi*

1) II Tim. 2. 15.

2) Is. 53. 11.

3) Mt. 20. 28.

4) Ioan 15. 13.

să fie sluga voastră¹⁾, căci El a îndeplinit cu fapta zicerea Scripturii „bine servind multora²⁾, și nu cu vorba, deoarece „luând ștergarul, s'a încins cu el³⁾, apoi a turnat apă în vasul de spălat⁴⁾ și venind la noi, cari ședeam la cină, „a spălat picioarele și le-a șters cu ștergarul“; iar făcând aceasta, ne-a arătat dragostea frățească, „ca și noi să facem asemenea unuia altuia⁵⁾. Dacă, prin urmare, Domnul și Dascălul nostru s'a umilit pe sine într'atâta, voi cum vă veți rușina să faceți asemenea fraților voștri neputincioși și bolnavi, fiind lucrători ai adevărului și înainte stătători ai pietății? De aceea, serviți cu dragoste, nu murmurând nici dând prilej la ceartă, căci nu pentru oameni o faceți, ci pentru Dumnezeu⁶⁾, și în ziua cercetării⁷⁾ voastre veți primi dela El plata diaconiei. Trebuie ca voi, diaconilor, să cercetați pe toți cari au trebuință de cercetarea voastră, și să duceți veste episcopului vostru despre cei aflați în strâmtorare, căci voi trebuie să fiți sufletul și simțirea (inima) lui, gata și dispuși a-i servi în toate, ca episcopului și părintelui și învățătorului vostru.

XX. Episcopul rânduim să fie hirotonit de trei episcopi sau cel puțin de doi, pentru că nu vă este îngăduit să fie așezat de un singur episcop, căci „mărturia⁷⁾ a doi și a trei“ este mai puternică și „sigură“. Preotul însă și diaconul și ceilalți clerici să se hirotonisiască de către un singur episcop. Nici preotul nici diaconul să nu hirotonisiască clerici dintre laici, ci preotul are să învețe numai, să jertfească, să boteze, să binecuvinteze poporul, iar diaconul să slujiască episcopului și preoților, să îndeplinească adecă slujba diaconiei, nu să facă și celelalte servicii.

1) Mt. 20. 26—27.

2) Ies. 53. 11.

3) Ioan 13. 4—5.

4) Ioan 13. 14—15.

5) Efes. 6. 7—8.

6) I Petr. 2. 12.

7) Ioan 8. 17; Mt. 8. 16.

CARTEA IV.

DESPRE ORFANL

I. De rămâne orfan vreun creștin, fie băiat sau fată, frumos este, ca cineva dintre frați, care nu are copii, să-l ia pe acesta ca să-l aibă în loc de copil; iar pe fată s'o ia cel ce are fiu, care la vremea căsătoriei, fiind potrivit de vârstă cu ea, să se căsătorească amândoi, căci cei ce fac aceasta, săvârșesc o mare faptă, pentrucă s'au făcut părinți de orfani, și dela Domnul Dumnezeu vor lua plata acestei fapte. Iar dacă unii nu sunt astfel, ci, umblând potrivit plăcerii omenești, s'ar rușina de orfani, deși ar fi bogați, de orfan va purta atunci grijă „tatăl orfanilor și judecătorul văduvelor“, ¹⁾ iar peste cel bogat va veni unul, care va cheltui agoniseala lui și se vor împlini cu el vorbele: „Cele ce n'au mâncat sfinții, le vor mânca Asirienii“, ²⁾ cum zice și Isaia: „Țara voastră“ ³⁾, în ochii voștri, o mânâncă streinii“.

II. Voi deci, episcopilor, îngrijiți de creșterea lor, ca să nu ducă lipsă de nimic: orfanilor înlesnindu-le cele ale părinților, văduvelor cele ale bărbaților, celor vârstnici căsătoria, meșteșugarului lucru, celui nedestoinic de a lucra milă, străinilor găzduire, flămânzilor ⁴⁾ mâncare, celor însetați

1) Ps. 67. 6.

2) ?

3) Ies. 1. 7.

4) Mt. 25. 35—36.

băutură, celor goi îmbrăcăminte, bolnavilor cercetare, celor din închisori ajutor. Pe lângă acestea, să aveți mai multă grijă de orfani, ca să nu le lipsiască nimic: de fecioară până a ajunge la vremea căsătoriei, și dați-o după un frate, iar băiatului dați-i cele trebuincioase ca să învețe o meserie, spre a se hrăni din venitul ei, ca, după ce va deprinde bine meseria, să-și poată cumpăra și uneltele meseriei, spre a nu mai îngreua ¹⁾ dragostea fraților cea nefățarnică față de el, ci să-și agonisiască el singur (cele de trebuință).

III. Căci cu adevărat fericit este, care este în stare să se ajute pe sine însuș, spre a nu se înghesui să ia locul orfanului, al străinului și al văduvei, deoarece și Domnul a numit: „Mai fericit pe celce dă, decât pe celce primește“ ²⁾, și iarăș tot El a zis: „Vai de cei cari au și iau cu fățarnicie sau cari sunt în stare să se ajute pe ei înșiși și voesc să ia dela alții, căci fiecare va da socoteală Domnului Dumnezeu în ziua judecării“ ³⁾. Cine primește însă din pricina vârstei pe orfan sau a slăbăciunii bătrâneței sau pentru că l-a lovit boala sau pentru că trebuie să dea hrană la mulți copii, unul ca acesta nu numai că nu va fi muștrat, ci chiar va fi lăudat; căci el fiind socotit drept jertfelnic pentru Dumnezeu, va fi cinstit de Dumnezeu, ca unul ce fără șovăire se roagă necontenit pentru cei ce-i dau, și nu primește în trândăvie, ci, pe cât îi stă în putință, plătește darul cu rugăciune. Unul ca acesta va fi fericit de Dumnezeu în viața vecinică.

IV. Iar cine are și primește cu fățarnicie sau din pricina leneviei, în loc să munciască, ca să ajute și pe alții, va fi osândit de Dumnezeu, pentru că a răpit „bucățica săracilor“ ⁴⁾. Cine are avere și nici altora n'o împarte nici el însuș nu se folosește de ea, acela a ajuns soarta șarpelui, despre care se spune că doarme pe comori, și se adeverește și cu el

1) I Tim. 5. 16.

2) Act. 20. 35.

3) Apocrif.

4) Iov. 22. 7.

Scriptura care zice: „și-a adunat bogățile din care nu va gusta“¹⁾ și când va muri, niciun folos nu va avea la judecată, căci: „Nu va folosi“, zice, „avuția în ziua mâniei“²⁾. Unul ca acesta nu și-a pus încrederea³⁾ în Dumnezeu, ci în comoara lui, socotind-o pe aceasta drept Dumnezeu și încrezându-se în ea. Unul ca acesta ascunde adevărul, e părtinitor, neîncrezător, viclean, netrebnic, fricos, ușurel, nestatornic, cârtitor împotriva soartei sale, supărăcios dușman al său însuș și prieten al nimănui. Avuțiile acestuia vor pieri⁴⁾ și „un venetic le va cheltui“, sau făcându-se stăpân pe ele cât trăește sau luându-i-le după ce moare, căci „bogăția strânsă pe nedrept, va fi vărsată înapoi“⁵⁾.

V. Sfătuim, așa dar, pe văduve și pe orfani să primiască cu frică și cu toată evlavie cele dăruite lor, și să mulțumiască lui Dumnezeu, „care dă hrană celor flămânzi“⁶⁾ și spre El să-și aibă ochii ațințiți, căci: „Cine dintre voi“, zice, „va mânca sau va bea⁷⁾ fără El?“ Căci El „deschide mâna⁸⁾ sa și umple toată viața de binecuvântare, dă hrană tinerilor și vin fecioarelor și untdelemn spre veselia celor vii, iarbă iobitoacelor și verdeață⁹⁾ spre slujba oamenilor“, carne animalelor sălbatece, semințe păsărilor și tuturor hrana potrivită.

De aceea zice și Domnul: „Priviți la păsările cerului, că nici seamănă nici seceră nici adună în jirnițe, și Tatăl vostru le hrănește. Nu sunteți voi mai pre sus decât ele? Nu vă îngrijiți, deci, zicând: Ce vom mânca sau ce vom bea? căci știe Tatăl vostru, că aveți trebuință de toate acestea¹⁰⁾“.

1) Iov. 20. 18.

2) Prov. 11. 4.

3) Mt. 6. 24.

4) Eccl. 6. 2.

5) Iov. 20. 15.

6) Ps. 145. 7.

7) Eccl. 2, 25.

8) Ps. 144. 17; Zah. 9. 17.

9) Ps. 103. 14—15.

10) Mt. 6. 26, 31, 32.

Când vă bucurați dar de atâtă purtare de grijă din partea Lui și vă împărtășiți din bunătățile dăruite de El, datori sunteți să dați laudă Atotțitorului Dumnezeu, „care îngrijește¹⁾ de orfan și de văduvă“, prin iubitul său Fiu, Iisus Hristos, Domnul nostru, prin care se cuvine slavă lui Dumnezeu în Duh și adevăr, în veci, amin.

VI. Episcopul este dator să știe, ale cui daruri trebuie primite și ale cui nu, căci la aducerea darurilor el trebuie să se păziască de cârciumari, pentru că „Nu se va îndreptă cârciumarul de păcatul său²⁾“ deoarece și Isaia³⁾, muștrând pe Israil, a zis undeva despre ei: „Cârciumarii amestecă vinul cu apă.“ Dar și de desfrânați trebuie să se feriască, căci „Nu vei aduce Domnului plata desfrânatei“⁴⁾, asemenea și de răpitori și de lacomii de bunurile altora și de cei ce fac adulter, pentru că jertfele acestora sunt urite înaintea lui Dumnezeu. Dar și de cei ce apasă pe văduvă și chinuesc pe orfan și umplu închisorile cu nevinovați sau și de cei ce tratează rău pe servitorii lor, cu bățai, zic, și cu foamete și cu muncă grea, sau și de cei ce pustiesc orașe întregi, trebuie să fugi, episcopi, căci jertfele acestora sunt pângărite. De asemenea vei îndepărtă pe plastografi, peritorii cari contribuiesc la nedreptate, pe cei cari fac idoli, pe hoți și vameșii nedrepti, pe cei cari au cântar și măsuri mincinoase, pe soldatul pârâș, care „nu se mulțumește cu solda sa, ci năpăstuește pe săraci“⁵⁾, pe ucigaș și calău, pe judecătorul călcător de legi, pe cel ce răstoarnă ordinea lucrurilor, pe cel ce uneltește rele împotriva oamenilor, pe săvârșitorul de fapte netrebnice, pe bețiv, pe hulitorul împotriva lui Dumnezeu, pe cel peste măsură desfrânat, pe cămătarul cumplit și pe orice alt făcător de rele și care se luptă împotriva voinței lui Dumnezeu, căci zice Scriptura: „toți aceștia „sunt urîți înaintea lui Dumnezeu“²⁾.

1) Ps. 145. 9.

2) Sirah 26. 29.

3) Is. 1. 22.

4) Deut. 23. 18.

5) Luca 3. 14.

Cei cari, prin urmare, primesc daruri dela astfel de oameni și hrănesc cu ele pe văduve și pe orfani, vor fi supuși, judecării lui Dumnezeu, ca și Adonias¹⁾ proorocul despre care se vorbește în cărțile împăraților și care, pentrucă n'a ascultat de Dumnezeu și a mâncat pâne și a băut apă în locul unde Dumnezeu nu i-a dat voie din pricina idololatriei lui Ieroboam, a fost ucis de un leu, căci pânea care se servește văduvelor din agoniseală cinstită, este mai dreaptă, chiar de este rea și puțină, de cât cea provenită din nedreptate și pără mincinoasă, chiar de este multă și bine pregătită, pentrucă zice Scriptura: „*Mai bun este puținul agonisit cu dreptate decât bogăția multă a celor păcătoși*“²⁾. Iar văduva, care se hrănește și se îndestulează din darurile nelegiuiților, chiar dacă se va rugă pentru ei, nu va fi ascultată, căci cunoscătorul de inimi³⁾ Dumnezeu s'a pronunțat cu hotărâre față de nelegiuiți, zicând: „*Chiar Moisi și Samuil de ar sta înaintea mea pentru ei, nu-i voia ascultă. Și tu nu te rugă pentru poporul acesta și nu stârui ca să fie miluiți și nu mijloci la Mine pentru ei, că nu te voiu ascultă*“⁴⁾. Ba încă acei ce păcătuiesc și nu se pocăesc, nu numai că nu vor fi ascultați în rugăciunile lor, dar și pe Dumnezeu îl mânia, aducându-i aminte de nelegiuirea lor.

VII. Feriți-vă, prin urmare, de astfel de daruri ca de „*prețul cânelui*“⁵⁾ și de „*plata desfrânatei*“, căci amândouă sunt oprite prin legi. Deaceea nici Elisei⁶⁾ n'a primit cele dăruite de Azail, nici Ahia⁷⁾ cele dăruite de Ieroboam. Iar dacă proorocii lui Dumnezeu n'au primit darurile nelegiuiților, drept este ca nici voi, episcopilor, să nu primiți, căci

1) Prov. 17. 15.

2) III Regi 13.

3) Ps. 36. 16.

4) Mt. 1. 24; 15. 8.

5) Ier. 15. 1; 7. 16.

6) Deut. 23. 18.

7) IV Regi 8.

8) III Regi 14.

și „Simon magul¹⁾, aducându-ne bani“, mie Petru și lui Ioan, a încercat să cumpere harul lui Dumnezeu, care nu se poate vinde. Și noi, neprimind banii, ne-am rugat să fie în veci blestemat, „că a crezut să dobândească darul lui Dumnezeu“, nu prin bunăvoință către Dumnezeu, ci „prin cumpărare cu bani“. Fugiți dar de darurile aduse la jertfelnicul lui Dumnezeu cu rea cunoștință, căci zice: „Stai departe de cel nedrept, și nu te vei teme și frica nu se va apropia de tine²⁾).

VIII. Iar dacă ziceți, că aceștia sunt cei cari dau milostenii și dacă nu vom lua dela ei, de unde vom ajuta văduvele și săracii poporului? veți auzi dela noi, că pentru aceea vi se dau daruri ca Leviților, prinoasele poporului vostru, ca să vă îndestulați și pe voi și pe cei săraci și că nu siliți de sărăcie, să primiți dela cei răi. Iar dacă bisericile sunt atât de sărace, mai de folos este a muri, decât a primi ceva dela dușmanii lui Dumnezeu spre necinstea și batjocora prietenilor Lui, căci despre unii ca aceștia zice și proorocul: „Untuldelemnul păcătosului să nu ungă capul meu“³⁾. De aceea, cercetați pe astfel de aducători de daruri, și primiți dela cei ce umblă cu dreptate și îngrijiți de cei strimtorați, iar dela cei scoși afară din biserică nu primiți, până ce nu sunt găsiți vrednici a fi membri ai bisericii. Dacă e lipsă de daruri, da de veste fraților și, făcând colectă dela ei, ajută cu dreptate pe orfani și pe văduve.

IX. Spune însă poporului de sub tine cele ce zice și Solomon Înțeleptul: „Cinstește pe Domnul din agoniselele tale drepte și adu-i pângă din roadele tale drepte, ca să se umple grânarele tale cu belșug și teascurile tale să reverse vinul“⁴⁾. Așa dar, din munca cinstită a credincioșilor să hrăniți și să îmbrăcați pe cei săraci, iar banii strânși dela ei, precum am spus mai sus, rânduiți să fie întrebuințați la răscumpărarea sfinților, liberând pe sclavi, pe prizonieri, pe cei închiși,

1) Act. 8. 18—20.

2) Ies. 54. 14.

3) Ps. 140. 5.

4) Prov. 3. 9—10.

pe cei su'uși la grele încercări pe cei trimiși la luptă ¹⁾ și moarte prin osândă din partea tiranilor pentru numele lui Hristos, căci zice Scriptura: „*Scapă pe cei ce sunt duși la moarte și nu te feri de cei ce sunt aproape de a fi uciși*“ ²⁾).

X. De vine cumva însă nevoea să primiți bani, fără voea voastră, dela vreun nelegiuit, cheltuiți-i pe lemne și cărbuni, ca văduva sau orfanul, primind ceva din ei, să nu fie nevoiți să-și cumpere hrană sau băutură, cum nu se cuvine, căci drept este ca aceste daruri din partea nelegiuiților să fie hrană pentru foc, nu mâncare pentru pioși. Acestea hotărăște și legea, poruncind să nu se mănânce jertfa întârziată, ci să se ardă în foc ³⁾. Asemenea daruri nu sunt rele prin firea lor, ci prin intențiunea (gândul) celor cari le aduc, iar noi vă poruncim aceasta nu ca să urați pe cei ce se apropie de voi, deoarece știți că adeseori păcătoșilor le-a folosit întâlnirea cu cei pioși, și că numai întovărășirea cu ei la cele religioase este vătămătoare. Acestea deci, iubiților, să fie zise numai spre siguranța voastră.

XI. Iar voi, părinților, educați pe copiii voștri în Domnul, „crescându-i în învățătura și înțeleptirea Domnului“ ⁴⁾, și învațați-i meserii folositoare și potrivite Cuvântului lui Dumnezeu, ca nu cumva, petrecând în trândăvie și fiind nesupravegheați de părinți, înainte de vremea când se iartă, să se împotrivescă binelui. De aceea nu vă fie teamă a-i bate ⁵⁾, înțeleptindu-i cu asprime, căci, pedepsindu-i, nu-i omorâți, ci mai vărtos îi mântuiți, după cum zice și Solomon undeva în cartea înțelepciunii: „*Pedepsește pe fiul tău, și el îți va da liniște*“ ⁶⁾, *căci astfel vei avea bună nădejde: Il vei bate cu varga*“ ⁷⁾.

1) Lupta gladiatorilor.

2) Prov. 24. 11.

3) Lev. 19. 6.

4) Efes. 6. 4.

5) Prov. 23. 13.

6) Prov. 29. 17; 19. 18.

7) Prov. 23. 14; 13. 24.

dar îl vei scăpa sufletul de moarte". Și iarăș tot el zice astfel: „Cine crușă bastonul, își urăște fiul“, și iarăș: „Rupe¹⁾ coastele când este copil mic, ca nu cumva, întărindu-se, să nu te asculte“. Cine se ferește, prin urmare, de a dojeni și pedepsi pe fiul său, își urăște copilul. De aceea, învățați pe copiii voștri cuvântul Domnului, pedepsiți-i însă și cu bătai și faceți-i ascultători, „învățându-i de mici scrierile sfinte“²⁾, și ale noastre și cele dumnezeiești, și predându-le toată Scriptura dumnezeiască. Nu le dați voe să pună stăpânire pe voi³⁾ în contra voinței voastre, nu-i lăsați să se adune la oșpețe cu cei de aceeaș vârstă cu ei, căci prin aceasta vor deprinde viață neregulată și vor cădea în desfrânare. Și dacă din pricina neîngrijirii părinților vor suferi aceasta, părinții vor fi vinovați de sufletele lor, căci dacă din pricina lenei părinților se adună la un loc cu desfrânații, vor fi pedepsiți nu numai copiii, cari au păcătuit, ci și părinții lor vor fi osândiți pentru ei. Pentru aceasta, siliți-vă să-i uniți și să-i însoțiți la vremea căsătoriei, ca nu cumva tocmai în floarea vârstei să aibă loc obiceiuri desfrânate, căci vouă vi se va cere socoteala în ziua judecării de Domnul Dumnezeu.

XII. Despre servitori⁴⁾ ce am putea spune mai mult, decât că și servitorul să arate bunăvoință față de stăpânul său cu temere de Dumnezeu, chiar dacă ar fi el necredincios și rău. Să nu arate însă aceeaș părere în ceea ce privește credința religioasă. Și stăpânul să-și iubiască pe servitor, deși se deosebește de el, să-l judece deopotrivă cu el, că și el este om. Iar cel ce are un stăpân creștin⁵⁾, păstându-i autoritatea de stăpân, să-l iubiască și ca pe un stăpân și ca pe unul de aceeaș credință cu el și ca pe un părinte; să nu fie servitor numai de ochii lumii, ci ca un iubitor de stă-

1) Sirah 30. 12.

2) II Tim. 3. 15.

3) Sirah 30. 11—12.

4) Efes. 6. 5; I Petr. 2. 18.

5) I Tim. 6. 2.

pănușă, știind că Dumnezeu li va răsplăti ¹⁾ pentru serviciul lui. Tot asemenea și stăpănușă, care are un servitor creștin, păstrându-i-se rolul de servitor, să-l iubiască ca pe un fiu ²⁾ sau ca pe un frate, deoarece amândoi împărtășesc aceeaș credință.

XIII. Oricărei împărății ⁴⁾ și stăpăniri supuneți-vă ca „unor slujitori ³⁾ ai lui Dumnezeu și pedepsitori ai celor nelegiuiți“, pentrucă aceasta place lui Dumnezeu. Arătați-le toată temerea, ce le-o datorați, dați-le orice bir, orice impozit, toată cinștea, dajdia, tributul, căci aceasta este rânduială a lui Dumnezeu ca „nimănușă să nu fim datori cu ceva, decât cu arătarea dragostii“, ⁵⁾ pe care a orănduit-o Dumnezeu prin Hristos.

XIV. Despre feciorie ⁶⁾ n'am primit poruncă. O lășăm însă, ca și pe rugăciune, la hotărârea celor ce voesc aceasta. li sfătuim numai, să nu făgăduescă ceva în pripă, deoarece Solomon zice: „Mai bine este a nu făgădui, decât a făgădui și a nu plăti“ ⁷⁾. De aceea, fecioara să fie sfântă cu trupul și cu sufletul, ca un templu al lui Dumnezeu, ca o casă a lui Hristos, ca o locuință a Sfântului Duh ⁸⁾, căci trebuie ca ceea ce a făgăduit, să facă fapte vrednice de făgăduința dată, pentruca făgăduința ei să dovediască, că este adevărată și făcută pentru îndeletnicirea cu pietatea, iar nu pentru pogrîrea căsătoriei. De aceea, să nu fie nestatornică, să nu umble fără rost, să nu fie cu două păreri, ci serioasă, cumpătată, înțeleaptă, fără prihană, fugind de întâlnirile mulțimii și mai ales de ale celor netrebniți.

1) Efes. 6. 6; Col. 3. 22.

2) Col. 4. 1.

3) I Petr. 2. 13.

4) Rom. 13. 4. 6.

5) Rom. 13. 8.

6) I Cor. 7. 25.

7) Eccles. 5. 4.

8) I Cor. 7. 34.

... et de la ...
... et de la ...
... et de la ...

... et de la ...
... et de la ...
... et de la ...

... et de la ...
... et de la ...
... et de la ...

... et de la ...
... et de la ...
... et de la ...

CARTEA V.

DESPRE MARTIRI

I. Dacă vreun creștin, pentru numele lui Hristos și pentru credința și dragostea către Dumnezeu, a fost osândit de nelegiuți la jocurile gladiatorilor sau să fie sfâșiat de animale sau la scoaterea metalelor, nu-l dați uitării, ci din munca și din osteneala ¹⁾ voastră trimiteți-i pentru întreținerea lui și pentru plata soldaților, ca să fie ușurat și îngrijit, și, pe cât vă va fi cu putință, să nu fie strimtorat fericitul vostru frate, căci cine este osândit pentru numele Domnului Dumnezeului nostru, este martir sfânt, frate al Domnului, „fiu al Celui prea înalt” ²⁾, locuință a Duhului Sfânt, și prin el fiecare din credincioși a primit „lumina slavei Evangheliei” ³⁾, pentru că el s'a învrednicit de cununa cea nestricăcioasă ⁴⁾ și de mărturia patimilor sale și de împărtășirea sângelui său, pentru „a se face asemenea morții lui Hristos” ⁵⁾ spre înfiere. Pentru aceasta, deci, toți credincioșii „să ajutați pe sfinți”, prin episcopul vostru, „din averea” ⁶⁾ și din osteneala voastră. Iar dacă cineva nu are, să postească într'o zi și, punând de o parte cheltueala acelei zile, să o

1) Gen. 3. 19.

2) Luc. 6. 35.

3) II Cor. 4. 4.

4) I Cor. 9. 25.

5) Fil. 3. 10.

6) Luc. 8. 3.

hotărăscă pentru sfinți. De are însă cineva din belșug, să le dea și mai mult după măsura puterii lui. Iar de este careva în stare să-și dea și toată averea, ca să-i scape din închisoare, va fi fericit și prieten al lui Hristos. Căci dacă este desăvârșit „*Celce dă averea sa săracilor*“¹⁾ din dragostea către cele dumnezești, cu cât mai mult cel ce o dă pentru martiri, pentrucă unul ca acesta, vrednic fiind de Dumnezeu, va îndeplini voința Lui²⁾, împărțind acelora, cari l-au mărturisit „*Înaintea neamurilor*“³⁾ și împăraților și a fiilor lui *Israel*“, despre cari Domnul a vorbit zicând: „*Pe cel care*“⁴⁾ *mă va mărturisi înaintea oamenilor, și Eu îl voi mărturisi înaintea Tatălui meu*“. Și dacă astfel sunt, că și de Hristos sunt mărturisiți înaintea Tatălui ceresc, nu trebuie să vă rușinați a merge la ei în închisori. De veți face aceasta, vi se va socoti drept martiriu, pentrucă în ei martiriul s'a dovedit prin faptă, iar în voi prin bunăvoință, că ați luat parte la suferința lor. Vorbește undeva Domnul despre unii ca aceștia, zicând: „*Veniți, binecuvântații Părintelui meu, de moșteniți împărăția care este gătită vouă dela întemeierea lumii; căci flămând am fost și mi-ați dat să mănânc, însetat am fost și mi-ați dat să beau; strein am fost și m'ați adus la voi; gol am fost și m'ați îmbrăcat, bolnav am fost și m'ați căutat, în închisoare am fost și ați venit la mine. Atunci vor răspunde dreptii, zicând: Doamne, când te-am văzut flămând și ți-am dat să mănânci? sau însetat și ți-am dat să bei? sau gol și te-am îmbrăcat? sau bolnav și te-am cercetat? sau strein și te-am adus la noi? sau în închisoare și am venit la Tine? Și răspunzând, va zice lor: Întrucât ați făcut unuia din acești frați ai mei, mai mici, mie ați făcut. Și vor merge aceștia în viața vecinică*“⁵⁾.

1) Mt. 19. 21.

2) Mt. 7. 21.

3) Act. 9. 15.

4) Mt. 10. 32.

5) Mt. 25. 34; 40. 46.

1) Gen. 3. 19.

2) Luc. 6. 32.

3) II Cor. 4. 1.

4) I Cor. 9. 23.

5) Fil. 3. 10.

6) Luc. 8. 3.

II. Dacă cineva, care se socotește pe sine frate (creștin), fiind înșelat de diavolul, a făcut rău și, fiind dovedit, a fost osândit la moarte ca preacurvar sau ca ucigaș, deosebiți-vă de el, ca să fiți neprimejduiți, și ca să nu fie careva dintre voi bănuț ca părtaș la fărădelegea lui, și ca să nu se imprăștie ocară, că toți creștinii iubesc faptele nelegiuite. De aceea, stați departe de unii ca aceștia. Pe cei închiși în temniță însă pentru Hristos, prin păcă din partea celor nelegiuți, sau osândiți la moarte sau să fie puși în lanțuri sau la surghiun, ajutați-i cu toată râvna, ca să scăpați mădulărilor voastre din mâinile nelegiuitorilor. Și dacă cineva stă în legătură cu ei, este prins și supus la chinuri, fericit este, că s'a făcut părtaș martirilor și următor patimilor lui Hristos. Și noi am suferit pentru Hristos de multe ori bătăi dela Caiafa și dela Alexandru și dela Ana ¹⁾, și am ieșit dela ei bucurându-ne, că ne-am învrednicit a suferi unele ca acestea pentru Mântuitorul nostru ²⁾. Bucurați-vă și voi că suferiți acestea, căci fericiți ³⁾ veți fi în ziua aceea.

III. Și pe cei prigonți pentru credință și cari fug din cetate în cetate, potrivit poruncii ⁴⁾ Domnului, ajutați-i, luați-i pe lângă voi, și primiți-i ca pe martiri, bucurându-vă, că v'ați făcut părtași ai prigonirii lor, cunoscând că ei au fost fericiți de Domnul, căci El zice: „*Fericiți veți fi când vă vor ură și vă vor goni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, minșind pentru mine. Bucurați-vă și vă veseliți că plata voastră multă este în ceruri; căci așa au gonit și pe proorocii cei mai dinainte de voi*“ ⁵⁾. Și iarăș: „*Dacă m'au prigonit pe mine, și pe voi vă vor prigoni*“, și iarăș: „*De vă gonesc în cetatea aceasta, fugiți în alta*“ ⁶⁾, că „în lumea

1) Act. 4. 6.

2) Act. 5. 41.

3) Luc. 6. 22. 33.

4) Mt. 10. 23.

5) Mt. 5. 11—12.

6) Ioan 15. 20.; Mt. 10. 23.

aceasta necaz veți avea¹⁾; căci vă vor duce în sinagoge, și înaintea Domnilor și a împăraților veți fi târșiți pentru mine, spre mărturie lor. Și cine va răbda până în sfârșit, se va mântui²⁾. De aceea cine a fost prigonit pentru credință și a mărturisit pentru El și a răbdat, acela într'adevăr este „Om al lui Dumnezeu³⁾”.

IV. Cine va tăgădui că este creștin, pentru a nu fi urât de oameni, „iubind mai mult viața sa“⁴⁾ decât pe Domnul, „în a cărui mână este suflarea sa“,⁵⁾ acela este de compătimit, netrebnic, ca și un blestemat și pângărit, căci voind să fie prieten al oamenilor și dușman al lui Dumnezeu, nu are parte cu sfinții, ci cu osândiții, pentru că în loc de „împărăția celor binecuvântați“⁶⁾ a dorit „focul cel veșnic, care este pregătit diavolului și îngerilor lui“⁷⁾. Nu este urât de oameni, dar este disprețuit de Dumnezeu și îndepărtat de la fața Sa, căci despre unul ca acesta a vorbit Domnul, zicând: „Cel care mă va tăgădui în fața oamenilor și se va rușina de numele meu, îl voi tăgădui și Eu și mă voi rușina de el înaintea Tatălui meu cel din ceruri“⁸⁾. Și iarăș, nouă, ucenicilor lui, ne zice astfel: „Cine iubește pe tatăl sau pe mama sa mai mult decât pe mine, nu este vrednic de mine, și cine iubește pe fiul sau pe fiica sa mai mult decât pe mine, nu este vrednic de mine, și cine nu-și ia crucea sa și nu-mi urmează, nu este vrednic de mine. Cine-și va fi aflat sufletul său, pierde-l va, și cine-și va fi pierdut sufletul său pentru mine, acela îl va afla. Căci ce folos are omul de va câștiga lumea toată, iar sufletul și-l va pierde?“⁹⁾

1) Ioan 16, 33.

2) Mt. 10, 17, 18, 22.

3) I Tim. 6, 11.

4) Ioan 12, 25.

5) Dan. 5, 23.

6) Mt. 25, 41.

7) Mt. 10, 33; Luca 9, 26.

8) Mt. 10, 37—39.

9) Mt. 16, 26.

sau „ce va da omul schimb pentru sufletul său?” Și iarăș:
„Nu vă temeți de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu pot să-l
ucidă; ci mai vărtos temeți-vă de cei ce pot și sufletul și tru-
pul să le arunce în gheienă”¹⁾.

V. Oricine învață o meserie oarecare, privind la dască-
lul său, cum prin râvnă și deprindere se desăvârșește în me-
seria sa, se silește și el (la rându-i) să facă la fel ceeace a
întreprins; iar dacă nu izbutește, nu este desavârșit în lucrul
lui. Și noi, prin urmare, având dascăl pe Domnul nostru
Iisus Hristos, de ce nu urmăm învățătura Sa? Căci, El a
renunțat la moliciune, plăcere, slavă, bogăție, mândrie, la pu-
terea de a se apăra, la mamă și la frați, ba chiar și la viața
sa din pietate către Dumnezeu—Tatăl și din iubire către
noi oamenii, îndurând nu numai prigonire și biciuire, ocară
și batjocură, ci și pironire pe cruce, ca să mântuiască pe
Iudei și pe păgâni, dacă se vor pocăi²⁾. Dacă deci, El a
renunțat, din pricina noastră, la viața liniștită, nerușinându-se
de cruce, nici disprețuind moartea, pentru ce noi nu urmăm
patimele Lui și nu renunțăm, pentru El, la însăș viața
noastră, când el ne dă răbdarea? Căci El a renunțat din pricina
noastră, noi însă renunțăm pentru noi înși-ne deoarece El
nu are trebuință de noi, noi avem însă trebuință de mila
Sa³⁾. Apoi, El cere dela noi numai credință adevărată și de
bunăvoe, precum zice Scriptura: „De ești drept, ce dai Lui
sau ce va primi El din mâna ta? Răutatea ta numai unui
om asemenea ție (poate vătâma), și dreptatea ta numai unui
fiu de om”⁴⁾.

VI. Să ne lepădăm, așa dar, și de părinți și de rudenii
și de prieteni și de soție și de copii și de bogății și de toate
bunătățile vieții, dacă vreuna din acestea este piedecă pentru
credință, căci trebuie „a ne ruga, ca să nu cădem în ispită”⁵⁾.

1) Mt. 10, 28.

2) Luca 14. 33.

3) Sirah 15. 22.

4) Iov. 35, 7—8.

5) Mt. 26. 41.

Dar dacă suntem chemați la martiriu, trebuie să mărturisim cu împotrivire cinstitul nume, și dacă suntem osândiți din pricina aceasta, să ne bucurăm, că ne grăbim spre nemurire. De suntem prizoniți, să nu ne speriem, „să nu iubim viața de acum”¹⁾, nici laudele din partea oamenilor, nici slava și cinstea din partea stăpânilor, ca unii dintre Iudei, cari se mirau de minunile Domnului, dar n’au crezut în El de frica arhierilor și a celorlalte căpetenii, „pentru că iubi-au slava oamenilor mai mult decât slava lui Dumnezeu”²⁾. Iar de mărturisim „mărturia cea bună”³⁾, nu numai pe noi ne mântuim, ci și pe cei de curând botezați îi întărim în credință, și pe catehumeni îi facem să creadă. Iar dacă șovăim ceva în mărturisirea noastră, tăgăduind credința din pricina ușurinții minții și de frica unei pedepse cât de mici, nu numai pe noi ne lipsim de slava vecinică, ci și alora ne vom face pricinuitori de peire și vom suferi pedeapsă îndoită, pentru că dăm de bănuț prin tăgăduirea noastră că, adevărul ridicat cândva de noi în slavă, este o învățătură rătăcită: de aceea să nu fim nici grabnici și nici prea îndrăzneți, căci zice Domnul: „Rugați-vă să nu cădeți în ispită, pentru că spiritul este sârguitor, iar trupul neputincios”⁴⁾. Să nu ne rușinăm, dar de mărturisirea credinții, fiindu-ne frică, căci, dacă cineva, tăgăduind nădejdea sa, care este Iisus⁵⁾, Fiul lui Dumnezeu, scapă azi de moartea vremelnică, iar mâine va cădea la pat din pricina unei boli foarte primejdioase sau de pantece, sau de stomah, sau de cap, sau din pricina vreunei suferinți din cele fără leac: offică, sau cangrenă, sau umflătură, sau incuetură, sau dropică, sau colică, își va grăbi sfârșitul și se va duce din viață, n’a fost acesta oare lipsit

1) I Ioan 2. 15; II Tim. 4. 10.

2) Rom. 2. 29.

3) Ioan 12. 43.

4) I Tim. 6. 12.

5) Luc. 22. 40; Mt. 26. 41.

6) I Tim. 1. 3.

și de cele de aici și n'a pierdut și pe cele vecinice? Mai mult chiar, nu stă sub osândă vecinică, „fiind aruncat în tunericul cel mai din afară, unde este plângerea și scrâșnitul dinților“¹⁾? Cine s'a învrednicit însă de martiriu, să se bucure în Domnul²⁾, că a dobândit o astfel de cunună și și-a sfârșit viața prin mărturisirea credinței. Și de este catehumen, să se ducă fără întristare, căci suferința pentru Hristos îi va fi ca un botez adevărat, pentru că moare de fapt, împreună cu Domnul, pe când ceilalți în mod închipuit. Să se bucure așa dar, că urmează pe Dascălul său, deoarece și hotărât este: „Să fie fiecare desăvârșit ca dascălul său“³⁾. Dascălul nostru însă, Domnul Iisus, a fost bătut⁴⁾ din pricina noastră, a răbdat cu mărinimie ocări și batjocuri, a fost scuipat, palmuit și lovit, și pironit pe cruce după ce a fost biciuit, cu oțet și fiere a fost adăpat și după ce a îndeplinit toate cele scrise pentru El, a zis către Dumnezeu și Tatăl Său: „În mânele tale îmi dau duhul“⁵⁾. De aceea, și cel ce voește să fie ucenicul Lui, să râvniască la suferințele Lui, să urmeze răbdarea Lui, știind că, chiar în foc de va fi aruncat de oameni, nu va suferi nimic ca și cei trei tineri⁶⁾, sau deși va pătimi ceva, va lua plată dela Domnul, pentru credința⁷⁾ în unul și singurul Dumnezeu adevărat, prin Iisus Hristos, marele Arhiereu⁸⁾ și mântuitorul sufletelor⁹⁾ și răsplătitorul suferințelor, căruia slava în veci, amin.

VII. Căci El, atotțiitorul Dumnezeu, ne va învia prin Domnul nostru Iisus Hristos, potrivit făgăduinței sale nemincinoase; și ne va învia împreună cu toți cei din veac ador-

1) Mt. 8. 12; 22. 13

2) Filip. 3. 1; 4. 4.

3) Luca 6. 40.

4) Mt. 27. 28—35

5) Luca 23. 46.

6) Dan. 3.

7) Ioan 17. 3.

8) Ebr. 4. 14.

9) Act. 7. 35; Ebr. 11. 6.

miți, așa cum suntem în forma de acum, neavând lipsă sau stricăciune, pentru că vom învia în nestricăciune. Chiar dacă vom muri pe mare, chiar de vom fi împrăștiți pe pământ, chiar de vom fi sfâșiați de fiare sau de păsări, El ne va învia prin puterea sa, pentru că lumea toată este ținută de mâna lui Dumnezeu. „Un fir de păr”, zice, „din capul vostru nu se va pierde”¹⁾. De aceea ne povățuește, zicând: „In răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre”²⁾. Despre învierea morților însă și despre răsplata martirilor zice Gavriil către Daniil: „Și mulți din cei adormiți vor învia din mormânt, unii spre viață vecinică, alții spre rușine și ocară vecinică; și înțelepții vor străluci ca soarele și ca cerul și ca stelele”³⁾. Ca luminătorii cerești vor străluci, așa dar, sfinții, a zis mai înainte sfântul Gavriil,—căci despre ei a mărturisit, că înțeleg adevărul și numele său cel sfânt. Dar nu numai martirilor s'a făgăduit învierea, ci și tuturor oamenilor, și celor drepiți și celor nedrepiți, și pioșilor și nelegiuitorilor, ca fiecare să primiască cele cuvenite, căci zice: „Toată fapta o va aduce Dumnezeu la judecată împreună cu cele nevăzute ale ei, fie bună, fie rea”⁴⁾. Intr'această înviere necrezând Iudeii, în vechime ziceau: „S'au uscat oasele noastre, suntem morți, cărora Dumnezeu le-a răspuns, zicând: Iată, Eu voi deschide mormintele voastre și vă voi scoate din ele și voi da duhul meu în voi, și veți fi vii, și veți cunoaște, că Eu Domnul am vorbit și voi face”⁵⁾. Iar prin Isaia zice: „Vor învia morții, și se vor scula cei din morminte, și se vor bucura cei ce se odihneau în pământ, că roua dela tine le este mîntuire”⁶⁾. Și multe altele s'au spus despre înviere și despre rămânerea dreptilor în slavă și despre pedeapsa nelegiuitorilor, despre că-

1) Luca 21. 18.

2) Luca 21. 19.

3) Dan. 12. 2—3.

4) Eccl. 12. 14.

5) Ezech. 37. 11—12. 14.

6) Is. 26. 19.

dere, despre ură, despre osândire, despre necinste, despre focul cel vecinic și viermele neadormit¹⁾; și că dacă voiă Dumnezeu că toți oamenii să fie nemuritori, putea, cum a probat aceasta ne lăsând pe Enoh și pe Ilie²⁾ să încerce moartea. Și dacă a voit, în orice timp, să învoie pe cei morți, a dovedit-o și prin El însuș și prin alții, înviind pe fiul văduvei prin Ilie, iar pe fiul Sumanitei prin Elisei³⁾. Credem însă că moartea nu este plata pedepsei, pentru că s'au supus ei și sfinții și însuș Domnul sfinților, Iisus Hristos, „*vieața celor credincioși și învierea celor adormiți*“⁴⁾. De aceea, oarecum ca asupra cetățenilor unui oraș mare, după lupte de întrecere, aduce asupra noastră, pentru puțin timp, moartea, ca, înviind pe fiecare, sau să-l încoroneze; căci cel care a făcut⁵⁾ din pământ și trupul lui Adam și al celorlalți oameni, Acela va învia, după moarte, și trupul celorlalți și al celui dintâi om,—pentru că zice: „*Toți cei din morminte vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu, și cari vor auzi, vor fi vii*“⁶⁾. Pe lângă acestea, credem, că învierea va fi și din pricina învierii Domnului, căci El este, care și pe Lazăr⁷⁾ cel mort de patru zile l-a învieat, și pe fiica lui Iair⁸⁾ și pe fiul văduvei. Și El însuș a învieat după trei zile⁹⁾, din porunca Tatălui, El, arvuna învierii noastre, care pe Iona¹⁰⁾ l-a scos, după trei zile, viu și nevătămat din pântecul chitului, și pe cei trei tineri din cuptorul Babilonului și pe Daniil¹¹⁾ din gura leilor, nu va fi lipsit de putere ca să ne învieze și pe noi. Iar dacă

1) Ies. 66. 24.

2) Gen. 5. 24; IV Reg. 2. 11.

3) III Reg. 17; IV Reg. 4.

4) Ioan 11. 25.

5) Gen. 2. 7.

6) Ioan 5. 25.

7) Ioan 11. Mc. 5.

8) Luca 7.

9) I Cor. 15. 20.

10) Iona 2.

11) Dan. 3. 6. 12.

Pa.

păgânii ne iau în râs, nedând crezare Scripturilor noastre, să-i încredințeze chiar profeteasa lor Sibila ¹⁾, care le vorbește astfel: „Iar când toate se vor preface în praf și cenușă, și când vecinicul Dumnezeu va potoli focul, pe care l-a aprins, însuș Dumnezeu va forma la loc oasele și cenușa oamenilor, și pe muritori li va așeza iarăș cum erau mai înainte. Și atunci va fi judecată, la care va sta Dumnezeu însuș, judecând din nou lumea. Pe cei cari au păcătuit în nelegiuiri, pe aceștia li va acoperi iarăș pământul. Cei cari au fost temători de Dumnezeu, vor trăi din nou în lume, căci Dumnezeu dă celor pioși duh și viață împreună și har. Atunci toți se vor vedeà unul pe altul“.

Dacă prin urmare, și Sibila măturisește învierea și nu tăgăduște nașterea noastră din nou, iar pe cei temători de Dumnezeu îi deosebește de nelegiuți, în zadar atunci (păgânii) nu cred în Scripturile noastre. Deși spun și tălmăcesc învierea într'un chip cu totul deosebit, nu cred în cele ce ei înșiși povestesc, căci spun că este o pasăre oarecare, una-născută, care dă deplină dovadă despre înviere. Aceasta, zic ei, este fără păreche și singură în lume. Fenix o numesc și istorisesc despre ea, că din cinci în cinci sute de ani se duce în Egipt la altarul așa zis al soarelui, ducând cu ea mult chinamon ²⁾ și scorțișoară și balsam, și că stă spre răsărit, cum spune ei, rugându-se la soare; că se arde ea însăș și se preface în cenușă, iar din cenușă iese un verme, și că acest verme, încălzindu-se, se preface într'un Fenix de curând născut, iar când s'a făcut de sburat, pleacă în spre Arabia, care este dincolo de țara Egiptului. Dacă prin urmare, cum zic ei, învierea este arătată printr'o pasăre lipsită de minte, de ce defaimă în zadar învățătura noastră, când mărturisim, că Cel ce prin puterea Sa a adus la ființă ceea ce era în neființă ³⁾, Acela este

1) Orac. Sibil. IV. 179—185. 187. 189—190.

2) Chinanom = copac aromatic.

3) Rom. 4. 17.

în stare să învieze aceasta și după moarte? Căci din pricina acestei încredințări depline îndurăm și bătăi și prigoniri și moarte, pentru că în zadar am răbdă toate acestea, dacă nu am avea încredințare deplină despre cele ai căror vestitori propoveduim că suntem. Precum credem lui Moisi când zice că „*la început a făcut Dumnezeu cerul și pământul*“¹⁾, și știm, că El n'a avut trebuință de materie, ci numai prin voința Sa, cele ce Hristos a poruncit, le-a și adus în ființă, precum cer, pământ, mare, lumină, noapte, zi, planete, stele, zburătoare, innotătoare, animale cu patru picioare, tărătoare, plante, ierburi, în acelaș chip credem că le va și învia pe toate prin voința Sa, pentru că nu are trebuință de ajutor, căci fapta aceleași puteri este de a fi creat lumea și de a învia morții. El a făcut pe om, atunci când nu eră, din elemente deosebite, dându-i sufletul din nimic, iar acum trupurile descompuse le va da îndărăt sufletelor, cari sunt dejă, — căci acelor ce se odihnesc în morminte este învierea, iar nu a celor ce nu sunt. Cel ce, așa dar, a creat cele dintăi trupuri din ce nu erau, și din ele a făcut altele, Acela va învia și pe cei morți, dându-le vieață; căci Cel ce formează pe om în pântecul mamei, dintr'o mică sămânță și creiază într'însul suflet, care nu eră mai înainte, cum zice însuș într'un loc, la Ieremia : „*Mai înainte de a te fi plăzmuț în pântec, te-am cunoscut*“²⁾, și în altă parte: „*Eu Domnul întăresc cerul și întemeiez pământul și plăzmuesz sufletul omului în el*“³⁾, Acela va și învia pe toți oamenii, pentru că sunt făpturile sale, după cum și sfânta Scriptură mărturisește, că a zis Dumnezeu către Hristos, cel unul născut: „*Să facem om după chipul și după asemănarea noastră. Și a făcut Dumnezeu pe om, după chipul lui Dumnezeu l-a făcut, bărbat și femeie i-a făcut*“⁴⁾. Și prea evlaviosul și răbdătorul Iov, despre care

1) Gen. 1. 1.

2) Ier. 1. 5.

3) Zah. 12. 1.

4) Gen. 1. 26—27.

Scriptura zice, că „a fost scris că el va fi înviat împreună cu cei, pe cari li înviază Domnul“, zice către Dumnezeu: „*Au nu ca pe lapte m'ai muls și ca pe un caș m'ai închegat? M'ai îmbrăcat cu piele și cu carne, cu oase și cu mușchi m'ai impletit, vieață și milă ai pus în mine, iar îngrijirea ta a păzit sufletul meu. Acestea având în mine, știu, că toate le poți și nimic nu-ți este cu neputință*¹⁾“. Dar și iubitorul de Dumnezeu David zice către Dumnezeu: „*Mânele tale*²⁾ *m'au făcut și m'au zidit*“, și iarăș: „*Tu cunoști făptura noastră*³⁾“, și apoi: „*Tu m'ai plăsmuit și ai pus mâna ta asupra mea. Știința ta s'a arătat prea minunată pentru mine, s'a imputernicit așa de tare, încât nu sunt în stare s'o ajung. Ochii tăi văzut-au ființa mea, când încă nu eram făcut, și toate vor fi scrise în cartea ta*⁴⁾“. Dar și Isaia zice rugându-se către El (Dumnezeu): „*Noi suntem lutul și tu olarul nostru*⁵⁾“. Dacă, prin urmare, omul este făptura lui Dumnezeu, făcută prin Hristos, negreșit că, și după ce va muri, va învia prin El, spre a fi sau incununat pentru îndreptările sale sau pedepsit pentru păcatele sale. Iar dacă ca un legiuitor judecă cu dreptate, după cum pedepsește pe nelegiuți, tot astfel apără, făcându-le bine, pe cei credincioși și pe sfinții, cari au fost omorâți de oameni din pricina Sa, făcând pe unii să străluciască ca stelele, iar pe alții ca luminătorii cerești, cum a zis Gavriil către Daniil⁶⁾. Prin urmare, noi, creștinii, fiind toți ucenici ai lui Hristos, să credem făgăduințele sale, căci nemincinos este cel ce a făgăduit. Dar și fericitul prooroc David zice, că „*credincios este Domnul în toate cuvintele sale și sfânt în toate faptele sale*⁷⁾“, căci Cel ce și-a pregătit trup

1) Iov. 10. 10—13.

2) Ps. 118. 73.

3) Ps. 102. 14.

4) Ps. 138. 5—6. 16.

5) Isaia 64. 7.

6) Dan. 12. 3.

7) Ps. 144. 17.

din Fecioară, Acela este creatorul și al celorlalți oameni, și Cel ce s'a înviat pe sine din morți, acela va învia și pe toți cei adormiți. Cel ce face să iasă multe fire de grâu dintr'un singur grăunte, din pământ, cel ce face arborele uscat să înverzească și să dea vlăstări, cel ce a făcut să odrăzleaască toiagul lui Aaron ¹⁾, care se uscuse, Acela ne va scula și pe noi în slavă. Cel ce a însănătoșat pe paralytic ²⁾ și a vindecat pe cel ce avea mâna uscată ³⁾ și orbului din naștere ⁴⁾ i-a dat partea (vederea) care-i lipsia, amestecând pământ și scuipat, Acela ne va învia și pe noi. Cel ce cu cinci pâni ⁵⁾ și doi pești a săturat cinci mii de oameni și a făcut să prisosească încă douăsprezece coșuri (de fărămături), și din apă a făcut vin ⁶⁾ și din gura peștelui ⁷⁾ a trimis statirul, prin mine, Petru, celor ce strâng dările, Acela va învia și morții, căci toate acestea le mărturisim noi despre El, pe celelalte însă proorocii. Noi, cari am mâncat și am băut împreună cu El, și am văzut ⁸⁾ minunile lui și vieța și faptele lui, și învățăturile și patimile și moartea și învierea lui din morți, și cari am petrecut împreună cu dânsul patruzeci de zile ⁹⁾ după învierea Sa, și am primit porunca dela El „ca să vestim evanghelia ¹⁰⁾ la toată lumea și să învățăm toate popoarele și să le botezăm ¹¹⁾ în moartea Lui“ cu imputernicirea Dumnezeului tuturor, care este Tatăl Său, și cu mărturia Duhului Sfânt, care este Mângâitorul, vă învățăm toate acestea, pe cari, după ce ni le-a poruncit nouă, s'a înălțat ¹²⁾ în ochii

1) Num. 17. 8.

2) Mt. 9. 2.

3) Mt. 12. 10.

4) Ioan 9. 1—7.

5) Mt. 14—17. 21.

6) Ioan 2. 3—11.

7) Mt. 17. 24—27.

8) Act. 10. 41.

9) Act. 1. 3.

10) Mt. 16. 15; Mt. 28. 19.

11) Rom. 6. 3.

12) Act. 1. 9.

noștri la cer către Cel ce l-a trimis pe El. Și dacă veți crede ¹⁾, veți fi fericiți; iar dacă nu veți crede, noi vom fi aflați nevinovați și curați de necredința voastră.

VIII. Despre martiri vă spunem, să-i aveți în toată cinstea, după cum și de noi a fost cinstit fericitul Iacov, episcopul, și sfântul Ștefan, cel împreună cu noi diacon, căci aceștia (martirii) sunt și de Dumnezeu fericiți și de oamenii cuvioși cinstiți; sunt curați de orice greșală, neînclinați spre păcat, statornici în cele bune, vrednici de laudă; despre ei și David a zis: „Cinstită ²⁾ este înaintea Domnului moartea cuvioșilor lui” și Solomon: ³⁾ „Pomenirea dreptului cu laudă”, despre care și profetul a zis: „oamenii drepti sunt laudați” ⁴⁾.

IX. Acestea sunt spuse însă pentru cei cari au mărturisit într'adevăr pentru Hristos, iar nu pentru martirii mincinoși, despre care dumnezeiescul cuvânt zice: „Numele nelegiuitorilor se stinge” ⁵⁾, căci „martorul credincios nu minte, iar martorul nedrept spune minciuni”, deoarece cel care a mers într'adevăr la martiriu pentru adevăr, acela este adevărat martir, vrednic de credință în cele ce a luptat cu sângele său pentru pietate.

X. Vă sfătuim, fraților și împreună cu noi slujitorilor, să fugiți de vorbele deșarte și de vorbele rușinoase și de glume, de beții ⁶⁾, desfrânări, de lux și de patimile neînfrânate împreună cu vorbele neroade, pentrucă nici în zilele de Duminică, când vă veseliți, nu vă dăm voie să vorbiți sau să faceți ceva necuviincios, căci zice și Scriptura: „Slujiți Domnului cu frică și vă bucurați lui cu cutremur” ⁷⁾. Chiar veselile voastre, prin urmare, trebuie să fie cu frică și

-
- 1) Mc. 16, 16.
 - 2) Ps. 11, 5, 15.
 - 3) Prov. 10, 7.
 - 4) Ies. 57, 1.
 - 5) Prov. 10, 7; 14 5.
 - 6) Col. 3, 8; Efes. 5, 4.
 - 7) Ps. 2, 11.

cu cutremur, căci creștinul într'adevăr credincios nu trebuie nici cântări păgânești să cânte nici cântece desfrânate, pentru că va trebui ca, în cântec să pomenească nume drăcești ale idolilor, și în loc de Duhul Sânt va intra în el cel rău.

XI. Este oprit și a vă jură pe ei (idoli) și a pronunța cu gura numele lor pângărite sau de a vă închină lor sau a vă teme de ei ca de zei căci nu sunt zei, ci sau duhuri rele sau lucruri făcute de mână, pentru că zice undeva Dumnezeu despre Israeliti: „*M'au părăsit pe mine și se jură pe cei ce nu sunt zei*“¹⁾ și iarăș: „*voiu scoate afară din gura lor numele idolilor*“²⁾, și în alt loc: „*M'au supărat cu nezeii lor și m'au mâniat cu idolii lor*“³⁾. Și în toate Scripturile sunt oprite acestea de Domnul Dumnezeu.

XII. Nu numai dela închinarea la idoli ne oprește (Scriptura), ci și despre stele legiuind ne îndeamnă nici să ne jurăm pe ele, nici să ne închinăm lor, căci zice: „*să nu privești la soare și la lună și la stele ca să nu cazi în rătăcire și să te închini lor*“⁴⁾, și în alt loc: „*Nu învățați căile păgânilor și nu vă spăimântați de semnele cerului*“⁵⁾ căci stelele și corpurile cerești s'au făcut ca să lumineze oamenilor iar nu să ne închinăm la ele, deși Israelitii, în chip greșit „*s'au închinat*“⁶⁾ făpturii în loc de a se închina Făcătorului, și necinstind pe Creator, au admirat creatura mai mult decât trebuie. Odată și-au făcut vițel⁷⁾ ca să se închine la el cum s'a petrecut în pustie, altădată s'au închinat lui Beelfegor⁸⁾ iar altă dată lui Baal și Tamuz și Astartei sidoniene, și iarăș lui Moloh și lui Chamoș, și uneori la

1) Ier. 28 (15) 18; 20, 5. 7.

2) Zah. 13, 2.

3) Deut 32, 21.

4) Deut. 4. 19.

5) Ier. 10, 2.

6) Gen. 1. 15; Rom. 1. 25.

7) Exod. 32, 4.

8) Num. 25, 3; Iud. 2. 13; Ezech. 8. 14; III. Reg. 11. 5. 7.

soare, cum stă scris la Ezechiil, ba chiar și la animale neînțelegătoare ¹⁾ ca Egiptenii la Apis și la țapul din Meudea, și la zei de aur și de argint, ca în Iudea. Pentru toate acestea amenințându-i Dumnezeu, le-a zis prin prorocul: „*Au neînsemnat lucru este acesta pentru casa lui Iuda* ²⁾, *ca să facă urâciunile acestea, pe cari le-au făcut, că au umplut țara de nelegiuire, ca să mă mânie pe mine? Și iată, e sunt ca niște batjocoritori, și Eu voi lucra cu furie, și ochiul meu nu-i va cruța, nici mă voi îndura de ei. Și vor striga în auzul meu cu glas tare, și nu-i voi asculta*“. Vedeți, iubitorilor, câte hotărăște Domnul în contra idololatriilor și a celor cari se închină la soare și la lună. De aceea, „*omul lui Dumnezeu*“ ³⁾, cum este creștinul, nu trebuie să se jure nici pe soare ⁴⁾, nici pe lună nici pe stele, nici pe cer sau pe pământ sau pe vreuna din stihii, mică sau mare, căci dacă Dascălul nostru ne-a poruncit cu privire la Dumnezeu cel viu „*să nu ne jurăm*“ ⁵⁾, ca să fie cuvântul nostru mai vrednic de credință decât jurământul, „*nici pe cer*“, căci aceasta este nelegiuire păgânească, „*nici pe Ierusalim sau pe templul lui Dumnezeu sau pe altar*“ ⁶⁾ și pe jertfă sau pe poleitura cu aur din templu sau pe capul nostru“, căci acesta este obiceiul fățarniciei iudaice, din care pricină și este oprit și, dacă pe creștini îi povățuiește să fie cuvântul lor „*așa, așa*“ și „*nu, nu*“, ⁷⁾ „*iar ce este mai mult decât acestea*“, zice că „*vine dela cel rău*“, cu cât mai mult sunt vinovați cei cari se jură pe lucruri mincinoase și cari în locul celor adevărate slăvesc ⁸⁾ pe cele socoțite numai ca adevărate? Pe

1) Ezech. 8. 16.

2) Ezech. 8, 17, 18.

3) I Tim. 6. 11.

4) Mt. 5, 34.

5) Mt. 5, 34, 36.

6) Mt. 23—16—22.

7) Mt. 5, 37.

8) Rom. 1, 28.

aceștia Dumnezeu, din pricina răutății lor, i-a lăsat în ne-rozie, ca să facă cele ce nu trebuie.

XIII. Fraților, păziți zilele sărbătorilor, și mai întâi Nașterea, pe care să o prăznuiți în ziua a douăzeci și cinci a lunii a noua. După aceasta, cea mai cinstită zi să fie pentru voi Epifania, în care Domnul v'a arătat dumnezeirea Sa. Și aceasta, să se facă în a șasea zi a lunii a zecea. După aceasta sunteți datori să țineți postul patru zecimii, care este spre aducerea aminte de petrecerea (postul) Domnului în pustie și de darea legii. Postul acesta să se țină însă înainte de postul Paștilor, care să se înceapă de Luni ¹⁾ și să se termine Vineri. După ce ați postit aceste 40 de zile, veți începe sfânta săptămână a Paștilor, postindu-o toți cu frică și cu cutremur, rugându-vă în aceste zile pentru cei pierduți.

XIV. Căci Iudeii au început să țină sfat împotriva Domnului din ziua a doua a săptămânii din luna întâi, care se cheamă Xanticus, și până în ziua a treia a săptămânii a ținut chibzuirea, iar în ziua a patra au hotărât să-l răstigniască pe cruce. Și Iuda, care știa aceasta, căci de mult timp se schimbase, iar atunci a fost amăgit de însuș diavolul prin iubirea de argint ²⁾, cu toate că și mai de mult avusese în sarcina sa punga și fură banii săracilor, n'a fost îndepărtat de Domnul, din pricina îndelungrăbdării sale; ci, pe când noi mâncam împreună cu El, voind și pe Iuda să-l înțelepțească și nouă să ne arate preștiința Sa, zice: „*Amin, amin zic vouă, că unul din voi mă va vinde*“ ³⁾. Și pe când fiecare din noi zicea: „*Nu cumva sunt eu*“? ⁴⁾ iar Domnul tăcea, rădicându-mă eu, unul din cei doisprezece, iubit de el mai mult ca ceilalți, și îmbrățișându-l, l-am rugat să ne spuie, cine ar fi cel ce vreă să-l vândă. Și bunul Domn aici în

1) Lunea cea mare.

2) Ioan 12. 6.

3) Ioan 13. 21.

4) Mt. 26. 22.

chipul acesta nu ne-a spus numele aceluia, ci ne-a dat două semne ale trădătorului: unul, când a zis: „*Cel ce întinge*¹⁾ *cu mine în blid*“, iar al doilea: „*Căruia Eu*²⁾ *întinzând bucătura, îi voi da-o*“. Și deși însuș trădătorul a zis: „*Nu cumva sunt eu*³⁾, *învățătorule?*“. Domnul nu-i-a răspuns, da, ci „*tu ai zis*“, și voind să-l înfricoșeze cu aceasta, zice: „*Vai de omul acela prin care Fiul Omului se vinde*⁴⁾. *Mai bine eră de el, dacă nu se năștea*“. Și auzind acestea, ieșind, a zis preoților: „*Ce-mi veți da, și eu vi-l voi da? iar ei i-au dat treizeci de arginți*⁵⁾. Și în ziua a cincea a săptămânii, când noi mâncam Paștele împreună cu el, iar acela își întinsese mâna în blid și luase bucătura și după ce trecuse noaptea, ne-a zis Domnul: „*A venit ceasul, ca să vă Imprăștiți și pe mine să mă lăsați singur*⁶⁾; și când fiecare îl încredința că nu-l vom părăsi, dar eu, Petru, îi făgăduiam că voi și muri împreună cu el, a zis: „*Amin zic fie, mai nainte de a cânta cocoșul*⁷⁾, *de trei ori vei tăgădui, că nu mă cunoști*“. Iar după ce ne-a predat tainele, cele întocmai cu cinstitul său trup și sânge, Iuda nefiind de față împreună cu noi, „*a ieșit*⁸⁾ *la muntele Măslinilor, aproape de pârâul Cedrilor*⁹⁾, unde „*eră o grădină*“; eram însă împreună și noi și cântam după obicei. Și depărtându-se de noi nu mult, se rugă Tatălui, zicând: „*Părinte*¹⁰⁾, *treacă acest pahar dela mine; dar nu voea mea să fie făcută, ci a ta*“. Și făcând aceasta de trei ori, în timp ce noi adormi-

1) Mc. 14. 20.

2) Ioan 13. 26.

3) Mt. 26. 25.

4) Mt. 26. 24.

5) Mt. 26. 15.

6) Ioan 16. 32.

7) Mt. 26. 34; Luc. 22. 34.

8) Luca 22. 39.

9) Ioan 18. 1.

10) Luca. 22. 42.

serăm de întristare, venind la noi, zise: „*S'a apropiat*¹⁾ *ceasul și Fiul Omului se dă pe mâni de păcătoși*“. Și iată Iuda și cu el o ceată de netrebnici și ca semn al trădării le arată sărutarea vicleană; iar cei ce au primit semnul învoit au prins pe Domnul și, legându-l, l-au dus în casa lui Caiafa, arhiereul, unde se strânsese mulțime multă, nu popor, ci norod prost, nici preoțime sfântă, ci adunare de nelegiuiți și sfat de netrebnici. Și făcând contra lui multe și tot felul de batjocuri, n'au încetat să-l scuipe²⁾, să-l ocărăscă, să-l bată, să-l smunciască în toate părțile, să-l injure, să-l ispitiască, cerându-i ghicire în loc de proorocie, numindu-l șarlatan³⁾, hulitor împotriva lui Dumnezeu, războitor în contra lui Moisi, distrugător de templu, desființător de jertfe, dușman al romanilor, protivnic al Cesarului. Și după ce până dimineața târziu l-au batjocorit pe el astfel „*taurii și câinii*“⁴⁾, l-au adus la Ana⁵⁾, care era socrul lui Caiafa. Și acolo la fel făcând, fiind Vineri, l-au dat lui Pilat, guvernatorul romanilor, aducând în contra lui multe și grele învinuiri, din cari nici una n'au putut-o dovedi. Mâniindu-se guvernatorul din pricina aceasta, a zis: „*Nici o vină nu aflu împotriva Lui*“⁶⁾. Aducând însă ei doi martori⁷⁾ mincinoși, voiau să bârfiască pe Domnul; dar, pentru că cele ce născociseră, nu se potriviau între ele, au adus învinuirea zicând: „*Acesta zice*⁸⁾ *că este împărat și oprește a da dajdia Cesarului*“. Și ei singuri au fost și pârși și martori și judecători și îndeplinitori ai hotărârii, zicând: „*Răstignește-L*⁹⁾, *răstignește-L*“, ca să se pliniască

1) Mt. 26. 45.

2) Mt. 26. 27.

3) Luca 23. 2.

4) Pr. 21. 13.

5) Ioan 18. 13.

6) Ioan 18. 38.

7) Mt. 26. 60.

8) Luca 23. 2.

9) Luca 23. 21.

ceeace s'a scris despre El în prooroci: „*Martori mincinoși s'au sculat împotriva mea, și nedreptatea s'a mințit pe ea însăși*“ ¹⁾, și iarăș: „*Câni mulți m'au împresurat, adunarea celor nelegiuși m'a înconjurat*“ ²⁾, și în alt loc: „*Moștenirea mea s'a făcut ca un leu în pădure. Ridicat-a împotriva mea glasul său*“ ³⁾. Deci, Pilat, temându-se ca un laș, s'a făcut vinovat de începutul răutății, pentru că a luat seama mai mult la mulțime decât la dreptate, și pe cel ce singur l-a mărturisit de nevinovat, pe acesta l-a pedepsit, ca pe un vinovat, dându-l să fie răstignit, deși după legile romanilor nimeni din cei pedepsiți nu moare, dacă nu e dovedit vinovat. Iar călăii, luând pe Domnul slavei l-au pironit pe cruce, răstignindu-l pe la ceasul șase, după ce, pe la ceasul trei primiseră hotărîrea împotriva lui. După aceea „*i-au dat să bea oțet amestecat cu fiere*“ ⁴⁾, apoi „*și-au împărțit hainele lui aruncând sorți*“ ⁵⁾, în urmă au răstignit împreună cu el și doi făcători de rele de o parte și de alta a lui, ca să se pliniască ceeace s'a scris: „*Mi-au dat să mânânc fiere*“ ⁶⁾ și în setea mea m'au adăpat cu oțet“, și iarăș: „*Impărțit-au între ei hainele mele și pentru cămașa mea au aruncat sorți*“ ⁷⁾, și în alt loc: „*Și cu cei fără de lege*“ ⁸⁾ a fost socotit“. Apoi, trei ceasuri s'a făcut întunerec, „*dela ceasul șase până la nouă*“ ⁹⁾, și iarăș s'a făcut lumină spre seară, precum este scris: „*Și nu va fi zi și nu va fi noapte, și spre seară va fi lumină*“ ¹⁰⁾. Și pe la ceasul nouă strigând tare, a zis către

- 1) Ps. 26. 12.
- 2) Ps. 21. 17.
- 3) Ier. 12. 8.
- 4) Mt. 27. 34—35.
- 5) Luca 23. 33.
- 6) Ps. 68. 22.
- 7) Ps. 21. 19.
- 8) Ies. 53. 12.
- 9) Mt. 27. 45.
- 10) Zah. 14. 7.

Tatăl : „*Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, de ce m'ai lăsat?*“¹⁾.
Și îndată strigând cu glas tare : „*Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac*“²⁾, și adăugând : „*In mânele tale îmi dau duhul*“³⁾, și-a dat duhul, și înainte de apunerea soarelui a fost îngropat în mormânt nou. Iar în ziua cea dintâi a săptămânii, când se luminează de ziuă, înviind din morți, a îndeplinit cele ce ne spune și mai înainte de patima sa, zicând, că „*trebuie Fiul Omului să stea în inima pământului trei zile și trei nopți*“⁴⁾. Și după ce „*s'au sculat*“⁵⁾ din morți, s'a arătat „*mai întâi Mariei Magdalena și Mariei lui Iacov*“, apoi lui Cleopa⁶⁾ pe cale, și după aceasta nouă ucenicilor lui, cari deși fugiam⁷⁾ de frica iudeilor, pe ascuns însă cercetam cele despre El. Acestea s'au scris și în Evanghelie. Ne-a poruncit, așa dar, El însuși să postim aceste șase zile din pricina necredinții și fărădelegii iudeilor, îndemnându-ne să-i jelim și să-i plângem pentru pierderea lor, căci însuși El „*a plâns pentru ei, că n'au cunoscut vremea cercetării lor*“⁸⁾. Miercuria și Vineria ne-a poruncit să postim, într'una din pricina trădării, iar în cealaltă din pricina patimilor lui. Ne-a poruncit însă să încetăm postul în ziua a șaptea, pe la cântatul cocoșului; dar să postim Sâmbăta, nu că trebuie să postim Sâmbăta, care este odihna creațiunii, ci că trebuie să postim numai de aceea, pentru că în acea zi Creatorul era încă sub pământ, căci chiar în sărbătoarea lor au prins (iudeii) pe Domnul, ca să se pliniască cuvântul ce zice : „*Pus-au semnele lor în mijlocul sărbătorii lor, și n'au cunoscut*“⁹⁾. De aceea

1) Mt. 27. 46.

2) Luca 23. 34.

3) Luca 23. 46.

4) Mt. 12. 40.

5) Mc. 16. 1—9.

6) Luca 24. 18.

7) Mc. 16. 14; Ioan 20. 19.

8) Luca 19. 41—44.

9) Ps. 73. 4—5.

trebuie să-i plângem, căci venind Domnul, n'au crezut în El, ci au aruncat învățătura lui, judecându-se ei înșiși nevrednici de mântuire.

XV. Voi, deci, sunteți fericiți, deoarece „mai înainte nu erați popor ¹⁾ (al lui Dumnezeu), acum însă sunteți neam sfânt“, scăpat de rătăcirea idolilor, de neștiință, de nelegiuire; voi „cari nu erați miluiți, iar acum sunteți miluiți“ ²⁾ pentru ascultarea inimii voastre, căci ușa vieții s'a deschis vouă celor dintre neamuri, cari cândva nu erați iubiți, iar acum sunteți iubiți, pentru că sunteți „popor ales de Dumnezeu spre dobândire“ ³⁾, ca să vestiți în afară virtuțile sale, despre cari Mântuitorul a zis: „Aflat-am fost de cei ce nu mă căutau, arătat-m'am celor ce nu întrebau de mine, zis-am, iată-mă, poporului, care n'a chemat numele meu“ ⁴⁾, căci voi necăutându-l vreodată, ați fost căutați de El, și, crezând în El, ați dat ascultare chemării lui, părăsind nebunia politeistă și refugiindu-vă la singurul, adevăratul, Atotșitorul Dumnezeu, prin Iisus Hristos, ați împlinit numărul celor ce se mântuesc: „mii de mii și zeci de mii de zeci de mii“, cum este scris la David ⁵⁾. Iar către necredinciosul Israil zice: „Toată ziua mi-am întins mânele către poporul necredincios și îndărătnic; care merge pe o cale, ce nu e bună, ci pe urma păcatelor lor, popor“ ⁶⁾, care mă întărată la mânie chiar în fața mea“.

XVI. Vedeți, prin urmare, cum poporul a mâniat pe Domnul, pentru că n'a crezut în El. De aceea zice: „Au supărat pe Duhul Sfânt și s'a întors cu dușmănie împotriva lor“ ⁷⁾, căci orbire s'a vărsat peste ei din pricina răului lor gând, încât văzând pe Iisus, n'au crezut că El este Hristosul

1) I Petr. 2. 9. 10.

2) I Petr. 2. 10.

3) I Petr. 2. 9.

4) Ies. 65. 1.

5) Ps. 67. 18; Dan. 7. 10.

6) Ies. 6. 5. 2. 3.

7) Ies. 63. 10.

lui Dumnezeu, cel născut din El mai înainte de toți vecii, Fiu-unul-născut, Dumnezeu-Cuvântul, pe care, din pricina necredinței lor, nu l-au cunoscut nici din faptele lui, nici din proorociile scrise despre El, căci, că se va naște din Fecioară, au citit: „Iată, Fecioara în pântec va lua și va naște Fiu¹⁾), și vor chema numele lui Emanuel; că prunc s'a născut, și fiu ni s'a dat, a cărui stăpânire este pe umerii lui²⁾) și se chiamă numele lui Inger de mare sfat, sfetnic minunat, Dumnezeu tare stăpânitor, domn al păcii, părinte al veacului ce va să fie“. Iar că nu vor crede în El din pricina răutăților peste măsură, zice: „Doamne, cine a crezut auzului nostru, și brațul Domnului cui s'a descoperit?“³⁾) și iarăș: „Cu auzul veți auzi⁴⁾) și nu veți înțelege, și privind veți privi și nu veți vedea, căci s'a îngroșat inima poporului acestuia“. De aceea, s'a luat dela ei cunoștința, pentru că văzând n'au văzut⁵⁾) și auzind n'au auzit, iar împărăția s'a dat vouă celor dintre neamuri, pentru că necunoscând pe Dumnezeu, dar crezând în El prin predică, „L-ați cunoscut⁶⁾), sau mai vartos ați fost cunoscuți de El“ prin Iisus Hristos, Mântuitorul și și Răscumpărătorul celor ce nădăjduesc în El, căci părăsind zadarnica voastră deprindere de mai înainte și neluând în seamă idolii cei fără viață și disprețuind pe demonii ce lucrează în întuneric, și alergând la „lumina adevărată“⁷⁾) și „cunoscând“ prin ea pe „Unul și singurul adevăratul Dumnezeu“ și Tatăl, ați fost arătați de moștenitori ai împărăției Sale, căci „fiind botezați în moartea Domnului“⁸⁾) și în învierea Lui, sunteți datori, ca niște „copii⁹⁾) de

1) Ies. 7. 14.

2) Ies. 9. 6.

3) Ies. 53. 1.

4) Ies. 6. 9, 10.

5) Mt. 21. 43.

6) Gal. 4. 9.

7) Ioan 1. 9; 17. 3.

8) Rom. 6. 3.

9) I. Petr. 2. 2.

curând născuți¹⁾, să fiți nelucrători spre orice păcat, pentru că „na sunteți ai voștri²⁾, ci ai Aceluia care v'a răscumpărat³⁾ cu sângele său, căci despre Israil a zis cândva Domnul din pricina necredinței lor, că „se va lua dela ei Impărăția lui Dumnezeu și se va da neamului, care face roadele ei⁴⁾”. Fără îndoială că, dându-vă împărăția vouă, cari ați fost înstreinați de El multă vreme, aștepta roadele recunoștinței, deoarece voi sunteți cari ați fost trimiși cândva în vie⁵⁾ și n'ați ascultat, iar aceia au ascultat. Dar, devremece căindu-vă de împotrivire, lucrați acum în vie, pe când aceia, Indoindu-se de tocmeala făcută cu ei, nu numai că au lăsat viea nelucrată, dar și pe⁶⁾ locoșitorii (slugile) stăpânului viei i-au omorât, pe unul cu pietre, pe altul cu sabia⁶⁾, pe unul l-au tăiat cu fereștrăul, pe altul l-au ucis înlăuntrul templului „intre templu și altar⁶⁾, iar la urmă și pe însuș „moștenitorul⁷⁾, scoțându-l afară din vie, l-au omorât⁸⁾, și l-au lepădat⁸⁾ ca pe o piatră netrebuitoare, pe când voi l-ați primit ca pe o piatră de pus la colț, de aceea zice despre ei: „Un popor, pe care nu l'am cunoscut, mi-a slujit după ceeace a auzit, a ascultat de mine⁹⁾”.

XVII. Voi, frașilor, cari ați fost răscumpărați cu scumpul sânge al lui Hristos, trebuie să sărbătoriți zilele Paștelui cu îngrijire și cu luare aminte după echinopțiu, ca să nu sărbătoriți de două ori într'un an, amintirea unei patimi, ci odată pe an, spre aducerea aminte de Cel ce a murit odată. Nu mai țineți la obiceiul de a serba Paștele odată cu iudeii, pentru că nici o legătură nu este acum între noi și între ei,

1) I Cor. 6. 19—20.

2) Mt. 21. 43.

3) Mt. 21. 28—29.

4) Mt. 21, 35,

5) Hebr. 11. 37.

6) Mt. 23, 35.

7) Mt. 21, 39.

8) Mt. 21, 42.

9) Ps. 17, 44, 45.

căci ei s'au rătăcit ¹⁾ chiar și în ceea ce privește calcularea zilei, pe care socot să o serbeze așa că din toate părțile au căzut în rătăcire și s'au abătut dela adevăr. Voi însă observați cu îngrijire echinoptiul de primăvară, care cade în ziua a douăzeci și două a lunii a douăsprezecea, care este Dîstru ²⁾, așteptând până în ziua a douăzecea a sfertului întâi de lună, ca nu cumva ziua a patrusprezecea a lunii (de pe cer) să cadă în altă săptămână, și rătăcindu-ne din neștiință, să serbăm Paștele de două ori în acelaș an, sau să serbăm ziua învierii Domnului în altă zi, ci numai Duminica.

XVIII. În zilele Paștelui postii, începând din ziua a doua ³⁾ (Luni) până Vineri și Sâmbătă, șase zile, întrebuițând numai pâine și sare și legume și pentru băut apă iar de vin și de carne abțineți-vă în aceste zile, căci sunt zile de întristare, nu de sărbătoare, iar Vineri și Sâmbătă să postii, acei cărora li stă prin putință, negustând nimic până la cântatul cocoșului din noapte. Iar de nu poate cineva să ajuneze în șir, aceste două zile, să păziască cel puțin Sâmbătă, căci zice undeva Domnul vorbind despre sine: „*Când se va lua dela ei mirele, vor posti în zilele acelea*“ ⁴⁾.

XIX. În aceste zile a fost El luat dela noi de către iudeii, cei mincinos numiți astfel și pironit pe cruce și „*cu cei fărădelege a fost socotit*“ ⁵⁾. De aceea, vă sfătuim și pe voi să postii aceste zile, precum și noi am postit în timpul când a fost luat dela noi, până seara. În celelalte zile însă înainte de Vineri, fiecare să mănânce la ceasul nouă sau seara, sau când poate; iar din seara zilei a cincea până la cântatul cocoșului încetați să mai postii. Pe când se luminează de ziuă înspre cea întâi a săptămânii, care este Duminică, de seară și până la cântatul cocoșului privighiați, nadormind și adunându-vă la un loc în biserică, rugându-vă

1) II Cor. 6. 15.

2) Marte.

3) Lunea mare.

4) Mc. 2. 20; Luca 5. 35.

5) Ies. 53. 12; Mc. 15. 28.

și făcând cereri lui Dumnezeu în timpul cât priveghiați, citind Legea, Proorocii, Psalmii până la cântatul cocoșilor. Și după ce ați bolezat catehumenii și ați citit evanghelia cu frică și cu cutremur, și după ce s'a vorbit poporului cele spre mântuire, lăsați întristarea și vă rugați lui Dumnezeu ca să se întoarcă Israel ¹⁾ și să dobândească loc de pocăință și iertarea fărădelegii lui; că în timp ce judecătorul cel de alt neam, spălându-și mâinele, zicea: „*Nevinovat sunt de sângele dreptului acestuia, voi veți vedea*“ ²⁾, Israel strigă: „*Sângele lui asupra noastră și asupra fiilor noștri*“ ³⁾ și pe când Pilat zicea: „*Pe împăratul vostru să-l răstignesc*“? Ei mai tare strigau: „*Nu avem împărat decât pe Cesarul. Răstignește-l, răstignește-l, căci tot cel ce se face pe sine împărat, vorbește împotriva Cesarului, și dacă slobozești pe acesta nu ești prieten Cesarului*“ ⁴⁾ Și Pilat guvernatorul și Irod împăratul au poruncit ca să fie răstignit, și s'a împlinit astfel cuvântul, care zice: „*De ce s'a întărâtat neamurile și popoarele au cugetat cele deșarte? Impărații pământului s'au răsculat și mai marii pământului s'au adunat împotriva Domnului și a unsului Lui*“ ⁵⁾ și „*Au aruncat pe cel iubit ca pe un mort urâcios*“ ⁶⁾ Și fiind răstignit Vineri și înviind Duminică, când se luminează de ziuă, s'a împlinit scriptura, care zice: „*Scoală, Dumnezeule, judecă pământul, că tu vei moșteni în toate neamurile*“ ⁷⁾ și iarăși: „*Acum mă voi scula, zice Domnul, pune-mă-voiu întru mântuire, întru mântuire, îndrăzni-voiu întru el*“ ⁸⁾ și: „*iar Tu, Doamne, îndură-te de mine și mă ridică, și voi răsplăti lor*“ ⁹⁾ De aceea dar,

1) Hebr. 12. 7.

2) Mt. 27. 24.

3) Mt. 27. 25.

4) Ioan 19. 15; 6. 12.

5) Ps. 2. 1—2.

6) Is. 14—19.

7) Ps. 81—8.

8) Ps. 11—6.

9) Ps. 40. 11.

și voi la învierea Domnului aduceți jertfa, despre (care v'a poruncit prin noi, zicând : „*Aceasta faceți-o spre pomenirea mea*“ ¹⁾ și în urmă încetați de a mai posti, bucurându-vă și serbând că arvuna învierii noastre, Iisus Hristos, s'a sculat din morți, „și aceasta să vă fie obicinuință neîntreruptă până la sfârșitul veacului, până ce va veni iarăș Domnul“ ²⁾, căci pentru iudei, Domnul este încă mort, din pricina necredinței lor, pentru creștini însă, El a învieat din pricina încredințării depline ce au că nădejdea în El este vieată nemuritoare și veșnică.

XX. Iar după opt zile să vă fie iarăș sărbătoare scumpă ziua a opta, în care Domnul m'a încredințat pe mine, Toma necredinciosul ³⁾, despre învierea sa, arătându-mi urmele cuielor și rana suliței în coastă. Și iarăș, dela Duminică întâi numărând patruzeci de zile, de Duminică până Vineri ⁴⁾, să serbați sărbătoarea înălțării Domnului, în care El, plinind toată iconomia și orânduiala, s'a înălțat la Dumnezeu și Tatăl, care l-a trimis, șezând ⁵⁾ de-a dreapta puterii și așteptând, până ce dușmanii lui vor fi puși sub picioarele lui; și care va veni la sfârșitul veacului cu putere și cu slavă multă, ca să judece ⁶⁾ viii și morții și „să dea ⁷⁾ fiecăruiu după faptele sale“. Atunci „vor vedea“ ⁸⁾ pe Fiul lui Dumnezeu cel iubit, „pe care l-au străpuns“, și cunoscându-l, „se vor văeta fiecare neam în parte și femeile lor deosebi“. Și acum iudeii, adunându-se în ziua a zecea a lunii Gorprien, citesc Plângerile lui Ieremia ⁹⁾, în care se spune:

1) Luca 22, 19; 1 Cor. 11—24.

2) Exod 12, 24; 1 Cor. 11, 26.

3) Ioan 20, 25.

4) Act. 1—3.

5) Mt. 26, 64; 1 Cor. 15, 25.

6) Mc. 13, 26.

7) II Tim. 4, 1; Rom. 2, 6.

8) Ioan 19, 37; Zah. 12, 10, 12.

9) Lev. 16, 29.

„Duhul ¹⁾ Hristos Domnul, în fața noastră a fost prins în cursele lor“, și pe Baruh ²⁾, la care este scris: „Acesta este Dumnezeu nostru, altul nu va putea fi socotit asemenea lui. El a aflat toată calea înțelepciunii, și a arătat-o lui Iacov, slugii sale, și lui Israil, cel iubit de El. După aceasta s'a arătat pe pământ și cu oamenii a petrecut“. Și când citesc, se bat în piept și plâng, după cum cred ei, pustiirea făcută de Nabuhodonosor, iar după cum este adevărul, cântă imnele pregătitoare ale întristării, ce-i va cuprinde în viitor, fără voea lor. După zece zile dela înălțare, care este ziua a cincizecia dela Duminică întâi, să fie pentru voi sărbătoare, căci în sărbătoarea aceasta, pe la ceasul trei, Domnul Iisus a trimis peste noi ³⁾ darul Sfântului Duh, și ne-am umplut de puterea lui și am vorbit în limbi noi, după cum ne însuflă duhul, și am predicat și iudeilor și neamurilor, că el este Hristosul lui Dumnezeu, cel ales de El judecător al viilor și al morților. Pe acesta îl mărturisește Moisi, zicând: „A luat Domnul foc dela Dumnezeu, și a plouat“ ⁴⁾. Pe acesta l-a văzut Iacov în chip de om și a zis: „Am văzut pe Dumnezeu față către față, și s'a mântuit sufletul meu“ ⁵⁾. Pe acesta, Abraam ⁶⁾, găzduindu-l, îl mărturisește de judecător și Domn al său. Pe acesta l-a văzut Moisi în rug ⁷⁾ și despre acesta a zis în Deuteronom: „Prooroc asemenea mie va ridica vouă Domnul Dumnezeu dintre frații voștri. Pe acesta să-l ascultați în toate, câte va vorbi, și va fi că, tot sufletul, care nu va ascultă de proorocul acela, va fi nimicit din mijlocul poporului“ ⁸⁾. Pe acesta l-a văzut Iisus

-
- 1) Plângeri 4. 20.
 - 2) Bar. 3. 35-37.
 - 3) Act. 2. 1.
 - 4) Gen 19. 24.
 - 5) „ 32. 30
 - 6) „ 18.
 - 7) Exod. 3. 2.
 - 8) Deut. 18. 15. 19.

al lui Navi ¹⁾ „ca un mai mare al oștirii Domnului“, înarmat și luptând împreună la Ierihon, și i s'a închinat, înge-nunchind înaintea lui, ca un rob înaintea stăpânului. Pe acesta văzându-l Samuil ca pe „un uns ²⁾ al lui Dumnezeu“, pe preoți și pe împărați i-a numit unși. Pe acesta văzându-l David, a compus psalmul cel pentru El, intitulându-l: „Cântare ³⁾ pentru cel iubit“ și adresându-se către persoana lui, a zis: „*Incinge-ți spada la coapsă, puternice ⁴⁾, pentru tinerețea și pentru frumusețea ta, și încordează arcul și înaintează și împărățește pentru adevăr și blândețe și dreptate și dreapta ta te va călăuzi în chip minunat. Săgețile tale ascuțite, puternice, popoare supuse ție pătrundă în inima dușmanilor împăratului. Pentru această te-a uns pe tine Domnul Dumnezeul tău cu untdelemn de bucurie, mai mult decât pe părtașii tăi*“. Despre El și Solomon ⁵⁾ a vorbit ca despre sine: „*Domnul m'a creat început căilor lui, spre lucrurile lui, înainte de timp m'a întemeiat; la început, mai înainte de a fi făcut pământul, mai înainte de a curge izvoarele apelor, mai înainte de a se fi întărit munții, înaintea tuturor colinilor m'a zidit*“ și iarăș: „*Înțelepciunea și-a zidit casă*“ ⁶⁾. Despre El și Isaia a vorbit: „*Va ieși o ramură din rădăcina lui Iese, și floare va crește din rădăcină; și va fi rădăcina lui Iese și cel ce va ieși dintr'însa, va domni peste neamuri și neamurile vor nădăjdui în El*“ ⁷⁾. Iar Zaharia: „*Iată împăratul tău vine drept și mântuitor; blând este și vine călare pe asin și pe mânz de asin, fiul celui de sub jug*“ ⁸⁾. Daniil zice, că acesta este „*Fiul Omului*“ ⁹⁾, care

1) Ios. 5. 14.

2) I Regi 12. 3.

3) Ps. 44.

4) Ps. 44. 4. 6. 8.

5) Prov. 22. 25.

6) Prov. 9. 1.

7) Ies. 11. 1-18.

8) Zah. 9. 9.

9) Dan. 7. 13-14.

vine la Tatăl, și că a primit dela acesta toată judecata și toată cinstea, și că este „piatra, care s'a desprins din munte fără ajutorul mânilor omenești”¹⁾ și s'a prefăcut în munte mare și a umplut tot pământul, că a surpat domnia mai multor stăpânitori și închinarea la mai mulți zei a celor fărădelege, dar a propovedit pe unul Dumnezeu și și-a ales stăpânirea romanilor. Despre acesta și Ieremia²⁾ a proorocit zicând: „Duhul, Hristos Domnul, în fața noastră a fost prins în cursele lor, despre care zicem: la umbra lui vom trăi între neamuri”. Dar și Ezechiil și ceilalți prooroci spun pretutindeni, că acesta este Hristos Domnul, împărat, judecător, legiuitor, ingerul tatălui, Dumnezeu — Unul născut. Pe acesta, prin urmare, și noi vi-l vestim și propoveduim, pe Dumnezeu—cuvântul, care a slujit lui Dumnezeu și Tatăl său la crearea tuturor. De credeți acestuia, veți avea viață; iar de nu credeți, veți fi pedepsiți, căci „cine nu crede în Fiul³⁾, nu va vedea viața, ci mânia lui Dumnezeu rămâne asupra lui”. După ce veți serba cincizecimea, mai serbați o săptămână, și după aceea postiți o săptămână, căci este drept, ca să vă și bucurați de darul cel dela Dumnezeu, și să postiți după odihnă, deoarece și Moisi și Ilie au postit patruzeci de zile⁴⁾, și „Daniil trei săptămâni n'a mâncat⁵⁾ pâine, deși doria, iar carne și vin n'au intrat în gura lui”. Și fericita Ana, rugându-se către Samuil, zice: „Vin și băutura n'am băut⁶⁾, ci mi-am vărsat sufletul înaintea Domnului”. Și Ninevitenii, postind trei zile și trei nopți⁷⁾, au scăpat de cercarea mâniei (dumnezeiești); și Estir⁸⁾ și Mardoheu și Iudit au scăpat de pornirea nelegiu-

1) Dan. 2. 34.

2) Plângeri 4. 20.

3) Ioan 3. 36.

4) Exod. 34. 28; Regi 19. 8.

5) Dan. 10. 2—3.

6) I Regi 1. 15.

7) Iona 3. 4—5.

8) Estiv 4. 16; Iudit 8. 6.

iților Olofern și Aman numai prin post; iar David zice „*Genunchile mele s'au slăbit de post, și carnea mea s'a scurs de grăsime*”¹⁾. Și voi, prin urmare, postind, rugați-vă lui Dumnezeu să vă îndepliniască cererile. Iar după săptămâna postului, vă poruncim să postiți în fiecare Miercuri și în fiecare Vineri, iar ceea ce vă prisosește din post să dați săracilor. În fiecare Sâmbătă însă, afară de una, și în fiecare Duminică, adunându-vă, veseliți-vă; căci va fi vinovat de păcat cel ce va posti Duminica, care este ziua învierii, sau va fi trist în ziua cincizecimii sau în orice zi de sărbătoare a Domnului; pentrucă în aceste zile trebuie să ne veselim, iar nu să ne întristăm.

1) Ps. 108. 24.

The first part of the paper is devoted to a general
 introduction of the subject. It is shown that the
 problem is of great importance in the theory of
 functions. The second part is devoted to the
 study of the properties of the function. It is
 shown that the function is continuous and
 differentiable. The third part is devoted to
 the study of the properties of the function. It
 is shown that the function is continuous and
 differentiable. The fourth part is devoted to
 the study of the properties of the function. It
 is shown that the function is continuous and
 differentiable. The fifth part is devoted to
 the study of the properties of the function. It
 is shown that the function is continuous and
 differentiable. The sixth part is devoted to
 the study of the properties of the function. It
 is shown that the function is continuous and
 differentiable. The seventh part is devoted to
 the study of the properties of the function. It
 is shown that the function is continuous and
 differentiable. The eighth part is devoted to
 the study of the properties of the function. It
 is shown that the function is continuous and
 differentiable. The ninth part is devoted to
 the study of the properties of the function. It
 is shown that the function is continuous and
 differentiable. The tenth part is devoted to
 the study of the properties of the function. It
 is shown that the function is continuous and
 differentiable.

CARTEA VI-a

DESPRE SHISME.

I. Înainte de toate păziți-vă, episcopilor, de eresurile primejdioase, dăunătoare și urâcioase, fugând de ele ca de un foc, ce arde pe cei ce se apropie de el. De asemenea, feriți-vă și de shisme; căci nu se cuvine nici a înclina mintea spre erezii impioase, nici a se despărți, din ambiție, de cei de aceeaș părere, deoarece acestea și în legea veche, cutezând unii să le încerce, n'au scăpat de pedeapsă. Astfel, Datan și Aviron, răsvrătindu-se împotriva lui Moisi, au fost înghițiți de pământ ¹⁾. Core deasemenea și cei două sute cincizeci de tovarăși ai lui, răsculându-se împotriva lui Aaron, au fost mistuiți de foc, iar Mariam, vorbind de rău pe Moisi că trăește cu femeie de neam păgân, a fost alungată din tabără timp de șapte zile, căci zisese că Moisi și-a luat de soție o etiopiancă ²⁾. Dar și Azaria și Ozea ³⁾ au fost pedepsiți. Acesta din urmă eră rege peste Iuda și, nesocotind drepturile, ce se cuvin preotului, și voind să tămâieze, ceea ce nu-i eră îngăduit și, oprit fiind dela aceasta de Azaria arhierul și de optzeci de preoți, iar el neascultându-i, s'a umplut de lepră pe față și s'a grăbit să iasă afară din biserică, pentru că Domnul îl certase.

II. Să cercetăm cu băgare de seamă, așa dar, iubiților, care este isprava răsvrătiților și ce fel este osânda lor, căci,

1) Numeri 16. 2.

2) Idem 12, 1—8.

3) II Paralipomene 26. 16. 21.

dacă cel ce se răscoală împotriva împăraților este vrednic de pedeapsă, fie fiul, fie prietenul lor, cu cât mai mult cel ce se scoală împotriva preoților? Și, pe cât preoția, care are stăpânire asupra sufletului, este mai presus de puterea împărătească, pe atât și pedeapsa celui care cutează să se împotrivescă ei, este mai grea decât pedeapsa celui care se împotrivesc puterii împărătești. Și într'adevăr, niciunul nu scapă nepedepsit: căci nici Abesalom și Abedadau ¹⁾, nici Core ²⁾ și Datan n'au rămas nepedepsiți. Unii s'au revoltat împotriva lui David, luptându-se să-i ia împărăția, alții s'au răscolat încontra lui Moisi, luptându-se pentru întâietate. Și vorbeau de rău: Abesalom pe David, tatăl său, că ar fi judecător nedrept, și zicea fiecăruia: ³⁾ „Cuvintele tale sunt frumoase, dar nu este cine să te asculte și să-ți facă dreptate; cine mă va face pe mine împărat?” Iar Abedadau: ⁴⁾ „N'am, zice, parte la David nici moștenire la Fiul lui Iesse”, pentru că se socotiă înjosit că eră guvernat de David, despre care Dumnezeu a zis: „Aflat-am pe David, fiul lui Iesse”, „după inima mea, care va face toate voile mele” ⁵⁾. Iar Datan și Aviron și Coriții ziceau lui Moisi: „Puțin lucru este oare, că ne-ai scos din Egipt, din țara în care curgea lapte și miere? Și ce este, că ne-ai scos ochii și domnești peste noi”? ⁶⁾. Și au adunat în contra lui mulțime mare de popor. Și Coriții ziceau: „Numai cu Moisi a vorbit Dumnezeu? Ce? numai lui Aaron i-a dat arhieria? Nu tot poporul lui Dumnezeu este sfânt? Și de ce numai Aaron săvârșește cele preoțești?” ⁷⁾ Și în fața acestora, un altul i-a zis: „Cine te-a pus pe tine domn și judecător peste noi”? ⁸⁾

1) II Regi 18—20.

2) Numeri 16.

3) II Regi 15—3, 4.

4) Idem 20—1.

5) Acta 13, 22.

6) Numeri 16. 13—14.

7) Idem 12. 2.

8) Ibidem 16. 3. Exod. 2. 14.

III. Și s'au răscolat împotriva lui Moisi, slujitorul lui Dumnezeu, cel mai blând¹⁾ și mai credincios decât toți, care a făcut pentru popor atâtea semne și minuni dela Dumnezeu, care a săvârșit fapte mari și minunate spre binele lor, care a adus asupra egiptenilor zece plăgi²⁾, care a despicat Marea Roșie³⁾, încât apele au stat ca un zid deo-parte și de alta și pe popor l-a trecut ca printr'o pustie uscată, iar pe Faraon și pe egipteni, și pe toți cari erau la ei și cu ei i-a cufundat în mare; care le-a îndulcit izvorul cu un lemn⁴⁾ și le-a scos apă din stâncă prăpăstioasă, când erau însetați, care le-a dat mană din cer și carne din văzduh,⁵⁾ care le-a pus la îndămână stâlpul de foc în timpul nopții⁶⁾, ca să-i lumineze și să le arate calea, și stâlp de nor, ca să-i umbriască ziua de arșița soarelui, care le-a dat⁷⁾ legea lui Dumnezeu, săpată pe lespezi de piatră, ieșită din gura lui Dumnezeu, din mâna și din scrisul Lui, cele zece porunci, cu număr pereche, „cu care Dumnezeu a vorbit față în față, cum ar vorbi cineva cu un prieten al său“, și despre care a zis: „Și nu s'a sculat prooroc ca Moisi“⁸⁾. În contra acestuia s'au răscolat Coriții și Rubiliții, și au aruncat cu pietre asupra lui Moisi, care se rugă și zicea: „Nu căută la jertfa lor“⁹⁾ și, arătându-se slava lui Dumnezeu, pe unii i-a îngropat în pământ de vii, iar pe alții i-a mistuit cu foc, și astfel, pe căpeteniile rătăcirii shismatice, cari ziceau: „Să ne dăm noi înșine conducător¹⁰⁾“, și-a deschis pământul gura și i-a înghițit dimpreună cu cor-

1) Numeri 12. 3.

2) Exod. 7—12.

3) Ibidem 14.

4) „ 15. 25. 17. 6.

5) „ 16.

6) Exod. 13. 21; 20—40.

7) „ 33. 11.

8) Deut. 34. 10.

9) Numeri 16. 15.

10) Ibidem 14. 4.

turile lor și cu tot ce aveau și s'au coborât de vii, în iad, iar pe Coriți i-a nimicit prin foc¹⁾).

IV. Dacă, prin urmare, Dumnezeu a pedepsit îndată pe cei, cari au pricinuit shisme din dorința de stăpânire, cu cât mai mult va pedepsi pe căpeteniile ereziilor nelegiuite? Nu va da pedeapsă mai aspră acelora, cari hulesc pronia sau atotputernicia Lui? Voi însă, fraților, luând pildă din Scriptură, feriți-vă de a provoca cumva shisme prin părerea voastră sau prin înțelegerea dintre voi, pentru că conducători spre pieire s'au făcut popoarelor născositorii de păreri nedrepte. De asemenea și voi, laicilor, nu vă întovărășiți cu cei cari învață împotriva voinții lui Dumnezeu, nici nu luați parte la neleguirea lor, căci însuș Dumnezeu zice: „*Deosebiți-vă din mijlocul acestor oameni, ca să nu pieriți împreună cu ei*”²⁾ și iarăș: „*Ieșiți din mijlocul lor, și deosebiți-vă, zice Domnul, și de necurat nu vă atingeți, și eu vă voiu primi la mine*”³⁾).

V. Intr'adevăr, trebuie să fugim de cei ce hulesc pe Dumnezeu, căci cei mai mulți din nelegiuți nu cunosc pe Dumnezeu, dar bolesc de cuget rău ca niște dușmani ai lui Dumnezeu, iar dela răutatea ereticilor „*s'a întins molima peste tot pământul*”, precum zice Ieremia proorocul⁴⁾. Chiar răutăcioasa sinagogă a fost disprețuită de Domnul Dumnezeu și casa (lui Israel) a fost părăsită de El, precum zice într'un loc: „*Părăsit-am casa mea, lăsat-am moștenirea mea*”⁵⁾, și iarăș: „*Voiu lăsa în părăsire via mea și nici nu voi mai tăia-o, nici nu voi mai săpă-o, și vor crește într'insa scai, ca într'un loc pustiu, și voi porunci norilor să nă mai verse ploaie peste ea*”⁶⁾. Părăsind, deci, poporul

1) Ibidem 16. 32. 33.

2) Ibidem 16, 21—26.

3) II Corint. 6. 17.

4) Ieremia 23. 15.

5) „ „ 12, 7.

6) Isaia 5. 6.

„ca pe un cort în mijlocul viei și ca pe o colibă de pândar în mijlocul unui câmp de castraveți, ca pe un oraș împresurat“ ¹⁾, și luând dela ei și Duhul Sfânt și ploaea profetică, a umplut Biserica Sa de har duhovnicesc ca pe fluviul Egiptului în zilele lunilor noi, și a înălțat-o ca pe o casă (așezată) pe munte sau ca pe un munte înalt, ca pe „un munte încheșat, munte bogat, în care i-a plăcut lui Dumnezeu să locuiască—și chiar va locui Domnul în veci“ ²⁾, iar la Ieremia zice: „Tron de slavă, înalt, este altarul nostru“ ³⁾, și la Isaia zice: „Și în zilele de apoi se va arăta muntele Domnului, și casa lui Dumnezeu pe vârful de munți, și se va înălța peste colini“ ⁴⁾. După ce, prin urmare, a părăsit pe popor (Israel) și templul l-a lăsat pustiu, „despicând catapeteazma templului“ și luând dela ei Duhul Sfânt, căci: „Iată“, zice, „se va lăsa casa voastră pustie“ ⁵⁾, a dat vouă celor dintre neamuri, harul duhovnicesc, precum zice prin Ioel: „Și vă fi după acestea, zice Dumnezeu“, și voi turna din duhul meu peste tot trupul, și vor prooroci fiii voștri și fiicele voastre vedenii vor vedea și bătrânii voștri vise vor visa“ ⁶⁾. Deci, luând Dumnezeu dela popor (Israel), orice putere și lucrare a cuvântului, precum și purtarea de grijă, le-a dat vouă, celor dintre neamuri. Din pricina aceasta, și diavolul, învidiind sfânta biserică a lui Dumnezeu, s'a furișat între voi stărnind necazuri, prigoniri, răscoale, huliri, shisme și erezii. Pe poporul acela l-a atras la sine prin omorîrea lui Hristos, pe voi însă, cari stați departe de deșertăciunile lui, vă ispitește când și când în chipuri ca și pe fericitul Iov ⁷⁾. Chiar și marelui arhieru Iosua, fiul lui Iosedek ⁸⁾, i-a

1) Isaia 1. 8

2) Psalm. 67. 16—17.

3) Ierem. 17; 12.

4) Isaia 2. 2.

5) Mat. 23. 38.

6) Ioel 2. 28.

7) Iov. 1. 2.

8) Zah. 3, 2.

stat împotriva; și pe noi a cerut adeseori să ne piardă ca să piară credința noastră, însă Domnul și învățătorul nostru, aducându-l la dreapta judecată, i-a zis: „*Certe-te Domnul, diavole, să te certe Domnul, care și-a ales Ierusalimul. Iată, nu-i acesta ca un cărbune scos din foc*“¹⁾. Cel ce a zis atunci celor din jurul arhiereului: „*Luăți hainele cele murdare de pe el*“²⁾, și a adăugat: „*Iată, am luat dela Tine nedreptățile tale*“, Acela va zice și acum, cum a zis despre noi odată când eram adunați împrejurul Lui, că „*M'am rugat, ca să nu scadă credința voastră*“³⁾.

VI. Așa dar, și poporul iudeu a avut erezii primejdioase. Astfel, dintre ei au fost saducheii, cari nu mărturisiau învierea morților și fariseii, cari atribuiau faptele păcătoșilor întâmplării și soartei⁴⁾ și masvotiei, cari tăgăduiau Pronia, și ziceau că, cele ce sunt își au ființa din propriul lor imbold și cinstiau nemurirea sufletului și Imerobaptiștii, cari nu mâncau, dacă nu faceau baie în fiecare zi; ba încă și paturile și tăvile și vasele și paharele și scaunele, nu le întrebuițau, dacă nu le curățiau cu apă și ebioniții, iviți abea în timpul nostru, cari susțineau că, Fiul lui Dumnezeu este simplu om, Iosif și Maria născându-l din plăcere și împreunare bărbătească. Iar de toți aceștia deosebindu-se și toate datinele strămoșești păstrându-le erau eseii. Acestea erau ereziile în poporul de mai înainte: iar acum vicleanul, care se pricepe să facă răul, iar binele, ce este, nu-l cunoaște, răslețind pe unii din noi, a lucrat în ei erezii și shisme.

VII. Iar începutul ereziilor noi așa a fost: diavolul, intrând într'un oarecare Simon, de meserie vrăjitor din Ghiton, un sat, așa numit, în Samaria, și l-a făcut slujitor vicleanului său gând. Iar când Filip, cel împreună cu noi apostol săvârșiă⁵⁾ în Samaria vindecări minunate prin darul Dom-

1) Ibicem 3, 4.

2) Zaharie 3.

3) Luca 22. 32.

4) Acta 5. 17; Mt. 22. 23.

5) Acta 8.

nului și cu puterea duhului Său, încât samarinenii, mirați, veniau la credință în Dumnezeuul tuturor și în Domnul Iisus, și se botezau în numele lui, și când însuși Simon, văzând spre uimirea sa, semne și minuni săvârșite fără înșelătorie vrăjitorească, a crezut și s'a botezat stăruind în post și în rugăciune. Auzino noi că harul lui Dumnezeu s'a vărsat peste samarineni prin Filip, ne-am dus la ei, și mult stăruind în cuvântul învățaturii, punându-ne mânele peste toți cei botezați, prin rugăciuni le-am dăruit împărtășirea (Sfântului Duh). Văzând însă Simon, că prin punerea mânelor noastre se dă credincioșilor Sfântul Duh, luând bani, i-a adus la noi, zicând: *„Dați-mi și mie această putere, ca și eu să împărtășesc pe Sfântul Duh celor peste care-mi voi pune mânele“* ¹⁾, voind, precum Satana, prin gustarea din pom, a lipsit pe Adam de făgăduința nemuririi, tot astfel și pe noi prin primirea de bani, să ne lipsiască de darul lui Dumnezeu, încât, făcând schimb, să-i dăm în locul banilor, darul cel neprețuit al Duhului Sfânt. Supărându-ne noi toți din pricina aceasta, eu Petru, uitându-mă la vicleanul șarpe dintr'ânsul, am zis lui Simon: *„Argintul tău, împreună cu tine, fie spre peire, pentru că ai socotit, că darul lui Dumnezeu se dobândește cu bani. Tu n'ai parte la cuvântul acesta nici moștenire la credința aceasta, căci inima ta nu este curată înaintea lui Dumnezeu. Pocăște-te dar de această răutate a ta și roagă-te lui Dumnezeu, poate ți se va ierta gândul inimii tale, căci te văd plin de fiere amară și în legăturile nedreptății“* ²⁾. Atunci Simon, înspăimântându-se, zise: *„Vă rog, mijlociți voi pentru mine către Domnul, ca să nu vie peste mine nimic din celece ați spus“* ³⁾.

VIII. Iar când am mers la neamuri ca să propoveduim în lume cuvântul vieții, a lucrat atunci diavolul în popor, trimițând în urma noastră apostoli mincinoși, spre pângă-

1) Act. 8. 19.

2) Ibidem 8. 20—23.

3) Ibidem 8. 24.

rirea cuvântului și au pus înainte pe un oarecare Cleobiu și l-au întovărășit cu Simon. Aceștia au fost ucenicii unui oarecare Dositei, pe care, întrecându-l, i-au luat locul de conducător. Apoi și alții au născocit alte învățături rătăcite: Cerint, Marcu, Menandru, Vasilide și Saturnil. Unii din aceștia cinstesc mai mulți Dumnezei, alții trei, protivnici unul altuia, fără de început și existând deapururi la un loc, iar alții Dumnezei nenumărați și necunoscuți. Unii leapădă căsătoria și nu o cinstesc ca pe un lucru al lui Dumnezeu, alții au scârbă de unele mâncări, iar alții se dedau la desfănări nerușinate, cum sunt așa numiții, cu nume mincinos, Nicolaiți.

IX. Simon, întâlnindu-mă întâi pe mine, Petru, în Cesa-rea lui Stratone unde locuia credinciosul Corneliu care, păgân fiind, a crezut că Domnul Iisus prin mine a încercat să răstălmăcească cuvântul lui Dumnezeu, fiind cu mine dintre copiii sfinți: Zaharia, fost cândva vameș și Barnaba și Nichita și Achila, frați cu Climent, episcopul și cetățeanul Romii, care a fost ucenic și lui Pavel, cel împreună apostol și împreună lucrător cu noi pentru Evanghelie, și discutând cu el, în fața lor, de trei ori, în privința chestiunii despre prooroci și despre unitatea lui Dumnezeu, l'am biruit prin puterea Domnului și, aducându-l la tăcere, și-a luat drumul spre Italia. Iar sosind la Roma, sfâșia mult biserica, amăgind pe mulți și câștigându-i de partea sa. Pe păgâni mai ales îi uimea cu meșteșugul vrăjitoriei lui și cu puterea demonilor, încât ducându-se odată pe la amiază-zi în teatrul lor, și poruncind mulțimii să fiu adus și eu, în teatru a făgăduit că va sbura prin aer. Pe când toți priveau în sus, eu m'am rugat în mine și, îndată fiind ridicat în înălțime de demoni, a sburat de sus în aer, zicând că se va sui în ceruri și de acolo le va împărți bună-tăți. În timp ce mulțimea îl aclamă ca pe un zeu, eu, ridicându-mi mânele la cer dimpreună cu gândul, am rugat pe Dumnezeu prin Domnul Iisus, să prăbușiască pe înșelător și să micșoreze puterea demonilor, pe care ei o întrebuintează spre amăgirea și pieirea oamenilor; pe cel prăbușit însă să nu-l

ucidă, ci să-l rușineze. Și luând cuvântul, am zis, privind țintă spre Simon: De sunt eu „bărbat al lui Dumnezeu”¹⁾, apostol adevărat al lui Iisus Hristos și învățător al bunei cinstiri de Dumnezeu, iar nu al rătăcirii, cum ești tu, Simone, poruncesc puterilor celor rele ale celui care s'a depărtat dela dreapta credință, puteri de cari este purtat Simon magul, să înceteze de a mai lucra, ca el să cadă din înălțime spre a fi luat în răs de cei pe cari i-a înșelat. Și cum am spus acestea, Simon, părăsit fiind de puteri, a căzut jos cu vuet mare și, isbindu-se peste măsură, și-a strivit șoldul și degetele picioarelor. Iar glasul mulțimii strigă: Unul este Dumnezeu, pe care cu drept cuvânt îl propoveduește Petru ca singur adevărat. Atunci mulți l-au părăsit, unii însă, vrednici fiind de peirea lui, au rămas mai departe în învățătura lui cea mincinoasă. Astfel a pătruns în Roma cea dintâi erezie nelegiuită a simonienilor. Diavolul însă a lucrat și prin ceilalți apostoli mincinoși.

X. În toți aceștia eră deopotrivă una și aceeaș intenție nelegiuită, de a huli pe Atoșitorul Dumnezeu, socotindu-L necunoscut, și că nu este Tatăl lui Hristos nici făcătorul lumii, ci negrăit, ascuns, fără de nume, de sine născut. Legea și proorocii nu sunt de trebuință, pronie nu există, în înviere să nu credem, judecată și răsplată nu există, suflet nemuritor nu este, să ne căutăm mulțumirea în plăcere numai și să fim nepăsători față de orice credință religioasă. Unii zic, că sunt mulți zei, alții trei fără început, alții doi nenăscuți, iar alții foarte mulți eoni. Pe când unii din ei învață necăsătoria și înfrânarea de carne și vin²⁾, zicând că, și căsătoria și nașterea de copii și împărtășirea de mâncăruri sunt lucruri urâcioase, pentru a face pe unii oamenii fricoși să primiască învățătura lor ce rea ca vrednică de crezut, alții legiuesc să ne abținem dela mâncarea de carne, nu pentru că este dela animale neînțelegătoare, ci pentru că animalele ar avea suflet

1) I Timot. 6. 11.

2) I Timot. 4. 4.

rațional și, cei cari ar îndrăzni să le injunghie, să fie pedepsiți ca niște omorători de oameni. Alții iarăș ziceau, că trebuie să ne abținem numai dela carnea de porc, să mâncăm însă cele ce sunt curate după lege; să ne tăem înprejur potrivit legii, dar să credem în Iisus ca într'un om sfânt și prooroc, alții, însăfârșit, învățau să ne dedăm la fapte rușinoase și să întrebuițăm cât de mult carnea și să facem orice fel de fapte rele, ca numai astfel să ne mântuim sufletul de stăpâniile lumesti. Dar toți aceștia sunt unelte ale diavolului și „fii ai mâniei” ¹⁾.

XI. Noi însă „copii ai lui Dumnezeu” ²⁾ și „fii ai păcii”, cari vestim cuvântul cel sfânt și adevărat al pietății, propoveduim un singur Dumnezeu, Domnul legii și al proorocilor, făcătorul a toate, Tatăl lui Hristos; nu pricinuitorul și născătorul său însuș, cum cred aceia, ci vecinic și fără început și „locuind în lumină neapropiată” ³⁾; nu fiind al doilea sau al treilea sau al mai multelea, ci singur din veci, nu necunoscut sau negrăit, ci învederat prin lege și prooroci, Atotțiitor, a toate stăpânitor, mai presus de toate; Dumnezeu și Tatăl celui Unuia—născut mai înainte decât toată făptura, un singur Dumnezeu, Tată al unui singur Fiu ⁴⁾, și nu al mai multora, al unui singur Mângâitor prin Hristos și făcătorul tuturor întocmirilor. Un creator, făcător a toată zidirea prin Hristos, îngrijitorul și legiuitorul a toate prin El, pricinuitorul învierii și al judecății și al răsplătirii prin El, care a binevoit a se face om și a trăit fără de păcat, și a pătimit și a murit și a învieat din morți și s'a înălțat ⁵⁾ „la cel ce l-a trimis. Noi zicem: „orice făptură a lui Dumnezeu este bună”, și „nimic nu este rău”, tot ce se întrebuițează, cum se cade, pentru dăinuirea noastră, este foarte bun, căci, după Scrip-

1) Efeseni 2. 3.

2) Ioan 12. 36; Luca 10. 6.

3) I Timot. 6. 16.

4) Coloseni 1. 15.

5) I Timot. 4. 4.

tură, „toate sunt bune foarte“ ¹⁾. Nunta, credem, că este legiuită, iar nașterea de copii este cinstită și curată ²⁾, căci pentru înmulțirea neamului omenesc s'a făcut în Adam și Eva deosebirea de sex ³⁾. Mărturisim un suflet nematerial în noi și nemuritor, nu supus stricăciunii ca trupurile noastre, ci nemuritor, întrucât este rațional și liber. Orice împreunare trupească în afară de lege și care se făptuește de unii în contra firii, o urim ca pe ceva nelegiuit și necuviincios. Mărturisim învierea ⁴⁾ dreptilor și a nedreptilor precum și răsplata faptelor. Pe Hristos nu-l mărturisim ca simplu om, ci ca Dumnezeu—Cuvântul ⁵⁾ și om, „mijlocitorul între Dumnezeu și oameni“ ⁶⁾, arhiereu al Tatălui. Nici nu ne tăiem împrejur ca iudeii, deoarece știm, că „a venit Acela, pentru care erau hotărâte“ și prin care s'au păstrat neamurile, „așteptarea neamurilor“ ⁷⁾, Iisus Hristos, care a răsărit din Iuda, fiul cel din tulpină, „floarea din Iesei, pe umerii Căruia se află stăpânirea“ ⁸⁾.

XII. Când însă această erezie părea că este mai puternică spre a duce lumea în rătăcire, și când biserica întreagă eră primejduită, noi cei doisprezece, adunându-ne în Ierusalim, căci în locul trădătorului a fost ales Matia să fie apostol împreună cu noi, luându-i locul lui Iuda, cum s'a zis: „Episcopia ta să o ia altul“ ⁹⁾, am chibzuit împreună cu Iacov fratele Domnului, ce e de făcut. Și s'a părut lui și bătrânilor să se țină poporului cuvinte de învățatură, căci „venind unii din Iudeia“ în Antiohia, „învățau pe frații de acolo“ ¹⁰⁾, zicându-le, că dacă nu vă tăiați împrejur după da-

1) Gen. 1. 31.

2) Hebrei 13. 4.

3) Gen. 9. 1.

4) Rom. 1. 26.

5) Ioan 1. 1.

6) I Tim. 2. 5.

7) Gen. 4. 9—10; Num. 24. 17.

8) Iesaia 9. 6; 11. 1.

9) Psal. 108. 8. Act. 1. 20.

10) Acta 15. 1.

tina lui Moisi" și dacă nu umblați potrivit și tuturor celorlalte datine, pe care le-a rânduit el, „nu puteți fi mântuiți”¹⁾. „Iscându-se în urma acestora neînțelegere și ceartă nu puțină”, frații din Antiohia, știind că noi toți ne-adunasem spre a cerceta în privința acestei chestiuni, au trimis la noi bărbați credincioși și cunoscători ai Scripturilor, ca să ia învățatură dela noi în privința acestei nedumeriri. „Aceștia, ajungând la Ierusalim”²⁾, ne-au adus la cunoștință³⁾ cele ce se discutau în biserica Antiohenilor, că „ziceau adecă unii, că trebuie (creștinii) să se taie împrejur și să păziască și cele cu privire la curățire”. Iar când alții vorbeau altceva, eu Petru „m'am ridicat și le-am zis: Bărbați frați, voi știți, că din zilele din început Dumnezeu și-a ales dintre voi ca neamurile să audă cuvântul Evangheliei prin gura mea și să creadă; și cunoscătorul de inimi Dumnezeu le-a dat dovadă”⁴⁾ : căci lui Corneliu, sutaș cândva în împărăția romană, i s'a arătat un înger al Domnului⁵⁾ și i-a spus despre mine ca să trimită să mă cheme și să audă cuvinte de viață din gura mea. El m'a chemat atunci din lope la Cezareea lui Stratone. Când mă gândiam însă să pornesc spre el, am vroit să mănânc ceva; și când îmi pregăteau, „eu mă rugam⁶⁾ pe acoperișul casei și văzui cerul deschizându-se și un vas”, ca o pânză strălucitoare „în patru colțuri, pogorându-se pe pământ. În el erau toate animalele cu patru picioare și târătoarele pământului și pasările cerului. Și s'a făcut glas” din cer, „zicând către mine: „Scoală, Petre, injunghie și mănâncă. Eu însă am răspuns: Cu niciun chip, Doamne, căci niciodată n'am mâncat nimic spurcat și necurat. Și s'a făcut iarăș glas zicând a doua oară: Cele ce Dumnezeu a curățit, nu le socoti necurate, și după ce s'a repetat și a treia

1) Acta 15. 2.

2) Acta 15. 4. 5.

3) Acta 15. 7. 8.

4) Acta 10. 1. 8.

5) Acta 10. 9—20.

oară aceasta, vasul a fost ridicat la cer¹⁾. Cum îmi băteam capul, ce să fie vedenia aceasta, mi-a zis duhul: Iată, te caută niște bărbați; Scoală-te deci și pleacă cu ei, nicidecum îndoindu-te, pentrucă Eu i-am trimis. Aceștia erau dela sutăș. Și pe când gândiam astfel, am înțeles cuvântul Domnului cel scris, că „Oricine va chema numele Domnului, se va mântui”²⁾ și iarăș: „Iși vor aduce aminte și se vor întoarce spre Domnul toate marginile pământului; și se vor închina înaintea Lui toate semințiile neamurilor, pentrucă a Domnului este împărăția și El stăpânește peste neamuri”³⁾. Și pricepând că pretutîndeni despre chemarea neamurilor s'a zis, sculându-mă am plecat cu ei și am intrat în casa acelui om. „Și când propoveduiam încă cuvântul, s'a coborât Duhul Sfânt peste el și peste cei ce erau împreună cu el, cum s'a coborât și peste noi la început; și n'a făcut nici o deosebire între noi și ei, curățînd prin credință inimile lor”⁴⁾. Și am cunoscut, că „Dumnezeu nu caută la fața omului, ci în orice neam cel ce se teme de El și lucrează dreptate este primit înaintea Lui”⁵⁾. S'au mirat de aceasta și credincioșii din tăerea împrejur. Acum, deci, pentruce ispitiți pe Dumnezeu, punând jug greu pe grumazul ucenicilor, jug pe care nici noi nici părinții noștri nu l-am putut purta? Ci credem că suntem mântuiți prin darul Domnului, în acelaș chip ca și aceia⁶⁾. Căci Domnul ne-a deslegat din lanțuri și a ușurat sarcina noastră și, cu blândețe, a luat de pe noi jugul cel greu”. După ce am vorbit acestea, „a tăcut toată mulțimea”⁶⁾, și a răspuns Iacov, fratele Domnului, zicând: „Bărbați frați, ascultați-mă: Simeon a deslușit, cum mai întăi Dumnezeu a căutat să-și ia dintre neamuri un popor pentru numele Său.

1) Ioil 2. 32.

2) Ps. 21, 28, 29.

3) Act. 10. 44. 11. 15.

4) Act. 10. 34. 35. 45.

5) Acta 15. 10. 11.

6) Acta 15. 12—20.

Și cu aceasta conglăsuesc cuvintele proorocilor, precum este scris: „După aceea mă voi întoarce și voi clădi din nou cortul cel căzut al lui David și cele răsturnate ale lui le voi clădi din nou și-l voi îndrepta, ca să caute pe Domnul și ceilalți dintre oameni și toate neamurile peste cari a fost chemat numele Meu, zice Domnul cel ce face acestea. Cunoscută din veci sunt lui Dumnezeu toate faptele Lui“. De aceea judec, să nu supărăm pe cei dintre neamuri, cari se întorc la Dumnezeu, să li se dea de știre ca să se abțină dela spurcăciunile păgânești: de cele jertvite idolilor, de desfrânare și de sânge și de ce este sugrumat“, cari au fost legiuite și pentru cei din vechime, cari au trăit, după cum i-a povățuit firea, înainte de lege: Enos, Enoh, Noe, Melhisedec, Iov și oricare s'a născut astfel ¹⁾. „Atunci s'a părut nouă ²⁾, apostolilor și episcopului“ Iacov „și bătrânilor împreună cu toată biserica, să trimitem la ei bărbați aleși dintre noi împreună cu cei cari erau cu Barnaba și cu Paul din Tars, apostolul neamurilor, și pe Iuda, numit Barsaba, și pe Sila, bărbați fruntași între frați, scriindu-le prin mâna lor acestea: Apostolii și bătrânii și frații închinăciune celor dintre neamuri frați, cari sunt în Antiohia și în Siria și în Cilicia. Deoarece am auzit, că unii dintre noi v'au turbat, neliniștind cu cuvinte sufletele voastre, cărora noi însă nu le-am poruncit, a părut nouă, într'un gând fiind, să trimitem la voi bărbați aleși împreună cu iubiții noștri Barnaba și Paul, bărbați cari și-au pus sufletele lor pentru Domnul nostru Iisus Hristos, prin cari ne-ați și scris. Am trimis cu ei pe Iuda și pe Sila, ca și ei să vă spună aceleași prin viu graiu: căci a părut Sfântului Spirit și nouă ca să nu se mai pună peste voi nici o greutate, afară de acestea ce sunt de neapărată trebuință: să vă feriți de cele jertfite idolilor și de sânge și de cele sugrumate și de desfrânare, de cari păzindu-vă, bine veți face. Fiți sănătoși“.

1) Gen. 9. 4.

2) Acta 15. 22—29.

XIII. V'am trimis, deci, scrisoarea, iar noi am rămas spre binele obștesc, și îndreptare. Apoi, după timp îndeluncuvântul pietății, i-am sfătuit să fugă de cei cari, în numele lui Hristos și al lui Moisi, se luptă împotriva lui Hristos și a lui Moisi, și care în piele de oaie ascund pe lup,¹⁾ căci aceștia sunt hristoși mincinoși și prooroci mincinoși și apostoli mincinoși, rătăciți și înșelători²⁾ „părtași ai vulpilor și ascunzători ai viilor“ trântite la pământ³⁾, prin care „se va răci dragostea multora, cine va rămâne însă neștrămutat până la sfârșit se va mântui“⁴⁾. În privința acestora Domnul, ca să ne prevină, ne-a poruncit zicând: „Vor veni⁵⁾ la lupi răpitori; după roadele lor îi veți cunoaște. Fugiți de ei, și vor amăgi pe mulți“.⁶⁾

XIV. Din pricina acestora și noi: „Petru și Andrei, și Matei, Iacov al lui Zevedei, Filip și Bartolomeiu⁷⁾, Toma Simon Cananitul⁸⁾ și Matia, cel ales împreună cu noi în Ierusalimului, și Iacov fratele Domnului și episcop al Ierusalimului, și Pavel dascălul neamurilor⁹⁾, vasul alegerii“, bornicească învățătură spre întărirea voastră, căci nouă ni s'a încredințat supravegherea tuturor credincioșilor, în care vă facem cunoscut că: numai un singur Dumnezeu, Atotții-

1) Mat. 7. 15.

2) Mat. 24. 11.

3) Ps. 62. 11. Cânt. 2. 15.

4) Mt. 24. 12. 13.

5) Mt. 7. 15. 16.

6) Mat. 24. 11—24

7) Mt. 10. 2—4.

8) Acta 1. 26.

9) I Tim. 2. 7; Act. 9. 15.

tor, există, în afară de Care altul nu este. Pe acesta numai să-l cinștiți și Lui numai să vă închinați prin Iisus Hristos Domnul nostru, în Duhul cel prea Sfânt. Folosiți sfintele Scripturi, legea și proorocii, cinștiți pe părinți, fugiți de orice faptă nelegiuită. Credeți în înviere și nădăjduiți în judecată și răsplată. Apropiați-vă cu mulțumire de toate faptele lui, ca de niște fapte ale lui Dumnezeu, și niciuna din ele n'o socotiți rea. Căsătoriți-vă după lege, căci o astfel de căsătorie este nepătată, „căci dela Domnul se unește bărbatul cu femeia“ ¹⁾, și Domnul zice: „Cel ce i-a făcut din început, bărbat și femeie i-a făcut și a zis: Din pricina aceasta va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va alipi de femeia sa și vor fi amândoi un trup“ ²⁾. De aceea, nici a vă despărți după căsătorie legitimă, nu este iertat, căci „să-ți păzești“, zice „sufletul tău și pe femeia tinereții tale să nu o părăsești, pentru că este tovarăș vieții tale și parte din sufletul tău, căci eu am făcut-o și nu altul“ ³⁾. De aceea zice Domnul, că „cele ce Dumnezeu a împreunat, omul să nu despartă“ ⁴⁾, deoarece femeia este tovarăș vieții, unită într'un trup, din două, de către Dumnezeu; iar cine desparte pe cel unul iarăș în două, este dușman întocmirii lui Dumnezeu și vrăjmaș proniei Lui. Asemenea cel ce ține o femeie stricată, care a nesocotit legea firii, este un nelegiuit ⁵⁾, fiindcă „cel ce ține o femeie desfrânată este un nerod și un nelegiuit“, căci „desparte-o“, zice „dela trupul tău“ ⁶⁾, că nu-ți este ajutor, ci este vicleană, dându-și inima ei altuia. Nici nu vă tăiați împrejur la trup, căci pentru credincioși este de ajuns tăierea împrejur a inimii în

1) Prov. 19. 14.

2) Mt. 19. 4. 5.

3) Maleahi 2. 14. 15.

4) Mt. 19. 6.

5) Prov. 18. 22.

6) Sir. 25. 26; Gen. 2. 18.

duh. De aceea zice: „*Tăieți-vă împrejur lui Dumnezeu și îndepărtați netăierea împrejur a inimii voastre*“.¹⁾

XV. Deasemenea să vă mulțumiți numai cu un singur botez dat în moartea Domnului ²⁾; nu de defăimații eretici dat, ci dat de preoți neprihăniți, „*în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh*“³⁾. Nici botezul săvârșit de nelegiuiți (necredincioși) să nu fie primit de voi, nici cel săvârșit de credincioși să nu fie disputernicit făcându-se a doua oară. Căci precum unul este Dumnezeu ⁴⁾ și unul Hristos și unul Mângâitorul, una și moartea Domnului în trup, tot astfel unul să fie și botezul dat în numele Lui ⁵⁾. Iar cei ce primesc spurcăciunea nelegiuiților, se fac părtași la socotința lor, de oarece aceia nu sunt preoți, căci zice Dumnezeu către ei: „*De oarece și tu ai lepădat știința, și Eu te voi lepăda ca să nu preotești mie*“.⁶⁾ Nici cei botezați de ei nu se sfințesc, ci se pângăresc, nu dobândesc iertarea păcatelor, ci lanțul nelegiuirii. Și acei cari încearcă să boteze a doua oară, pe cei botezați, răstignesc ⁷⁾ din nou pe Domnul, îl omoară a doua oară, iau în răs cele dumnezeiești, batjocoresc cele sfinte, insultă pe Sfântul Duh, sfântul sânge îl necinstesc ca pe ceva de rând, nu respectă pe Cel care a trimis pe Fiul său în lume, care a pățimit, care s'a jertfit pe sine. Dar și cel care din dispreț nu vroește să fie botezat, va fi osândit ca un necredincios, și va fi muștrat ca un nerecunoscător și nemulțămitor, căci zice Domnul: „*De nu se va boteza cineva în apă și în Duh, nu va intra în împărăția cerurilor*“ ⁸⁾ și iarăș: „*Cel ce va crede și se va boteza, se va mântui,*

1) Ierem. 4. 4.

2) Rom. 6. 3.

3) Mat. 28. 19.

4) Efeseni 4. 5.

5) Rom. 6. 3.

6) Osea 4. 6.

7) Ebr. 6. 6.

8) Ioan 3. 5.

iar cel ce nu va crede, se va osândi¹⁾. Iar cine zice, când va fi să mor, mă botez, ca să nu mai păcătuesc și să nu necinstesc botezul, acela nu cunoaște pe Dumnezeu și a uitat firea Sa, căci, zice: „Nu întârzia a te întoarce către Domnul, că nu știi ce va aduce ziua de mâine²⁾”. Botezați și copiii voștri și „creșteți-i în supunerea și învățătura Domnului”, căci „lăsați” zice „copiii să vină la mine și nu-i opriți³⁾”.

XVI. V'am scris toate aceste ca să aveți cunoștință despre învățătura noastră, ce fel este și ca să nu primiți scrierile ereticilor, pe cari le plăsmuesc în numele nostru, căci trebuie să fiți cu luare aminte nu la numele de apostoli, ci la firea lucrurilor și la învățătura cea nestricată, de oarece știm, că cei din jurul lui Simon și al lui Cleobiu au alcătuit cărți otrăvitoare în numele lui Hristos și a ucenicilor Lui și le împrăștie spre amăgirea voastră, cari aveți dragoste de Hristos și de noi servitorii Lui. Și la cei vechi⁴⁾ au scris unii cărți apocrife în numele lui Moisi, al lui Enoh și Adam, al lui Isaia și David, al lui Ilie și al celor trei patriarhi, cărți primejdioase și dușmane adevărului. Asemenea cărți și acuma au dat la iveală acei blestemați, defăimând creațiune, căsătorie, pronie, nașterea de copii, legea, proorocii, dându-le ca titlu niște nume barbare, cum zic ei de îngeri, iar casă spunem adevărat, de demoni, cari vorbesc prin gura lor. Fugiți de învățătura lor, ca să nu fiți părtași la pedeapsa acelora, cari au scris asemenea cărți spre amăgirea și pieirea credincioșilor și neprihăniților ucenici ai Domnului.

XVII. Episcop, preot și diacon, zicem, să se așeze aceia, cari s'au căsătorit numai o singură dată⁵⁾, fie că le trăesc soțiile, fie că le-au murit. După hirotonie, însă, să nu le fie

1) Mc. 16. 16.

2) Sirah 5. 7; Prov. 3. 28.

3) Ef. 6. 4; Mt. 19. 14.

4) In Legea Veche.

5) I Tim. 3. 2, 12; Tit. 1. 6.

ingăduit să se mai căsătorească, dacă sunt necăsătoriți, sau dacă au soții, să se împreuneze cu altele, ci să se mulțumească cu aceea, pe care au avut-o când au venit la hirotoporuncim să fie căsătoriți o singură dată; iar dacă mai înaltorească, dacă au bunăvoință spre aceasta, ca nu cumva păcătuiind să ia pedeapsă. Poruncim însă ca nimeni din cei din cler, să nu ia de soție desfrânată, sau slugă din casă, sau văduvă¹⁾, sau pe una alungată de bărbatul ei, cum zice și legea. Iar diaconița să se facă o fecioară neprihănită²⁾; dacă nu, fie și o văduvă, fostă o singură dată căsătorită, credincioasă și cinstită.

XVIII. Pe cei pocăiți, primiți-i, căci „*aceasta este voința lui Dumnezeu în Hristos*“³⁾. Pe catehumeni, dacă și-au însușit învățăturile elementare, botezați-i; pe ereticii fărădelege, cari nu se pocăesc, afurisiți-i, despărțindu-i de credincioși, și aduceți la cunoștință publică îndepărtarea lor din biserica lui Dumnezeu, și porunciți credincioșilor să se feriască cu desăvârșire de ei, și să nu se întovărășiască cu ei nici la vorbă nici la rugăciuni, căci ei sunt protivnici și răuvoitori bisericii, strică turma și necinstesc moștenirea, se socotesc înțelepți și sunt cu totul răi, despre cari înțeleptul Solomon a zis, că, nelegiuiți fiind, se prefac că sunt evlavioși. „*Este o cale*“, zice el, „*caare se pare unora dreaptă, dar sfârșiturile ei privesc spre fundul iadului*“⁴⁾. Aceștia sunt, despre cari Domnul a spus cu amărăciune și cu asprime, zicând că sunt hristoși mincinoși și învățători mincinoși, cari hulesc duhul harului și disprețuesc darul Lui cel dat în dar, „*cărora nu se va ierta nici în veacul de acum nici în cel viitor*“⁵⁾, cari chiar de

1) Lev. 21. 14.

2) I Tim. 5. 9.

3) I Tess. 5. 18.

4) Proverbe 13. 20.

5) Mat. 12. 32.

cât iudeii sunt mai nelegiuți și de cât păgânii mai fărădelege, cari hulesc pe Dumnezeu Cel ce este peste toate, disprețuesc pe Fiul Lui, și iau în batjocură învățătura Duhului, cari tăgăduesc învățăturile dumnezeiești sau se prefac cu fățarnicie că le primesc, spre necinstirea lui Dumnezeu și amăgirea celor ce se apropie de ei, cari nesocotesc sfințele scripturi și nu cunosc ce este dreptatea, cari strică biserica lui Dumnezeu, ca și „vulpile mici viea”¹⁾ și se fac „părtași ai vulpilor”. De aceștia vă sfătuim să fugiți, ca să nu întindeți curse sufletele voastre; căci „Cine se întovărășește cu înțelepții, înțelept va fi, iar cine umblă cu nebunii, va fi cunoscut”²⁾, căci „nici cu furul să nu te unești, nici cu desfrânatul să nu ai parte”³⁾. De aceea și dreptul David zice: „Doamne, pe cei ce Te-au urât, i-am urât și m’am infuriat asupra dușmanilor Tăi, cu desăvârșire i-am urât, și ei s’au făcut mie dușmani”⁴⁾. Și Dumnezeu muștră pe Iosafat din pricina prieteniei cu Ahab și pentru alianța cu Ohozia, zicând prin proorocul Iehu: „Cum faci prieteșug cu cel păcătos sau cum ajuți pe cel urit de Domnul? De aceea, fără veste mânia Domnului a venit asupra ta, pentru că inima ta n’a fost găsită desăvârșit îndreptat spre Domnul, de aceea te-a cruțat pe tine Domnul, dar a stricat lucrările tale și a nimicit corăbiile tale”⁵⁾. Fugiți deci de întovărășirea cu ei și fiți străini de pacea cu ei, căci despre ei a vorbit proorocul zicând: „Nu este bucurie cu nelegiuții, zice Domnul”⁶⁾. Aceștia sunt lupi ascunși, „câni mulți, cari nu pot lătra”⁷⁾, și cari acum sunt puțini, dar cari cu timpul și cu apropierea sfârșitului lumii, se vor înmulți și vor fi mai rău. Despre ei a zis Dom-

1) Cânt. 2. 15.

2) Prov. 13. 20.

3) Ps. 49. 18.

4) Psal. 138, 21—22.

5) II Paralip 19. 2. 3; 20, 37.

6) Iesaia 57. 21.

7) Mt. 7. 15; Ies. 56. 10.

nul: „Când va veni Fiul Omului, afla-va oare credință pe pământ“¹⁾). Și: „Pentru că s'a înmulțit fărădelegea, se va răci dragostea multora, și se va arăta semne în cer, încât să amăgiască, de va fi cu puțință, și pe cei aleși“²⁾). De amăgirea lor ne scapă Domnul Dumnezeu prin „Iisus Hristos, nădejdea noastră“³⁾). Și noi, mergând la neamuri și întărind bisericile, am întors înapoi, pe cei cari erau aproape să piară în sărăcie, mântuindu-i cu multă povățuire, și cu cuvânt tălmăduitor, iar pe cei, cari erau fără leac, i-au scos afară din turmă, ca să nu molipsească cumva cu răia lor și oile sănătoase, ci să rămână Domnului Dumnezeu curate și neatinse, sănătoase și nestricate. Și aceasta am făcut în fiecare oraș de pretutindeni, lăsându-vă vouă, episcopilor și celorlalți preoți, această sobornicească învățătură, cu vrednicie și cu dreptate spre aducere aminte de întărirea celor ce cred în Dumnezeu. Aceasta v'am trimis-o prin Clement, împreună slujitor cu noi, cel mai credincios fiu al nostru și de acelaș suflet cu noi, dimpreună cu Barnaba și cu Timoteiu, cel mai dorit fiu⁴⁾, și cu Marcu, adevăratul nostru fiu, împreună cu cari vă facem cunoscut și pe Tit și Luca, deasemenea pe Iason și pe Luciu și pe Sozipatru.

XIX. Prin aceștia, vă îndemnăm în Domnul, să vă abțineți dela vechea datină și de legături deșarte, de afurisenii, preziceri, de deosebirea în mâncări, de spălături zilnice, căci „Cele vechi au încelat, iată, toate s'au făcut nouă“⁵⁾, căci cunoașteți pe Dumnezeu prin Iisus Hristos, și toată iconomia Lui dela început, că, pentru a veni în ajutorul legii firești, a dat lege simplă, curată, mântuitoare, sfântă în care și-a pus și numele Său⁶⁾, desăvârșită, fără cusur, în zece porunci cu-

1) Luca 18. 8.

2) Mt. 24, 12, 24.

3) I Tim. 1. 1.

4) Rom. 16. 21.

5) II Corint. 5. 17.

6) Iesaia 8. 22.

prinsă „fără pată și care întoarce sufletele“ ¹⁾). Pe aceasta, uitându-o Ebreii, li mustră prin proorocul Maleahi, zicând: „Aduceți-vă aminte de legea lui Moisi, omul lui Dumnezeu, care v'a pus așezăminte și legi“ ²⁾), care este atât de sfântă și de dreaptă, încât și Mântuitorul, când a vindecat odată un lepros și altă dată alți nouă, a zis celui dintâi: „Mergi și te arată arhiereului și du darul pe care l-a rânduit Moise spre mărturie lor“ ³⁾), iar celor nouă le-a zis iarăș: „Duceți-vă și vă arătați preoților“ ⁴⁾). Deoarece (Domnul) n'a desființat legea, cum crede Simon (magul), ci a împlinit-o, căci zice: „O iotă sau un corn de literă nu va trece din lege, până nu vor fi toate;“ ⁵⁾ căci n'am venit“, zice „să stric legea sau proorocii, ci să plinesc“. De aceea și Moisi, legiuitorul și totodată arhiereu și prooroc și rege, și Ilie ⁶⁾), cel mai ze-los dintre prooroci, s'au arătat la schimbarea la față a Domnului pe munte ca martori ai întrupării ⁷⁾), și ai patimilor Lui, ca prieteni și deaproape ai lui Hristos, iar nu ca dușmani sau streini. De aci iese vădit, că legea este bună și sfântă, asemenea și proorocii.

XX. Iar lege este Decalogul, pe care Dumnezeu l-a dat cu glas tare înainte de a-și face poporul vițel pe Apis dela egipteni ⁸⁾). Legea este dreaptă, căci de aceea se și chiamă lege, pentruca judecățile ei să se facă cu dreptate, potrivit firii. Pe aceasta partizanii lui Simon o disprețuesc socotind că, dacă nu sunt judecați de ea vor scăpa de pedeapsă. Această lege este bună, sfântă și neconstrângătoare, căci zice: „De-mi vei face jertfelnic, din pământ să Mi-l faci“ ⁹⁾). N'a

1) Psalm. 18. 8.

2) Mal. 4. 6.

3) Mt. 8. 4.

4) Luca 17. 14.

5) Mt. 17. 3—10.

6) III Regi 19. 10.

7) Ioan 15. 15.

8) Exod. 20.

9) Ibidem 20, 24, 25.

zis: „Fă“, ci „De-mi vei face“. N'a impus cu sila, ci a lăsat la libera voință, deoarece Dumnezeu nu are trebuință de jertfe, neavând lipsă de nimic prin însăși firea sa ¹⁾. Cunoscând însă că, precum mai înainte iubitorii de Dumnezeu Abel, Noe, Abraam și urmașii lor, nu siliți, dar îmboldiți de însăși legea firii lor, au adus jertfă lui Dumnezeu, din sentimentul de recunoștință către El, așa și acum Ebreilor nu impune, ci dacă voesc, încuviințează jertfele lor, și le primește cu toată inimă, dacă le vor aduce din cuget drept. De aceea zice: „*De dorești să aduci jertfă* ²⁾, *nu jertfi mie, care n'am trebuință*“, căci mie nu-mi lipsește nimic; deoarece „*a mea este lumea și tot ce e în ea*“ ³⁾. Iar când israiliții dădură acestea uitării și, în locul lui Dumnezeu, se închinară ca lui Dumnezeu unui vițel și acestuia-i atribuiau ei pricina scoaterii lor din Egipt, zicând: „*Aceștia sunt Dumnezeii tăi, Israele, cari te-au scos din Egipt*“ ⁴⁾, și închinându-se, ca niște nelegiuiți, unui „*chip de vițel ce măncă iarbă*“ ⁵⁾, au tăgăduit pe Dumnezeu, care i-a cercetat, în suferințele lor, prin Moisi, care a făcut minuni cu mâna și cu toiagul, a bătut pe egipteni ⁶⁾ cu zece plăgi, a despărțit apa Mării Roșii ⁷⁾ și pe ei i-a trecut prin mijlocul apei „*ca pe un cal pe câmpie*“ ⁸⁾ și a înecat pe dușmanii lor și pe cei ce vicleniau în contra lor, care la Meran ⁹⁾ a îndulcit izvorul cel amar, și din piatră stâncoasă le-a scos apă spre îndestularea lor, care prin stâlp de nor i-a umbrit de arșită prea mare, iar prin stâlp de foc i-a luminat și i-a condus pe ei, cari nu știau încotro să meargă, care le-a dat mană din cer și drept, carne, prepelițe din-

1) Gen. 4. 8. 22.

2) Ps. 49. 8—14.

3) Ps. 49—12.

4) Exod. 32. 4.

5) Psalm. 105—20.

6) Exod. 3.

7) Exod. 4—12; Exod. 14.

8) Ies. 63. 13.

9) Exod. 15. 23, 25.

spre mare, care le-a dat legea pe munte, al cărui glas s'au învednicit să-l audă, pe acesta l-au tăgăduit, zicând lui Aaron: „*Fă-ne zei, cari să mergă înaintea noastră*“¹⁾, și-și făcură un vițel turnat din metal topit și aduseră jertfe idolului. Din pricina aceasta, mâniindu-se Dumnezeu, pentru că a fost răsplătit de ei cu nerecunoștință i-a legat cu legături, cu neputință de desfăcut, le-a impus sarcini grele și jug anevoios, și n'a mai zis: „*Dacă faci*“²⁾, ci „*Fă altar și adu jertfă neîncetat*“³⁾, căci ești uituc și nerecunoscător. De aceea adă într'una olocaustă, ca să-ți amintești de mine. Căci din pricină că ai întrebuințat rău libertatea, te constrâng pe viitor și-ți poruncesc să te abții de unele mâncări și animalele să le deosebești în curate și necurate, deși toate animalele sunt bune, deoarece de mine sunt făcute⁴⁾. Și-ți impun astfel de deosebiri, curățiri, spălări dese, stropiri, abțineri, sărbători diferite, iar dacă nu te vei supune fiecăreia din acestea, îți hotărâsc pedeapsă ca unei slugi neascultătoare, ca fiind strâmtorat și apăsător de acest jug, să te ferești de amăgirea închinării la mai mulți zei, și uitând de: „*aceștia sunt*“⁵⁾, *Israele, dumnezeii tăi*“, să-ți aduci aminte de: „*Ascultă, Israele, Domnul Dumnezeuul tău este singur Domn*“⁶⁾, și ca să te întorci la acea lege pusă de mine în firea tuturor oamenilor: că numai un singur Dumnezeu este în cer și pe pământ, și pe Acesta „*să-l iubim*“⁷⁾ din toată inima și din toată vârtutea și din tot cugetul“, și să nu ne temem de altul afară de El, nici să gândim cu gândul sau să rostim cu limba numele altor zei; căci pentru împietrirea inimii lor i-a încătușat Domnul, ca prin jertfe și sărbători și curățiri și prin

1) Exod. 32. 1.

2) Deut. 28. 48.

3) Exod. 20. 24; Dent. 27. 5. 7.

4) Gen. 1. 31.

5) Exod. 32. 4.

6) Dent. 6. 4.

7) Dent. 6. 5.

păzirea altor asemenea să-și îndrepte gândul la Dumnezeu, care le-a rânduit acestea.

XXI. Voi însă cari ați crezut într'un singur Dumnezeu nu de silă, ci din cugetare dreaptă ați urmat chemării Lui: „*Fericiți ochii voștri, că văd și urechile voastre că aud*“¹⁾, căci ați fost descătușați din legături și scăpați din robie. Cum zice: „*Nu vă mai numesc slugi, ci prieteni, pentru că toate câte am auzit dela Tatăl, vi le-am făcut cunoscute*“²⁾, căci celor cari n'au vroit să vadă nici să audă, nu din lipsă de pricepere, ci din prisos de răutate, „*le-am dat porunci nu bune ci legi în cari nu vor putea trăi*“³⁾. Nu erau bune însă după judecata lor, deoarece și fierul de ars și cuțitul și medicamentele sunt urâte de cei bolnavi, iar din pricina neascultării lor (poruncile) nu sunt păzite, și deaceea și moarte aduc, dacă nu le păzesc.

XXII. Voi sunteți, prin urmare, fericiți, pentru că ați scăpat de blestem; căci venind Hristos, Fiul lui Dumnezeu, a împlinit legea, întărind-o⁴⁾; a scos din ea părțile introduse din afară, dacă nu pe toate, cel puțin pe cele mai grele, și le-a făcut să înceteze, iar legea a întărit-o și libera voință a oamenilor a lăsat-o iarăș liberă, nu pedepsindu-o cu moarte vremelnică, ci chiemându-o la răspundere în altă stare. De aceea zice: „*De voește cineva să-mi urmeze, să vină*“, și iarăș: „*Nu cumva și voi voiți să vă duceți?*“⁵⁾. Dar și înainte de a veni, El nu primiă jertfele poporului, care adeseori păcătuia față de El și care-și închipuiă, că prin jertfe iar nu prin pocăință îl face binevoitor, căci așa zice: „*De ce-mi aduci tămâie din Saba*“⁶⁾ și chinaron din țară depărtată? *Olocaustele voastre nu sunt primite de mine și jertfele voa-*

1) Mt. 13. 16.

2) Ioan 15. 15.

3) Ezech. 20. 25.

4) Mt. 5. 17.

5) Mt. 16. 24; Ioan 6. 67.

6) Ierem. 6. 20.

stre nu-mi plac“, și apoi: „Aduceți olocaustele împreună cu jertfele voastre și mâncați-le carnea, căci Eu când v'am scos din pământul Egiptului, nu v'am poruncit nimic despre olocauste și jertfe“ ¹⁾. Și prin Isaia zice: „Ce-mi trebuie mulțimea jertfelor voastre? zice Domnul: Sunt sătul de olocauste de berbeci, și de grăsime de miei, și sânge de tauri și de țapi nu voesc, nici să veniți să vă arătați mie; căci cine a cerut acestea din mânele voastre? să nu mai urmați a călca curtea mea. De-mi aduceți fruntea făinei, zadarnică este. Uriciune imi este tămâia. Luna nouă și sâmbetele voastre și ziua cea mare nu le mai sufăr. Postul și sărbătorile voastre le urăște sufletul meu. Sunt sătul de voi“ ²⁾. Iar prin altul zice: „Depărtează dela mine ecoul cântărilor tale, și psalmii cântați cu instrumentele tale nu voi ascultă“ ³⁾. Iar Samuil zice lui Saul, care credea că a adus jertfă potrivit legii: „Ascultarea este mai presus decât jertfa, și supunerea mai bună decât grăsimea de berbeci“ ⁴⁾, căci „Iată, Domnul nu voește jertfă, cât voește să-L ascultăm“. Și prin David zice; „Nu voi primi viței din casa ta, nici țapi din turmele tale. Dacă voi flămânzi, nu-ți voi spune ție, căci a mea este lumea și tot ce e în ea. Au mânânc eu carne de tauri sau beau sânge de țapi? Jertfește lui Dumnezeu jertfă de laudă și dă Celui Prea Înalt rugăciunile tale“ ⁵⁾. Asemenea și în toate scripturile lor El refuză jertfele, pentru că păcătuiesc față de El. „Jertfele nelegiuirilor, urâciune sunt înaintea Domnului, mai ales că le aduc înafară de lege“ ⁶⁾, și iarăș: „Jertfelor ca o pâne de jale, și toți câți vor mânca din ele, se vor molipsi“ ⁷⁾. Dacă, prin urmare, și înainte de venirea sa, El

1) Ier. 7. 21—22.

2) Isaia I. 11—14.

3) Am. 5. 23.

4) I Samuel 15. 22.

5) Ps. 49. 9. 12—14.

6) Prov. 21. 27.

7) Osea 9. 4.

cereà în loc de jertfe „*inimă curată și duh umilit*“¹⁾, cu atât mai mult, după ce a venit, le-a făcut să înceteze, vrem să zicem, jertfele sângeroase. Le-a făcut să înceteze, prin aceea că El le-a îndeplinit mai întâi: a fost tăiat împrejur²⁾ și a fost stropit și a adus și jertfe și olocauste și s'a supus nirea legii, nu desființând legea firească, ci făcând să înceteze adausele introduse prin tradiție, deși nu toate.

XXIII. Așa dar, n'a desființat legea firească, ci a întărit-o, căci Cel ce a zis în lege: „*Domnul Dumnezeu tău un singur Domn este*“³⁾, Acela zice în Evanghelie: „*Ca să te cunoască pe Tine, unul (singur) adevăratul Dumnezeu*“⁴⁾. Și cel ce a zis: „*Să iubești pe vecinul tău ca însuși pe tine*“⁵⁾, Acelaș, reînvoind, zice în Evanghelie: „*Poruncă nouă vă dau, să vă iubiți unul pe altul*“⁶⁾. Cel ce a oprit atunci omorul, oprește acum și mânia fără rost. Cel ce a oprit odinioară adulterul, oprește acum și dorința nelegitimă⁷⁾. Cel ce a interzis hoția, ferește acum mai mult pe acela, care din agonisele lui împarte celor săraci. Cel ce a oprit ura, poruncește acum dragoste și față de dușmani. Cel ce a interzis răsbunarea⁸⁾, poruncește acum răbdare, nu pentru că răsbunarea îndreptățită ar fi nedreaptă, dar pentru că este mai bună răbdarea⁹⁾. Asemenea n'a legiuit să nimicim năzuințele firești, ci necumpătarea lor¹⁰⁾. Cel ce a poruncit să respectăm pe părinți, El însuși li s'a supus, cel ce a legiuit să

1) Ps. 50. 12. 19.

2) Luc. 2. 21.

3) Deut. 6. 4

4) Ioan 17. 3.

5) Lev. 19. 18.

6) Ioan 13. 34.

7) Mt. 5. 21, 22. 27. 28.

8) Act. 20. 35.

9) Mt. 5. 43. 44.

10) Mt. 5. 37. 38.

serbăm sărbătorile ¹⁾ prin încetarea muncii, pentru a ne îndelelnici cu studierea legilor, ne-a poruncit acum să mulțumim lui Dumnezeu, cugetând în fiecare zi la legea creațiunii și a proniei. Tăierea împrejur a oprit-o, dar a îndeplinit-o în El însuși, căci El era „*Cel în Care era pusă așteptarea neamurilor*” ²⁾. Cel ce a legiuit jurământul drept ³⁾ și a oprit jurământul mincinos, ne-a poruncit „*să nu jurăm*” ⁴⁾. Spălarea zilnică, jertfa, preoția, închinarea la Dumnezeu numai într'un singur loc, le-a schimbat altfel: în locul spălărilor zilnice ne-a dat un singur Botez ⁵⁾, care se săvârșește în moartea lui, în loc de o singură seminție, a poruncit să fie înaintați la preoție cei mai buni din fiecare neam și să nu se aibă în vedere însușirile trupești, ci credința și viața ⁶⁾. În locul jertfelor sângeroase, ne-a dat jertfa cuvântătoare, nesângeroasă și mistică, care se săvârșește spre închipuirea morții Domnului, jertfa trupului și a sângelui Lui. În loc de închinarea la Dumnezeu într'un singur loc, ne-a poruncit să-L preaslăvim „*în orice loc al împărăției Lui dela răsăritul până la apusul soarelui*” ⁷⁾. Prin urmare, nu legea a luat-o dela noi, ci lanțurile, căci despre lege și Moisi zice: „*Să păzești cuvântul pe cari ți-l poruncesc, când șezi în casă și când te scoli și când mergi pe cale*” ⁸⁾, iar David zice: „*În legea Domnului voea lui, și în legea Lui va cugeta ziua și noaptea*” ⁹⁾. Pretutindeni voește să fim potrivit legii, iar nu în afară de lege, căci zice: „*Fericiți cei fără prihană în cale, cari umblă în legea Domnului! Fericiți cei ce se silesc să*

1) Luc. 2. 51; Erod. 20. 10.

2) Gen. 49. 10.

3) Deut. 10. 20.

4) Mt. 5. 34.

5) Rom. 6. 3.

6) Lev. 21. 17.

7) Ps. 112. 3; Mal. 1. 11.

8) Deut. 6. 6. 7.

9) Ps. 1. 2.

*vrăjmașii tăi așternut picioarelor tale*¹⁾, pe care prea fericitul Ștefan l-a văzut stând deadreapta puterii, și a strigat, zicând: „*Iată, văd cerurile deschizându-se și pe Fiul Omului stând deadreapta lui Dumnezeu*”²⁾, ca Arhiereu al tuturor cetelor celor înțeleghătoare, prin care (se cuvine) închinăciunea și mărirea și slava lui Dumnezeu, atotșitorul și acum și în veci. Amin.

1) Ps. 109. 1.

2) Act. 7. 55—56.

CARTEA VII.

Despre întrebuințarea vieții, despre mulțămiri și despre introducerea în credința creștină.

I. Precum Moisi, legiuitorul, a zis către israiliți: „Iată, am pus în fața voastră calea vieții și calea morții¹⁾ și a adaus: „Alege viața, ca să trăiești“, și precum proorocul Ilie zicea poporului: „Până când veți schiopăta de amândouă picioarele? Dacă Dumnezeu este Domnul, urmați Lui²⁾“, precum cu dreptate a zis și Domnul Iisus: „Nimeni nu poate sluji la doi domni; căci sau pe unul va urî și pe altul va iubi sau de unul se va alipi și pe celalalt îl va disprețui³⁾“, așa și noi din neapărată trebuință urmând învățătorului Hristos, „care este mântuitorul tuturor oamenilor și mai ales al celor credincioși⁴⁾“, zicem că sunt două căi: una a vieții și una a morții și nici o asemănare n'au una cu alta, căci este mare deosebire între ele, sau mai vârtos, sunt cu totul protivnice. Firească este calea vieții, iar a morții este străină, căci nu este după voia lui Dumnezeu, ci pornește din viclenia dușmanului (diavolului)⁵⁾.

II. Cea dintâi este deci calea vieții, și aceasta este pe care o poruncește și legea: „Să iubești pe Domnul Dumne-

1) Deut. 30. 19.

2) III Regi 18. 21.

3) Mt. 6. 24.

4) I Tim. 4. 10.

5) Iutel 1. 13; 2. 24.

zeu din tot cugetul și din tot sufletul, pe cel Unu și Singur, afară de care altul nu este, iar pe aproapele ca pe tine însuși¹⁾, și: „Tot ce nu voești să ți se facă, nu face și tu altuia²⁾”, adică: „ceeace urăști tu, altuia să nu faci³⁾”. „Binecuvântați pe cei ce vă blestemă, rugați-vă pentru cei ce vă ocărăsc, iubiți pe vrăjmașii voștri; căci ce mulțămire aveți, dacă iubiți pe cei ce vă iubesc? Deoarece și păgânii fac aceasta. Voi însă iubiți pe cei ce vă urăsc și dușman nu veți avea⁴⁾”. Deaceea „să nu urăști” zice, „pe niciun om, nici pe egiptean, nici pe idumeu”, căci toți sunt făpturi ale lui Dumnezeu⁵⁾. Fugiți nu de chipul, ci de gândurile celor răi. „Ferește-te de poștele trupești⁶⁾ și lumești. De te lovește cineva „peste obrazul drept⁷⁾”, întoarce-i și pe celalalt”, nu pentru că răzbunarea este rea, ci pentru că mai de preț este răbdarea, căci zice David: „De am răsplătit celor ce-mi fac rele⁸⁾”. „De te silește cineva să mergi cu el o milă, tu mergi două⁹⁾ și celui ce voește să se judece cu tine să-ți ia haina, lasă-i și cămașa¹⁰⁾”, și „dela cel ce-ți ia ale tale, nu cere înapoi¹¹⁾”. Celui ce-ți cere, dă-i, și de cel ce voește să se împrumute dela tine nu-ți închide mâna, căci „un om drept are milă și împrumută¹²⁾”, deoarece Tatăl (cel ceresc) „Care răsare soarele său peste buni și peste răi, și face să plouă peste drepti și peste nedrepti¹³⁾”, tuturor voește să dea. Așa dar,

1) Deut. 6. 5; Lev. 19, 18; cf. Mc. 12, 32, 33.

2) Mt. 17. 12.

3) Tob. 4. 15.

4) Mt. 5. 44. 46. 47; Luca 6. 32. 33.

5) Deut. 23. 7.

6) I Petr. 2. 11.

7) Mt. 5. 39.

8) Ps. 7. 5.

9) Mt. 5. 41.

10) Mat. 5. 40.

11) Luca 6. 30; Mt. 5. 42.

12) Ps. 111, 5.

13) Mt. 5. 45.

drept este a da tuturor din agoniselele proprii, căci „Cinstește”, zice „pe Domnul din agoniselele tale drepte”¹⁾. Se cuvine însă a da întâietate sfinților²⁾. „Să nu ucizi”³⁾, adică să nu nimicești pe omul asemenea ție, căci distrugi cele bine făcute. Nu că orice ucidere este păcat, ci numai uciderea unui nevinovat, iar cea legiuită este rânduită numai stăpânilorilor. „Să nu preacurvești”⁴⁾, căci prin aceasta desparți un trup în două, deoarece zice: „vor fi doi un trup”⁵⁾, căci una sunt bărbatul și femeia prin fire, prin înțelegere, prin unire, prin caracter, prin viață, prin purtare, deosebindu-se numai prin sex și prin număr. „Să nu fii pederast”⁶⁾, căci acest viciu împotriva firii își atrage începutul dela Sodoma, care a fost prada focului trimis asupra-i. „Blestemat” fie unul cu acesta, și „poporul întreg să strige, Amin (Fie, Fie)”⁷⁾. Să nu curvești, căci „nu va fi” zice, „desfrânat între fiii lui Israil”. „Să nu furi”, căci Ahar furând în Israil, a murit în Ierihon fiind lovit cu pietre⁸⁾, iar Ghiezi, pentru furt și minciună, a moștenit lepra lui Neeman⁹⁾, și Iuda, care fură banii săracilor, a dat iudeilor pe Domnul Slavei, și căindu-se, s'a spânzurat și, „a crăpat în două și i-au ieșit toate măruntaele”. Asemenea Anania și Safira, femeia lui, pentru că au furat averea lor proprie și au ispitit Duhul Domnului, pedată au fost omorâți prin hotărârea lui Petru, cel împreună apostol cu noi¹⁰⁾.

III. Să nu umbli cu vrăjitorii și fermecătorii, căci „pe

1) Prov. 3. 9.

2) Gal. 6. 10.

3) Exod. 20. 15.

4) Exod. 20. 13.

5) Gen. 2. 24.

6) Lev. 18. 22.

7) Deut. 23. 17.

8) Exod. 28. 15.

9) IV Regi 5.

10) Acta 5.

fermecători“, zice, „*să nu-i lăsați și trăiască*“¹⁾, Să nu omori copilul tău²⁾ prin avort, nici pe cel născut să nu-l ucizi, căci orice făptură (chip), care a primit suflet dela Dumnezeu, va fi răsbunată, dacă a fost ucisă pe nedrept. „*Să nu dorești cele ale aroapelui tău*“, precum: „*femeia lui sau sluga lui sau boul lui sau ogorul lui*“³⁾. „*Să nu juri strâmb*“ căci s'a zis: „*Să nu jurați în nici un chip*“⁴⁾. Dacă însă juri, cel puțin să juri drept, căci „*va fi lăudat tot cel ce se jură în El*“⁵⁾. *Să nu dai mărturie mincinoasă*“⁶⁾, pentru că „*cine supără pe sărac, întărită pe Cel ce l-a făcut pe el*“.

IV. *Nu vorbi de rău*⁷⁾, căci „*nu iubi*“, zice „*vorbirea de rău, că să nu cazi în mânia*“, nici să nu-ți aduci aminte de rău, devremece căile celor ce-și aduc aminte de rău, duc la moarte⁸⁾. *Să nu fii cu două păreri, nici mincinos*⁹⁾, căci „*cursă tare sunt omului propriile lui buze*“, și „*bărbatul bârfitor nu se va îndrepta pe pământ*“¹⁰⁾. *Să nu fie cuvântul tău deșert, căci „despre orice cuvânt zădărnice veți da socoteală*“. Nu spune minciuni, căci „*să omori*“, zice, „*pe toți cari vorbesc minciuna*“¹¹⁾. *Să nu fii nici lăcom, răpitor, căci „Vai*“, zice, „*de acela care asuprește pe aproapele său pentru câștig urât*“¹²⁾. *Să nu fii ipocrit „ca să nu-ți primești partea ta împreună cu ei*“¹³⁾.

V. *Să nu fii viclean nici mândru, căci „Dumnezeu stă*

1) Exod. 22. 18.

2) Exod. 21. 23.

3) Exod. 20. 17.

4) Mt. 5. 33. 34.

5) Ps. 62. 12.

6) Exod. 20. 16 ; Prov. 14. 31.

7) Prov. 20. 13.

8) Prov. 12. 28.

9) Prov. 6. 2 ; Ps. 139. 12.

10) Mt. 12. 36.

11) Lev. 19. 1 ; Ps. 5. 7.

12) Hab. 2. 9.

13) Mt. 24. 51.

împotriva celor mândri¹⁾. Să nu fii părtinitor la judecată, căci „a Domnului este judecata”²⁾. Să nu porți ură pe nici un om. „Dojenește pe fratele tău și nu păcătuiești pentru el”³⁾, și „muștră pe înțelept și el te va iubi”⁴⁾. Fugi de rău și de tot ce se aseamănă cu el, căci „ferește-te”, zice „de nedreptate, și groaza nu se va apropia de tine”⁵⁾. Nu fii mânios, nici zavistnic, nici râvnitor, nici furios, nici îndrăzneț, ca să nu ți se întâmple ca lui Cain sau ca lui Saul sau ca lui Ioab⁶⁾, căci: cel dintâi a ucis pe fratele său, Abel⁷⁾, pentru că a fost găsit mai bun la Dumnezeu și pentru că jertfa lui a fost primită, cel de al doilea a prigonit pe dreptul David⁸⁾, care a biruit pe Goliat, filisteanul, fiind invidios pe el pentru renumele ce-și căpătase din pricina jocului, iar cel de al treilea a ucis⁹⁾ două căpetenii ale oastei: pe Avenir, căpetenia lui Israil, și pe Amesa, căpetenia lui Iuda.

VI. Să nu fii augur, căci aceasta duce la idololatrie, iar „ghicirea”, zice Samuil, „este păcat”¹⁰⁾, și „să nu fie vrăjitorie în Iacob nici ghicire în Israil”¹¹⁾. Să nu umbli cu descântece sau să curăți pe fiul tău, făcându-l să treacă prin foc; să nu ghicești nici să prezici viitorul după sborul sau măruntaele pasărilor, nici să înveți științi rele, căci legea a oprit toate acestea. Nu fii doritor de răutăți, căci vei fi dus la păcate peste măsură de multe. Nu vorbi lucruri rușinoase, nu fii lacom la privire, nici bețiv, căci din acestea se nasc desfrânarea și adulterul. Nu fii iubitor de argint, ca să

1) Prov. 3. 34.

2) Deut. 1. 17.

3) Lev. 19. 17.

4) Prov. 9. 8.

5) Ier. 54. 14.

6) Gen. 4.

7) Gen. 18. 25—27.

8) I Reg. 17. 18.

9) III Reg. 2. 32.

10) I Reg. 15. 23; Num. 23. 23.

11) Deut. 18. 10—11; Lev. 19. 26.

nu slujești lui Mamona în loc de a sluji lui Dumnezeu ¹⁾. Nu fii iubitor de slavă deșartă, nici nestatornic, nici înfumat, căci din toate acestea se naște mândria deșartă. Adu-ți aminte de cel ce a zis: „Doamne, inima mea nu s'a îngâmfat, nici ochii mei n'au privit lucruri înalte, nici n'am umblat în lucruri mari și minunate, mai presus de mine, ci m'am smerit în gândirea mea” ²⁾.

VII. Nu murmură, aducându-ți aminte de pedeapsa ce au suferit cei cari au murmurat împotriva lui Moisi ³⁾. Nu fii cârtitor, nici răufăcios, nici îndărătnic, nici îndrăzneț, nici fricos, căci toate acestea duc la hulă împotriva lui Dumnezeu, ci fii blând ca Moisi ⁴⁾ și ca David, pentru că „cei blânzi vor moșteni pământul” ⁵⁾.

VIII. Fii îndelung răbdător, căci unul ca acesta are „multă înțelepciune”, pe când „cel fricos e un mare nerod” ⁶⁾. Fii milostiv, căci „fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui” ⁷⁾. Fii curat la inimă, liniștit, bun, având frică de cuvintele lui Dumnezeu ⁸⁾. Nu te înalță ca fariseul, pentru că „tot cel ce se înalță pe sine, se va smeri” ⁹⁾, și „ce este ales la oameni, urâciune este la Dumnezeu” ¹⁰⁾. Nu da sufletului tău îndrăsneală prea mare, căci „bărbatul prea îndrăzneț, cade în nenorociri” ¹¹⁾. Nu umblă cu cei nebuni, ci cu cei înțelepți și drepti ¹²⁾. Suferințele, ce vin asupra-ți, primește-le cu bună voință și întâmplările nenorocite, fără să te mâhnești,

1) Mt. 6. 24.

2) Ps. 130. 1—2.

3) Num. 12. 14.

4) Num. 12. 3.

5) Mt. 5. 4.

6) Prov. 24. 29.

7) Mt. 5. 7.

8) Isaia 66. 2.

9) Luca 18. 4.

10) Luca 16. 15.

11) Prov. 13. 17.

12) Prov. 13. 21.

fiind incredințat, că Dumnezeu îți va plăti pentru aceasta ca lui Iov și lui Lazăr ¹⁾.

IX. *Pe cel ce-ți vorbește cuvântul lui Dumnezeu* ²⁾, să-l cinstești, aducându-ți aminte de el ziua și noaptea. Să-l cinstești însă nu ca pe un pricinuitor al nașterii tale, ci ca pe acela care s'a făcut mijlocitorul binelui tău, căci unde este învățătura despre Dumnezeu, acolo și Dumnezeu este de față. Să cercetezi în fiecare zi fața sfinților, ca să te odihnești pe cuvintele lor.

X. *Nu pricinui șisme între sfinți*, aducându-ți aminte de tovarășii lui Core ³⁾. *Impacă pe cei certați și împrietenește-i din nou*, ca Moisi ⁴⁾. *Judecă drept*, căci „a Domnului este judecata” ⁵⁾. *Nu căută la fața omului*, când îl dojenești pentru greșala sa, precum Ilie și Miheia ⁶⁾ au dojenit pe Ahav și Abdemeleh Etiopianul pe Sedechia ⁷⁾ și Natan pe David și Ioan pe Irod ⁸⁾.

XI. *Nu te îndoii în rugăciunea ta* ⁹⁾, dacă va fi sau nu primită, căci Domnul mi-a zis mie, Petru, pe mare: „Puțin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit?” ¹⁰⁾.

XII. *Nu-ți întinde mâna la luat, iar la dat să ți-o strângi* ¹¹⁾. Dacă ai, dă cu mânele tale, ca să lucrezi la izbăvirea de păcatele tale, căci „prin milostenii” ¹²⁾ și prin credință se curăță păcatele”. Nu sta la îndoială, când dai săracului, nici nu murmură, dacă-i dai, căci știi cine este răs-

1) Iov. 52.

2) Ebr. 13. 7.

3) Num. 16.

4) Exod. 2.

5) Deut. 1. 17.

6) III Regi 18. 22.

7) Ier. 45.

8) II Regi, 12; Mt. 14.

9) Iac. 1. 6. 7.

10) Mt. 14. 11.

11) Sir. 4. 31.

12) Prov 16. 6.

plătitorul tău, devremece zice: „Cine miluește pe sărac, împrumută pe Dumnezeu. După darul lui i se va plăti“ ¹⁾. Nu-ți întoarce fața dela cel sărac, căci „cine-și astupă“, zice, „urechile ca să nu audă pe sărac, și el va strigă și nu va fi cine să-l asculte“ ²⁾. Imparte toate cu fratele tău și nu zice că sunt proprietatea ta, căci împărțășirea de bunuri a fost pregătită de Dumnezeu deopotrivă pentru toți oamenii.

XIII. Nu-ți ridică mâna de deasupra fiului sau ficii tale, ci din tinerețea lor învață-i frica de Dumnezeu, căci „pe-depsește“, zice, „pe fiul tău, și vei avea astfel bună nădejde“. Servului tău sau servei tale, cari cred în acelaș Dumnezeu, să nu le poruncești „cu amărăciune de suflet“ ³⁾, ca să nu suspine cumva din pricina ta și să vină asupra ta mânia dela Dumnezeu. Și voi, servilor, supuneți-vă stăpânilor voștri, ca unui chip al lui Dumnezeu cu rușine și cu frică, „ca Domnului și nu ca oamenilor“ ⁴⁾.

XIV. Urăște orice fățarnicie și fă tot ce este bineplăcut Domnului. Nu părăsi „poruncile Domnului și păstrează“ cele ce ai primit dela El, „nici adăugând“ la ele, nici „lăsând ceva la o parte“ din ele, căci „să nu adaugi nimic la vorbele Lui, ca să nu te mustre și să devii mincinos“ ⁵⁾. Mărturisește Domnului Dumnezeului păcatele tale, și nu adăuga la ele, ca să-ți fie bine dela Domnul Dumnezeuul tău, „Care nu voește moartea păcătosului, ci pocăința lui“ ⁶⁾.

XV. „Pe tatăl tău și pe mama ta cinstește-i“ ca pe pricinuatori ai nașterii tale, „ca să trăești mulți ani pe pământul pe care și-l'a dat Dumnezeu“. Pe frații tăi și pe rudele tale

1) Prov. 19. 17.

2) Prov. 21. 13.

3) Prov. 19. 18.

4) Sirah. 4. 6.

5) Col. 3. 23.

6) Prov. 30. 6.

7) Ez. 33. 11; II Petr. 3. 6.

nu-i disprețui, căci „nu nesocoti pe cei din aceeaș sămânță cu tine”¹⁾).

XVI. De împărat să te temi, știind că este ales de Dumnezeu, iar pe dregătorii lui să-i respecti²⁾ ca pe niște „slujitori ai lui Dumnezeu”, căci ei sunt „pedepsitori ai oricărei nedreptăți”, cărora plătești-le cu bunăvoință dajdia, contribuția și orice taxă³⁾).

XVII. Să nu mergi la rugăciune în ziua amărăciunii tale, mai înainte de a fi depărtat necazul tău. Aceasta este calea vieții, în care, fie, ca să vă aflați prin Iisus Hristos, Domnul nostru.

XVIII. Calea morții se arată însă prin fapte rele; căci în ea se află necunoașterea de Dumnezeu și închinarea (introducerea) la mai mulți zei, din care apoi izvorăsc: „uciderile”⁴⁾, desfrânările, preacurviile, jurămintele strâmbe, dorințele nelegiuite, „hoțiile”, idololatria, magia, vrăjitoria, răpirea, „mărturiile mincinoase”, fățarniciile, vicleniile, înșelătoria, mândria, răutatea, îngâmfarea „dorința de câștig urât”, vorbirea de lucruri rușinoase, invidia, îndrăzneala peste măsură, trufia, „fanfaranda”, nefrica, prigonirea celor buni, ura împotriva adevărului, iubirea de minciună, necunoașterea dreptății; căci făcătorii acestora „nu se alipesc de bine” nici de dreapta judecată, veghează nu spre bine, ci spre rău. Blândeța și răbdarea sunt departe de ei, „iubesc lucrurile deșarte, urmăresc (caută) răsplată”, n’au milă de sărac, nu se îndură de cel doborât (de necazuri), nu cunosc pe Cel ce i-a creiat, sunt „omorători de copii”, distrugători ai fapturii lui Dumnezeu; își întorc fața de cel lipsit, apasă pe cel strâmtorat, apără pe bogați, disprețuiesc pe săraci, sunt păcătoși cu desăvârșire. Feriți-vă, fiilor, de toți aceștia.

XIX. Vezi, să nu te abată, cineva dela pietate, căci

1) Ies. 58. 7.

2) Rom. 13. 4.

3) Rom. 13. 7.

4) Mt. 15. 9.

„să nu te abați“, zice „dela ea, nici la dreapta nici la stân-
ga, ca să fii înțelept în toate câte vei face“ ¹⁾. Dacă te abați,
prin urmare, delata calea cea dreaptă, vei fi nelegiuit ²⁾.

XX. Cât despre mâncări, Domnul îți zice: „Mâncați
bunătățile pământului“ ³⁾, și: „Mâncați orice carne ca pe le-
gumele din grădină, numai să scoateți sângele din ea“ ⁴⁾,
căci „Nu celece intră în gură“ ⁵⁾ spurcă pe om, ci celece ies
din gură“, precum: „blesteme“, hulici și altele asemenea
acestora. Tu însă „mănâncă măduva (tot ce este mai bun)
pământului“ ⁶⁾ cu dreptate, „căci de este ceva frumos, al Lui
este și de este ceva bun al Lui este: grâul pentru tineri și
vinul binemirositor pentru fecioare“, căci „cine mănâncă sau
cine bea fără El?“ ⁷⁾.

XXI. Fugiți de cele jertfite idolilor, căci acestea sunt
jertfite în cinstea demonilor, adecă spre disprețul unicului
Dumnezeu, „ca să nu vă faceți părtași ai demonilor“ ⁸⁾.

XXII. Despre botez, episcopi și preote, deși am rânduit
mai înainte, zicem însă și acum, că să botezi astfel, cum a
rânduit prin noi Domnul, zicând: „Mergând învățați toate
neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al
Sfântului Duh, învățându-le să păziască toate câte am
poruncit vouă“ ⁹⁾. În numele Tatălui, care a trimis, Fiului
care a venit, al Mângâitorului, care a mărturisit. Întâi să ungi
însă cu untdelemn sfânt, după aceea să botezi cu apă, și la
urmare să pecetluești cu mir, ca ungerea să fie împărtășirea
Sfântului Duh, apa să fie închipuirea morții, iar mirul să

1) Mt. 24. 4; Ios. 1. 7.

2) Deut. 5. 32.

3) Ies. 1. 19; Gen. 9. 3.

4) Deut. 15. 23.

5) Mt. 15. 11. 19.

6) Gen. 45. 18; Zach. 9. 17

7) Eccl. 2. 25.

8) I Cor. 10. 20.

9) Mt. 28. 19—20.

fie pecetie a făgăduințelor. Dacă nu este însă untdelemn nici mir, ajunge apa și pentru ungere și pecetuire și pentru mărturisirea Celui ce a murit sau a celui ce moare împreună cu El. *Inainte de botez*, să postiască însă cel ce se botează, căci și Domnul mai întâi a fost botezat de Ioan ¹⁾ și „*a petrecut în pustie*“, după aceea „*a postit patruzeci de zile și patruzeci de nopți*“ ²⁾, iar El s'a botezat și a postit nu pentru că avea trebuință de spălare sau de post sau de curățire, El care, din fire, este curat și sfânt, ci ca să incredinteze și pe Ioan de adevăr și nouă să ne dea pildă. Așa dar, Domnul nu s'a botezat în patima sau în moartea sau în învierea sa, căci nu se întâmplase încă nimic din acestea,—ci spre altă rânduire. Deaceea, în virtutea puterii ce are, a postit după botez ca Stăpân al lui Ioan. Cine „*se inițiază însă în moartea Lui*“ ³⁾ trebuie mai întâi să postiască și apoi să se boteze, căci nu este drept ca cel ce s'a îngropat împreună și a înviat împreună (cu Hristos), să se întristeze (din pricina postului) în timpul învierii, căci nu omul este stăpân al orânduirii Mântuitorului ⁴⁾, ci acesta este stăpân, iar omul este supus.

XXIII. „*Posturile voastre să nu fie aceleași cu ale fariseilor*“ ⁵⁾, cari postesc în ziua a doua și a cincia a săptămânii. Voi să postiți ori cinci zile, ori ziua a patra și a cincia, pentru că în ziua a patra s'a făcut judecata împotriva Domnului, când Iuda, pentru bani, a făgăduit trădarea Lui ⁶⁾; iar în ziua a cincia (Vineri), pentru că Domnul în această zi a suferit ⁷⁾ patima cea pe cruce, sub Pontie Pilat. Ziua Sâmbetei și ziua Duminicii să le serbați, negreșit, pentru că una

1) Mt. 3. 4.

2) Mt. 4. 12.

3) Rom. 6. 3.

4) Rom. 6. 4.

5) Mt. 6. 16.

6) Mt. 26. 13—14.

7) Mt. 27.

este aducerea aminte de facerea lumii, iar cealaltă de învierea Domnului. Numai o singură Sâmbătă însă trebuie să țineți în tot cursul unui an: aceea a îngropării Domnului, pe care se cade s'o postim, iar nu s'o serbăm, căci cât stă creatorul sub pământ, mai mare este întristarea pentru El de cât bucuria pentru creațiune. deoarece creatorul, și prin fire și prin vrednicie, este mai presus de creaturile Lui.

XXIV. „Când vă rugați ¹⁾, nu fiți ca fariseii“, ci cum ne-a poruncit Domnul în Evanghelie „așa să vă rugați: *Tatăl nostru, care ești în ceruri, sfințiască-se numele Tău, vie împărăția Ta, facă-se voea Ta, precum în cer și pe pământ. Pânea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi, și ne iartă nouă greșalele noastre, precum și noi iertăm greșelilor noștri, și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău*“ ²⁾, „că a Ta este împărăția și puterea și slava în veci, amin“. De trei ori pe zi rugați-vă astfel, ca să vă faceți vrednici de înfierea Tatălui, ca nu cumva, cu nevrednicie, numindu-l Tată, să fiți certați de El, precum și Israil, care a fost cândva cel întâi născut fiu al Său, a auzit cuvintele: „Dacă sunt Tată, unde este cinstea mea? Dacă sunt Domn, unde este frică de mine?“ ³⁾. Căci slava părinților este sfințenia copiilor și cinstea stăpânilor este teama slugilor, după cum ceea ce este dimpotrivă, necinste și anarnie este, căci „din pricina voastră“, zice, „este hulit numele meu între neamuri“ ⁴⁾.

XXV. Fiți totdeauna mulțămitori, ca niște robi credincioși și recunoscători; iar de Euharistie ziceți așa: „Mulțumim ție, Părintele nostru, pentru viața pe care ne-ai făcut-o cunoscut prin Iisus fiul tău, prin care și toate le-ai făcut și porți grijă de toate, pe care l-a trimis să se facă om pen-

1) Mt. 6. 5.

2) Mt. 6. 9—13.

3) Maleahi 1. 6.

4) Ies. 52. 5.

tru mântuirea noastră, pe care l-ai lăsat să pătimiască și să moară, pe care și înviindu-l, ai binevoit să-l preamărești și l'ai așezat deadreapta ta, prin care ne-ai și făgăduit învierea morților. Tu, Stăpâne, Atotțiitorule, Dumnezeu vecinice, în ce chip această Euharistie, împrăștiată fiind și intrunindu-se la un loc, s'a făcut o singură pâine, tot astfel adună biserica ta dela marginile pământului în împărăția Ta. Îți mulțumim încă, Părinte, pentru cinstitul sânge al lui Iisus Hristos, care s'a vărsat pentru noi, precum și pentru cinstitul Lui trup, ale cărui aceste închipuiri săvârșim, deoarece El ni-a rânduit „să vestim moartea Lui“¹⁾, prin care Ție slavă în veci, amin“.

Niciunul însă din cei nebotezați (neinițiați) să nu mănânce din ele, ci numai cei botezați în moartea Domnului. Iar dacă cineva nebotezat se împărtășește, furișându-se, „acela mănâncă osândă vecinică“²⁾, pentru că nefiind al credinții în Hristos, s'a împărtășit din cele la cari n'avea niciun drept, spre pedeapsă. Dacă se împărtășește însă cineva din neștiință, pe acesta catehizați-l repede și-l botezați, ca să nu plece ca un disprețuitor.

XXVI. Iar după împărtășire mulțamiți astfel: „Mulțămim Ție, Dumnezeu și Tatăl lui Iisus, Mântuitorul nostru, pentru sfânt numele Tău, pe care l-ai sălășluit în noi și pentru cunoștința și credința, dragostea și nemurirea, pe cari ni le-ai dat prin Iisus, Fiul Tău. Tu, Stăpâne Atotțiitorule, Dumnezeu tuturor, ai zidit lumea și cele dintrânsa prin El, și ai sădit lege în sufletele noastre și ai pregătit oamenilor cele trebuincioase pentru traiu, „Dumnezeul părinților noștri“ sfinți și nevinovați: „Abraam și Isac și Iacov“, robii tăi credincioși; Dumnezeu puternic, credincios, adevărat și nemincinos în făgăduințele Tale, care ai trimis pe pământ pe Iisus Hristosul Tău, ca să petreacă ca om împreună cu oamenii, fiind însă Dumnezeu—Cuvântul și om, și să nimiciască

1) I Cor. 11. 26.

2) I Cor. 11. 29.

păcatul din rădăcină, însuși și acum adu-ți aminte, prin El, de această sfântă biserică a ta, „pe care ai câștigat-o cu scump sângele”¹⁾ Hristosului tău, și „izbăvește-o de tot răul”²⁾ și o desăvârșește în dragostea ta și în adevărul tău, și pe noi pe toți ne adună în împărăția ta, pe care o ai pregătit-o ei. „*Maranata*”³⁾. „*Osana Fiului lui David, binecuvântat cel ce vine în numele Domnului, Dumnezeu Domnul care s'a arătat nouă în trup*”⁴⁾. De este cineva sfânt, să se apropie; iar cine nu este, să se facă prin pocăință. Lăsați însă și preoților voștri ca să mulțamească.

XXVII. *Pentru mir mulțamiți astfel: „Mulțămim Ție, Dumnezeule, făcătorule a toate, și pentru mirosul plăcut al mirului și pentru veacul nemuritor, pe care ni l-ai făcut cunoscut prin Iisus, Fiul Tău, că a Ta este slava și puterea în veci, amin”.*

XXVIII. *Pe oricine mulțamește astfel, când vine la voi, primiți-l ca pe un ucenic al lui Hristos. Dacă propoveduește însă altă învățătură decât cea pe care v'a dat-o Hristos prin noi, unuia ca acesta nu-i dați voie să mulțamească, căci mai mult necinstește pe Dumnezeu decât îl cinstește. Ori cine vine la voi⁵⁾, să fie cercetat și astfel să fie primit, căci aveți pricepere și puteți „*cunoaște care-i dreapta și care-i stânga*”, și să deosebiți pe învățătorii mincinoși de învățătorii adevărați. Invățătorului adevărat, care vine la voi, dați-i din inimă cele trebuitoare. Invățătorului mincinos însă dați-i cele de trebuință, dar nu primiți rătăcirea lui, nici nu vă rugați cu el, ca să nu vă pângăriți împreună cu el. Orice profet sau învățător adevărat, care vine la voi, „*este vrednic de hrană*”⁶⁾, *ca un lucrător*” al cuvântului dreptății.*

1) Act. 20. 28.

2) Mt. 6. 13.

3) 1 Cor. 16. 22: Mt. 21. 9.

4) 1 Tim. 3. 16.

5) Ioan 4. 11.

6) Mt. 10. 10.

XXIX. *Toată pârğa din produsele linului, ariei, boilor și oilor s'o dai preoșilor, ca „să fie binecuvântate¹⁾ cele puse spre păstrare în jîtnișele tale precum și roadele pământului tău, și ca să fii întărit²⁾ cu pâine și vin” și untdelemn, și ca „să se înmulțiască³⁾ cirezile tale de boi și turmele de oi”. Toată zecimea s'o dai orfanului și văduvei, săracului și străinului. Toată pârğa din pâine caldă, din vasul de vin sau de untdelemn sau din miere sau din fructele pomilor, din struguri sau din alte roade să-o dai preoșilor, iar pârğa din bani și din îmbrăcăminte și din ori ce alt câștig s'o dai orfanului și văduvei.*

XXX. *In ziua învierii Domnului, Duminica adecă, adunați-vă neconținut și mulțamiți lui Dumnezeu, înălțându-l aude pentru binefacerile pe cari ni le-a arătat prin Hristos, izbăvindu-ne de neștiință, de rătăcire și de legături, ca să fie jertfa voastră curată și bineprimită de Dumnezeu, care a zis despre biserica sa sobornicească, că, „în tot locul mi se va aduce” tămâe și „jertfă curată, căci împărat mare sunt, zice Domnul” atotșitorul, „și numele meu este minunat între neamuri”⁴⁾.*

XXXI. *Alegeți-vă episcopi vrednici de Domnul și preoți și diaconi oameni evlavioși, drești, blânzi, neiubitori de argint, iubitori de adevăr⁵⁾, încercați, sfinți nepărtinitori, în stare să învețe cuvântul pietății, cari să meargă pe calea cea dreaptă în dogmele Domnului. Iar voi cinștiți-i pe aceștia ca pe părinți, ca pe stăpâni, ca pe binefăcători, ca pe pricinuitori ai bunei voastre stări. Muștrați-vă unul pe altul, nu cu mânie, ci cu îndelungă răbdare, cu blândeță și cu pace. Păziți toate cele rânduite vouă de Domnul. „Privighiați”⁶⁾*

1) Deut. 28. 5. 4.

2) Gen. 27. 37.

3) Deut. 7. 13.

4) Mal. 1. 11—14.

5) II Tim. 2. 15.

6) Mt. 24. 42.

asupra vieții voastre. „Să fie coapsele voastre încinse¹⁾ și lămpile aprinse și voi asemenea oamenilor cari așteaptă pe stăpânul lor²⁾, când va veni: seara sau dimineața sau la cântatul cocoșului sau la miezul nopții, căci în ceasul, în care nu-l așteaptă³⁾, va veni Stăpânul, și de-i vor deschide, fericite slugile acelea, că au fost găsite priveghind, pentrucă Stăpânul, se va încinge și le va pune la masă și, trecând alături, va sluji⁴⁾ lor. „Privighiați⁴⁾ deci „și vă rugați, ca să nu adormiți spre moarte“, căci nimic nu vă vor ajuta faptele bune de mai înainte, dacă în cele de pe urmă ale voastre vă veți abate dela adevărata credință.

X XXXII. Căci în zilele de pe urmă se vor înmulți proorocii mincinoși și stricătorii cuvântului, și se vor schimbă oile în lupi și dragostea în ură, pentrucă înmulțindu-se fărădelegea, „se va răci dragostea multora“. Oamenii se vor uri între ei⁵⁾, și se vor prigoni și se vor înșelă unul pe altul. Și atunci se va arată amăgitorul lumii, dușmanul adevărului, apărătorul minciunii, pe care Domnul Iisus „il va pierde cu suflarea gurii sale⁶⁾, El care pierde pe nelegiuit cu buzele numai, și mulți se vor scandaliză prin el. Cei ce vor răbdă însă până în sfârșit, aceia se vor mântui⁷⁾. „Atunci se va arată semnul“ Fiului Omului pe cer, apoi va fi „glas de trâmbiță“⁸⁾ prin arhanghel și între acestea învierea celor adormiți. Și „atunci va veni Domnul și toți sfinții împreună cu El“ în cutremur de pământ⁹⁾, „pe nori“, cu îngerii puterii Lui¹⁰⁾, (șezând) pe tronul împărăției, ca să judece pe

1) Luca 12. 35—36.

2) Mt. 13. 35.

3) Luc. 12. 40; 36. 37.

4) Mt. 26. 41; Ps. 12. 4.

5) Mt. 24. 12.

6) II Tes. 2. 8; Ies. 11. 4.

7) Mt. 24. 10. 13. 30—31.

8) I Tess. 4. 16.

9) Zach. 14. 5.

10) Mt. 24. 30; 26. 64.

amăgitorul lumii, pe diavolul și „să plătiască fiecăruia după fapta sa“. Atunci „vor merge cei răi la osândă vecinică, iar cei dreپți vor merge la viață veșnică“, moștenind „cele ce ochiul n'a văzut¹⁾ și urechea n'a auzit și la inimă de om nu s'a suit, pe cari le-a pregătit Dumnezeu celor ce-L iubesc“, și se vor bucura²⁾ în împărăția lui Dumnezeu cea în Hristos Iisus.

XXXIII. Invrednicindu-ne, așa dar, de atâtea bunătăți din partea Lui, să ne rugăm Lui, chemându-l în ajutor prin rugăciune neîncetată și zicând: „Mântuitorul nostru cel vecinic, „Impăratul zeilor“³⁾, Cel ce ești singur atoateșitor și Domn, Dumnezeul tuturor lucrurilor și „Dumnezeul părinților noștri“ sfinți⁴⁾ și neprihăniți, cari au fost mai înainte de noi, „Dumnezeul lui Abraam“⁵⁾ și al lui Iacov, Care ești îndurător și milos, îndelungrăbdător și mult milostiv, Căruia orice inimă se arată deschisă și orice gând ascuns se descopere, către Tine strigă sufletele dreptilor, în Tine se încred nădejdale sfinților, Tatăl celor neprihăniți, Care ascuți pe cei ce te chiamă din inimă curată, Care știi și cele ce se vorbesc în tăcere, (căci pronia Ta se întinde până în cele mai dinlăuntru ale omului, și prin conștiință pătrunzi gândul fiecăruia), și în orice parte a pământului ți se aduce tămâie prin rugăciune și cuvinte, Care ai pregătit veacul de acum ca stadiu al dreptății⁶⁾, ai deschis tuturor ușa milostivirii și ai arătat fiecăruia din oameni prin cunoștința innăscută și prin judecata firească și din aprobarea legii, că stăpânirea bogăției nu este vecinică, că podoaba frumuseții nu ține în veec, că tăria puterii se sfărâmă ușor, că fum și „deșertăciune“⁷⁾ sunt toate“, că numai conștiința curată a credinții

1) Rom. 2. 6; Mt. 25. 46.

2) I Cor. 2. 9.

3) Estir 4. 17

4) Exod. 3. 16.

5) Ioel 2. 13.

6) I Cor. 9. 24.

7) Iac. 4. 14; Eccles. 1. 2.

rămâne, se ridică cu adevărul prin mijlocul nourilor și prinde dreapta plăcerilor viitoare. În acelaș timp și înainte de a se arată făgăduiala renașterii noastre (sfârșitul lumii) sufletul se bucură ¹⁾, inveselindu-se cu nădejdea, căci dela început, când strămoșul nostru Abraam apucase calea adevărului, prin vedenie, învățându-l, ce este veacul acesta; și înaintea cunoștinții lui a mers credința, iar credinței i-a urmat legământul, căci ai zis: „*Voiu face seminția ta ca stelele cerului și ca nisipul de pe malul mării*” ²⁾. Dar și când i-ai dăruit pe Isac ³⁾, despre care știi că va fi asemenea lui în felul de viață, te-ai numit Dumnezeu lui, zicând: „*Voiu fi Dumnezeuul tău și al seminției tale după tine*” ⁴⁾. Și părintelui nostru Iacov, când călătoria spre Mesopotamia, i-ai arătat pe Hristos, și i-ai vorbit prin El, zicând: „*Iată Eu sunt cu tine și te voiu sporî și te voiu înmulți foarte*” ⁵⁾. Și către Moisi, slujitorul tău credincios și sfânt, ai vorbit astfel în arătarea rugului: „*Eu sunt Cel ce sunt. Acesta este numele meu veșnic și vrednic de a fi pomenit din neam în neam*” ⁶⁾. Apărătorule seminției lui Abraam, binecuvântat ești în veci.

XXXIV. Binecuvântat ești, Doamne, „*împărate al veacurilor*” ⁷⁾, care prin Hristos ai făcut toate și prin El ai împodobit, din început, cele ce erau neintocmite; care ai despărțit apele ⁸⁾ de ape prin tărie și ai pus în toate Duh de viață ⁹⁾, care ai întărit pământul și a întins cerul și ai împodobit pe fiecare din făpturi cu o întocmire desăvârșită, căci prin iscusința ta, Stăpâne, s'a făcut lumea strălucitoare ¹⁰⁾.

- 1) Gen. 12.
- 2) Gen. 13. 16; 22. 17.
- 3) Gen. 17. 19.
- 4) Gen. 26. 3. 17. 7.
- 5) Gen. 28. 15; 48. 4.
- 6) Exod. 3. 14. 15.
- 7) I Tim. 1. 17.
- 8) Gen. 1. 1. 2. 6.
- 9) Pr. 101. 26; 103. 2.
- 10) Ies. 40. 22.

iar "cerul", întărit „ca o boltă”, este luminat de stele spre îndulcirea întunericului, lumina și soarele s'au făcut pentru zi și pentru producerea fructelor, iar luna cu creșterea și descreșterea ei, spre schimbarea timpurilor. Și s'a numit noapte și s'a chemat zi ¹⁾, iar în mijlocul adâncurilor lor s'a arătat tărle „și ai zis să se adune apele la un loc și să se arate uscatul” ²⁾. Iar marea cum ne-ar descri-o cineva? Ea vine furioasă de departe, dar se retrage dela țărm ³⁾, fiind oprită de porunca ta, căci ai zis: „În ea să se sfărâme valurile ei” ⁴⁾, ai făcut-o însă „cu puțință de trecut pentru animale mari și mici și pentru corăbii. După aceea a înverzit pământul, împetrișat fiind cu tot felul de flori și cu mulțime de arbori feluriți. Nutritoarele acestora sunt stele foarte luminoase, cari și păstrează mersul lor neschimbat și nu se abat câtuș de puțin dela porunca ta, ci ori unde le vei porunci, acolo răsar și apun, ca semne ale timpurilor și ale anilor și schimbă îndeletnicirea oamenilor. După aceea s'au făcut ⁵⁾ vietuitoare, cari trăesc pe uscat, în apă, în aer, și pe uscat și în apă, și înțelepciunea iscusită a proniei tale dă fiecăreia îngrijirea potrivită; căci după cum n'a fost nepuțințioasă ca să creieze diferite feluri de animale, tot astfel n'a scăpat din vedere să se dea îngrijirea deosebită a fiecăreia din ele. Și sfârșit creațiunii ai făcut ființa înțelegătoare, pe cetățeanul lumii, poruncind înțelepciunii tale și zicând: „Să facem om după chipul și după asemănarea noastră” ⁶⁾, podoaba lumii făcându-l din patru stihii alcăluindu-i trupul, iar sufletul i l'ai făcut din nimic, și i-ai dăruit cinci simțuri, și mintea, conducătorul sufletului, ai pus-o peste simțuri. Și pe lângă toate acestea, Stăpâne Doamne, cine va

1) Gen. 1. 5.

2) Gen. 1. 9.

3) Iov. 38. 11.

4) Pr. 103. 25—26.

5) Gen. 1. 14.

6) Gen. 1. 26.

înțelege cum se cuvine mișcarea norilor aducători de ploaie, strălucirea fulgerului, bubuitul tunetului pentru producerea hranei indestulătoare și pentru amestecarea bine potrivită a văzduhului! Pe omul neascultător însă l'ai lipsit de viață, care-i eră oarecum închiriată, dar nu l'ai nimicuit cu totul, ci dându-l morții pentru puțin timp ¹⁾, cu jurământ l'ai chemat la o a doua naștere ²⁾, ridicând osânda morții, Tu, care înviezi morții prin „Iisus Hristos, nădejdea noastră“.

XXXV. Mare ești, Doamne „și mare este puterea ta și înțelepciunii Tale nu este număr“ ³⁾. Creatorule, Mântuitorule, bogatule în daruri, îndelungrăbdătorule și dătătorule de mile, Care nu părăsești mântuirea fapturilor tale, căci din fire ești bun, și pe păcătoși îi cruți, chemându-i la pocăință, deoarece certarea ta este milă. Cum am sta, dacă am fi ceruți îndată la judecată, când cu îndelungă răbdare fiind așteptați, abia rădicăm capul de slăbăciune? Puterea Ta o vestesc ⁴⁾ cerurile și pământul, care se clatină, nefiind atârnat, ca siguranță, de nimic. Marea, care se sbuciumă și hrănește mulțime nenumărată de vietăți, este încătușată de nisip și pe toți silește să strige: „Cât de minunate sunt lucrurile tale, Doamne; toate cu înțelepciune le-ai făcut, plin este pământul de faptele tale“ ⁵⁾. Și mulțime strălucitoare de ingeri și duhuri înțeleghătoare zic: „Unul sfânt“, și sfinții Serafimi dinpreună cu Heruvimii cei cu câte șase aripi își cântă cântarea de biruință, strigând cu glasuri cari nu mai conțin: „Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot, plin este cerul și pământul de slava Ta“ ⁶⁾, și celelalte mulțimi de cete: arhanghelii, „tronurile, domniile, începătoriile“ ⁷⁾, stăpâniile, pute-

1) Rom. 7. 6.

2) I Tim. 1. 1.

3) Ps. 146. 5.

4) Ps. 18. 2.

5) Ps. 103. 24.

6) Dan. 6. 13.

7) Ies. 6. 3.

8) Col. 1. 16.

rile strigă, zicând: „*Binecuvântată este slava Domnului din locul Său*“ ¹⁾. Iar Israil, biserica ta de pe pământ, cea dintre neamuri ²⁾, luându-se la întrecere cu puterile cerești, noaptea și ziua, îți cântă „*cu inimă plină și cu suflet volnic*“ ³⁾: „*Carele lui Dumnezeu sunt de zece ori zece mii; mii sunt cei ce se veselesc. Domnul în mijlocul lor, pe Sinai, în templu*“ ⁴⁾. Cerul cunoaște pe Cel Care l-a întins pe nimic „*ca pe boltă de piatră*“ ⁵⁾, și a împreunat pământ și apă, și a împrăștiat aerul, hrana viețuitoarelor, și cu acesta a împreunat focul spre încălzire și spre îndulcirea întunerecului. Se minunează ceata stelelor, cari vestesc pe Cel ce le numără ⁶⁾ și arată pe Cel ce le numește. Animalele vestesc pe Cel ce a dat viață animalelor și plantele pe Cel ce a sădit plantele, cari toate, fiind făcute prin cuvântul Tău, arată tăria puterii Tale.—De aceea și fiecare om este dator să-ți aducă prin Hristos, laudă din inimă pentru toate, deoarece prin tine este stăpân peste toate, căci tu ești grabnic la binefaceri, darnic în îndurări, singur atotăvător. Când voești, puterea ta este de față, căci veșnica ta putere stinge și flăcările focului și gura leilor închide ⁷⁾ și chiții îmblânzește, și însănătoșează, și însușirile lucrurilor schimbă, și mulțimea dușmanilor ⁸⁾ și pe poporul numărat din îngâmfare nimicește. Tu ești cel din cer, cel de pe pământ, cel din mare, cel dela margini, de nimic nefiind mărginit „*căci mărirea ta nu are margini*“ ⁹⁾. Acestea însă nu sunt, Doamne, spusele noastre, ci ale slujitorului tău, care zice: „*Și vei cunoaște în inima Ta, că Domnul este Dumnezeu în cer sus și pe pă-*

1) Ezech. 3. 12.

2) Gen. 32. 24.

3) II Mac. 1. 3.

4) Ps. 67. 18.

5) Ies. 40. 22. Iov. 38. 38.

6) Ps. 146. 4.

7) Dan. 3. 6; Ioan 2; IV Regi 19.

8) II Regi 24.

9) Ps. 144. 3.

mânt jos și nu este altul afară de El¹⁾, căci nu este Dumnezeu afară numai de Tine, nu este sfânt afară de Tine, „Domnul Dumnezeu cunoștințelor²⁾, Dumnezeu sfinților, sfânt mai presus de toți sfinții, căci „sub mânele Tale au fost ei sfințiți“. „Vrednic de laudă și preafnalt este³⁾, nevăzut din fire, nepătruns în judecăți. A Cărui vieată n'are trebuință de nimic, dăinuirea Ta este neschimbată și nelipsită de nimic. Lucrarea Ta nu ostenește⁴⁾, măreția Ta este nemărginită⁵⁾, bunăcuvința (podoaba) Ta nesfârșită⁶⁾, locuința Ta neajunsă, sălășluirea Ta nu se mută din loc în loc, știința Ta fără început, adevărul tău neschimbat, lucrul Tău se îndeplinește fără mijlocirea cuiva, puterea Ta nesupusă uneltirilor, stăpânirea Ta fără urmași, împărăția Ta nesfârșită, tăria Ta neinvinsă, armata Ta fără număr. Tu ești Tatăl înțelepciunii, ziditorul și pricinuitorul creațiunii săvârșite prin Mijlocitorul, dăruitorul proniei, dătătorul legilor, îndeplinitorul⁷⁾ lipsurilor, pedepsitorul nelegiuitorilor și răsplătitorul dreptilor, Dumnezeu și Tatăl lui Hristos și Domnul celor pioși față de El, a Cărui făgăduință este nemincinoasă, judecată nemitarnică, hotărâre neschimbată, față de care pietatea nu încetează niciodată și mulțumirea este vecinică, prin care Ți se cuvine închinăciune meritată dela toată făptura înțelegătoare și sfântă.

XXXVI. Doamne, atotțiitorule, ai creat lumea prin Hristos și ai rânduit Sâmbăta spre aducere aminte, că în această zi ai stabilit odihnă de lucru spre a cugeta la legile tale, și ai așezat sărbători spre inveselirea sufletelor noastre, ca să ne aducem aminte de înțelepciunea zidită de tine⁸⁾. Că

1) Deut. 4. 39.

2) Ies. 45. 5; I Reg. 29. 2. 3.

3) Dan. 3. 28. 30.

4) Deut. 33. 3.

5) Rom. 11. 33.

6) I. Tim. 6. 10.

7) Ebr. 11. 6.

8) Prov. 8. 22.

pentru noi a suferit (Fiul tău) nașterea din femeie, s'a arătat în această viață, învederându-se la botez, că este Dumnezeu și om cel ce s'a arătat, a pățimit pentru prin învoirea ta și a murit și a învieat cu puterea ta. Din care pricină și noi prăznuind sărbătoarea învierii, ne bucurăm, Duminică, de cel, care a biruit moartea, și „a dat la lumină—viața și nemurirea“¹⁾, căci prin el ai atras neamurile la tine ca „popor ales“, Israil adevărat, iubit de Dumnezeu, care vede pe Dumnezeu“²⁾. Tu, Doamne, și pe părinții noștri „i-ai scos din pământul Egiptului“³⁾; și i-ai izbăvit din „cuptorul de fier“ și de lucrarea de oale și de cărămizi, i-ai scăpat din mâna lui Faraon⁴⁾ și a supușilor lui, și prin mare i-ai trecut ca pe uscat și „ai crușat purtarea lor în pustie“⁵⁾ dându-le felurite bunătăți; le-ai dăruit lege, Decalogul, cu glasul tău spusă și de mâna ta scrisă. Le-ai poruncit să țină Sâmbăta, nu dând prilej la trândăvie, ci îndemn la pietate, spre cunoașterea puterii tale, spre împiedecarea dela rele, închizându-i oarecum ca într'o. îngrădire spre a învăța cum să se veselească în ziua a șaptea⁶⁾. De aceea fiecare a șaptea zi și săptămâna a șaptea și luna a șaptea⁷⁾ și anul al șaptelea și după repetirea acestuia (de 7 ori) anul al cincizecilea, sunt spre odihnă. Ca să nu aibă oamenii nici un cuvânt de îndreptățire a neștiinței, ai lăsat ca în fiecare Sâmbătă să nu se lucreze, pentruca nimeni să nu doriască a scoate din gura lui cuvânt de mânie în ziua Sâmbetelor, căci Sâmbăta este odihna de după creațiune, isprăvirea lumii, cercetarea legilor, laudă de mulțămire către Dumnezeu pentru cele ce a dăruit oamenilor. Mai presus însă de toate este Duminica,

1) I Cor. 15. 55; II Tim. 1. 10.

2) Deut. 7. 6; Gen. 35. 10.

3) Deut. 4. 20.

4) Ex. d. 14. 29.

5) Act. 13. 18; Exod. 20

6) Lev. 23.

7) Lev. 25.

căci ea ne înfățișează pe însuș Mijlocitorul, pe Proniatorul, pe Legiuitorul, pe Pricinuitorul învierii, „pe Cel născut mai înainte de toată făptura ¹⁾), pe Dumnezeu—Cuvântul“ și om, născut din Maria singură fără bărbat, pe Cel ce a trăit cu sfințenie, care a fost răstignit pe timpul lui Pontie Pilat și a murit și a învieat din morți. Astfel Duminica ne îndeamnă a-ți aduce, Stăpâne, mulțumire pentru toate, căci acesta este harul dat de tine, care, prin măreția sa, a întrecut orice binefacere.

XXXVII. Cel ce ai îndeplinit cele făgăduite prin prooroci și ai avut milă de Sion și te-ai îndurat de Ierusalim, ridicând în mijlocul lui tronul lui David, sluga ta, prin nașterea lui Hristos, „care din sămânța lui după trup ²⁾ din Fecioară singură s'a născut, însuși și acum, Stăpâne Dumnezeule, primește rugăciunile aduse ție prin buzele poporului tău celui ales dintre neamuri, „cari te cheamă în adevăr“ ³⁾, precum ai primit darurile dreptilor în vremea lor: al lui Abel între ⁴⁾ cei dintâi, la a cărui jertfă ai căutat și ai primit-o, al lui Noe ⁵⁾ după ce a ieșit din corabie, al lui Abraam ⁶⁾ după ce a ieșit din țara Haldeilor, al lui Isaac ⁷⁾ la fântâna jurământului, al lui Iacov în Betleem, al lui Moisi în pustie ⁸⁾, al lui Aaron ⁹⁾ în mijlocul viilor și al morților, al lui Iisus al lui Navi ¹⁰⁾ în Galgala, al lui Ghedeon pe stâncă și pe lână, înainte de a păcătuia el; al lui Manoe și al femeii lui pe câmp, al lui Samson în setea lui înainte de fărădelegea

1) Col. 1. 15; Ioan 1. 1.

2) Rom. 1. 3.

3) Ps. 144. 18.

4) Gen. 4.

5) Gen. 8. 12.

6) Gen. 22. 35. 46.

7) Gen. 12.

8) Exod. 12; Num. 16.

9) Ios. 5.

10) Iud. 6. 8; 13. 15.

lui, al lui Ieftae în războiu înainte de necugetata lui juruință ¹⁾, al lui Barac și al Deborei la Sisara, al lui Samuel ²⁾ la Maspā, al lui David la aria lui Ornan ebuseul, al lui Solomon ³⁾ în Gabaon și în Ierusalim, al lui Ilie pe muntele Carmel ⁴⁾, a lui Elisei la isvorul secat, al lui Iosafat în războiu, al lui Ezechia ⁵⁾ în boala lui și în timpul năvălirii lui Senaherib, al lui Manase în pământul Haldeilor după căderea sa în greșală, al lui Iosia ⁶⁾ la Fassa, al lui Ezra ⁷⁾ la întoarcere, al lui Daniil în groapa cu leii, al lui Iona ⁸⁾ în pântecul chitului, al celor trei tineri în cuptorul cu foc, al Anei ⁹⁾ în templu în fața chivotului, al lui Neemia și al lui Zorobabel în timpul ridicării zidurilor, al lui Matatia ¹⁰⁾ și al fiilor săi în zelul lor către tine, al lui Iael în binecuvântări. Priimește și acum rugăciunile poporului tău, ce ți se aduc cu mulțămire, prin Hristos, în duh.

XXXVIII. Mulțumim ție pentru toate, Stăpâne atotțitorule, că n'ai îndepărtat dela noi milele și îndurările tale, ci în toate timpurile și pe fiecare generațiune o izbăvești, o mântuești, o ajuți, o ocrotești, căci ai dat ajutor în zilele lui Enos și ale lui Enoh, în zilele lui Moisi și Iisus al lui Navi, în timpul judecătorilor, în zilele lui Samuil și Elia și ale proorocilor, în zilele lui David și ale împăraților, în zilele Estirei și ale lui Mardoheu, în zilele Iuditei, în zilele lui Iuda Macabeul și ale fraților lui. Și în zilele noastre ne-ai ajutat prin Marele Tău Arhieru ¹¹⁾, Iisus Hristos Fiul Tău,

1) Iud. 11. 4.

2) I Regi. 7; I Paral. 21.

3) III Regi 3. 8. 18.

4) IV Regi. 2

5) II Paral 18; IV Regi. 20. 19.

6) II Paral. 33. 35.

7) I Ezra, 8; Dan. 6. 14;

8) Iona. 2; Dan. 3.

9) I Sam. 1; II Ezdr. 2—7.

10) I Mac. 2; Iud. 5. 24.

11) II Regi 22. 44; Ps. 32. 19; 30. 21.

căci el ne-a izbăvit de sabie și ne-a scăpat din foame, hrănindu-ne; ne-a tămăduit de boală, ne-a apărat de limba răutăcioasă. Pentru toate îți mulțămim prin Hristos, căci tu ne-ai dat și glas deslușit spre mărturisire, și limbă plină de armonie asemenea unui plectru ¹⁾ ne-ai pus ca organ, și gust potrivit, și pipăit potrivit și văz spre a vedea și auz pentru a auzi glasul și miros spre a mirosi și mâini spre a lucra și picioare spre a umbla. Și toate acestea le alcătuești dintr'o mică picătură în pântecul mamei și după ce s'au format dăruiești suflet nemuritor, și astfel aduci la lumină pe ființa înțelegătoare, pe om. Prin legi l-ai învățat, prin așezăminte drepte l-ai luminat; pentru puțin timp l-ai supus pieirii, i-ai făgăduit înnoirea. Care vieață, prin urmare, ajunge, care lungime de veacuri va fi deajuns oamenilor, ca să-ți mulțămiască? Dar dacă a-ți mulțămii, după vrednicie, este cu neputință, este însă drept să-ți mulțămim după puterile noastre, căci tu ne-ai izbăvit de nelegiuirea celor cari se închină la mai mulți zei, ne-ai ferit de erezia celor cari au omorât pe Hristos, ne-ai scăpat de rătăcirea neștiinții. Pe Hristos l-ai trimis oamenilor ca om, Dumnezeu—unul născut fiind. Pe Mângâitorul l-ai făcut să locuiască în noi, îngeri de pază ne-ai rânduit, pe diavolul l-ai rușinat; ne-ai făcut din ne-ființă, ne păstrezi după ce ne-ai făcut, ne dai viața cu măsură, ne dăruiești hrană din belșug, ne-ai făgăduit pocăință. Pentru toate acestea slavă ție și închinăciune prin Iisus Hristos, acum și pururea și în veci, amin. Acestea să gândiți, fraților, și Domnul fie cu voi pe pământ și în împărăția Tatălui său, Care și pe El l-a trimis și pe noi „ne-a scos din robia stricăciunii la libertatea slavei“ ²⁾, și a făgăduit vieață celor, cari prin El, au crezut în Dumnezeul a toate.

XXXIX. Cum trebuie prin urmare, să trăiască cei cari au fost introduși în credința lui Hristos, și ce fel de mulțămiri să dea lui Dumnezeu prin Hristos, s'a spus în cele de

1) Plectru: orice servește la lovire.

2) Rom. 8. 21.

mai sus. Drept este însă că nici pe cei neintroduși să nu-i lăsăm fără ajutor. Cine urmează, prin urmare, să fie catehizat în învățătura pietății, să fie învățat înainte de botez cunoștința despre Dumnezeu Cel nenăscut, cunoașterea lămurită despre Fiul-Unul născut, încredințarea deplină despre Sfântul Duh. Să învețe întocmirea creațiunii felurite, șirul providenței, judecățile feluritei legiuiri. Să fie învățat: pentru ce s'a făcut lumea și pentru ce a fost creat cetățeanul lumii, omul. Să cunoască bine firea lui, ce fel este. Să învețe cum Dumnezeu a pedepsit pe cei răi cu apă și cu foc¹⁾, iar pe cei drepti, în fiecare timp, i-a ridicat la cinste, precum: pe Sit, pe Enos, pe Enoh, pe Noe, pe Abraam și pe urmașii lui, pe Melhisedec, pe Iov și pe Moisi, pe Iisus al lui Navi și pe Haleb, pe preotul Finee și pe sfinții fiecărui timp. Cum Dumnezeu, în pravila lui, n'a îndepărtat dela sine neamul omenesc, ci în diferite rânduri l-a chemat de la rătăcire și deșertăciune la „cunoștința adevărului“²⁾, dela robie și dela impietate aducându-l iarăși înapoi la libertate și la pietate, dela nedreptate la dreptate, dela moarte vecinică la viață vecinică. Acestea și cele asemenea acestora să învețe în catihează, cel ce vine la credința creștină. Iar cel ce-și pune mâinile pe el să se roage lui Dumnezeu, Stăpânul a toate, mulțămindu-i pentru creatură, că a trimis pe Fiul său Unul născut Hristos, ca să mântuiască pe om, ștergând nelegiuirile, și ca să ierte fărădelegile și păcatele și „să curățească de toată întinăciunea trupului și a sufletului“³⁾, și să sfințească pe om după bunul plac al bunătății Sale, să-i descopere voința Sa, și „să-i lumineze ochii inimii“⁴⁾, spre priceperea minunilor Sale, să-i facă cunoscut judecățile dreptății Sale, ca „să urască orice cale a nedreptății“⁵⁾ și să meargă „pe ca-

1) Gen. 7. 19

2) I Tim. 2. 4.

3) II Cor. 7. 1.

4) Efes. 1. 18.

5) Ps. 118. 7; 128. 30.

lea adevărului" ¹⁾, spre a fi socotit vrednic de „baia nașterii de a doua, spre înfiere în Hristos“, pentru ca „sădit împreună fiind în asemănarea morții lui Hristos“ ²⁾, în nădejdea că va face parte din ceata slăvită, să moară păcatului; dar „să trăiască în Dumnezeu“ ³⁾, cu mintea, cu cuvântul și cu fapta, și să fie numărat împreună în cartea celor vii. Și după această mulțămire să fie învățat cele privitoare la întruparea Domnului, la patima Lui și la învierea din morți și la înălțare.

XL. Și când s'a apropiat timpul ca să fie botezat cel catehizat, să învețe cele privitoare la lepădarea de diavolul și la învoirea cu Hristos, căci trebuie mai întâi să se lepede de cele protivnice și apoi să fie introdus în taine. Să-și curățiască mai întâi inima de orice răutate ⁴⁾, urâciune și întinare și apoi să se împărtășiască din cele sfinte, căci precum plugarul bun curăță mai întâi ogorul de spinii, cari cresc pe el, și apoi samăna grâul, tot astfel trebuie și voi, după ce veți fi scos mai întâi din ei toată impietatea, atunci să sămănați în ei pietatea și să-i învredniciți de botez. Și Domnul nostru astfel ne-a povățuit zicând: „*Învățați*“ ⁵⁾ mai întâi „*toate neamurile*“ și a adaus apoi „*și le botezați în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh*“.

XLI. În timpul lepădării să zică cu glas tare cel ce se botează: Mă lepăd de satana și de lucrurile lui și de trufia lui și de toți de sub el. Iar după lepădare, împreunându-se, să zică: Și mă împreunez cu Hristos și cred și mă botez într'un Dumnezeu, nenăscut, Singur adevărat, atoateșitor, Tatăl lui Hristos, Făcătorul și Ziditorul atoate, „*dela Care sunt toate*“ ⁶⁾. Și în Domnul Iisus Hristos, Unul Născut Fiul

1) Tit. 3. 5; Efes. 1. 5.

2) Rom. 6, 5.

3) Col. 3. 5; Gal. 2. 19.

4) Efes. 5. 27.

5) Mat. 28. 19.

6) Cor. 8. 6.

Său, „*Cel născut mainainte de toată făptura*“¹⁾, care mai înainte de veci s'a născut prin bunavoința Tatălui, nu făcut, „*prin Care toate*“²⁾ s'au făcut“ în ceruri și pe pământ, văzute și nevăzute, Care în zilele cele mai de pe urmă s'a pogorât din ceruri și luând trup, s'a născut din sfânta Fecioară Maria, și a trăit în sfințenie după legile lui Dumnezeu și Tatăl său, și a fost răstignit pe timpul lui Pontie Pilat și a murit pentru noi, și a învieat din morți după patimă a treia zi și s'a înălțat la ceruri și șade de a dreapta Tatălui; și iarăș va veni la sfârșitul veacului cu slavă „*ca să judece viii și morții, a cărui împărăție nu va avea sfârșit*“³⁾. Mă botez și în Sfântul Duh, Mângâitorul, care, din veac, a lucrat în toți sfinții, iar mai pe urmă a fost trimis și a apostolilor dela Tatăl, potrivit făgăduinții Mântuitorului și Domnului nostru Iisus Hristos, iar după apostoli și tuturor celor ce cred în sfânta soborniceasca și apostoleasca biserică; în învierea trupului și în iertarea păcatelor și în împărăția cerurilor și în viața veacului ce va să fie.

XLII. Și după această mărturisire vine, potrivit regulii, și la ungerea cu untdelemn. Acesta însă se binecuvintează de preot spre iertarea păcatelor și pregătirea botezului. De aceea preotul cheamă pe Dumnezeu cel nenăscut, Tatăl lui Hristos, împăratul întregii firi simțitoare și cugetătoare, ca să sfințiască untdelemnul „*în numele Domnului Iisus*“⁴⁾ și să dea har duhovnicesc și putere lucrătoare și iertare de păcate și pregătirea mărturisirii de botez, încât cel ce se unge, curățindu-se de toată impietatea, să se învredniciască de sfințire, potrivit poruncii Celui Unuia născut.

XLIII. După aceea vine la apă. Preotul binecuvintează și slăvește pe Stăpânul Dumnezeu, atotțiitorul, Tatăl lui Dumnezeu Cel Unul născut, mulțamindu-i, că a trimis pe Fiul

1) Col. I. 15.

2) I Cor. 8. 6.

3) II Tim. 4. 1; Luca I. 33.

4) Acta 8. 16.

său să se facă om pentru noi, ca să ne mântuiască, că a îngăduit, după întrupare, să se facă ascultător în toate, „ca să propoveduiască împărăția cerurilor, iertare păcatelor, învierea morților”¹⁾. După aceea aduce închinăciune lui Dumnezeu cel unul născut, după El și prin El, mulțămindu-i că a suferit pentru toți moartea pe cruce, ca chip al căreia ne-a dat botezul nașterii de a doua²⁾. Ii aduce laude că, în numele lui Hristos, Dumnezeu, Domnul tuturor, în Duhul Sfânt, n'a părăsit neamul omenesc, ci în diferite timpuri a purtat grijă de el în deosebite chipuri: mai întâi de însuș Adam în raiu, căruia i-a dat raiul drept locuință³⁾, ca să se desfăteze în el, iar în vederea proniei i-a dat poruncă; după ce a păcătuit însă, cu dreptate l-a scos afară, dar din bunătate nu l-a părăsit cu desăvârșire, ci și pe urmașii lui i-a povățuit în felurite chipuri. Pentru el a trimis pe Fiul său, la plinirea vremii, ca să se facă om pentru oameni și să ia asupra-și toate patimile omenești, afară de păcat⁴⁾. Pe El, deci, să-l chieме și acum preotul la botez și să zică: Caută din cer și sfințește apa aceasta, dă har și putere, ca cel ce se botează după porunca Hristosului Tău, să se răstigniască⁵⁾ împreună cu El și să moară împreună cu El, să se îngroape împreună cu El și să învieze împreună cu El spre înfiere în El, ca să moară păcatului, dar să vieze dreptății.

XLIV. Și după aceasta „botezându-l în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”⁶⁾, să-l ungi cu mir, zicând: Doamne Dumnezeule, cel ce ești nenăscut și fără stăpân, Domnul tuturor, cel ce ai făcut cunoscut în toate neamurile mirosul bineplăcut al cunoștinței Evangheliei, Tu fă și acum acest mir să fie lucrător în cel botezat, ca să rămână în el

1) Luca 9. 2; 1. 77; Mt. 22. 31.

2) Tit 3. 5.

3) Gen. 2. 15—16.

4) Ebr. 4. 15.

5) Rom. 6. 2. 8; 11. 8. 10.

6) Mt. 28. 19.

singur și statornic bunul miros al Hristosului Tău, și murind împreună cu El, să învieze și să fie viu împreună cu El. Acestea și alte asemenea acestora să zică, căci aceasta este puterea hirotesiei ¹⁾, ce se face asupra fiecăruia. Pentru că dacă asupra fiecăruia din aceștia nu se face o astfel de chemare de către preotul evlavios, atunci cel ce se bolează se scufundă numai în apă ca Iudeii, și leapădă numai necurățenia trupului, nu și a sufletului.

XLV. După aceasta, stând, să zică rugăciunea ²⁾ pe care ne-a învățat Domnul. Neapărat însă, cel ce a înviat, trebuie să stea și să se roage, pentru că, cine se scoală stă drept. Prin urmare, și acesta care a murit împreună cu Hristos și a înviat împreună cu El, stă drept. Să se roage cu fața spre răsărit, căci și în cartea a II-a a Cronicelor este scris aceasta, că după ce s'a isprăvit templul Domnului de împăratul Solomon, în timpul sfințirii chiar, „preoții și leviții și cântăreții cu chimvale și psaltiri ședeau cu fața spre răsărit, laudând, mărturisind și zicând: *Lăudați pe Domnul, că este bun, că în veac este mila Lui*“ ³⁾. După întâia rugăciune, să se roage, zicând: Dumnezeu atotputernice, Tatăl Hristosului tău, celui unul născut Fiul tău, dă-mi trup nepătat, „*inimă curată*“ ⁴⁾, minte trează, cunoștință dreaptă, însuflarea Sfântului Duh spre dobândirea și încredințarea adevărului prin Hristosul Tău, prin care Ție slavă în Duhul Sfânt în veci, amin. Și acestea am socotit drept să fie rânduite cu privire la catehumeni.

XLVI. Despre episcopii hirotoniți de noi, în timpul vieții noastre, vă facem cunoscut, că aceștia sunt: al Ierusalimului, Iacov, fratele Domnului, după moartea căruia a fost al doilea, Simeon al lui Cleopa, după care, al treilea, Iuda al lui Iacov. Al Cezareei Palestinei, mai întâi Zaheu,

1) Hirotésie—punerea mânilor.

2) Mt. 6. 9.

3) II Cronice 5. 12. 13.

4) Ps. 50. 12.

său să se facă om pentru noi, ca să ne mântuiască, că a îngăduit, după întrupare, să se facă ascultător în toate, „ca să propoveduiască împărăția cerurilor, iertare păcatelor, învierea morților”¹⁾. După aceea aduce închinăciune lui Dumnezeu cel unul născut, după El și prin El, mulțămindu-i că a suferit pentru toți moartea pe cruce, ca chip al căreia ne-a dat botezul nașterii de a doua²⁾. Ii aduce laude că, în numele lui Hristos, Dumnezeu, Domnul tuturor, în Duhul Sfânt, n'a părăsit neamul omenesc, ci în diferite timpuri a purtat grijă de el în deosebite chipuri: mai întâi de însuș Adam în raiu, căruia i-a dat raiul drept locuință³⁾, ca să se desfăteze în el, iar în vederea pronoiei i-a dat poruncă; după ce a păcătuit însă, cu dreptate l-a scos afară, dar din bunătate nu l-a părăsit cu desăvârșire, ci și pe urmașii lui i-a povățuit în felurite chipuri. Pentru el a trimis pe Fiul său, la plinirea vremii, ca să se facă om pentru oameni și să ia asupra-și toate patimile omenești, afară de păcat⁴⁾. Pe El, deci, să-l chieme și acum preotul la botez și să zică: Caută din cer și sfințește apa aceasta, dă har și putere, ca cel ce se botează după porunca Hristosului Tău, să se răstigniască⁵⁾ împreună cu El și să moară împreună cu El, să se îngroape împreună cu El și să învieze împreună cu El spre înfiere în El, ca să moară păcatului, dar să vieze dreptății.

XLIV. Și după aceasta „botezându-l în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”⁶⁾, să-l ungi cu mir, zicând: Doamne Dumnezeule, cel ce ești nenăscut și fără stăpân, Domnul tuturor, cel ce ai făcut cunoscut în toate neamurile mirosul bineplăcut al cunoștinței Evangheliei, Tu fă și acum acest mir să fie lucrător în cel botezat, ca să rămână în el

1) Luca 9. 2; 1. 77; Mt. 22. 31.

2) Tit 3. 5.

3) Gen. 2. 15—16.

4) Ebr. 4. 15.

5) Rom. 6. 2. 8; 11. 8. 10.

6) Mt. 28. 19.

singur și statornic bunul miros al Hristosului Tău, și murind împreună cu El, să învieze și să fie viu împreună cu El. Acestea și alte asemenea acestora să zică, căci aceasta este puterea hirotiesiei ¹⁾, ce se face asupra fiecăruia. Pentru că dacă asupra fiecăruia din aceștia nu se face o astfel de che- mare de către preotul evlavios, atunci cel ce se boleză se scufundă numai în apă ca Iudeii, și leapădă numai necu- răjenia trupului, nu și a sufletului.

XLV. După aceasta, stând, să zică rugăciunea ²⁾ pe care ne-a învățat Domnul. Neapărat însă, cel ce a înviat, trebuie să stea și să se roage, pentru că, cine se scoală stă drept. Prin urmare, și acesta care a murit împreună cu Hristos și a înviat împreună cu El, stă drept. Să se roage cu fața spre răsărit, căci și în cartea a II-a a Cronicelor este scris aceasta, Iomon, în timpul sfințirii chiar, „preoții și leviții și cântăreții cu chimvale și psaltiri ședeau cu fața spre răsărit, laudând, mărturisind și zicând: *Lăudați pe Domnul, că este bun, că în veac este mila Lui*” ³⁾. După întâia rugăciune, să se roage, zicând: Dumnezeu atotputernice, Tatăl Hristosului tău, celui unul născut Fiul tău, dă-mi trup nepătat, „*inimă curată*” ⁴⁾, spre dobândirea și încredințarea adevărului prin Hristosul Tău, prin care Ție slavă în Duhul Sfânt în veci, amin. Și acestea am socotit drept să fie rânduite cu privire la ca- tehumeni.

XLVI. Despre episcopii hirotoniți de noi, în timpul vieții noastre, vă facem cunoscut, că aceștia sunt: al Ieru- salimului, Iacov, fratele Domnului, după moartea căruia a fost al doilea, Simeon al lui Cleopa, după care, al treilea, Iuda al lui Iacov. Al Cezareei Palestinei, mai întâi Zaheu,

1) Hirotiesie—punerea mânilor.

2) Mt. 6. 9.

3) II Cronice 5. 12. 13.

4) Ps. 50. 12.

vameşul odinioară, după care Corneliu şi al treilea Teofil. Al Antiohiei Evodin, hirotonit de mine Petru şi Ignatie hirotonit de Pavel. Al Alexandriei Anian, cel dintâi, a fost hirotonit de Marcu evanghelistul, al doilea Avilin hirotonit de Luca, şi el evanghelist. Al bisericii Romanilor, Lin (fiu) al Claudiei, a fost hirotonit ca cel dintâi episcop de Pavel, iar după moartea lui Lin a fost hirotonit, al doilea, Clement, de mine Petru. Al Efesului, Timotei, hirotonit de Pavel, şi Ioan hirotonit de mine Ioan. Al Smirnei, Ariston întâi, după care Stratea, (fiul) lui Loida, şi al treilea Ariston. Al Pergamului, Gaiu, şi al Filadelfiei, Demetriu, de mine hirotonit, iar de Pavel Luciu din Chenhrea, şi în Creta, Titu. Dionisie în Atena, iar în Tripolis, din Fenicia, Marton. În Laodicea din Frigia, Arhip, la Colaseni Filimon, în Bereia din Macedonia Onisim al lui Filimon ¹⁾, iar Crescens peste bisericile din Galatea. Achila şi Niceta peste parohiile din Asia, iar Crisp în biserica din Egina. Aceştia sunt cărora li s'a încredinţat de noi grija parohiilor în Domnul, de a căror învăţătură aducându-vă aminte întotdeauna, păstraţi cuvintele noastre. Şi Domnul fie cu voi, acum şi întotdeauna, după cum ne-a spus însuş El, când eră să se înalţe la Dumnezeu şi Tatăl Său: „Iată“, zice, „Eu sunt cu voi în toată zilele până la sfârşitul veacului“ ²⁾ amin.

XLVII. „Slavă în cele de sus lui Dumnezeu ³⁾ şi pe pământ pace, între oameni bunăvoire“ ⁴⁾. Lăudămu-te, cântăm Ției te binecuvântăm, slăvimu-te, ne închinăm Ție prin Marele arhieru, Ție, care ești Dumnezeu, unul nenăscut, singur neapropiat, pentru slava Ta cea mare. Doamne, Împărate Ceresc, Dumnezeule, părinte atotșitorule. Doamne Dumnezeule, Tatăl lui Hristos, mielul cel nevinovat, „care

1) Filimon 10.

2) Mt. 28. 20.

3) Luca 2, 14.

4) Ps. 112. 1. 2.

ridică păcatul lumii¹⁾ primește rugăciunea noastră, „Cel ce șezi pe heruvimi²⁾”, că Tu ești Unul sfânt, Tu ești Unul Domn Iisus, Hristosul Dumnezeuului a toată firea creată, Împăratul nostru, prin Care Ție slavă, cinste și închinăciune.

XLVIII. „Lăudați slugi pe Domnul³⁾”, lăudați numele Domnului⁴⁾. Lăudămu-te, îți cântăm, te bine cuvântăm pentru slava Ta cea mare. Doamne Împărate, Tatăl lui Hristos, „mielul nevinovat, care ridică păcatul lumii⁵⁾”. Ție se cuvine laudă, „ție se cuvine cântare⁶⁾”, ție slavă se cuvine lui Dumnezeu și Tatăl, prin Fiul, în Duhul Sfânt, în vecii vecilor, amin. „Acum slobozește pe robul tău, Stăpâne, după cuvântul Tău în pace, că văzură ochii mei mântuirea Ta, pe care ai pregătit-o înaintea feșii tuturor popoarelor, luminează spre descoperire neamurilor și slavă poporului Tău Israel⁷⁾”.

XLIX. „Binecuvântat⁸⁾ fii, Doamne, care mă hrănești din tinereța mea, care dai hrană la tot trupul; umple inimile noastre de veselie și de bucurie⁹⁾, ca având întotdeauna¹⁰⁾ toată îndestularea, să prisosim în tot lucrul bun¹¹⁾ în Hristos, Domnul nostru, prin care Ție (se cuvine) slavă, cinste și putere în veci, amin.

1) Ioan 1. 29.

2) Ps. 79. 2.

3) Ps. 112. 1.

4) Ioan 1. 29; Ps. 64. 2.

5) Luca 2. 29. 32.

6) Ps. 118. 12; Iov. 31. 18; Ps. 135. 25.

7) Act. 14. 17.

8) II Cor. 9. 8.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

CARTEA VIII-a

Despre Daruri și Hirotonii și Canoane bisericesti.

I. Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, dându-ne taina cea mare a pietății ¹⁾ și chemând pe Iudei și pe păgâni la cunoștința celui Unu și singur adevărat Dumnezeu ²⁾, însuș zice undeva, mulțămind de mântuirea credincioșilor: „Făcut-am cunoscut numele Tău oamenilor, lucrul, pe care mi l-ai dat, l-am săvârșit“ ³⁾, și zicând despre noi către Tatăl: „Părinte sfinte, deși lumea pe Tine nu te-a cunoscut, Eu însă Te-am cunoscut și aceștia Te-au cunoscut“ ⁴⁾, cu drept cuvânt, ca și cum am fi desăvârșiți, ne zice tuturor la un loc despre darurile date de El prin Duhul Sfânt: „Iar pentru cei cari vor fi crezut, vor urmări aceste semne: în numele meu raci vor scoate, în limbi noi vor vorbi, șerpi vor ucide; și de vor bea ceva de moarte, nu-i va vătăma, pe bolnavi mânele-și vor pune și se vor însănătoși,“ ⁵⁾. Aceste daruri ne-au fost date, mai întâi, nouă, Apostolilor, cari avem să „predicăm Evanghelia la toată făptura“ ⁶⁾, în urmă însă, neapărat, au fost date cu prisosință celor cari au crezut prin noi, nu spre folosul celor ce le săvârșesc, ci spre înduple-

1) I Tim. 3. 16.

2) Ioan 17. 3.

3) Ioan 17. 6. 4.

4) Ioan 17. 25.

5) Mc. 16. 17—18.

6) Mc. 16. 15.

carea necredincioșilor, ca pe cei ce nu i-a încredințat cuvântul, să-i înduplece puterea semnelor (a minunilor), căci „semnele nu sunt pentru noi credincioșii¹⁾, ci pentru necredincioși”, fie dintre iudeii, fie dintre păgâni. Nici scoaterea dracilor nu este câștigul nostru, ci al celor curățiți prin lucrarea lui Hristos, precum însuș Domnul, învățându-ne, arată, zicând: „Nu vă bucurați, că duhurile ascultă de voi, ci vă bucurați, că numele voastre sunt scrise în ceruri”²⁾, deoarece una se îndeplinește prin puterea Lui; iar cealaltă prin bunăvoința și silința noastră, negreșit fiind ajutați de El. Prin urmare, nu este de neapărată trebuință ca fiecare credincios să scoată draci sau să învieze morți sau să vă vorbiască în limbi, ci numai acela care s'a învrednicit a primi darul pentru o pricină folositoare spre mântuirea necredincioșilor, cari adeseori nu se lasă a fi înduplecați prin dovedirea cu cuvinte, ci prin lucrarea semnelor, că sunt vrednici de mântuire. De altfel nu toți necredincioșii se întorc prin minuni; și martor despre aceasta este însuș Dumnezeu, precum „zice în Lege, că în limbi streine și în buze streine voiu vorbi popului acestuia, și nu vor crede”³⁾. Astfel nici egiptenii n'au crezut în Dumnezeu, deși Moisi a făcut atâtea semne și minuni⁴⁾, nici mulțimea iudeilor n'a crezut în Hristos, (cum n'au crezut egiptenii în Moisi) deși „vindecă toată boala și toată neputință”⁵⁾ în mijlocul lor. Nici pe aceia nu i-a înduplecat nici toiagul prefăcut în șarpe⁶⁾ și mâna înălbită și Nilul schimbat în sânge, nici pe aceștia nu i-a înduplecat „orbii, cari vedeau”⁷⁾ și schiopii, cari umblau și morții învieați”, ci acei i-au stat împotriva lane și lambre, iar a-

1) I Cor. 14. 22.

2) Luca 10. 20.

3) I Cor. 14. 21; Ies. 28. 11—12.

4) Exod. 3. 14.

5) Mt. 4. 23.

6) Exod. 4. 7.

7) Mt. 11. 5.

cestuia Ana și Caiafa ¹⁾). Prin urmare, nu pe toți îi înduplecă minunile, ci numai pe cei cu suflet curat, pentru cari Dumnezeu, ca un iconom înțelept, binevoește să se facă minuni, nu prin puterea oamenilor, ci prin voința Sa. Spunem acestea față de cei cari n'au primit daruri, minuni, deoarece nu este om, cari să fi crezut prin Hristos în Dumnezeu, și care n'a primit dar duhovnicesc ²⁾, căci și a fi izbăvit de nelegiuirea închinării la mai mulți zei și a crede în Dumnezeu Tatăl prin Hristos ³⁾, este un dar al lui Dumnezeu, precum și a lepăda vâlul iudaic și a crede, că prin bunăvoința lui Dumnezeu cel Unul născut din Fecioară fără împreunare bărbătească, și că a trăit ca om fără păcat, „împlinind toată dreptatea ⁴⁾ legii“, și că Dumnezeu Cuvântul, prin voința lui Dumnezeu, a suferit cruce, disprețuind rușinea, și că a pățimit și s'a îngrogat și a înviat a treia zi, și după înviere, rămânând împreună cu apostolii patruzeci de zile ⁵⁾ și îndeplinind toată rânduiala, s'a înălțat, în ochii lor, la Dumnezeu și Tatăl, care l-a trimis. Cine crede acestea, nu oricum și fără să judece, ci eu judecată și deplină încredere, acela a primit dar dela Dumnezeu, ca și cel ce a fost izbăvit de orice erezie. Să nu osândiască, prin urmare, careva din cei ce fac semne și minuni pe vreunul din credincioși, care nu s'a învrednicit să facă minuni, căci felurite sunt darurile lui Dumnezeu date de El prin Hristos, și tu ai primit unul, celălalt a primit altul, fie „cuvântul înțelepciunii, fie al științei sau al deosebirii duhurilor“ ⁶⁾, fie cunoașterea de mai înainte a celor

1) II Tim. 3. 8; Ioan 18. 13—14.

2) Rom. 7. 11.

3) II Cor. 3. 13.

4) Mt. 3. 15.

5) Act. 1. 17.

6) I Cor. 12. 8. 10.

viitoare sau cuvânt de învățătură sau răbdare sau înfrânare după lege. Și Moisi, „omul lui Dumnezeu“ ¹⁾, săvârșind în Egipt minunile, nu s'a mândrit față de cei de acelaș neam cu el și deși a fost numit „Dumnezeu“ ²⁾, nu s'a fălit față de Aron, care a vorbit în locul său. Nici Iisus al lui Navi, conducătorul poporului după el (Moisi), cu toate că, în războiul împotriva Iebuseilor, „a oprit soarele în loc la Gabaon“ ³⁾ și luna la valea Ailon“, pentru că nu ajungea ziua spre a câștiga biruința, totuși nu s'a arătat mândru față de Finea și de Chaleb. Nici Samuil, care a făcut atâtea lucruri minunate, n'a socotit drept nimic pe iubitul lui Dumnezeu, David, deși amândoi erau prooroci și, unul, arhiereu, iar celălalt împărat ⁴⁾, și deși „erau șapte mii de sfinți în Israil, cari nu îndoiau genunchiul înaintea Astartei“, numai Ilie și ucenicul lui, Elisei, au fost făcători de minuni; cu toate acestea nici Ilie n'a luat în răs pe iconomul Abdia care se temeă de Dumnezeu, dar nu făcea minuni, nici Elisei ⁵⁾ n'a privit cu dispreț pe ucenicul lui, care aveă frică de dușmani. Nici înțeleptul Daniil ⁶⁾, care a fost scăpat de două ori din gura leilor, nici cei trei tineri izbăviți din cuptorul cu foc n'au disprețuit pe ceilalți conaționali ai lor, căci știau, că nu prin puterea lor au scăpat de primejdii, ci prin puterea lui Dumnezeu, și semne au făcut și din strimtorări au scăpat. Prin urmare, nimeni din voi să nu să mândriască față de fratele său, chiar de ar fi prooroc sau făcător de minuni; căci de s'ar întâmplă să nu mai fie nici un necredincios, de prisos va fi orice săvârșire de minuni, pentru că a fi pios atârnă de bunăvoința cuiva, a face minuni însă, de puterea celui care le săvârșește; dintr'acestea, cea dintâi ne privește pe noi,

1) Deut. 33. 1.

2) Exod. 7. 1.

3) Ios. 10. 12.

4) III Regi 19. 18.

5) Regi 6.

6) Dan 6. 3.

iar cea de a doua pe Dumnezeu, care face minuni, pentru pricinile, pe cari le-am spus mai sus. Așa dar, nici împăratul să nu disprețuiască pe generalii săi, nici stăpânitorii pe supușii lor; căci de n'ar fi supuși ¹⁾, ar fi de prisos stăpânitorii, și de nu vor fi generali, nu va sta împărăția. De aceea, nici episcopul să nu se înalțe față de diaconi sau de preoți, nici preoții față de popor, căci biserica se alcătuește din unii și din alții. Apoi și episcopul și presbiterii ai cui preoți sunt? Și laicii ai cui laici sunt? Negreșit, a fi creștin, > stă în puterea noastră; a fi însă apostol sau altceva nu atârână de noi, ci de Dumnezeu, care dă darurile. Acestea de până aici, fie deci zise despre cei cari au fost socotiți vrednici de daruri sau de demnități.

II. La cuvântul acesta mai adăugăm, că nici oricine proorocește, nu este drept, nici oricine scoate draci, nu este sfânt, căci și Balaam vrăjitorul fiul lui Beor, proorocia ²⁾, deși eră nelegiuit, asemenea și Caiafa ³⁾, cel pe nedrept numit arhiereu. Și diavolul multe prezice, asemenea și demonii din prejurul lui, cu toate că nici scânteie de pietate nu este în ei, căci sunt apăsați de neștiință din pricina răutății lor de bună voe. E vădit, prin urmare, că nelegiuiții, chiar dacă proorocesc, nu ascund nelegiuirea lor prin proorocie, nici cei, cari alungă dracii, nu se vor sfinți din alungarea lor, căci se înșală unul pe altul, ca și cei cari joacă pentru a provoca râsul, și pierd pe cei cari privesc la ei cu luare aminte.— Precum un împărat nelegiuit nu mai este împărat, ci tiran, tot astfel un episcop coprins de neștiință sau de răutate nu mai este episcop, ci pe nedrept poartă acest nume, și a fost înălțat la această treaptă nu de Dumnezeu, ci de oameni, precum erau Anania și Șamaia ⁴⁾ în Ierusalim, și Sedechia

1) Mt. 12. 15.

2) Num. 23. 24.

3) Ioan 11. 51.

4) Ier. 35. 36.

și Ahia ¹⁾ prooroci mincinoși în Babilon. Dar și Balaam vrăjitorul a fost pedepsit, pentru că a stricat pe Israel cu închinarea la Beelfegor, și Caiafa, s'a făcut mai târziu omorîtorul lui Insuș, iar fiii lui Scheva, răniți fiind de înșiși dracii pe cari încercau să-i scoată, au fugit cu rușine, și regii lui Israel și ai lui Iuda, cari au făcut nelegiuiri, au suferit felurite pedepse. Este lămurit, dar, că și episcopii și preoții, cari poartă pe nedrept acest nume, nu vor scăpa de pedeapsa lui Dumnezeu, căci li se va zice chiar acum: *„Pe voi, preoților, cari disprețuiți ²⁾ numele Meu, vă voi da spre ucidere, ca și pe Sedechia și pe Ahia, pe cari împăratul Babilonului i-a ars în foc“*, cum zice Ieremia proorocul. Zicem acestea nu spre a nesocoti proorociile adevărate, cari știu că se lucrează prin insuflarea lui Dumnezeu în cei drepti, ci spre a înfrâna îndrăzneala celor mândri, adăugând și aceasta, că Dumnezeu ia harul Său dela astfel de oameni, căci *„celor mândri le stă Dumnezeu împotrivă, iar celor smeriți le dă dar“ ³⁾*. Deaceea Sila și Agav ⁴⁾, prooroci din timpul nostru, nu s'au socotit deopotrivă cu apostolii nici n'au trecut peste marginile lor, deși erau iubiți de Dumnezeu.—Dar și femei au fost proorocițe, precum: în vechime, Mariam ⁵⁾, sora lui Moisi și a lui Aaron, după ea Debora ⁶⁾ și după acestea Holda și Iudit ⁷⁾, cea dintâi în timpul lui Iosia și cea de a doua în timpul lui Dariu. Și Maica ⁸⁾ Domnului a proorocit și Elisabeta, ruda ei, și Ana, iar în zilele noastre fiicele lui Filip ⁹⁾. Dar nu s'au mândrit față de bărbații lor, ci au păs-

1) Num. 25. 31; Act. 19. 14.

2) Mal. 1. 6; Ier. 36. 22.

3) Prov. 3. 34; I Petr. 5. 5.

4) Acta 15. 32; 21. 10.

5) Exod. 15. 20.

6) Iud. 4. 4.

7) IV Regi. 22. 14; Iudit. 8.

8) Luca 1. 2,

9) Act. 21. 9.

trat măsura cuvenită. Prin urmare, și între voi, chiar dacă vreun bărbat sau vre-o femeie are un asemenea dar, să se smeriască, ca să binevoiască Dumnezeu asupra lui, căci „spre cine voiu privi”, zice, „dacă nu spre cel smerit și pașnic și care tremură de cuvintele mele”¹⁾.

III. În partea întâi a cuvântului nostru am arătat deci cele privitoare la darurile, pe cari Dumnezeu le-a dat oamenilor potrivit voei sale, și cum El a înfrânat obiceiul celor cari încearcă să spună minciuni sau al celor cari încearcă să spună minciuni sau al celor mișcați de duh strein, și că Dumnezeu adesea s'a slujit de oameni răi și la proorocie și la facere de minuni. Acum însă cuvântul ne duce la partea cea mai înaltă a organizațiunii bisericești, ca, învățând dela noi și această întocmire, voi cari ați fost rânduiți episcopi prin noi, după voea lui Hristos, să faceți toate potrivit poruncilor date nouă, știind, că „cel ce ascultă de noi, ascultă de Hristos, ascultă de Dumnezeu și Tatăl Lui”²⁾, căruia slava în veci, amin.

IV. Fiind adunați împreună noi, cei doisprezece apos-
apostoli ai Domnului, vă poruncim aceste orânduirii dumnezești, privitoare la întreaga întocmire bisericească, de față
fiind împreună cu noi și „vasul alegerii”³⁾, Pavel cel împreună apostol cu noi, și Iacov episcopul și ceilalți preoți și cei șapte diaconi.—Deci întâi zic eu, Petru, așa cum am hotărât toți împreună în cele de mai sus, să se hirotoniască acela care este neprihănit în ori ce privință și care a fost ales de întreg poporul. Acesta numindu-se și plăcând, să se adune la un loc poporul împreună cu preoțimea și cu episcopii de față într'o zi de Duminică. Cel mai cu vază între ceilalți să întrebe preoțimea și poporul, dacă acela este, pe care-l cer de căpetenie. — Și dacă răspund „da”, să întrebe din nou, dacă toți mărturisesc că este vrednic de această

1) Ies. 66. 2.

2) Luca 10. 16.

3) Acta 9. 15.

mare și strălucită slujbă, dacă cele ce privesc pietatea către Dumnezeu sunt îndeplinite de el întocmai, dacă drepturile față de oameni sunt păzite, dacă cele ale casei sale sunt bine economisite¹⁾, dacă este fără prihană în ceea ce privește viața. Și după ce toți împreună vor mărturisi potrivit adevărului, iar nu după vreo înțelegere de mai înainte, că este astfel, oarecum ca în fața lui Dumnezeu, judecătorul, și a Sfântului Duh și a tuturor sfinților și duhurilor slujitoare, să fie cercetați (întrebați) a treia oară, dacă este într'adevăr vrednic de această slujire, „ca prin gura a doi sau a trei martori să fie statornic orice cuvânt“²⁾. Și dacă vor răspunde cu toții a treia oară, că este vrednic, să se ceară dela toți un semn al acestei aprobări, și dându-l cu bunăvoință, să fie ascultați. Făcându-se apoi tăcere, unul din cei dintâi episcopi—împreună cu alți doi, stând aproape de altar, pe când ceilalți episcopi și preoți se roagă în tăcere, iar diaconii țin dumnezeieștele Evanghelii deschise asupra capului celui care se hirotonește — să zică către Dumnezeu:

V. Ființă prea desăvârșită Stăpâne, Doamne, Dumnezeule atolșitor, singur nenăscut și fără de împărat, Cel ce ești deapururea și mai înainte de veci, cel ce n'ai trebuință de nimic și ești mai presus de orice cauză și naștere, singur adevărat, singur înțelept, singur prea înalt, nevăzut după fire, a Cărui cunoștință e fără început³⁾, singur bun și ne asemănat, „Care știi toate mai înainte de a fi ele“⁴⁾, „Cel ce cunoști cele ascunse“, Cel ce ești neapropiat și fără Stăpân, Dumnezeule și Tatăl Unuia—născut Fiului Tău, Dumnezeul și Mântuitorul nostru, creatorule al tuturor prin El, proniatorule, „purtătorule de grijă“, Tată al îndurărilor și Dumnezeu a toată mângâerea⁵⁾, Care locuești în cele înalte

1) I Tim. 3. 4. 2.

2) Mt. 18. 16.

3) I Tim. 1. 17; Mt. 19. 17.

4) Dan. 1. 42.

5) II Corint. 1. 3:

și privești spre cele de jos¹⁾, Tu, care ai dat rânduelile bisericii prin venirea în trup a Hristosului Tău sub mărturia Mângăitorului ; prin apostolii tăi și prin noi episcopii, cari stăm de față prin harul tău, cel ce ai hotărât din început, preoți spre îngrijirea poporului tău : pe Abel între cei dintâi, pe Sit, pe Enos, pe Enoh, pe Noe și Melhisedec și pe Iov, Cel ce ai rânduit pe Abraam și pe ceilalți patriarhi împreună cu slujitorii tăi credincioși Moisi și Aaron, Eieazar și Finee, Care din ei ai ales conducători și preoți ai cortului mărturiei, Cel ce pe Samuil l-ai ales preot și prooroc , Cel ce altarul tău nu l-ai lăsat fără slujitor, Cel ce ai arătat bunăvoința Ta către aceia, în cari ai voit să fii slăvit²⁾. Insuți și acum, prin mijlocirea Hristosului Tău, varsă, prin noi, puterea „*Duhului Tău conducător*“³⁾, care slujește iubitelui tău Fiu Iisus Hristos, pe care l-ai dat, după voința sa, sfinților tăi apostoli, vecinicule Dumnezeu, dă în numele Tău, Dumnezeule cunoscător de inimi, robului Tău acestuia pe care l-ai ales episcop, ca să păstorească turma ta cea sfântă⁴⁾ și să-ți fie arhieru, slujind fără prihană ziua și noaptea și îmblânzind fața Ta, să înmulțiască numărul celor cari se mântuesc, și să-Ți aducă darurile sfintei Tale biserici. Dă lui, stăpâne atotțiitorule, prin Hristosul tău, împărțirea Sfântului Duh⁵⁾, ca să aibă putere „*de a ierta păcatele*“⁶⁾ potrivit poruncii Tale, să rânduiască clerici potrivit hotărârii tale, „*să deslege orice legătură*“⁷⁾ potrivit puterii, pe care ai dat-o apostolilor, să-Ți placă prin blândețe și inimă curată, neîntrerupt, fără prihană, fără vină aducându-ți „*jertfa*“⁸⁾ curată și fără de sânge, pe care ai rânduit-o prin

1) Ps. 112. 5. 6.

2) Efeseni 1. 4.

3) Ps. 50. 14.

4) Ioan 21. 16.

5) Ioan 20. 23.

6) Tit. 1. 5.

7) Ies. 58. 6; Mt. 18. 18.

8) Mal. 1. 11.

Hristos, taina noului așezământ, „spre miros de bună mireasmă prin sfântul Tău Fiu Iisus“ ¹⁾ Hristos, Dumnezeu și Mântuitorul nostru, prin Care Ție (se cuvine) slavă, cinste, și închinăciune în Duh Sfânt, acum și pururea și în vecii vecilor. Și după ce se va fi rugat acestea, ceilalți preoți să răspundă, „Amin“, și împreună cu ei întreg poporul. Iar după rugăciune, unul din episcopi să aducă jertfa în mânele celui hirotonit, și de dimineață să fie așezat de ceilalți episcopi la locul convenit lui, sărutându-l toți cu sărutarea în Domnul. Și după citirea legii și a profețiilor și a epistolelor noastre și a Faptelor și a Evangheliilor să salute cel hirotonit poporul, zicând: „Darul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu și Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh cu voi cu toți“ ²⁾, și toți să răspundă: „Și cu duhul tău“, iar după salutare să vorbiască poporului cuvinte de mângâere.

VI. Și terminând (Petru) cuvântarea de învățătură, zic eu, Andrei, fratele lui Petru: ridicându-se toți, diaconul, să se suie pe un loc înalt și să strige: Nimeni din ascultători, nimeni din necredincioși. Și făcându-se liniște, să zică: „Rugați-vă, cei chemați“. Și toți credincioșii să se roage din suflet pentru ei, zicând: Doamne, miluește. Iar diaconul să se roage pentru ei, zicând: Pentru cei chemați toți cu osârdie să rugăm pe Dumnezeu, ca bunul și iubitorul de oameni „să asculte“ cu bunăvoință „cererile lor“ ³⁾ și rugăciunile lor, și primind rugăciunea lor să le ajute, și „să le dea cererile inimilor lor“ ⁴⁾ spre folos, să le descopere Evanghelia Hristosului Său, să-i lumineze și să-i înțeleptiască, să-i deprindă cunoștința de Dumnezeu, „să-i învețe“ poruncile și „judecățile Lui“ ⁵⁾, să sădiască în ei nevinovata și

1) Efes. 5. 2; Act. 4. 30.

2) II Corint. 13. 13.

3) Ps. 6. 10.

4) Ps. 36. 4.

5) Ps. 118. 12.

mântuitoarea frică de El, să le deschidă urechile inimilor lor spre a petrece ziua și noaptea în legea Lui, să-i întărească în pietate, să-i uniască și să-i numere cu sfânta Sa turmă, să-i învredniciască de „*baia nașterii de a doua*“ ¹⁾, de haina neștricăciunii, de viața adevărată, să-i izbăviască de toată nelegiuirea și să nu dea loc dușmanului încontra lor, ci „*Să-i curețe de toată întinâciunea trupească*“ ²⁾ și sufletească, să locuiască în ei și să petreacă în ei“ ³⁾ prin Hristosul Său, „*Să binecuvinteze*“ ⁴⁾ intrările și ieșirile lor, și să îndrepte hotărârile lor“ spre folosul lor. Să ne rugăm încă cu osârdie pentru ei, ca, dobândind iertarea păcatelor lor prin botez, să se învredniciască de sfinte Taine și de rămânerea cu sfinții. Sculați-vă, catehumenilor. Cereți pacea lui Dumnezeu prin Hristosul său, cereți ziua pacinică și fără păcat și tot timpul vieții voastre, și sfârșitul vostru creștinesc, Dumnezeu blând și binevoitor, iertarea păcatelor. Incredințați-vă pe voi înșiși-vă lui Dumnezeu Unul-nenăscut, prin Hristosul său. Plecați-vă și fiți binecuvântați. Iar la fiecare din acestea, pe care le rostește diaconul, cum am spus mai înainte, poporul să zică: *Doamne, miluește*, și înaintea tuturoră copiii. Iar plecându-și capetele, să-i binecuvinteze episcopul hirotonit cu această binecuvântare: Dumnezeule atotșitorule, nenăscut și neapropiat, singurul adevărat Dumnezeu, Dumnezeul și Tatăl Hristosului Tău, Fiul Tău cel Unul născut, Dumnezeul Mângăitorului și Domnul a toate, Care prin Hristos pe ucenici i-ai așezat dascali, ca să învețe pietatea,—Insuți și acum caută spre robii tăi, catehizați în Evanghelia Hristosului Tău, și „*dă-le inimă nouă și duh drept înnoește în cele dinlăuntru ale lor*“ ⁵⁾ ca să te cunoască pe Tine și să facă voia Ta „*cu inimă plină și cu suflet voios*“ ⁶⁾. Încrednicește-i

1) Tit. 3. 5.

2) II Corint. 7. 1.

3) II Corint. 6. 16; Lev. 26. 12.

4) Ps. 120. 8; 89. 17.

5) Ps. 50. 12.

6) II Mac. 1. 3.

de sfânta introducere (prin botez) și-i unește cu sfânta Ta biserică și-i fă părtași dumnezeieștelor tale taine prin „Iisus Hristos, nădejdea noastră“ ¹⁾, care a murit pentru ei, prin care Tie slava și închinăciunea în Duh Sfânt în veci, amin. Și după aceasta, diaconul să zică: Ieșiți, cei chemați, în pace.

VII. Și după ieșirea lor, să zică: Rugați-vă cei munciți de duhuri necurate. Toți să ne rugăm cu râvnă pentru ei, ca iubitorul de oameni Dumnezeu, prin Hristos, să pedepsiască duhurile necurate și rele ²⁾ și să izbăviască pe cei ce cer ajutorul Lui de tirania vrăjmașului. Cel ce a pedepsit legheonul ³⁾ de demoni și pe diavolul cel rău din început, să pedepsiască ⁴⁾ însuș și acum pe cei ce s'au lepădat de pietate, și fapăturile sale, pe care le-a făcut cu multă înțelepciune, să le izbăviască de munca lor și să le curățiască. Să ne rugăm încă cu stăruință pentru ei: mântuește-i și-i ridică, Dumnezeule, cu puterea Ta. Plecați-vă, energumenilor, și fiți binecuvântați. Și episcopul să se roage, zicând: „Cel ce ai legat pe cel puternic ⁵⁾ și ai sfărâmat toate vasele lui, cel ce ne-ai dat putere să călcăm peste șerpi și peste scorpii ⁶⁾, peste toată puterea vrăjmașului“, Cel ce pe șarpele omorător de oameni ni l-ai dat „ca pe o pasăre în mânele copiilor“ ⁷⁾, de care se înfricoșează toate și tremură în fața puterii tale ⁸⁾, Cel ce l-ai doborât la pământ „ca pe un fulger din cer“ nu printr'o cădere dintr'un loc într'altul, ci din cinste în necinste, din pricina răutății voită de el însuș; a cărui privire seacă adâncurile ⁹⁾ și a cărui amenin-

1) I Tim. 1. 1.

2) Marcu 1. 27; Luc. 4. 36.

3) Marcu 5. 9.

4) Zah. 3. 2.

5) Mt. 12. 29.

6) Luc. 10. 19.

7) Iov. 40. 24.

8) Luca 10. 18.

9) Ps. 105. 9; 96. 5.

tare topește munții și „adevdrul Lui rămâne în veac”¹⁾, pe care-l laudă pruncii²⁾ și-l binecuvintează cei ce sug, Căruia-i cântă și i se închină Ingerii, „Cel ce caută spre pământ și-l face de se cutremură”³⁾, cel ce se atinge de munți și fumează, cel ce amenință marea⁴⁾ și o usucă și toate râurile ei le seacă, față de Care norii sunt praful picioarelor⁵⁾, cel ce umbli pe mare ca pe uscat”⁶⁾, Dumnezeu, Unule născut, fiu! Părintelui celui mare, pedepsește duhurile rele și scapă „lucrulile mânilor tale” de munca duhului strein, că Ție (se cuvine) slavă, cinste și închinăcuine și prin Tine Tatălui Tău în Duh Sfânt în veci, amin. Iar diaconul să zică: Ieșiți, energumenilor.

VIII. Și după ieșirea lor, să strige: Rugați-vă, cei luminați. Toți cei credincioși să ne rugăm cu râvnă pentru ei, ca Domnul să-i învredniciască pe ei, cari au fost introduși prin botez în moartea Domnului⁷⁾, să învieze împreună cu el și să se facă moștenitori ai împărăției Sale⁸⁾ și părtași la tainele Sale, să-i uniască și să-i numere la un loc cu cei mântuiți, în sfânta Sa biserică. Să ne rugăm încă cu stăruință pentru ei. Mântuește-i și-i ridică cu harul tău. Pecetluiți fiind iui Dumnezeu prin Hristosul său, plecându-se să se binecuvinteze de episcop cu această binecuvântare: Cel ce ai prezis prin sfinții tăi prooroci celor botezați: „Spălați-vă”⁹⁾, fiți curați, și prin Hristos ai legiuit a doua naștere prin Duh¹⁰⁾, Insuș și acum caută spre cei ce sunt de botezat și-i binecuvintează și-i sfințește și-i pregătește să

1) Ps. 116. 2.

2) Ps. 8. 3; Ps. 148. 2.

3) Ps. 103. 32.

4) Naum 1. 4. 3.

5) Iov. 9. 8.

6) Ps. 8. 7.

7) Rom. 6. 3.

8) Rom. 6. 5.

9) Ies. 1. 16.

10) Ioan 3. 5.

fie vrednici de darul tău duhovnicesc și de înfierea ta adevărată, de duhovniceștile tale taine și de împreunarea cu cei mântuiți prin Hristos, Mântuitorul nostru, prin care Ție slavă, cinste și închinăciune, în Duh Sfânt, în veci. Amin. Și să zică diaconul: Ieșiți, cei luminați.

IX. Și după aceasta să zică tare: Rugați-vă, cei ce vă pocăiți. Toți să ne rugăm cu osârdie pentru frații noștri cari se pocăesc, ca iubitorul de milostivire Dumnezeu să le arate calea pocăinții, să primiască întoarcerea și mărturisirea lor, și „de grabă să sfărâme pe satan¹⁾ sub picioarele lor” și să-i scape din „cursa diavolului”²⁾ și de asupra demonilor, și să-i feriască de tot cuvântul necuviincios și de toată fapta rușinoasă și de gândul rău, să le ierie toate păcatele cele de voe și cele fără de voe, „să distrugă înscrisul cel împotriva lor”³⁾, și „să-i înscrie în cartea vieții;”⁴⁾ să-i curățiască de toată întinăciunea trupească și sufletească”⁵⁾ și să-i unească, așezându-i din nou în sfânta sa turmă. „Că El cunoaște firea noastră”⁶⁾, că „cine se va lăuda că are inimă nevinovată”⁷⁾, sau cine va putea zice că este curat de păcat?” „Toți suntem sub pedeapsă”⁸⁾. Să ne rugăm încă mai cu osârdie pentru ei, „pentru că bucurie se face în cer pentru un păcătos”⁹⁾ care se pocăește”, ca întorși fiind dela orice lucru nelegiuit, să se indeletniciască cu orice faptă bună, ca iubitorul de oameni Dumnezeu să fie grabnic spre a primi cu bunăvoință rugăciunile lor, să-i așeze iarăș în vrednicia de mai înainte și „să le dea din nou bucuria mântuirii”¹⁰⁾ și să-i

1) Rom. 16. 20.

2) II Tim. 2. 26.

3) Col. 2. 14.

4) Dan. 12. 1; II Cor. 7. 1.

5) Ioan 10. 16.

6) Ps. 102. 14.

7) Prov. 20. 9.

8) Sir. 8. 5.

9) Luca 15. 7.

10) Ps. 50. 14.

întăriască cu duh conducător ¹⁾, *ca să nu se mai clatine pașii lor* ²⁾, ci să se învredniciască a se împărtăși din lucrurile sale sfinte și a fi părtași dumnezeieștilor sale taine, ca, fiind dovediți vrednici de înfiere, să dobândiască vieața vecinică. Să zicem încă cu stăruință toți pentru ei: Doamne, miluește. Mântuește-i, Dumnezeuule, și-i ridică cu mila Ta. Indreptați fiind la Dumnezeu prin Hristosul Său, plecați-vă și fiți binecuvântați. Să se roage, deci, episcopul astfel: Atotțiitorule, Dumnezeuule veșnic, stăpânul tuturor, creatorul și cărmuitorul tuturor, care ai făcut pe om ca podoabă a lumii prin Hristos, și i-ai dat lege înăscută în el și scrisă ca să viețuiască potrivit ei ca o ființă înțelegătoare, și păcătuiind i-ai dat ca amanet spre pocăință bunătatea Ta, caută spre cei ce și-au plecat ție grumazii sufletului și ai trupului, că „*nu voești moartea păcătosului, ci pocăința, ca să se întoarcă dela calea lui cea rea și să fie viu*” ³⁾. Cel ce ai primit pocăința Nenivitenilor ⁴⁾, „*cel ce voești ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină*” ⁵⁾, care pe fiul ce-și cheltuiase averea în desfrânări ⁶⁾, l-ai primit cu inimă părintească, pentrucă s'a pocăit, însuși și acum primește pocăința celor ce se roagă ție, „*că nu este, care să nu greșiască ție*” ⁷⁾. Căci „*de vei căuta la fără de legi, Doamne, cine va sta? Că la tine este milostivirea*” ⁷⁾, și-i așează iarăș în sfânta ta biserică în vrednicia și în cinstea de mai înainte prin Hristos, Dumnezeuul și Mântuitorul nostru, prin care Ție slavă și închinăciune în Duh Sfânt, în veci. Amin. Și diaconul să zică: Plecați, cei ce vă pocăiți.

X. Și să adauge: Să nu se apropie niciunul din cei ce

1) Ps. 16. 5.

2) Ezech. 33. 11.

3) Iona 3.

4) I Tim. 2. 4.

5) Luca 15. 13. 20.

6) III Regi 8. 46.

7) Ps. 129. 3. 4.

n'au voc, căți suntem credincioși să ne plecăm genunchile. Să rugăm pe Dumnezeu prin Hristosul său, toți într'un gând să chemăm pe Dumnezeu prin Hristosul său. Pentru pacea și pentru liniștea lumii și a sfintelor biserici să ne rugăm, ca Dumnezeu a toate să ne dea pacea sa vecinică și ne-schimbată, să ne păziască în stăruința neîncetată pentru îndeplinirea desăvârșită a virtuții pietății. Pentru sfânta sobornicească și apostolească biserică dela margini până la margini să ne rugăm, ca Domnul să o păziască neclintită și neturburată, și „până la sfârșitul veacului“, să o păstreze „*intemeiată pe piatră*“ ¹⁾. Și pentru sfânta parohie de aici să ne rugăm, ca să ne învredniciască Domnul a toate să urmărim cu stăruință nădejdea lui cerească și ca să-i dăm neîncetat datoria rugăciunii. Și pentru toată episcopia celor de sub cer, cari „*învață drept cuvântul adevărului tău*“ ²⁾ să ne rugăm. Și pentru episcopul nostru Iacov și pentru parohienii lui să ne rugăm. Pentru episcopul nostru Climent și pentru parohienii lui să ne rugăm. Pentru episcopul nostru Evodiu și pentru parohienii lui să ne rugăm. Pentru episcopul nostru Amian și pentru parohienii lui să ne rugăm, ca milostivul Dumnezeu să-i dăruiască sfintelor sale biserici sănătoși, cinstiți, îndelung înziliți, și ca să le dea „*bătrânețe cinstită*“ ³⁾ în pietate și dreptate. Și pentru preoții noștri să ne rugăm, ca Domnul să-i izbăviască de orice faptă rușinoasă și rea și să le dăruiască preoția sănătoasă și cinstită. Pentru toată diaconia și servirea în Hristos să ne rugăm, ca Domnul să le dea servire neprihănită. Pentru citeți, pentru psalți, pentru fecioare, pentru văduve și pentru orfani să ne rugăm, pentru cei căsătoriți și cari nasc copii să ne rugăm, ca Domnul să-i miluiască pe toți. Pentru eunucii, cari trăesc în sfințenie, să ne rugăm, pentru cei cari duc viață înfrânată și pioasă să ne rugăm, și pentru cei ce aduc daruri în sfân-

1) Mt. 28. 20; 7. 25.

2) II Tim. 2. 15.

3) Sof. 4. 8.

ta biserică, și pentru cei ce fac milostenii la săraci să ne rugăm, și pentru cei ce aduc jertfe și primii Domnului Dumnezeu nostru să ne rugăm, ca întru tot bunul Dumnezeu să-i răsplătiască cu darurile sale cerești și în viața de acum să le dea însutit ¹⁾, iar în veacul viitor viață vecinică ²⁾, și ca să le dăruiască în locul celor vremelnice, cele vecinice ³⁾, în locul celor pământești, cele cerești. Pentru frații noștri de curând botezați să ne rugăm, ca Domnul să-i păziască și să-i întărească. Pentru frații noștri, cari se chinuesc de boală, să ne rugăm, ca Domnul să-i izbăviască „de toată boala și de toată neputința” ⁴⁾ și să-i dea iarăș sănătoși sfintei sale biserici. Pentru cei ce umblă pe ape și călătoresc (pe uscat) să ne rugăm, pentru cei ce sunt în mine, în exil, în închisori și în lanțuri pentru numele Domnului să ne rugăm; pentru cei ce se chinuesc în grea robie să ne rugăm. Pentru dușmanii noștri și pentru cei ce ne urăsc să ne rugăm, pentru cei ce ne „prigonesc din pricina numelui Domnului” ⁵⁾ să ne rugăm, ca Domnul, potolind furia lor, să risipiască mânia lor împotriva noastră. Pentru cei ce sunt afară și rătăcesc să ne rugăm, ca Domnul să-i întoarcă. De pruncii bisericii să ne aducem aminte, ca Domnul, desăvârșindu-i în frica de El, să-i aducă la „măsura vârstei” ⁶⁾. Să ne rugăm unul pentru altul, ca Domnul să ne păstreze și să ne păziască cu harul său până la sfârșit și „să ne izbăviască de cel rău” ⁷⁾ și „de toate poticnirile celor ce lucrează fărădelegea” și să ne ducă nevătămați în cereasca sa împărăție. Pentru tot sufletul creștinesc să ne rugăm. Mântuește-ne și ne înalță, Dumnezeule, cu mila Ta. Să ne ridicăm. Rugându-ne cu râvnă, pe noi] în-

1) Mt. 19. 29.

2) II Corint. 4. 18.

3) Ioan 3. 12.

4) Mt. 4. 23.

5) 10. 22.

6) Efesenii 4. 13.

7) Mt. 6. 13; 13. 41; Ps. 140. 9.

tău cel unul născut, Dumnezeu și Mântuitorul nostru, prin care Tie slavă și închinăciune în Duhul Sfânt, acum și pūrura și în vecii vecilor, amin. Și după aceasta să zică diaconul: „*Să luăm aminte*”, și episcopul să salute adunarea și să zică: „*Pacea lui Dumnezeu cu voi cu toți*”, iar poporul să răspundă: „*Și cu duhul tău*”. Și diaconul să zică tuturor: „*Salutați-vă unul pe altul cu sărutare sfântă*”¹⁾, și să sărute clericii pe episcop, laicii bărbați pe laici, femeile pe femei. Copiii să stea lângă amvon și un alt diacon să ia seama, ca nu cumva să facă neorânduială. Alți diaconi să se preumbe și să supravegheze pe bărbați și pe femei, ca să nu se facă sgomot și ca să nu-și facă vreunii semne, sau să șopotiască sau să adoarmă. Diaconii să stea însă la ușile bărbaților și ipodiaconii la cele ale femeilor, ca nici să se deschidă (cuiva) ușa, chiar credincios de ar fi, în timpul aducerii sfintei jertfe; iar un ipodiacon să serviască preoților apă pentru spălarea mânilor, închipuire a curăției sufletelor închinat lui Dumnezeu.

XII. Zic și eu, Iacov, fratele lui Ioan, fiul lui Zevedei, ca diaconul să zică îndată: Ca nimeni din cei chemați, ca nimeni din ascultători, ca nimeni din necredincioși, ca nimeni din cei ce cred astfel. Cei ce ați făcut întâia rugăciune, ieșiți. Mamelor, strângeți-vă copiii. Nimeni să nu aibă ceva împotriva cuiva, nimeni să nu fie fățarnic. Drepti către Domnul, cu frică și cu cutremur să stăm, ca să aducem sfânta jertfă. Indeplinindu-se acestea, diaconii să aducă episcopului darurile la altar, și preoții să stea dreapta și de a stânga lui, precum școlarii stau împrejurul dascălului lor; iar doi diaconi de amândouă părțile altarului să țină ripidă de pielită subțire sau de pene de păun sau de pânză de in, și încet să alunge micile ființi zburătoare, ca să nu cadă în potir. Să se roage acum încet arhierul dimpreună cu preoții și, îmbrăcat fiind cu haină strălucitoare și stând înaintea altarului, făcând cu mâna semnul crucii la frunte, să zică:

1) Rom. 16. 16; I Cor. 16. 20.

„Darul atotfiitorului Dumnezeu și dragostea Domnului nostru Iisus Hristos și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți“ ¹⁾, și toți să răspundă într'un glas: „Și cu duhul tău“.

Apoi arhiereul: „Sus mintea“, și toți: „Avem către Domnul“.

Și arhiereul: „Să mulțămim Domnului“, și toți: „Cu vrednicie și cu dreptate“.

După aceea arhiereul să zică: „Cu adevărat vrednic este și drept înaintea de toate a te lăuda pe tine adevăratul Dumnezeu, care ești înaintea creaturilor, „dela Care își trage numele orice neam în cer și pe pământ“ ²⁾, cel ce ești singur nenăscut, fără început, fără de împărat și fără stăpân, care n'ai trebuință de nimic, care ești împărțitorul a tot binele, care ești mai presus de toată cauza și nașterea, care întotdeauna ești într'unul și în acelaș fel, „din care toate, ca dintr'un izvor, au venit“ ³⁾ la ființă, căci Tu ești știința fără început, vederea vecinică, auzirea nenăscută, înțelepciunea neînvățată, cel dintâi prin fire și unul prin știință și mai presus de orice număr. Cel ce toate le-ai adus din neființă în ființă ⁴⁾ prin Unul născut Fiul tău, pe care l-ai născut, nemijlocit, mai înainte de toți vecii prin voința, prin puterea și prin bunătatea ta, „Fiul unul născut, cuvântul—Dumnezeu“ ⁵⁾, înțelepciunea vie, „cel născut mai înainte de toată făptura, îngerul sfatului tău celui mare“ ⁶⁾, arhiereul Tău, împăratul și Domnul a toată firea înțelegătoare și simțitoare, „Cel mai înainte de toate, prin care (sunt) toate“ ⁷⁾; căci Tu, Dumnezeule vecinic, prin El ai făcut toate și prin El învrednicești toate de pronia cuvenită. Prin El ne-ai dat

1) II Cor. 13. 13.

2) Efes. 3. 15.

3) I Cor. 8. 6.

4) Rom. 4. 17.

5) Ioan I. 1. 18; Col. 1. 15.

6) Ies. 9. 6.

7) Col. 1. 17; I Cor. 8. 6.

ființa, prin El ne-ai dăruit și fericirea. Dumnezeu și Tatăl Unuia născut Fiului Tău, Cel ce prin El ai făcut, înainte de toate, pe Heruvimi și pe Serafimi, veacurile și oștirile cerești, puterile și „stăpâniile, începătoriile și tronurile”¹⁾, arhanghelii și ingerii, și după toate acestea ai făcut, prin El, lumea aceasta văzută și toate cele din ea; căci Tu ești, „Care ai așezat cerul ca o boltă”²⁾ și „l-ai întins ca pe o piele”³⁾, și „ai întemeiat pământul pe nimic”, numai prin voința Ta; Care ai întărit tăria și ai întocmit ziua și noaptea, care ai scos lumina din tezaurele tale și din micșorarea ei ai scos întunerecul, spre odihna veșuitoarelor ce se mișcă în lume; Cele ce ai așezat soarele pe cer „spre stăpânirea zilei” și luna „spre stăpânirea nopții”⁴⁾ și ai desemnat corul stelelor pe cer spre lauda măririi Tale; Care ai făcut apa pentru băut și curățit, aerul, trebuitor vieții, pentru inspirație și respirație, și pentru producerea sunetului prin ajutorul limbii, care lovește aerul, și pentru auz, care este ajutat de el ca să priceapă graiul adus și introdus la el de aer; Cel ce ai făcut focul spre îndulcirea întunerecului, spre îndestularea trebuinții și spre a ne încălzi și lumina de el; Cel ce ai despărțit de pământ marea cea întinsă și ai făcut-o plutitoare, iar uscatul ca să se umble pe el cu picioarele, și ai umplut marea cu „vietăți mici și mari”⁵⁾, iar pământul l-ai umplut cu animale blânde și sălbatece, cu plante felurite l-ai împodobit, cu erburi l-ai încununat, cu flori l-ai înfrumusețat și cu semințe l-ai îmbogățit; Cel ce ai așezat adâncul și ai pus împrejurul lui zăgaz mările cele îngrămădite de ape sărate, și l-ai „îngrădit cu porți de nisip”⁶⁾ foarte mărunț, și cu ajutorul vânturilor, când îl înalți în valuri cât munții, când îl

1) Col. 1. 16.

2) Ies. 40. 22.

3) Ps. 103. 2; Iov 26. 7.

4) Gen. 1. 16.

5) Ps. 103. 25.

6) Ps. 64. 8; Iov 38. 8.

așterni ca un șes, când îl înfurii prin furtună, când îl domolești prin liniștire, ca să fie lesnicios la plutire corăbiilor; Cel ce pământul, creat de tine prin Hristos, l-ai încins cu râuri, l-ai impresurat cu torente, l-ai umplut cu izvoare veșnic curgătoare, l-ai înconjurat cu munți spre șederea lui neclintită și foarte sigură; căci ai umplut lumea ta și ai împodobit-o cu plante binemirositoare și vindecătoare de boale, cu animale multe și felurite, puternice și slabe de mâncat și de întrebuințat la lucru, domestice și sălbatice, cu șuerăturile șerpilor, cu cântecele pasărilor felurite, cu ciclurile anilor, cu numerile lunilor și ale zilelor, cu înșirarea anotimpurilor, cu mersul norilor dătători de ploaie spre producerea fructelor și întreținerea animalelor, spre „încetarea vânturilor“ ¹⁾, care suflă, când au poruncă dela tine, spre înmulțirea plantelor și a ierburilor. Și nu numai lumea ai creat-o, ci și pe cetățeanul lumii, pe om, l-ai făcut în ea, așezându-i ca podoabă a lumii, căci ai zis înțelepciunii tale: „Să facem om după chipul nostru și după asemănare, și să stăpâniască peștii mării și pasările cerului“ ²⁾. De aceea l-ai și făcut din suflet nemuritor și din trup, care se descompune ușor; pe cel dintâi din nimic, pe cel de al doilea din cele patru stihii. Sufletului i-ai dat minte ca să judece, pricepere ca să deosebiască între pietate și impietate, luare aminte la ceea ce este drept și nedrept, iar trupului i-ai dăruit cele cinci simțuri de mișcare îndemânatecă; căci Tu, Dumnezeu atotțitorule, prin Hristos „ai sădit raiul în Edem, spre răsărit“ ³⁾, împodobit cu tot felul de plante de mâncat, și în el, ca într-o casă bogată ai introdus pe om, și când l-ai creat, i-ai dat lege înăscută în el, ca dinlăuntru lui și dela el să aibă sâmburii cunoștinții de Dumnezeu. Iar după ce l-ai pus „în raiul desfătării“ ⁴⁾.

1) Iov. 28. 25.

2) Gen. 1. 26.

3) Gen. 2. 8.

4) Gen. 2. 15.

i-ai dat voie să se împărtășiască din toate, numai gustarea ¹⁾ dintr'un singur pom i-ai oprit-o, în nădejdea unor lucruri mai bune, că de va păzi porunca, să dobândiască nemurirea drept plată pentru aceasta. Cum însă a nesocotit ²⁾ porunca și a gustat din fructul oprit prin amăgirea șarpelui și după îndemnul femeiei, pe dreptate l-ai scos afară din raiu; pentru bunătatea Ta însă nu l-ai disprețuit ca să piară cu desăvârșire, căci făptura Ta eră, ci de unde-i supusesese toate făpturile, i-ai dat ca prin sudoare și osteneală să-și agonisească hrana, iar Tu făcându-le să crească și aducându-le la desăvârșita lor dezvoltare, și pentru puțin timp lăsându-l să moară, cu jurământ l-ai chemat ca să-l naști din nou ³⁾, și nimicind hotărârea morții i-ai făgăduit viață din înviere. Și nu numai atât, dar și pe urmașii lui i-ai înmulțit fără număr, și pe cei ce ți-au rămas credincioși i-ai slăvit, iar pe cei ce s'au lepădat de tine, i-ai pedepsit. Astfel ai primit jertfa lui Abel ⁴⁾, ca unul ce eră nevinovat, te-ai desgustat însă de darul omoritorului de frate, Cain, ca de al unui blestemat. Pe lângă aceștia, ai primit pe Sit ⁵⁾ și pe Enos, iar pe „Enoh ⁶⁾ l-ai ridicat la cer“; căci Tu ești creatorul oamenilor și dătătorul vieții și ajutorul în nevoi și dătătorul legilor și răsplătitorul celor ce le răzesc, precum și răsbunătorul celor ce le calcă, Cel ce ai adus „marele potop ⁷⁾ asupra lumii“ din pricina înmulțirii oamenilor fărădelege, și pe dreptul Noe, dimpreună cu „opt suflete“ ⁸⁾, l-ai scăpat în corabie, sfârșit al celor cari pieriseră, început al celor cari aveau să se nască după aceea. Cel ce ai a-

1) Gen. 2. 16—17.

2) Gen. 3.

3) Ebrei 6. 17.

4) Gen. 4.

5) Gen. 4. 25. 26.

6) Gen. 5. 24.

7) II Petr. 2. 5; Gen. 6. 9

8) I Petr. 3. 20.

prins îngrozitorul foc asupra celor cinci orașe ale Sodomei ¹⁾, și „pământul ei cel roditor l-ai prefăcut în loc sărat, din pricina răutății locuitorilor ei“, iar pe dreptul Lot ²⁾ l-ai scăpat de ardere. Tu ești, care ai izbăvit pe Abraam ³⁾ de nelegiuirea strămoșească și l-ai făcut moștenitorul lumii și i-ai arătat pe Hristosul Tău, care ai ales pe Melhisedec de arhieru al cultului Tău, care pe mult răbdătorul robul tău Iov ⁴⁾ l-ai vădit de biruitor al șarpelui începător al răutății, care pe Isaac l-ai făcut fiu al făgăduinții, pe Iacov tată a doisprezece copii și i-ai înmulțit urmașii și l-ai dus în Egipt dimpreună cu „șaptezeci și cinci de suflete“ ⁵⁾. Tu, Doamne, n'ai trecut cu vederea pe Iosif, ci drept plată a înfrânării păstrate din pricina Ta, i-ai dat să fie mai mare peste egipteni. Tu, Doamne, n'ai dat uitării pe ebrei ⁶⁾, când erau chiniuți de egipteni, ci, pentru făgăduințele date către strămoșii lor, i-ai liberat, pedepsind pe egipteni ⁷⁾. Iar când oamenii stricară legea firească și creaturile, socotind că ar fi făcute prin ele înși-le, când le cinstiau mai mult decât trebuie și le asemănau cu Tine, Dumnezeuul a toate, nu i-ai lăsat să se rătăciască, ci ridicând pe sfântul tău slujitor Moisi, ai dat prin el legea scrisă ⁸⁾ spre ajutor legii firești, ai arătat că făptura este lucrul tău și ai îndepărtat rătăcirea închinării la mai mulți zei. Pe Aaron și pe urmașii lui i-ai îmbrăcat cu cinste preotească, pe ebrei, când păcătuiau, i-ai pedepsit, când se întorceau, i-ai primit. Pe egipteni i-ai pedepsit cu zece plăgi ⁹⁾, pe israiliți i-ai trecut prin mare, des-

1) Gen. 19; Ps. 106. 34.

2) Gen. 12.

3) Gen. 14. 18.

4) Gen. 17. 19.

5) Gen. 46. 27; Gen. 41.

6) Exod. 1. 15.

7) Rom. 1. 21. 25.

8) Exod. 20; Ies. 8. 20.

9) Exod. 4. 17.

părțindu-o în două, iar pe prigonitorii egipteni ¹⁾ i-ai pierdut cufundându-i; prin lemn ai îndulcit apa amară, din piatră stâncoasă ai scos apă, mană din cer ai plouat ²⁾, prepeliți din văzduh, spre mâncare ai dat, „stâlp de foc spre luminat în timpul nopții, și stâlp de nori ziua” spre umbrire de arșița soarelui; pe Iosua ³⁾ punându-l conducător al armatei, șapte popoare ale chananeilor, ai nimicit prin ele, Iordanul „l-ai rupt în două, râurile din Etau le-ai secat” ⁴⁾, ziduri ai dărâmat fără mașini și mâni omenești. Pentru toate, Ție se cuvine slava, Stăpâne atotțiitorule. Ție se închină nenumăratele cete ale îngerilor ⁵⁾, ale arhanghelilor, „tronurilor, domniilor, începătoriilor, stăpâniilor”, puterilor, ale oștilor vecinice; „Heruvimii ⁶⁾ și Serafimii cei cu câte șase aripi din cari cu două își acoperă picioarele, cu două față, iar cu două zboară”, și zic neîncetat și cu glasuri cari nu conținesc, dimpreună cu mii de mii ⁷⁾ de arhangheli și zeci de mii de zeci de mii de îngeri (și tot poporul să zică împreună): „Sfânt⁸⁾, sfânt, sfânt Domnul Sabaot, plin este cerul și pământul de slava Lui. Binecuvântat ⁹⁾ în veci, amin”.

Și arhiereul să zică după aceea: Căci cu adevărat sfânt ești și prea sfânt, prea înalt „și mai mult decât prea înalt în veci” ¹⁰⁾. Sfânt și unul născut Fiul Tău, Domnul nostru și Dumnezeuul Iisus Hristos, Care în toate slujind Ție, Dumnezeuul și Părintele Său, atât la creațiunea felurită cât și la pronia cuvenită fiecărei făpturi, n'a trecut cu vederea neamul omenească cel pierdut, ci după legea firească, după

1) Num. 11. 31.

2) Nem. 9. 19.

3) Ios. 1. 13.

4) Ps. 73. 15.

5) Col. 1. 16.

6) Ies. 6. 2.

7) Dan. 7. 10.

8) Ies. 6. 3.

9) Rom. 1. 25.

10) Dan. 3. 28.

povățuirea potrivit legii, după muștrările proorocilor și supra-veghierile ingerilor (când oamenii strică împreună cu cea pusă (scrisă) și legea firească, când uitară de potop, de focul Sodomei, de plăgile egiptenilor, de măcelurile paleștinenilor, și când pe loc erau să piară cu toți) a binevoit, după hotărîrea ta, El, creatorul oamenilor, a se face om, El, legiuitorul, a fi sub lege, El, arhiereul, a se face jertfă, El, păstorul, a se face oaie. Și te-a făcut binevoitor pe tine, Dumnezeu și Părintele său, și te-a împăcat cu lumea și a izbăvit pe toți de mânia, care zăceă asupra lor, născându-se din Fecioară, „trup făcându-se Dumnezeu-Cuvântul¹⁾ Fiul cel iubit, născut mai înainte de toată făptura“, și potrivit proorociilor făcute mai înainte despre El de către El „din sămânța²⁾ lui David“ și a lui Abraam, din tribul lui Iuda. Și s'a zămislit în pântecul Fecioarei cel ce dă formă tuturor celor născuți, s'a făcut trup cel fără de trup, Cel născut înainte de timp s'a născut în timp; a trăit în sfințenie și a învățat după lege, ridicând dela oameni „toată boala și toată neputința“³⁾, „semne și minuni făcând în popor“⁴⁾, împărțându-se din mâncare, băutură și somn El, care hrănește pe toți cari au trebuință de hrană, „și umple toată vietatea de indestulare“, „a făcut numele Tău cunoscut⁵⁾ celor ce nu-l cunosc“, neștiința a gonit, pietatea a redeșteptat, voința Ta a implinit, „lucrul pe care i l-ai dat, a săvârșit“⁶⁾. Și îndeplinind toate acestea cu bună rânduială, a fost prins de mâinile preoților răi și ale arhiereilor nevrednici de acest nume și ale poporului nelegiuit, prin trădarea aceluia care era bolnav de răutate și, pățimind multe dela ei și îndurând toată ocară, prin îngăduirea ta, fiind dat guvernatorului Pilat și

1) Ioan I. 1. 14; Mt. 3. 17; Col. 1. 15.

2) Rom. 1. 3.

3) Mt. 4. 23.

4) Act. 5. 12.

5) Ps. 144. 16; Ioan 17. 6.

6) Ioan 17. 4.

judecat, El, judecătorul, și osândit El, Mântuitorul, a fost răstignit pe cruce, Cel ce nu poate fi supus patimii, și a murit Cel ce este nemuritor din fire și s'a îngropat Cel ce dă viață, ca să izbăvească de patimă și să scape de moarte pe cei, pentru cari venise, și să rupă lanțurile diavolului și să libereze pe oameni de amăgirea lui. Și a înviat din morți a treia zi, și petrecând cu ucenicii săi încă patruzeci de zile, „s'a înălțat la ceruri și șade de dreapta ta, Dumnezeule” și Tată al Lui ¹⁾. Aducându-ne, deci, aminte de cele ce a pățimit pentru noi, mulțămim Ție, Dumnezeule atotșitorule, nu atât cât suntem datori, ci cât putem, și îndeplinim porunca Lui, „Căci în noaptea în care a fost trădat, luând pâinea” ²⁾ cu sfintele și nevinovatele sale mâni și căutând spre Tine, Dumnezeule și Părintele său, „și frângând” ³⁾ a dat ucenicilor Săi zicând: *aceasta este taina așezământului celui nou. Luați* din ea, „mâncați” ⁴⁾. *Acesta este trupul Meu*, care pentru mulți se frânge spre iertarea păcatelor. „Asemenea și paharul” amestecând vin și apă și sfințindu-l l-a dat lor, zicând: „Beți” ⁵⁾ *dintr'acasta toți. Acesta este sângele Meu, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor. Aceasta să faceți spre pomenirea Mea; căci ori de câte ori veți mânca pâinea aceasta și veți bea paharul acesta, moartea mea vestiți, până ce voi veni*” ⁶⁾. Aducându-ne, deci, aminte de patima sa și de moartea și de învierea din morți și de suirea la ceruri și de a doua sa venire ce va să fie, când „va veni” ⁷⁾ *cu slavă și cu putere multă ca să judece viii și morții*” și „să plătiască” ⁸⁾ *fiecăruia după faptele sale*”, aducem Ție, Împă-

1) Mc. 16. 19.

2) I Cor. 11. 23.

3) Mt. 26. 26.

4) I Cor. 11. 25.

5) Mt. 26. 27. 28.

6) I Cor. 11. 26.

7) Mc. 13. 26; I Petr. 4. 5

8) Rom. 2. 6.

rate și Dumnezeu, potrivit rânduirii Lui, pânea aceasta și paharul acesta, „mulțumindu-ți¹⁾, prin El“, că ne-ai învrednicit a sta înaintea Ta și a sluji Ție ca preoți; și Te rugăm, să privești cu bunăvoință spre darurile acestea, ce sunt puse înaintea Ta, Tu, Dumnezeu, care n'ai trebuință de nimic, și să le primești cu bună plăcere spre cinstea Hristosului Tău și să trimiți peste jertfa aceasta, Duhul Tău cel Sfânt, „martorul²⁾ patimilor Domnului Iisus“, ca să facă pânea aceasta trup al Hristosului Tău și paharul acesta sânge al Hristosului Tău, ca cei ce se împărtășesc din el să fie întăriți în pietate, să capete iertarea păcatelor, să fie izbăviți de diavolul și de rătăcirea lui, să se umple de Duh Sfânt, să fie vrednici de Hristosul Tău, să dobândiască viața veșnică, împăcându-Te cu ei, Stăpâne atotțiitorule. Încă Te rugăm, Doamne, și pentru sfânta Ta biserică cea dela margini până la margini, „pe care ai câștigat-o³⁾ cu scump sângele“ Hristosului Tău, ca să o păzești neclintită și neturburată „până la sfârșitul veacului“⁴⁾, și pentru toată episcopia, „care drept învață cuvântul adevărului“⁵⁾. Încă Te rugăm și pentru a mea nimicnicie, eu care jertfesc Ție, și pentru toată preoțimea, și pentru diaconi și pentru tot clerul, ca înțeleptându-i pe toți să-i umpli de Duh Sfânt. Încă „Te rugăm“, Doamne, „și pentru împăratul nostru“⁶⁾ și pentru cei în dregătorie și pentru toată oastea ca să se petreacă în pace afacerile noastre, ca trăind în liniște și în bună înțelegere tot timpul vieții noastre, să te slăvim pe Tine prin „Iisus Hristos, nădejdea noastră“. Încă îți aducem jertfă și pentru toți sfinții, cari din veac ți-au bineplăcut, pentru patriarhi, pentru prooroci, pentru drepti, pentru apostoli, pentru martiri, pentru mărturisitori, pentru

1) Col. 3. 17.

2) I Petr. 5. 1.

3) Act. 20. 28.

4) Mt. 28. 20.

5) II Tim. 2. 15.

6) I Tim. 2. 1. 2.

episcopi, pentru preoți, pentru diaconi, pentru ipodiaconi, pentru citeți, pentru psalți, pentru fecioare, pentru văduve, pentru laici, și pentru toți, ale căror nume le știi. Încă îți aducem jertfă pentru poporul acesta, ca să-l arăți spre lauda Hristosului Tău „*preștie împărătească*”¹⁾, *neam sfânt*”. Pentru cei în feciorie și în neprihănire, pentru văduvele bisericii, pentru cei în căsătorii cinstite și în nașteri de copii, pentru pruncii poporului tău, ca nici pe unul din noi să nu-l faci de lepădat. Încă te rugăm și pentru cetatea aceasta și pentru cei ce locuiesc într’ânsa, pentru cei bolnavi, pentru cei în amară robie, pentru cei în surghiunuri, pentru cei închiși, pentru cei ce plutesc pe mare și călătoresc pe uscat, ca tuturor să fii folositor, tuturor „*ajutător și apărător*”²⁾. Încă te rugăm pentru cei ce „*ne urăsc*”³⁾ și *ne prigonesc pentru numele Tău*”, pentru cei ce sunt afară și rătăcesc, ca să-i întorci spre bine și să potolești furia lor. Încă te rugăm și pentru frații noștri cari se pocăesc, ca pe unii să-i desăvârșești în credință, pe alții să-i izbăvești de munca celui rău, iar celorlalți să le primești pocăința, și să le ierți și lor și nouă greșalele. Încă îți aducem jertfă și pentru bunăstarea aerului și pentru îmbelșugarea roadelor pământului, că, neavând lipsă, să ne împărtășim din bunătățile Tale și să te laudăm neîncetat pe Tine, „*Cel ce dai hrană la tot trupul*”⁴⁾. Încă te rugăm și pentru cei ce din binecuvântată pricină lipsesc de aici, ca pe toți, păstrându-ne în pietate, să ne aduni în împărăția Hristosului Tău, Dumnezeuul atotă firea simțitoare și înțelegătoare, Împăratul nostru, neschimbați, neprihăniți, nevinovați. — Că Tie se cuvine toată slava, adorarea și mulțămirea, cinstea și închinăciunea, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor neîntrerupți și nesfârșiți. Și tot poporul să zică: „*Amin*”.

1) I Petr. 2. 9.

2) Ps. 118. 114.

3) Mt. 10. 22.

4) Ps. 135. 25.

XIII. Și episcopul să zică: „*Pacea lui Dumnezeu fie cu voi cu toți*“, iar poporul întreg să răspundă: „*Și cu duhul tău*“. Și diaconul să zică din nou: „Iară și iară să ne rugăm lui Dumnezeu prin Hristosul său. Pentru darul adus Domnului Dumnezeuului nostru să ne rugăm, ca bunul Dumnezeu să-l primiască prin mijlocirea Hristosului său în jertfelnicul său cel ceresc, „*întru miros de bună mireasmă*“¹⁾. Pentru biserica aceasta și pentru poporul acesta să ne rugăm. Pentru toată episcopia, pentru toată preoțimea, pentru toată cea în Hristos diaconie și servire, pentru toată mulțimea bisericii să ne rugăm, ca Domnul pe toți să-i păstreze și să-i păziască. „Pentru împărați²⁾ și pentru cei în dregătorie“ să ne rugăm, ca să se petreacă în pace afacerile noastre, „*ca având vieața pacinică și liniștită să petrecem în toată temerea de Dumnezeu și bunacuvință*“. Să ne aducem aminte de sfinții martiri, ca să ne învrednicim a fi părtași ai luptei lor. Pentru cei adormiți în credință să ne rugăm. Pentru bunăstarea văzduhurilor și pentru înmulțirea roadelor pământului să ne rugăm. Pentru cei de curând botezați să ne rugăm, ca să fie întăriți în credință. Să ne rugăm toți unul pentru altul. Ridică-ne, Dumnezeule, cu harul tău. Drepti fiind, să ne dăm pe noi înșine lui Dumnezeu prin Hristosul Său. Și episcopul să zică: „*Dumnezeule mare și cu nume mare, cel mare în sfat, și puternic în lucruri*“³⁾, Dumnezeu și Tatăl „*Fiului tău celui Sfânt, Iisus*“⁴⁾, Mântuitorul nostru, caută spre noi și spre turma ta aceasta, pe care ai ales-o prin El, spre slava numelui Tău, și sfințind trupul și sufletul nostru, învrednicește-ne „*să ne curățim de orice întinăciune a trupului și a sufletului*“⁵⁾ spre a dobândi bunătățile ce sunt puse înainte, și pe nici unul dintre noi să nu-l socotești ne-

1) Efes. 5. 2.

2) I Tim. 2. 12.

3) Ier. 39. 19.

4) Act. 4. 27—30.

5) II Cor. 7. 1.

vrednic, ci fii nouă ajutor, apărător, sprijinitor prin Hristosul tău, cu care ție slavă, cinste, laudă, doxologie, mulțămită și Duhului Sfânt în veci, amin. Și după ce toți vor spune „Amin“, diaconul să zică: „Să luăm aminte“. Iar episcopul să vorbiască poporului astfel: „Sfintele sfinților“, și poporul să răspundă: „Unul sfânt, Unul Domn, Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl, binecuvântat ești în veci, amin“. „Slavă în cele de sus lui Dumnezeu ¹⁾ și pe pământ pace, între oameni bunăvoire ²⁾. Osana Fiului lui David, binecuvântat cel ce vine în numele Domnului ³⁾, Dumnezeu este Domnul și s'a arătat nouă, osana în cele de sus“ ⁴⁾. Și după aceasta să se împărtășiască episcopul, apoi preoții și diaconii și ipodiaconii și anaghoștii și psalții și asceții, iar dintre femei diaconițele și fecioarele și văduvele, apoi copiii, și la urmă poporul întreg după rânduială, cu frică și cu evlavie, fără zgomot. Și episcopul să dea jertfa adusă zicând: „Trupul lui Hristos“, iar cel ce primește să zică: „Amin“. Diaconul să țină paharul și dându-l, să zică: „Sângele lui Hristos, paharul vieții“, și cel ce bea să zică, „Amin“. Iar în timpul cât se împărtășesc toți ceilalți, să se citească psalmul 33 ⁵⁾, și după ce s'au împărtășit toți și toate, luând diaconii rămășița s'o ducă în pastoforiu ^{a)}.

XIV. Și după ce s'a isprăvit de citit psalmul, diaconul să zică: Primind scumpul trup și scumpul sânge ⁶⁾ al lui Hristos, mulțămim Lui că ne-a învrednicit a ne împărtăși cu sfintele sale taine ⁷⁾, și să ne rugăm ca să nu ne fie spre

1) Luca 2. 14.

2) Mt. 21 9.

3) Ps. 117. 27.

4) Mt. 21. 9.

5) Ps. 33.

a) Pastoforul era o încăpere de o parte sau de alta a altarului, sau de ambele părți, cu alte cuvinte ceea ce sunt mai târziu diaconicele. În pastoforiu se păstrau resturile dela sfânta împărtășire.

6) 1 Petr. 1. 19.

7) 1 Cor. 11. 29.

osândă, ci spre mântuire, spre folosul sufletului și al trupului, spre păstrarea pietății, spre iertarea păcatelor, spre viața veacului ce va să fie. Să ne sculăm. În harul lui Hristos să ne dăm pe noi înșine Unuia Dumnezeu, cel nenăscut și Hristosului Său.

XV. Și episcopul să mulțămiască: Stăpâne, Dumnezeule atotfăcătorule, Tatăl Hristosului Tău, Fiul tău cel binecuvântat, care ascuți pe cei ce te chiamă cu toată inima, care știi și rugăciunile celor ce tac, îți mulțămim că ne-ai invrednicit a ne împărtăși cu sfintele tale taine, pe care ni le-ai dat spre deplina încredințare de cele ce bine știam, spre păstrarea pietății, spre iertarea păcatelor, că s'a chemat asupra noastră numele Hristosului Tău și ne-am unit cu Tine. Cel ce ne-ai despărțit de tovărășia nelegiuitorilor, unește-ne cu cei ce s'au închinat cu totul Ție, păstrează-ne în adevăr prin însuflarea Sfântului Duh, cele ce nu știm descopere, împlinește lipsurile noastre, întărește cele ce știm. Pe preoți păzește-i neprihăniți în cultul tău, pe împărați păstrează-i în pace, pe dregători în dreptate, văzduhurile în bună stare, roadele în îmbelșugare, lumea în pronia Ta cea atotputernică. Popoarele rășboinice îmblânzește-le, pe cele rătăcite întoarce-le. Sfintește poporul tău, păstrează pe cei în feciorie, pe cei în căsătorie păzește-i în credință, pe cei în curățenie întărește-i, pe cei prunci adu-i la bărbăție, pe cei de curând botezați întărește-i, pe cei ce se catehizează învață-i și-i fă vrednici de sfântul botez, și pe noi pe toți adună-ne în împărăția cerurilor în Hristos Iisus, Domnul nostru, cu care ție slavă, cinste și închinăciune și Duhului Sfânt în veci, amin. Și diaconul să zică: Plecați-vă lui Dumnezeu prin Hristosul său și fiți binecuvântați. Iar episcopul să se roage, zicând: Dumnezeule atotfăcătorule, adevărat și neasemănat, care pretutindeni ești și în toate de față te afli, dar nu ești cuprins în nimic ca ceva, care nu poți fi mărginit de vr'un loc, pe care timpurile nu te îmbătrânesc, care nu ești țăr murit de veacuri, care nu te amăgești prin vorbe, nu ești supus nașterii, n'ai

trebuință de pază, ești mai presus de stricăciune, nepriimitor de schimbare, neschimbător din fire, „locuind în lumină nepropiată”¹⁾, Cel ce ești nevăzut din fire, cunoscut tuturor fapturilor cuvântătoare cari te caută²⁾ cu bunăvoință, și încare vede adevărat, al poporului tău care crede în Hristos, fii binevoitor și mă ascultă pentru numele Tău și binecucerile inimilor lor³⁾, cele spre folos și pe nici unul din ei să nu-l faci să fie lepădat din împărăția ta, ci sfințește-i, apără-i, ajută-le, izbăvește-i de cel protivnic, de tot dușmanul, păzește locuințele lor, „ieșirile și intrările lor supraveghează-le”⁴⁾. Că ție (se cuvine) slavă, laudă, mărire, cinste, închinăciune, și Fiului tău Iisus, Hristosul tău, Domnul și Dumnezeu și împăratul nostru, și Sfântului Duh acum și pururea și în vecii vecilor, amin. Și diaconul să zică: „Ieșiți în pace”. Acestea vă poruncim noi, apostolii, cu privire la cultul mistic, vouă, episcopilor și preoților și diaconilor.

XVI. Despre hirotonia preoților, cu iubitul Domnului⁵⁾, poruncesc vouă, episcopilor: când hirotonești un preot, episcop, însuși tu pune mâna pe capul lui, de față fiind preoții și diaconii, și rugându-te, zi: Doamne atotțitorule, Dumnezeu nostru, Cel ce ai creiat toate prin Hristos și prin El dai tuturor îngrijirea cuvenită; căci cine are putere să creieze diferite fapte, acela are și puterea de-a îngriji de ele în chip deosebit, căci prin El, Dumnezeule, îngrijești de cele nemuritoare prin simpla păstrare, iar de cele muritoare prin moștenire, de suflet prin păzirea legilor, de trup prin îndeplinirea trebuinții. Însuși, deci, și acum caută spre sfântă biserică Ta și mărește-o și înmulțește pe proestoșii ei și le

1) I Timot. 6. 16.

2) Gen. 35. 9—10.

3) Ps. 36. 4.

4) Ps. 120. 8.

5) Ioan 13. 23.

dă putere ca să lucreze cu cuvântul și cu fapta ¹⁾ la întărirea poporului tău. Insuși și acum caută spre robul tău acesta înaintat la preoție prin votul și hotărârea clerului întreg, și-l umple de duhul harului și al înțelepciunii, ca să ajute și să conducă poporul tău cu inimă curată, precum ai căutat la poporul alegerii tale și ai poruncit lui Moisi să aleagă bătrâni, pe cari i-ai umplut de duh ²⁾. Și acum Doamne, fă, păstrând în noi nelipsit duhul harului tău, ca robul tău acesta, plin fiind de lucrări tămăduitoare și de cuvânt de învățatură, să invețe cu blândețe poporul tău și să slujiască ție neprefăcut „cu inimă curată și bună plăcere sufletească” ³⁾, și sfintele slujbe pentru poporul tău să le săvârșiască fără lipsuri prin Hristosul tău, cu care ție slavă, cinste și închinăciune și Duhului Sfânt, în veci, amin.

XVII. Despre hirotonia diaconilor, **eu**, Filip, hotărâsc: vei face diacon, episcop, punându-ți peste el mâinile, de față fiind întreaga preoție și diaconii, și rugându-te, să zici:

XVIII. Dumnezeuule atotșitorule, adevărat și nemincinos „care ești bogat (darnic) față de toți cari te cheamă”, în ⁴⁾ adevăr „cel de temut în sfaturi, înțelept în gândiri, puternic și mare” ⁵⁾ „ascultă rugăciunea noastră, Doamne, și-ți pleacă urechea la cererea noastră” ⁶⁾ și „arată fața Ta peste robul tău” ⁷⁾ acesta, care ți-a fost ales spre diaconie, și-l umple de duh și de putere, precum ai umplut pe Ștefan ⁸⁾, martirul și următorul patimilor Hristosului tău, și-l învrednicește să săvârșiască diaconia ce i s'a încredințat, cu bună plăcere, cu statornicie, fără prihană și fără vină, și să fie găsit vred-

1) I Tim. 5. 17.

2) Num. 11. 16.

3) II Mac. 1. 3.

4) Rom. 10. 12.

5) Ps. 65. 5; Iov 9. 4.

6) Ps. 142. 1.

7) Ps. 30. 17.

8) Act. 6. 7.

nic de o treaptă mai înaltă prin mijlocirea Unuia născut Fiului Tău, cu care ție slavă, cinste și închinăciune și Duhului Sfânt, în veci, amin.

XIX. Despre diaconiță rânduiesc eu, Bartolomeu: episcop, pune-ți mâinile asupra ei, de față fiind preoțimea, diaconii și diaconesele, și să zici:

XX. „Dumnezeule” vecinic, „Tatăl ^{hirotoneștii} Domnului nostru Iisus ¹⁾ Hristos”, creatorul bărbatului și al femeiei, cel ce ai umplut de duh pe Mariam ²⁾, pe Debora, pe Ana și pe Halda, Care n'ai socotit înjosire ca fiul tău, Cel unul născut, să se nască din femeie, Cel ce și în cortul mărturiei și în templu ai ales femeia ca strejuitoare ale sfintelor tale porți, însuși și acum caută spre roaba ta aceasta, care a fost aleasă spre diaconie, și-i dă Duh Sfânt și o „curățește” ³⁾ de toată înfrînaciunea trupului și a sufletului, ca să îndeplinească cu vrednicie lucrul ce i s'a încredințat, spre slava Ta și spre lauda Hristosului Tău, cu care ție slavă și închinăciune și Duhului Sfânt, în veci, amin.

XXI. Despre ipodiaconi, eu Toma hotărâsc vouă, episcopilor: Când hirotonești un ipodiacon, episcop, să-ți pui mâinile peste el și să zici: Stăpâne Dumnezeule, făcătorul cerului și al pământului ⁴⁾ și al tuturor celor din ele, Cel ce și în cortul mărturiei ai așezat pe îngrijitorii de templu ca păzitori ai sfintelor tale vase, însuși și acum caută spre robul tău acesta, ales ipodiacon, și dă-i lui Duh Sfânt ca să se atingă cu vrednicie de vasele tale liturgice și să facă întotdeauna voea Ta prin Hristosul tău, cu care ție slavă, cinste și închinăciune și Duhului Sfânt, în veci, amin.

XXII. Despre citeți, eu Matei ⁵⁾, numit și Levi, care am fost cândva vameș, rânduiesc: Pe anagnost fă-l, punându-ți

1) II Cor. 1. 3.

2) Exod. 15. 20; Iudit 4. 4; Luca 2. 36; IV Regi 22. 14.

3) II Cor. 7. 1.

4) Num. 3; I Paral. 9.

5) Mc. 2. 14.

mâna pe el, și rugându-te către Dumnezeu, zi: Dumnezeule vecinic, cel bogat „în milă și îndurări“ ¹⁾, care ai arătat întocmirea lumii prin cele create și păstrezi numărul aleșilor tăi, însuși și acum caută spre robul tău care se însărcinează să citească sfintele tale scripturi poporului tău, și-i dă Duh Sfânt, duh proorocesc. Cel ce ai înțeleptit pe Ezdra ²⁾, slujitorul tău, ca să citească legile tale poporului tău, și acum, rugat fiind de noi, înțelepțește pe robul tău și dă-i să săvârșiască neosândit lucrul ce i s'a încredințat, să fie socotit vrednic de o treaptă mai înaltă prin Hristos, cu care ție se cuvine slava și închinăciunea și Duhului Sfânt, în veci, amin.

XXIII. Și eu, Iacov ³⁾ al lui Alfeu, hotărâsc despre mărturisitori: mărturisitor nu se hirotonește, căci aceasta este faptă a voinții și a răbdării; de mare cinste s'a învrednicit însă acela, care a mărturisit numele lui Dumnezeu și al Hristosului său „înaintea neomurilor și a împăraților“ ⁴⁾. Iar dacă e trebuință de el ca episcop sau ca preot sau ca diacon, se hirotonește. Iar dacă vre-un mărturisitor își însușește cu sila o vrednicie ca aceasta, (fără să fie hirotonit, ci numai) sub pretextul mărturisirii, unul ca acesta să fie depus și să se alunge, căci nu este mărturisitor, deoarece a tăgăduit rânduiala lui Hristos și „este mai rău ca un necredincios“ ⁵⁾.

XXIV. Tot eu despre fecioare. Fecioară nu se hirotonește, deoarece „poruncă dela Domnul nu avem“ ⁶⁾, căci cununa aceasta este a voinții și nu pentru osândirea căsătoriei, ci pentru cultivarea pietății.

XXV. Și eu Lebeul, numit încă și Tadeu, acestea hotărăsc despre văduve. Văduva nu se hirotonește, ci dacă și-a pierdut bărbatul de mult timp și a trăit în înfrânare și nevino-

1) Ps. 102. 4.

2) II Ezdra 9. 4

3) Mt. 10. 3.

4) Act. 9. 15.

5) I Tim. 5. 8.

6) I Cor. 7. 25.

văție, și dacă și-a îngrijit foarte bine de cele ale casei ei, ca Iudit și Ana ¹⁾, cele cu adevărat sfinte, atunci să se așeze în rândul văduvelor. De și-a pierdut însă de puțin timp soțul, să nu i se dea încredere, ci în timp să i se pună la încercare tinerețea, căci patimile uneori îmbătrânesc odată cu oamenii, dacă nu sunt strunite cu frâu puternic.

XXVI. Tot eu despre exorcist. Exorcist nu se hirotonește, căci cununa (acestei lupte) atârnă de voia liberă și de harul lui Dumnezeu, prin Hristos și însuflarea Duhului Sfânt, deoarece cel ce primește darul tămăduirilor este arătat de Dumnezeu, prin descoperire, și tuturor le este cunoscut darul ce se află în el. Iar de va fi trebuință de el ca să fie ales episcop sau preot sau diacon, se hirotonește.

XXVII. Iar eu, Simon Cananitul, hotărâsc de câți trebuie să fie hirotonit episcopul. Episcopul să se hirotonească de trei sau de doi episcopi. Iar de a fost cineva hirotonit de un singur episcop, să fie depus și el și cel ce l-a hirotonit. Dacă silește însă nevoia ca să fie hirotonit de un singur episcop, pentru că nu pot fi de față mai mulți, din pricina persecuției sau altei asemenea pricini, să aducă act de împuternicire dela mai mulți episcopi.

XXVIII. Tot eu despre canoane. Episcopul binecuvintează, nu se binecuvintează; hirotesește, hirotonește, jertfește, primește binecuvântare dela episcopi, iar nici de cum dela preoți. Episcopul caterisește pe orice cleric vrednic de caterisire, afară de episcop, căci singur nu poate să facă aceasta. Preotul binecuvintează, nu se binecuvintează, primește binecuvântare dela episcop și dela un alt preot, asemenea și dă binecuvântare altui preot. Hirotesește, nu hirotonește, nu caterisește, escomunică însă pe cei inferiori lui, dacă sunt vinovați de asemenea pedeapsă. Diaconul nu binecuvintează, nu dă binecuvântare, primește însă dela episcop și dela preot. Nu botează, nu jertfește. Când liturghisește însă episcopul

1) Iudit 8; Luca 2. 36.

sau preotul, el dă (sfântă împărtășire) poporului, nu ca preot, ci ca cel ce slujește preoților. Nici unuia din ceilalți clerici nu-i este îngăduit să facă serviciul diaconului. Diaconeasa nu binecuvintează, și nici nu săvârșește ceva din cele ce fac preoții sau diaconii, ci păzește numai ușile și ajută preoților, când botează femeile, pentru bună cuviință. Diaconul escomunică pe ipodiacon, pe anagnost, pe psalt, pe diaconesă, dacă se cere așa ceva și nu e de față preotul. Nici ipodiaconului, nici anagnostului, nici psaltului, nici diaconesei nu le este îngăduit să escomunice, nici cleric, nici laic, căci ei sunt slujitori ai diaconilor.

XXIX. Despre apă și despre untdelemn, hotărâsc eu, Matia. Să binecuvinteze episcopul apa sau untuldelemn. Dacă nu e de față el, să binecuvinteze preotul, de față fiind diaconul. De e față însă episcopul, să asiste numai preotul și diaconul, și să zică așa : Doamne Sabaot, Dumnezeuul puterilor, creatorul apelor și dătătorul untulidelemn, îndurate și iubitorule de oameni, cel ce ai dat apa pentru băut și pentru curățire, și „*untuldelemn ca să înveselească fața*“¹⁾ spre bucuria veseliei²⁾, însuși și acum, prin Hristos, sfințește apa și untuldelemn pentru numele (aceluia sau aceleea care le-a adus), și le dă putere pricinuitoare de sănătate, alungătoare de boale, izgonitoare de demoni, îndepărtătoare de orice cursă prin Hristos „*nădejdea noastră*“³⁾, cu care ție slavă, cinste și închinăciune și Duhului Sfânt, în veci, amin.

XXX. Tot eu despre primii și zecimi. Hotărâsc încă, toată pârğa să se aducă episcopului și preoților și diaconilor spre întreținerea celorlalți clerici și a fecioarelor și a văduvelor și a celor bântuiți de sărăcie, căci primiiile sunt ale preoților și ale diaconilor, cari slujesc lor.

XXXI. Tot eu despre evloghii. Părțile de jertfă (evloghiile), cari au prisosit la sfintele ofrande, să le împartă la

1) Ps. 103. 15.

2) Ps. 44. 16.

3) I Tim. 1. 1.

cler diaconii, după chibzuința episcopului sau a preoților: episcopului patru părți, preotului trei părți, diaconului două părți, iar celorlalți: ipodiaconilor sau citeșilor sau psaltilor sau diaconeselor, o parte, căci „*aceasta este frumos și primit înaintea lui Dumnezeu*”¹⁾, ca fiecare să fie cinstit după vrednicia lui, căci biserica nu este școala neorânduiei, ci a bunei rânduieli.

XXXII. Și eu Pavel, „*cel mai mic între apostoli*”²⁾, acestea rânduesc vouă, episcopilor și preoților, cu privire la canoane: Cei, cari întâia dată se apropie de taina pietății, să fie aduși episcopului sau preoților prin diaconi, și să se cerceteze pricinile pentru cari au venit la cuvântul Domnului, iar cei ce i-au adus să dea mărturie, după ce au cercetat cu deamănuntul toate cele privitoare la ei. Să li se cerceteze și moravurile și viața, și dacă sunt sclavi sau liberi. Și dacă vreunul este sclav, să se întrebe, al cărui stăpân este; și de este sclavul unui creștin, să se întrebe domnul lui, dacă dă mărturie pentru el; iar dacă nu (va da), să fie îndepărtat, până ce va dovedi stăpânului său că este vrednic. Dacă mărturisește pentru dânsul, să se primiască. Iar de e sclavul unui păgân, să se învețe „*a plăcea stăpânului său, ca să nu fie defăimat cuvântul*”³⁾. Dacă are femeie sau dacă femeia are bărbat, să fie învățați să se mulțămiască unul de celălalt. Dacă sunt necăsătoriți, să fie învățați să nu trăiască în desfrânare, ci să se căsătorească potrivit legii. Iar dacă stăpânul lui este credincios și știe că robul său trăește în desfrânare, și nu-i dă femeie sau femeiei nu-i dă bărbat, să se escomunice. Dacă cineva are demon, să se învețe pietatea, dar să nu fie priimit la împărtășirea cu sfintele taine mai înainte de a se fi curățit. Dacă ar fi însă amenințat să moară, să fie primit. Dacă este unul care ține casă de desfrânare, sau să înceteze a face negoț cu desfrânarea,

1) I Tim. 2. 3.

2) I Cor. 15. 9.

3) Tit. 2. 5. 9.

sau preotul, el dă (sfântă împărtaşire) poporului, nu ca preot, ci ca cel ce slujește preoților. Nici unuia din ceilalți clerici nu-i este îngăduit să facă serviciul diaconului. Diaconeasa nu binecuvintează, și nici nu săvârșește ceva din cele ce fac preoții sau diaconii, ci păzește numai ușile și ajută preoților, când botează femeile, pentru bună cuviință. Diaconul escomunică pe ipodiaton, pe anagnost, pe psalt, pe diaconesă, dacă se cere așa ceva și nu e de față preotul. Nici ipodiatonului, nici anagnostului, nici psaltului, nici diaconesei nu le este îngăduit să escomunice, nici cleric, nici laic, căci ei sunt slujitori ai diaconilor.

XXIX. Despre apă și despre untdelemn, hotărâsc eu, Matia. Să binecuvinteze episcopul apa sau untuldelemn. Dacă nu e de față el, să binecuvinteze preotul, de față fiind diaconul. De e față însă episcopul, să asiste numai preotul și diaconul, și să zică așa : Doamne Sabaot, Dumnezeuul puterilor, creatorul apelor și dătătorul untuluidelemn, îndurate și iubitorule de oameni, cel ce ai dat apa pentru băut și pentru curățire, și „untuldelemn ca să înveselească fața“¹⁾ spre bucuria veseliei²⁾, însuși și acum, prin Hristos, sfințește apa și untuldelemn pentru numele (aceluia sau aceleea care le-a adus), și le dă putere pricinuitoare de sănătate, alungătoare de boale, izgonitoare de demoni, îndepărtătoare de orice cursă prin Hristos „nădejdea noastră“³⁾, cu care ție slavă, cinste și închinăciune și Duhului Sfânt, în veci, amin.

XXX. Tot eu despre primii și zecimi. Hotărâsc încă, toată pârğa să se aducă episcopului și preoților și diaconilor spre întreținerea celorlalți clerici și a fecioarelor și a văduvelor și a celor bântuiți de sărăcie, căci primiiile sunt ale preoților și ale diaconilor, cari slujesc lor.

XXXI. Tot eu despre evloghiile. Părțile de jertfă (evloghiile), cari au prisosit la sfintele ofrande, să le împartă la

1) Ps. 103. 15.

2) Ps. 44. 16.

3) I Tim. 1. 1.

cler diaconii, după chibzuința episcopului sau a preoților: episcopului patru părți, preotului trei părți, diaconului două părți, iar celorlalți: ipodiaconilor sau citeșilor sau psaltilor sau diaconeselor, o parte, căci „*aceasta este frumos și primit înaintea lui Dumnezeu*“¹⁾, ca fiecare să fie cinstit după vrednicia lui, căci biserica nu este școala neorândueli, ci a bunei rândueli.

XXXII. Și eu Pavel, „*cel mai mic între apostoli*“²⁾, acestea rânduesc vouă, episcopilor și preoților, cu privire la canoane: Cei, cari întâia dată se apropie de taina pietății, să fie aduși episcopului sau preoților prin diaconi, și să se cerceteze pricinile pentru cari au venit la cuvântul Domnului, iar cei ce i-au adus să dea mărturie, după ce au cercetat cu deamănuntul toate cele privitoare la ei. Să li se cerceteze și moravurile și viața, și dacă sunt sclavi sau liberi. Și dacă vreunul este sclav, să se întrebe, al cărui stăpân este; și de este sclavul unui creștin, să se întrebe domnul lui, dacă dă mărturie pentru el; iar dacă nu (va da), să fie îndepărtat, până ce va dovedi stăpânului său că este vrednic. Dacă mărturisește pentru dânsul, să se primiască. Iar de e sclavul unui păgân, să se învețe „*a plăcea stăpânului său, ca să nu fie defăimat cuvântul*“³⁾. Dacă are femeie sau dacă femeia are bărbat, să fie învățați să se mulțămiască unul de celălalt. Dacă sunt necăsătoriți, să fie învățați să nu trăiască în desfrânare, ci să se căsătoriască potrivit legii. Iar dacă stăpânul lui este credincios și știe că robul său trăește în desfrânare, și nu-i dă femeie sau femeiei nu-i dă bărbat, să se escomunice. Dacă cineva are demon, să se învețe pietatea, dar să nu fie priimit la împărtășirea cu sfintele taine mai înainte de a se fi curățit. Dacă ar fi însă amenințat să moară, să fie primit. Dacă este unul care ține casă de desfrânare, sau să înceteze a face negoț cu desfrânarea,

1) I Tim. 2. 3.

2) I Cor. 15. 9.

3) Tit. 2. 5. 9.

sau să fie îndepărtat. Dacă se apropie o desfrânată, sau să se lase de păcatele ei, sau să fie îndepărtată. Un fabricant de idoli dacă vine, sau să se lase de meșteșugul său sau să fie îndepărtat. Din cei dela teatru dacă se apropie careva, bărbat sau femeie, sau dacă vine un vizitiu sau un gladiator sau un alergător în stadiu sau un supraveghietor de jocuri sau unul dela jocurile olimpice sau un flautist sau un chitarist sau un lirist sau un dansator sau un cârciumar, ori să înceteze cu indeletnicirile lor ori să fie îndepărtați. Dacă vine un ostaș, să fie învățat „*să nu facă rău nimănui, să nu năpăstuiască pe nimeni, să se mulțămiască cu solda care i se dă*”¹⁾; de ascultă, să fie primit, de se împotrivesc, să fie îndepărtat. Un făcător de cele mai mari nelegiuiri, un desfrânat, un molatec, un vrăjitor, un descântător, un cititor în stele, un ghicitor, unul care umblă cu farmece, un cântător cu fluerul, un șarlatan, un făcător de amulete, unul care stropește cu apă vrăjită, un augur, un tălmăcitor de semne, un tâlcuitor al bățăilor pulsului, unul care ia seama cu multă luare aminte când întâlnește semne pe față sau pe picioare, când îi ies în cale pasări sau nevârstnici sau când dă peste glasuri și sunete simbolice, să fie puși la încercare multă vreme, căci răutatea lor cu greu se poate curăți, dacă încetează cu indeletnicirile lor, să fie primiți; dacă nu se supun, să fie îndepărtați. Intreținuta (concubina), sclavă a unui necredincios, să fie primită, dacă trăește numai cu el; iar dacă se desfrânează și cu alții, să fie îndepărtată. Un credincios dacă are concubină, care este roaba lui, să înceteze și să-și ia soție legitimă; iar de e liberă, să se căsătoriască cu ea după lege. Dacă nu, să fie îndepărtat. (Dar și o femeie credincioasă, dacă trăește în concubinaj cu sclavul ei, sau înceteze sau să fie îndepărtată). Cine urmează obiceiurilor păgânești sau basmelor iudaice, sau să-și schimbe viața sau să fie îndepărtat. Cine e stăpânit de mania tea-

1) Luca. 3 14.

trului sau a vânătoarei sau a alergărilor de cai sau a luptelor de întrecere, sau să înceteze sau să fie îndepărtat. Catehumenul trei ani să fie catehizat. Dacă este însă destoinic și are bunăvoință la lucru, să fie primit, căci nu timpul, ci felul vieții se are în vedere. Cel ce învață, chiar dacă este laic, dar este iscusit la cuvânt și de o moralitate aleasă, să învețe, căci „*toți vor fi învățați de Dumnezeu*”¹⁾. Orice creștin sau creștină, când se scoală dimineața din somn, înainte de a începe lucrul, să se spele și să se roage. Iar dacă se ține vreun cuvânt de învățatură, să prefere cuvântul pietății înaintea lucrului. Creștinul sau creștina să se arate binevoitori către slugile lor, precum am rânduit și în cele de mai înainte și am învățat în epistolele²⁾ noastre.

XXXIII. Eu, Pavel și eu, Petru, hotărîm: robii să lucreze cinci zile, iar Sâmbăta și Duminica să sărbătorească în biserică în vederea învățaturii pietății, căci Sâmbăta, am zis, că se referă la creațiune, iar Duminica la înviere. Săptămâna mare întreagă și cea care urmează după ea, să nu lucreze robii nimic, pentrucă una este a patimilor și cealaltă a învierii, și trebuie să învețe, cine este Cel ce a pățimit și a înviat sau cine a încuviințat să pățimiască și a sculat din morți. La Înălțare să se odihniască, pentrucă e sfârșitul planului de mântuire al lui Hristos. În ziua Cincizecimii să se repauzeze din pricina pogoririi Sfântului Duh, dăruit celor ce au crezut în Hristos. Sărbătoarea Nașterii să o țină, pentrucă în ea s'a împărtășit oamenilor binefacerea neașteptată, că cuvântul lui Dumnezeu, Iisus Hristos, s'a născut din Fecioara Maria spre mântuirea lumii. Sărbătoarea Epifaniei să o țină, pentrucă în ea s'a făcut dovada dumnezeirii lui Hristos, Tatăl mărturisind pentru El la botez și Mângâitorul, în chip de porumb³⁾, arătând celor de față pe Cel mărturisit.

1) Ioan 6. 45; Ies. 54. 13.

2) Efeseni 6. 9; Col. 4. 1.

3) Mt. 3. 16.

Zilele apostolilor să le serbeze, căci ei au fost învățătorii voștri în Hristos și v'au învrednicit de Duhul Sfânt. Ziua lui Ștefan, întâiul martir, și a celorlalți sfinți martiri, cari au ținut mai mult la Hristos, ca la viața lor, să o serbeze.

XXXIV. Rugăciuni faceți: dimineața, la ceasul trei, șase și nouă, seara și la cântatul cocoșului: dimineața, mulțămind că Domnul v'a luminat, alungând noaptea și aducând ziua. La ceasul trei a), pentru că în acest ceas a primit Domnul dela Pilat hotărârea de osândă. La ceasul șase, pentru că atunci a fost răstignit. La ceasul nouă, pentru că toate s'au cutremurat ¹⁾, când Stăpânul a fost răstignit, înfricoșându-se de îndrăzneala nelegiuitorilor iudei și neputând răbdă batjocora adusă Domnului. Seara, drept mulțămire, că v'a dat noaptea spre odihnă de ostenețele din timpul zilei. La cântatul cocoșilor, pentru că acest ceas vestește sosirea zilei, spre a face lucrurile luminii. Dacă nu e cu putință a veni la biserică din pricina necredincioșilor, atunci să aduni, episcopi, pe credincioși într'o casă, ca să nu între credinciosul în biserică nelegiuitorilor; căci nu locul sfințește pe om, ci omul pe loc. Iar dacă nelegiuitorii își însușesc locul, să fugi, căci e pângărit de ei, deoarece precum preoții evlavioși îl sfințesc, tot astfel necurații îl pângăresc. Dacă însă nu e cu putință să se adune nici în casă, nici în biserică, fiecare să cânte, să citească, să se roage la el acasă, sau câte doi împreună sau câte trei, căci: „unde sunt doi sau trei adunați în numele meu“, zice Domnul, „acolo sunt și Eu în mijlocul lor“ ²⁾. Cel credincios nici acasă la el să nu se roage împreună cu un catehumen, pentru că nu este drept ca cel încreștinat să se pângăriască cu cel necreștinat. Cel pios nici acasă la el să nu se roage împreună cu un eretic, căci: „ce împărtășire

a) Vremea e socotită aci ca în Orient, adică ceasul unu este dimineața (6 a. m. al nostru) și 12 seara (6 p. m. al nostru).

1) Mt. 27. 46. 51.

2) Mt. 18. 20.

are lumina cu întunerecul?*) 1). Creștinul sau creștina, cari trăesc în concubinaj cu sclavi, ori să se despartă ori să fie îndepărtați.

XXXV. Și eu Iacov, fratele 2) lui Hristos după trup, dar slujitor al lui ca al lui Dumnezeu, cel Unul născut, hirotonit episcop în Ierusalim de însuș Domnul și de apostoli, acestea zic: făcându-se seară, să aduni, episcopi, biserica; și după ce se va rosti psalmul de seară 3), diaconul să pronunțe rugăciunile pentru cei chiemați, pentru îndrăciți, pentru cei luminați și pentru cei ce se pocăesc, precum am zis mai sus.

XXXVI. Iar după ce vor ieși aceștia, diaconul va zice: Câți suntem credincioși, Domnului să ne rugăm. Și după ce va rosti cele cuprinse în rugăciunea întâi, va zice: Mântuește-ne și ne ridică, Dumnezeule, prin Hristosul tău. Ridicându-ne, să cerem milele Domnului și îndurările sale, îngerul păcii, cele bune și de folos, sfârșit creștinesc, seara și noaptea pacinică și fără de păcat, și tot timpul vieții noastre neosândit să cerem. Pe noi înșine și unul pe altul, lui Dumnezeu Celui viu, prin Hristosul său, să ne dăm.

XXXVII. Și episcopul, rugându-se, să zică: Dumnezeule fără început și fără sfârșit, făcătorule și cărmuitorul tuturor prin Hristos, iar mai întâi de toate Dumnezeu și Tatăl Său, Domnul Duhului Sfânt și împăratul celor înțelegătoare și simțitoare, cel ce ai făcut ziua pentru lucrurile luminii și noaptea spre odihna slăbăciunii, „a ta este ziua 4) și a ta este noaptea, tu ai așezat lumina și soarele“, însuși și acum, Stăpâne iubitorule de oameni și întru tot bunule, primește cu bunăvoință această a noastră mulțămire de seară. Cel ce ne-ai trecut prin lungimea zilei și ne-ai adus la începutul nopții, păzește-ne prin Hristosul Tău. Dăruiește-ne seara pașnică și noaptea fără de păcat, și ne învrednicește

1) II Cor. 6. 14.

2) Gal. 1. 19; Iac. 1. 1.

3) Ps. 140.

4) Ps. 73. 16.

de viața veșnică prin Hristosul tău, prin Care ție slavă, cinste și închinăciune în Duhul Sfânt, în veci, amin. Și diaconul să zică: Plecați-vă pentru punerea mânilor, iar episcopul să zică: Dumnezeu părinților și Domnul milei, Cea ce cu înțelepciunea Ta ai întocmit pe om, ființa înzestrată cu minte și iubită de Dumnezeu mai mult decât celelalte de pe pământ¹⁾, și i-ai dat să stăpâniască peste cele de pe pământ²⁾, și prin voința ta ai așezat stăpânitori și preoți, pe unii spre siguranța vieții, iar pe ceilalți spre slujire potrivit legii, însuși și acum îndură-te, Doamne atotțiitorule, și „arată fața ta peste poporul tău”³⁾, peste cei ce și-au plecat grumazul inimii lor și-i binecuvintează prin Hristos, prin care ne-ai luminat cu lumina cunoștinții și pe tine însuși te-ai descoperit, cu care ție datorește închinăciune vrednică toată făptura înțelegătoare și sfântă, și Duhului Sfânt, Mângâitorul, în veci, amin. Și diaconul să zică: Ieșiți în pace.

XXXVIII. Asemenea și dimineața, diaconul, după ce se va fi zis psalmul de dimineață⁴⁾ și după ce va fi scos afară pe catehumeni, pe îndrăciți, pe cei ce trebuiesc botezați și pe cei ce se pocăiesc, și după ce se va fi făcut rugăciunea trebuitoare, ca să nu repetim cele zise—după: „Mântuește-ne, Dumnezeule, și ne ridică cu harul tău”, să adauge: Să cerem dela Domnul milele și îndurările sale, dimineața aceasta și ziua pașnică și fără de păcat și tot timpul călătoriei (vieții) noastre; ingerul păcii, sfârșit creștinesc, milostiv și binevoitor să ne fie Dumnezeu. Pe noi înșine și unul pe altul lui Dumnezeu cel viu, prin Unul-născutul Său, să ne dăm. Și episcopul, rugându-se, să zică: „Dumnezeul duhurilor”⁴⁾ și a tot trupul”, cel neasămănat și care nu ai trebuință de nimic, cel ce ai dat soarele spre stăpânirea zilei⁵⁾, luna și stelele

1) Gen. 1. 28.

2) Ps. 30. 17.

3) Ps. 62.

4) Num. 16. 22.

5) Gen. 1. 16.

spre stăpânirea nopții, însuși și acum caută spre noi cu ochi binevoitori, și primește mulțamiile noastre de dimineață și și ne miluește, căci nu întindem mâinile spre un Dumnezeu strein, că „nu este în noi Dumnezeu nou (strein)”¹⁾, ci Tu cel vecinic și nemuritor, care prin Hristos ne-ai dăruit ființa și tot prin El ne-ai dăruit și fericirea, însuși și acum ne învrednicește prin El și de viața vecinică, cu care Ție slavă, cinste și închinăciune și Duhului Sfânt în veci, amin.

XXXIX. Și diaconul să zică: Plecați-vă pentru punerea mânilor. Iar episcopul să se roage zicând: Dumnezeule credincios și adevărat, „Cel ce faci milă cu mii și zeci de mii din cei ce te iubesc”²⁾, cel ce iubești pe cei smeriți și sprijinești pe cei săraci, de care toate au trebuință, pentru că toate sunt slujitoare ție, caută spre poporul tău acesta, spre cei ce și-au plecat Ție capetele și-i binecuvintează cu binecuvântare duhovnicească, „păzește-i ca lumina ochiului”³⁾, păstrează-i în pietate și dreptate, și învrednicește-i de viața vecinică în Hristos Iisus, Fiul tău cel iubit, cu care ție slavă, cinste și închinăciune și Duhului Sfânt, acum și pururea și în vecii vecilor, amin. Și diaconul să zică: Ieșiți în pace.

XL. Pentru pârgele (primitiile) aduse, astfel să mulțămiască episcopul: Mulțămim Ție, Doamne atotțiitorule, creatorul și purtătorul de grijă al tuturor prin Unul născut Fiul Tău, Iisus Hristos, Domnul nostru, pentru pârgele aduse ție, nu pe cât suntem datori, ci pe cât putem, căci cine din oameni este în stare să-ți mulțămiască după vrednicie, pentru toate câte le-ai dat ca să se împărtășiască din ele? „Dumnezeul lui Abraam”⁴⁾, al lui Isaac și al lui Iacov” și al tuturor sfinților, Cel ce ai desăvârșit toate prin cuvântul tău și ai poruncit pământului să producă tot felul de roade spre bucuria și hrana noastră, cel ce dai iarbă uscată animale-

1) Ps. 80. 10.

2) Exod. 20. 6

3) Ps. 16. 8.

4) Act. 3. 13.

lor proaste și fără minte, verdeață celor ce mănâncă iarbă, carne unora, semințe altora; iar nouă pâine, hrana potrivită și cuvenită, și altele felurite, unele spre folosință, altele spre sănătate, iar altele spre înveselirea noastră. Pentru toate acestea, deci, trebuie să fii lăudat, adică pentru binefacerea Ta către toți prin Hristos, cu care ție slavă, cinste și închinăciune, și Duhului Sfânt în veci, amin.

XLI. Iar pentru cei ce se odihnesc în Hristos, diaconul după ce va fi zis cele cuprinse în rugăciunea întâi,—ca să nu mai repetim cele spuse, să adauge și acestea: Și pentru frații noștri adormiți în Hristos, să ne rugăm, pentru odihna acestuia sau acesteea să ne rugăm, ca iubitorul de oameni Dumnezeu, Cel ce a primit sufletul lui (sau al ei), să-i ierte toată greșala cea de voe și cea fără de voe, și milostiv și binevoitor fiind să-i așeze în locul celor pioși, cari se odihnesc în sâmurile lui Abraam și Isaac și Iacov cu toți cari din veac au bineplăcut Lui și au făcut voea Lui, de unde „a fugit durerea, întristarea și suspinarea“ ¹⁾. Să ne ridicăm pe noi înșine și unul pe altul să ne dăm lui Dumnezeu Cel vecinic, „prin cuvântul cel din început“ ²⁾. Iar episcopul să zică: Cel ce din fire ești nemuritor și fără de sfârșit, de care s'a făcut tot ce este nemuritor și muritor, Cel ce pe ființa aceasta cuvântătoare, pe om, cetățeanul lumii, l-ai făcut muritor la facerea lui și i-ai făgăduit înviere, Cel ce pe Enoh și pe Ilie nu i-ai lăsat să încerce moartea, „Dumnezeul lui Abraam și Isaac și Iacov, Dumnezeu nu al morților, ci al viilor“ ³⁾, deoarece „sufletele tuturor la tine trăesc“ ⁴⁾ și „duhurile dreptilor în mâna Ta sunt“ ⁵⁾, pe care nu le atinge chinul“, căci „cei sfințiți sub mâinile tale sunt“ ⁶⁾, însuși și

1) Ies. 35. 10.

2) Ioan 1. 1.

3) Mt. 22. 32.

4) Luc. 20. 38.

5) Sop. 3. 1.

6) Deut. 33. 3.

acum caută spre robul tău acesta, pe care l-ai ales și l-ai primit în altă moștenire (soartă), și-i iartă de a păcătuit ceva fără de voe sau cu voe, și-i dă de pază îngeri binevoitori, și-l așează în sânul patriarhilor și al proorocilor și al apostolilor și al tuturor celor ce din veac au bineplăcut Ție, unde nu este „durere nici întristare nici suspin”¹⁾, ci locuința liniștită a celor pioși și țara pașnică a celor drești și a celor ce văd în ea slava Hristosului tău, cu care ție, slavă, cinste și închinăciune, mulțămire și adorare și Domnului Sfânt în veci, amin. Și diaconul să zică: Plecați-vă și primiți binecuvântare. Iar episcopul să mulțămiască pentru ei, zicând acestea: „Mântuește, Doamne, poporul tău și binecuvintează moștenirea ta²⁾, pe care ai câștigat-o cu scumpul sânge” al Hristosului tău³⁾, și-i paște cu dreapta ta și-i apără sub aripele tale, și le dă „să sfârșiască lupta cea bună, drumul să-l isprăviască, credința să o păziască”⁴⁾ fără schimbare, fără vină, fără osândă prin Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul tău cel iubit, cu care ție slavă, cinste și închinăciune și Duhului Sfânt în veci, amin.

XLII. Să se pomeniască ziua a treia a morților cu psalmi, cu citiri și cu rugăciuni, din pricina Celuia ce a înviat după trei zile. Și ziua a noua pentru pomenirea celor rămași în viață și a celor morți. Și ziua a patruzecoa după pilda veche, căci așa a jelit poporul pe Moisi⁵⁾. Și ziua anului spre pomenirea lui (a mortului). Și să se dea săracilor din cele ce au fost ale lui, ca să-l pomeniască.

XLIII. Acestea însă le zicem despre cei pioși; căci cât privește pe nelegiuiți, de ai da săracilor bunurile lumii, întru nimic nu-l vei ajuta (pe nelegiuit), deoarece cui era dușmană dumnezeirea cât a fost în viață, vădit este că-i va fi și după

1) Ier. 35. 10.

2) Ps. 27. 9.

3) Act. 20. 28.

4) II Tim. 4. 7.

5) Deut. 34. 8.

moarte, pentrucă „la Dumnezeu nu este nedreptate“ ¹⁾, căci „drept este Domnul și dreptățile iubește“ ²⁾, și „lată omul și fapta lui“ ³⁾.

XLIV. Când sunteți chemați la (mesele date pentru) pomenirea lor, mâncați cu cumpătare și cu frică de Dumnezeu, ca să puteți să vă și rugați pentru cei ce s'au mutat din viață. Căci cari sunteți preoți și diaconi ai lui Hristos, trebuie să fiți întotdeauna trezi atât pentru voi înși-vă cât și pentru alții, ca să puteți dojeni pe cei ce duc viață necumpătată; iar Scriptura zice: „Stăpânitorii sunt iuși la mânie. Vin să nu bea, ca nu cumva, îmbătându-se, să uite înțelepciunea și să nu poată judecă drept“ ⁴⁾. Prin urmare, și preoții și diaconii sunt, după Dumnezeu Cel atotțiitor și după Fiul său iubit, stăpânitorii bisericii. Aceasta o spunem însă, nu ca să nu bea de loc, căci atunci ar însemna să necinstim ceea ce a fost făcut de Dumnezeu spre înveselire, ci să nu se îmbete, căci Scriptura n'a zis: Nu bea vin, ci ce zice? „Nu bea vin ca să te îmbefi“ ⁵⁾, și iarăș: „Spini cresc în mâna bețivului“ ⁶⁾. Și spunem aceasta nu numai pentru cei din cler, ci și pentru orice laic creștin, asupra căruia s'a chemat numele Domnului nostru Iisus Hristos, căci și lor li se zice: „Cine se vaetă? Cine face zgomot? Cine are greață și gust de vorbă? Ai cui ochi sunt împăienjeniți? Cine are răni înzădar? Nu acei cari întârzie la vin și pândesc, unde să găsiască tovarăși de băut?“ ⁷⁾.

XLV. Pe cei prigonți din pricina credinței ⁸⁾ și cari fug din cetate în cetate, aducându-și aminte de cuvintele Domnului, primiți-i, căci, știind „că duhul nu pregetă, iar

1) Ioan 7. 18.

2) Ps. 10. 7.

3) Ies. 62. 11.

4) Prov. 31. 4—5.

5) Sir. 34. 27; Agg. 1. 6; Prov. 26. 9.

6) Iac. 2. 7.

7) Prov. 23. 29—30.

8) Mt. 10. 23.

*trupul este neputincios*¹⁾, fug și-și lasă avutul să fie jefuit, numai să păstreze în ei neîgăduit numele lui Hristos. De aceea, procurați-le cele de trebuință, împlinind porunca Domnului.

XLVI. Cu toții în comun poruncim, ca fiecare să rămână la locul ce i s'a dat și să nu treacă hotarele, căci nu sunt ale noastre, ci ale lui Dumnezeu, pentru că zice Domnul: „*Cine ascultă de voi, de mine ascultă, și cine ascultă de mine, ascultă de cel ce m'a trimis pe mine; și cine vă disprețuește pe voi, pe mine mă disprețuește, iar cine mă disprețuește pe mine, disprețuește pe Cel ce m'a trimis pe mine*”²⁾, căci dacă făpturile neînsuflețite păstrează bună rânduială, precum: noapte, zi, soare, lună, stele, stihii, anotimpuri, luni, săptămâni, zile, ceasuri, și slujesc folosirii hotărâte lor, potrivit celor zise: „*Hotar ai pus, pe care nu-l vor trece*”³⁾, și iarăș despre mare: „*Margini i-am pus și porți și zăvoare de jur împrejur i-am așezat și i-am zis: până aici vei veni și nu vei trece mai departe*”⁴⁾, cu cât mai mult trebuie ca voi să nu îndrăzniți a strică ceva din cele ce vi s'au hotărât de noi, potrivit voinții lui Dumnezeu? Dar, deoarece mulți au socotit, că aceasta este un lucru netrebuitor, și îndrăznesc să amestece treptele și să înlăture hironomia dată fiecăruia, însușindu-și demnități, cari nu li-au fost date și, ca niște tirani, îngăduindu-și cele ce n'au putere să dea, și din pricina aceasta mânia pe Dumnezeu, ca și Coriții⁵⁾ și regele Ozea, cari, peste demnitatea lor și fără voea lui Dumnezeu, însușindu-și drepturi arhieresti, s'au făcut cei dintâi pradă focului, iar cel din urmă a fost lovit de lepră la frunte; întărâtă apoi și pe Iisus Hristos, care a rânduit așa; „*supără în sfârșit și pe Duhul Sfânt*”⁶⁾, slăbind mărturia lui. De aceea, cu drept cuvânt, prevăzând primejdia ce

1) Mt. 26, 41.

2) Luca 10, 16.

3) Prov. 103, 9.

4) Iov. 38, 10—11.

5) Num. 16; II Paral. 26.

6) Efeseni 4, 30.

amenință pe acei cari fac asemenea lucruri, precum și nepăsarea față de jertfele și mulțămirile aduse în chip nelegiuit de ei, cari n'au dreptul și cari socotesc drept o jucărie vrednicia arhierescă, care este urmarea marelui arhieriu Iisus Hristos, împăratul nostru, am fost nevoiți să dăm povețe și în privința aceasta, deoarece „unii chiar s'au întors¹⁾ îndărăt” la deșertăciunea lor. Zicem dar, că „Moisi, slujitorul lui Dumnezeu²⁾”, cu care „Dumnezeu a vorbit față către față, cum ar vorbi cineva cu un prieten al său”, căruia i-a zis: „Te cunosc înaintea tuturor³⁾”, cu care a vorbit pe față⁴⁾ și nu cu vorbe neînțelese sau în vedenii sau prin îngeri sau în enigme, acesta, când a rânduit legiuirea dumnezeiască, a hotărât, ce trebuie să se facă de arhieriei, ce de preoți, ce de leviți, dând fiecăruia slujba cuvenită și potrivită cu treapta sa. Și de cele ce erau rânduite arhierilor să se atingă, iar de cele ce erau hotărâte preoților, nu se apropiau leviții, ci fiecare își vede de⁵⁾ serviciile prescrise și care i se încredințaseră. Iar dacă voia vreunul să freacă peste ceea ce-i era dat, moartea era pedeapsa. Aceasta a probat-o mai ales ceea ce s'a întâmplat lui Saul⁶⁾, care socotind că ar putea aduce jertfă fără proorocul și arhierul Samuil, a atras asupra-și păcat și blestem, cari nu se pot ridica, și nici faptul că fusese uns ca rege de el, n'a înduplecat pe prooroci. Încă și printr'o faptă mai convingătoare a vădit Dumnezeu aceasta, și anume prin cele ce s'au întâmplat lui Ozea⁷⁾, care a fost pedepsit numai decât pentru fărădelegea sa, așa că cel ce înebunise împotriva demnității arhieresti, a fost lipsit și de împărăție. De altfel vă sunt

1) I Tim. 5. 15.

2) Num. 12; Exod. 33. 11.

3) Exod. 33. 17.

4) Num. 12. 8.

5) Num. 4.

6) I Regi 13.

7) II Paral. 26.

cunoscute cele ce s'au făcut sub noi; căci știți foarte bine, că episcopii, preoții și diaconii au fost numiți de noi prin rugăciune și punerea mânilor, și că deosebirea de nume arată și deosebirea de îndatoriri, pentru că nu tot „*cel ce a voit și-a umplut mână*” la noi, cum era cu preoțimea mincinoasă și desfrânată a vieții lor din timpul lui Ieroboam ¹⁾, ci numai „*cel care a fost chemat de Dumnezeu*”, căci de n'ar fi fost nici lege și nici deosebire de trepte, ar fi fost deajuns să cuprindem toate într'un singur nume. Noi însă fiind învățați de Domnul șirul îndatoririlor, am hotărât pentru episcopi cele ale arhieriei, pentru preoți cele ale preoției, iar diaconilor cele ale amândoror acestor slujbe, pentru ca cele ce privesc slujba religioasă să fie îndeplinite în curăție, căci nici diaconului nu-i este îngăduit a aduce jertfă sau a boteza sau a da binecuvântare mare sau mică, nici preotului a face hirotonii, pentru că nu este drept să se răstoarne ordinea, deoarece Dumnezeu „*nu este Dumnezeul neorândueli*” ²⁾, în cât cei inferiori să-și însușiască tiranicește cele ale superiorilor, închipuindu-și o legiuire nouă spre răul lor propriu, ca unii ce nu știu, că „*le este greu să calce peste ghimpi*” ³⁾, de vreme ce nu împotriva noastră sau a episcopilor se războiesc aceștia, ci împotriva episcopului tuturor și a arhierelui Tatălui, împotriva lui Hristos Iisus, Domnul nostru, căci de Moisi ⁴⁾, cel prea iubit de Dumnezeu, au fost așezați arhieriei și preoți și leviți, de Mântuitorul nostru noi cei treisprezece apostoli, iar de apostoli eu, Iacov, și eu, Clement, alții împreună cu noi, ca să nu-i mai înșirăm pe toți din nou; iar de noi toți în comun au fost așezați preoți și diaconi și ipodiaconi și citeți. Așa dar, cel ce din fire e întâi arhieriu, Hristos, cel unul născut, „*n'a răpit cinstea*” ⁴⁾, ci a fost așezat de Tatăl. El s'a făcut om pentru noi și adu-

1) III Regi 13. 33.

2) I Cor. 14. 33.

3) Act. 9. 5; 26. 14.

4) Exod. 28. 29.

când Dumnezeuului și Părintelui său jertfa duhovnicească ¹⁾ înainte de patima sa, numai pe noi ne-a rânduit să facem aceasta, deși cu noi erau și alții, cari au crezut în El. Dar nu în genere oricine a crezut, a fost îndată așezat preot sau a dobândit vrednicia arhierască! Iar după înălțarea Lui, noi, potrivit rânduelii Lui, aducând jertfa curată și nesângeroasă, am ales episcopi și preoți și diaconi, aceștia din urmă șapte la număr ²⁾. Unul din ei era Ștefan, fericitul martir, întru nimic mai pe jos decât noi în ceea ce privește dragostea către Dumnezeu, care atâta pietate a arătat prin credință și atâta dragoste către Domnul nostru Iisus Hristos, încât și sufletul ș'a dat pentru El, fiind omorât cu pietre de iudei, ucigașii Domnului. Cu toate acestea un astfel și un atât de mare bărbat, „care fierbea cu Duhul, care a văzut pe Hristos de a dreapta lui Dumnezeu și porțile cerului deschizându-se” ³⁾, niciodată nu se vede săvârșind cele ce nu se cuvin diaconiei, sau jertfă aducând sau mâinile punându-și peste cineva, ci păzind rândueala diaconiei până la sfârșit, căci așa se cădea martirului lui Hristos, să păstreze buna rândueala. Iar dacă unii învinuesc pe Filip, diaconul nostru, și pe Anania ⁴⁾, credinciosul nostru frate, că unul a botezat pe eunuh, iar celălalt pe mine, Pavel, nu pricep ce spunem noi, căci noi zicem, că „nu răpește cineva” ⁵⁾ vrednicia preoțească, „ci sau o primește dela Dumnezeu” ca Melhisedec ⁶⁾ și Iov, sau dela arhieru, „ca Aaron” ⁷⁾ dela Moisi. Prin urmare, și Filip și Anania nu s'au rânduit ei singuri, ci au fost aleși de Hristos, arhierul lui Dumnezeu, Cel neasemănat.

1) Ebrei 5. 4.

2) Luca 22. 19.

3) Act. 6. 7.

4) Act. 18. 25; 7. 55—56.

5) Act 8. 9.

6) Ebr. 5. 4.

7) Gen. 14. 18.

8) Num. 17.

CANOANELE SFINȚILOR APOSTOLI.

1. Episcopul așa dar să se hirotoniască de doi sau trei episcopi. Preotul de un episcop. Asemenea și diaconul și ceilalți clerici.

2. Dacă vreun episcop sau preot, afară de rânduiala Domnului pentru jertfă, aduce altceva la altarul lui Dumnezeu, (ca de pildă) ori miere, ori lapte, ori—in loc de vin—băuturi meșteșugite, ori pasări, ori niscaiva animale, ori legume, în afară de rânduială, să se caterisiască ¹⁾.

3. Afară de spice noi sau de struguri la vremea potrivită, să nu fie îngăduit a se aduce altceva la altar decât untdelemn pentru candelă și tămâie la vremea dumnezeieștei jertfe.

4. Orice alte fructe să trimită ca pângă episcopului și preoților acasă, iar nu la altar, și se înțelege că episcopul și preoții le vor împărți și diaconilor și celorlalți clerici.

5. Episcopul sau preotul sau diaconul să nu-și lase femeia sub cuvânt de evlavie, iar de o va lăsa, să se afurisiască ²⁾ și de stăruește (în aceasta), să se caterisiască.

1) Caterisirea e pedeapsă care se dă numai clericilor. Ea constă în luarea darului spiritual sau depunerea din treapta ierarhică ce are cel pedepsit cu această pedeapsă.

2) Afurisirea este alungarea din sânul bisericii și oprirea dela sfânta împărtășire. Ea se poate aplica atât clericilor cât și laicilor. Cu un cuvânt latinesc ea se numește și escomunicare.

6. Episcopul sau preotul sau diaconul purtări de grijă lumești să nu ia asupra-și, iar de nu (ascultă), să se caterisiască.

7. Dacă vreun episcop sau preot sau diacon va prăznui sfânta zi a Paștelor mai nainte de echinopțiul de primăvară (odată) cu iudeii, să se caterisiască.

✗ 8. Dacă vreun episcop sau preot sau diacon sau oricine din catalogul preoților, săvârșind sfânta jertfă nu se va împărtăși, să spună pricina și, dacă va fi binecuvântată, să aibă iertare; iar de n'o va spune, să se afurisiască, ca unul ce s'a făcut pricinuitor de sminteală pentru popor și a aruncat bănuială asupra celui ce a săvârșit-o, ca și cum n'ar fi săvârșit-o în chipul cuvenit.

9. Toți credincioșii cari intră (în biserică) și aud Scripturile, dar nu rămân la rugăciune și la sfânta împărtășire, ca unii ce fac nerânduială în biserică, trebuie să se afurisiască.

10. Dacă cineva s'ar rugă împreună cu un afurisit, fie și în casă, să se afurisiască.

11. Dacă cineva fiind cleric, se va rugă împreună cu un caterisit ca cu un cleric, să se caterisiască și el.

12. Dacă vr'un cleric sau laic afurisit sau nu, se va duce în altă cetate și va fi primit fără scrisori de recomandare, să fie afurisiți și cei cari l-au primit și cel care a fost primit.

13. Iar de va fi fost afurisit, să i se prelungiască afurisenia, ca unuia care a mințit și a amăgit biserica lui Dumnezeu.

14. Episcopului să nu-i fie îngăduit să-și lase parohia¹⁾ și să dea năvală la alta, chiar de ar fi silit de mai mulți, decât numai dacă va fi vreo pricină binecuvântată, care să-l siliască a face aceasta, (ca de pildă) că poate aduce mai mult folos celor de acolo cu cuvântul pietății și aceasta nu

1) În vechime teritoriul asupra căruia se întindea autoritatea unui episcop se numia parohie, iar nu eparhie, ca astăzi.

de sine (s'o facă), ci după chibzuința multor episcopi și cu foarte mare rugăminte.

15. Dacă vreun preot sau diacon sau oricare altul din catalogul clericilor părăsește parohia sa și se duce într'alta și cu totul mutându-se (acolo), petrece în altă parohie fără voia episcopului său, poruncim ca acesta să nu mai litughisiască, mai ales dacă l-a chemat episcopul să se întoarcă și el n'a ascultat, ci a rămas în neorânduială. Să se împărtășiască însă acolo ca un laic.

16. Iar dacă episcopul la care se află, de nimic socotind oprirea hotărâtă împotriva lor, li va primi ca clerici, să se afurisiască ca un învățator de neorânduială.

17. Cel ce s'a căsătorit de două ori după botez sau a avut țiitoare, nu poate fi episcop sau preot sau diacon sau altceva din catalogul clericilor.

18. Cel ce va lua văduvă ori divorțată ori curvă ori sclavă ori din cele de pe scenă, nu poate fi episcop sau preot sau diacon sau altceva din catalogul preoților.

19. Cel ce s'a căsătorit cu două surori sau cu nepoată de frate sau de soră, nu poate fi cleric.

20. Clericul care dă chezășie, să se caterisiască.

21. Famenul dacă din sila oamenilor s'a făcut, ori de prigonire a fost lipsit de cele ale bărbaților, ori dacă s'a născut așa și este vrednic de episcop, să fie făcut.

22. Cel ce singur s'a ciuntit, să nu se facă cleric, căci sinucigaș este și vrăjmaș al făpturii lui Dumnezeu.

23. Dacă cineva, fiind cleric, se va ciunti singur, să se caterisiască, căci sinucigaș este.

24. Laicul care se va ciunti pe sine, să se afurisiască trei ani, căci uneltitor împotriva vieții sale este.

25. Episcopul ori preotul ori diaconul care va fi stăpânit de patima curviei ori a călcării de jurământ ori a furtului, să se caterisiască, dar să nu se (și) afurisiască, căci zice Scriptura: „Nu vei pedepsi de două ori pentru aceeaș (vină)“. Asemenea și ceilalți clerici.

26. Din cei cari au intrat în cler necăsătoriți, poruncim ca numai citeții și cântăreții să se căsătorească, dacă vor.

27. Episcopul sau preotul sau diaconul care va bate pe credincioșii cari păcătuiesc, ori va nedreptăți pe necredincioși, voind să-i înfricoșeze prin unele ca acestea, poruncim să se caterisiască, deoarece niciodată Domnul n'a învățat aceasta, ci dimpotrivă bătut fiind, n'a bătut, „ocărit fiind, n'a ocărit, pătimind, n'a amenințat“.

28. Dacă vreun episcop sau preot sau diacon cu drept cuvânt caterisit pentru vini invederate, va îndrăzni să se atingă la slujba sfântă cea oarecând încredințată lui, acesta cu totul să se taie (indepărteze) dela biserică.

29. Dacă vreun episcop prin bani s'ar face stăpân pe această vrednicie, sau preot sau diacon, să se caterisiască și el și celce l-a hirotonit și cu totul să se îndepărteze și dela sfânta împărtășire, ca Simon vrăjitorul de către mine, Petru.

30. Dacă vreun episcop, servindu-se de stăpânitori lumești, va pune mâna pe vreo biserică, să se caterisiască și să se afurisiască. Asemenea și toți părtașii lui la aceasta.

31. Dacă vreun preot, disprețuind pe episcopul său, va ține adunare deosebit și alt altar va înălță, nici o vină știind asupra episcopului cu privire la buna credință și la dreptate, să se caterisiască, ca un iubitor de stăpânire, căci este tiran. Asemeni și ceilalți câți se vor uni cu el, iar laicii să se afurisiască. Aceasta însă să se facă după una și două și trei poftiri ale episcopului.

32. Dacă un preot sau diacon va fi afurisit de episcop, acela să nu poată fi primit de altul, ci numai de cel ce l-a afurisit, afară numai dacă s'a întâmplat să moară episcopul care l-a afurisit.

33. Nu primiți pe niciunul din episcopii sau preoții sau diaconii streini fără recomandare, iar dacă aduc, să se cerceteze și de vor fi propoveduitori ai buneii credințe, să fie

primiți, iar de nu, cele de trebuință dându-le, la împărtășire să nu-i primiți, că multe se fac prin amăgire.

✠ 34. Episcopii fiecărui neam se cuvine să știe cine este cel dintâi între ei și să-l socotiască de cap și nimic de seamă să nu facă fără invoirea lui, ci numai acelea să facă fiecare ce privesc parohia lui și satele ce țin de ea. Dar nici el (primatul) să nu facă ceva fără știința tuturor, căci așa va fi înțelegere și se va slăvi Dumnezeu prin Hristos.

35. Episcopul să nu îndrăzniască a face hirotonie afară de hotarele (parohiei) sale, în cetățile și satele ce nu atârnă de el; iar de se va dovedi că a făcut acestea fără invoirea celor ce au sub ei cetățile sau satele acelea, să se caterisiască și el și cei pe cari i-a hirotonit.

36. Dacă cineva, hirotonindu-se episcop, nu va primi slujba și purtatea de grijă de poporul ce i s'a încredințat, trebuie să fie afurisit până ce va primi. Asemenea și preotul și diaconul; iar dacă mergând acolo, nu va fi primit, nu din a sa voe, ci din răutatea poporului, el să fie episcop, iar clerul cetății să fie afurisit, pentru că n'au învățat pe un astfel de nesupus popor.

37. De două ori pe an să se țină sinod de episcopi și să cerceteze între ei dogmele buneii cinstiri de Dumnezeu și să deslege eventualele neînțelegeri bisericesti. Intâia oară (să se țină) în a patra săptămână a Cincizecimii, iar a doua oară la douăsprezece Octombrie.

38. Episcopul să aibă grijă de toate lucrurile bisericesti și să le administreze sub paza lui Dumnezeu. Să nu-i fie nsă îngăduit a-și însuși ceva din ele, sau a dărui rudelor sale cele ale lui Dumnezeu, iar de vor fi sărace, să le dea ca unor săraci, dar nu din pricina lor să vândă cele ale bisericii.

39. Preoții și diaconii nimic să nu săvârșiască fără voia episcopului, căci el este căruia i s'a încredințat poporul Domnului și dela care se va cere socoteală de sufletele lor.

40. Să fie arătate lucrurile personale ale episcopului, dacă are, și arătate (și) ale Domnului, ca să aibă libertate episcopul, când va muri, să lase ale sale cum va voi și cui va voi și ca, nu din pricina lucrurilor bisericești, să se piardă ale episcopului, când are soție și copii, sau rude sau servitori, că drept este „Înaintea lui Dumnezeu și a oasmenilor”, ca nici biserica să nu sufere vreo pagubă din pricina necunoașterii lucrurilor episcopului, nici episcopul sau rudele lui din pricina bisericii să fie jefuit sau să ajungă la tocmeală împărțitorii averii lui și moartea lui de ocară să se acopere.

41. Poruncim ca episcopul să aibă stăpânire peste lucrurile bisericii, căci dacă sufletele cele scumpe ale oamenilor trebuie să se încredințeze lui, cu atât mai mult trebuie să porunciască cu privire la bani, încât după a lui hotărîre să se dea celor lipsiți toate, prin preoți și diaconi, și să li se împartă în frica lui Dumnezeu și cu toată evlavie. Să se împărtășiască însă și el cu cele ce-i vor fi de trebuință, dacă va avea lipsă, pentru folosul său și al fraților primiți ca oaspeți, ca aceștia nici într'un chip să nu ducă lipsă, căci legea lui Dumnezeu a rânduit ca ceice slujesc altarului dela altar să se hrăniască, pentru că nici ostașul nu poartă armele împotriva vrăjmașului cu cheltuiala sa.

42. Episcopul sau preotul sau diaconul care-și va trece vremea în jocuri la noroc sau în beții, ori să se lase de ele, ori să fie caterisit.

43. Ipodiaconul sau citețul sau cântărețul care va face aceleași lucruri, ori să se lase de ele, ori să se afurisiască. Asemenea și laicul.

44. Episcopul sau preotul sau diaconul care va cere camătă celor ce se se împrumută dela el, ori să se lase de aceasta, ori să fie caterisit.

45. Episcopul sau preotul sau diaconul, dacă se vor rugă împreună cu ereticii, numai să se afurisiască, iar dacă

au dat voie acelora, ca unor clerici, să săvârșiască ceva, să fie caterisit.

46. Episcopul sau preotul sau diaconul care va primi botez sau jertfă eretică, rânduim să se caterisiască, căci „ce conglăsuire este între Hristos și Beliar sau ce împărtășire are credinciosul cu necredinciosul“?

47. Episcopul sau preotul care va boteza din nou pe cel ce are botez adevărat, sau care nu va boteza pe cel spurcat de necinstitorii de Dumnezeu, să se caterisiască, ca unul ce-și bate joc de crucea și de moartea Domnului și nu deosebește pe preoți de preoții mincinoși.

48. Dacă vreun laic, izgonindu-și femeia, va lua alta sau vreuna de altul lepădată, să se afurisiască.

49. Dacă vreun episcop sau preot nu va boteza după rânduiala Domnului, în Tatăl și în Fiul și în Sfântul Duh, ci în trei Fără de început sau în trei Fii sau în trei Mântuitori, să se caterisiască.

50. Dacă vreun episcop sau preot nu va săvârși (cele) trei afundări ale unei taine (a botezului), ci o afundare, care se face spre închipuirea morții Domnului, să se caterisiască, căci n'a zis Domnul: În moartea mea botezați, ci: „Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh“.

X 51. Dacă vreun episcop sau preot sau diacon, sau oricare din catalogul clericilor, se abține de căsătorie și de cărnuri și de vin, nu pentru înfrânare, ci din dispreț, uitând că „toate sunt bune foarte“ și că „bărbat și femeie“ a făcut Dumnezeu pe om și hulind va bârfi fapta, ori să se îndrepteze, ori să fie caterisit și izgonit din biserică. Asemenea și laicul.

52. Dacă vreun episcop sau preot nu primește pe cel ce se întoarce dela păcat, ci-l alungă, să se caterisiască, deoarece mârșăiește pe Hristos, care a zis: „Bucurie se face în cer pentru un păcătos, care se pocăiește“.

53. Dacă vreun episcop sau diacon, în zilele de săr-

bătoare, nu se împărtășește din cărnuri și din vin, să se caterisiască ca unul ce are „cugetul înfierat” și care se face multora pricinuiitor de sminteală.

54. Dacă vreun cleric va fi prins mâncând în cărciumă, să se afurisiască, afară numai dacă, aflându-se în călătorie, de nevoie se oprește la vreun han.

55. Dacă vreun cleric va ocări pe nedrept pe episcopul său, să se caterisiască, căci „pe mai marele tău să nu-l vorbești de rău”.

56. Dacă vreun cleric va ocări pe preot sau pe diacon, să se afurisiască.

57. Dacă vreun cleric pe surd sau pe schiop sau pe orb sau pe cel beteag de picioare va baljocori, să se afurisiască. Asemenea și laicul.

58. Episcopul sau preotul, care nu poartă grijă de cler sau de popor și nu-i învață buna cinstire de Dumnezeu, să se afurisiască; iar dacă stăruie în nepăsare, să se caterisiască.

59. Dacă vreun episcop sau preot nu va da cele de trebuință clericului sărac, să se afurisiască; iar dacă stăruie, să se caterisiască, ca ucigător al fratelui său.

60. Dacă cineva cărțile cele cu mincinoase titluri ale necinstitorilor de Dumnezeu, ca sfinte le va citi în biserică, spre sminteala poporului și a clerului, să se caterisiască.

61. De se va aduce împotriva unui credincios învinuire de curvie sau de prea curvie sau de vreo altă faptă oprită și se va dovedi, să nu se înainteze în cler.

62. Dacă vreun cleric, de frică omenească, adică de frică de iudeu sau de păgân sau de eretic, se va lepăda de numele lui Hristos, să se afurisiască; iar dacă (se va lepăda) de numele de cleric, sa se caterisiască.

63. Dacă vreun episcop sau preot sau diacon sau oricine din catalogul clericilor va mânca carne în sângele su-fletului ei (de animal sugrumat), sau de (animal) „omorît de fiară” sau mortăciune”, să se caterisiască, căci aceasta este oprit de Lege; iar de va fi laic, să se afurisiască.

64. Dacă vreun cleric se va afla postind în ziua Duminicii sau Sâmbăta, afară numai de una singură (pe an), să se caterisiască; iar de va fi laic, să se afulisiască.

65. Dacă vreun cleric sau laic va intră în sinagoga iudeilor sau a ereticilor, spre a se rugă, să se caterisiască și să se afulisiască.

66. Dacă vreun cleric, în vr'o gâlceavă, a lovit (pe cineva) și dintr'o lovitură a făcut omor, să se caterisiască pentru iuteala lui; iar de va fi laic, să se afulisiască.

67. Dacă cineva pe vreo fecioară nelogodită, silind-o, o va aveă, să se afulisiască și să nu-i fie îngăduit a luă alta, ci pe aceea s'o ia pe care a ales-o, chiar de ar fi săracă.

68. Dacă vreun episcop sau preot sau diacon va primi a doua hirotonie dela cineva, să se caterisiască și el și cel ce l-a hirotonit, afară numai dacă va dovedi că are hirotonia dela eretici, căci cei cari de unii ca aceștia sunt botezați sau hirotoniți nu pot fi nici credincioși nici clerici.

69. Dacă vreun episcop sau preot sau diacon sau ipodiacon sau citeț sau cântăreț, nu postește sfântul și marele post sau Miercuria sau Vineria, să se caterisiască; iar de va fi laic, să se afulisiască.

70. Dacă vreun episcop sau oricine din catalogul clericilor va posti împreună cu iudeii sau va ține sărbători cu ei sau va primi dela ei mâncări de ale sărbătorilor lor, ca de pildă azimă sau altceva de acest fel, să se caterisiască; iar de va fi laic, să se afulisiască.

71. Dacă vreun creștin va duce untdelemn la altarul păgânilor sau în sinagoga iudeilor la sărbătorile lor, sau va aprinde (acolo) lumânări, să se afulisiască.

72. Dacă vreun cleric sau laic va luă din sfânta biserică ceară sau untdelemn, să se afulisiască și, pe lângă ceeace a luat, încincit să dea înapoi.

73. Vas de argint sau de aur sau pânză sfințită nimeni să nu ia spre a sa întrebuințare, căci lucru împotriva legii

este; iar de va fi dovedit cineva (că a făcut), să fie pedepsit cu afurisenie.

74. Episcopul de va fi invinuit de ceva de către oameni vrednici de credință, trebuie să fie chemat de episcopi și dacă vine și mărturisește și se dovedește vina, să se hotărască pedeapsa; iar dacă este chemat și nu se supune, să fie chemat și a doua oară, trimițându-se la el doi episcopi. Dacă nici așa nu se va supune, să fie chemat și a treia oară, iarăș doi episcopi trimițându-se la el. Și dacă nici așa, defăimând nu se va duce, sinodul să hotărască asupra lui cele ce va socoti, ca să nu creadă (acela) că, fugind de judecată, câștigă.

75. La mărturie împotriva episcopului, eretic să nu se primiască și nici un singur credincios, căci „prin gura a doi sau a trei martori se va statornici orice cuvânt“.

76. Nu se cuvine ca episcopul, făcând pe plac fratelui sau fiului sau altei rude, să hirotoniască în dregătoria de episcop pe cine voește acela, căci nu este drept să facă moștenitori ai episcopiei, dăruind cele ale lui Dumnezeu după capriciul omenesc, deoarece nu trebuie a supune biserica lui Dumnezeu moștenirii; iar de va face cineva aceasta, fără tărie să fie hirotonia și el să fie pedepsit cu afurisenie.

77. Dacă cineva va fi beteag de un ochiu sau schiop de un picior, dar va fi vrednic de episcop, să se facă, căci nu meteahna trupului spurcă, ci spurcâciunea sufletului.

78. Iar dacă e surd sau orb, să nu se facă. Nu că ar fi spurcat, ci ca nu să fie piedică intereselor bisericii.

79. De are cineva demon, cleric să nu se facă și nici împreună cu credincioșii să nu se roage. Dacă se va curăți însă, să fie primit și, de va fi vrednic, să se facă (și cleric).

80. Cel ce dela păgâni a venit și a primit botezul sau (cel ce) dela viață destrăbălată (a venit), nu este drept să se aleagă în curând episcop, căci fără cale este ca cel ce încă n'a arătat cercare să fie altora învățător, afară numai dacă se va face prin dumnezeescul har.

81. Am zis să nu trebuie episcopul sau preotul să se amestece în administrația publică, ci să se îndeletniciască cu treburile bisericii. Deci ori să se înduplece a nu face asta, ori să fie caterisit, căci „nimeni nu poate sluji la doi stăpâni”, cum zice Domnul.

82. Nu îngăduim ca sclavii să fie înaintați în cler fără învoirea stăpânilor, ca să nu se facă întristare stăpânilor, căci una ca aceasta aduce cu sine răsturnarea caselor; iar dacă cândva se va arăta vrun sclav vrednic de hirotonie de treaptă, precum s'a arătat Onisim al nostru, și-i vor îngădui stăpânii și-l vor liberă și-i vor da drumul din casă, să se facă (cleric).

83. Episcopul sau preotul sau diaconul care se îndeletnicește cu cele ale oastei și vrea pe amândouă să le aibă, (adică) funcțiune de stat să țină și slujbă de cleric să îndeplinească, să fie caterisit, căci „ale Cesarului (să se dea) Căsarului și ale lui Dumnezeu lui Dumnezeu”.

84. De va ocări cineva pe împăratul sau pe stăpânitorul fără dreptate, să ia pedeapsă, și (anume) de va fi cleric, să se caterisiască, iar de va fi laic, să se afurisiască.

✠ 85. Să vă fie tuturor, clerici și laici, cărți vrednice de cinste și sfinte din Vechiul Testament acestea: Ale lui Moisi cinci (Facerea, Ieșirea, Leviticul, Numerii și a Doua lege), a lui Iisus Navi una, Rut una, ale Împăraților patru, Paralipomene din cartea zilelor două, Ezdra două, Ester una, Iudit una, ale Macabeilor trei, a lui Iov una, Psalmii (o sută cincizeci), ale lui Solomon trei (Pildele, Ecclesiastul și Cântarea Cântărilor), ale Proorocilor șaisprezece. Afară de acestea vi se aduce aminte să învățați pe tinerii voștri Înțelepciunile mult învățatului Sirah. Iar ale noastre, adică ale Noului Testament, sunt: Evangheliile patru (a lui Mateiu, a lui Marcu, a lui Luca și a lui Ioan), patrusprezece epistole ale lui Pavel, una a lui Iacov, trei ale lui Ioan, una a lui Iuda, două ale lui Petru, două ale lui Clement și Așezămintele cele prin mine, Clement, dedicate vouă, episcopilor, (pe care nu trebuie

a le da pe față către toți pentru lucrurile tainice din ele) și Faptele noastre, ale Apostolilor.

XLVIII. Și acestea fie hotărîte de noi vouă, episcopilor, despre canoane: De veți rămâne în ele, veți fi mântuiți și veți avea pace între voi; iar de nu veți ascultă, veți fi pedepsiți și veți avea între voi războiu necontenit, (ca pedeapsă) pe care se cuvine s'o suferiți pentru neascultarea voastră. Dumnezeu, însă, Cel unul nenăscut și atoatefăcător prin Hristos, pe toți cu pace vă va adună în Duhul Sfânt, „vă va rândui spre tot lucrul bun“¹⁾, neschimbați, neprihăniți, nevinovați, și vă va învrednici, împreună cu noi de viața veșnică, prin mijlocirea Fiului său iubit, Iisus Hristos, Dumnezeu și Mântuitorul nostru, cu care slavă (se cuvine) lui Dumnezeu cel peste toate și Tatăl nostru în Duhul Sfânt, Mângâitorul, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

S F Ă R Ș I T

1) Evrei 13. 21.

TABLA DE MATERII.

Așezămintele Apostolice (traduse de *econ.* G. N. Nițu).

CARTEA I.

Invățătura sobornicească despre laici.

Cap.	Pag.
I. Despre lăcomie	3
II. Să nu ne răzbunăm	5
III. Despre găteală și păcatele ce decurg din ea	5
IV. Să nu căutăm a descoperi păcatele, ci să ne vedem fiecare de treaba noastră	7
V. Cărțile sfintei Scripturi cari pot fi citite în casă	7
VI. Să ne ferim de cărțile păgâne	8
VII. Despre femeile ușoare	9
VIII. Despre supunerea femeii față de bărbatul ei	10
IX. Femeia nu trebuie să facă baie la un loc cu bărbații	13
X. Despre femeile iubitoare de gâlceavă și guralive.	13

CARTEA II.

Despre episcopi, preoți și diaconi.

✓ I. Episcopul trebuie să fie învățat și bun vorbitor	15
✓ II. Episcopul trebuie să fie soț și tată model	16
✓ III. Episcopul trebuie să fie cu dragoste către toți	17
✓ IV. Purtarea episcopului față de orfani, săraci, streini și văduve	17
✓ V. Episcopul trebuie să fie nepărtinitor	18

Cap.	Pag.
VI. Alte calități sufletești ce trebuie să aibă episcopul	18
VII. Cei cari au primit botezul nu trebuie să mai păcătuiască	21
VIII. Despre nedreptăți și prigoniri îndurate.	21
IX. Episcopul să nu ia mită	22
X. Episcopul să nu ierte pe păcătoși, dacă nu dau semne de îndreptare	22
XI. Episcopul este judecătorul celor ce au păcătuțit	23
XII. Cum trebuie să judece episcopul pe păcătoși	24
XIII. Despre fuga de păcat	24
XIV. Cei ce se pocăesc trebuie primiți, căci cei drepti nu pier dacă stau la un loc cu cei răi	25
XV. Episcopul să nu fie nici prea blând nici prea aspru cu cei ce greșesc	29
XVI. Despre chipul cum trebuie să se facă pocăința	30
XVII. Episcopul trebuie să fie fără pată, ca să poată judeca pe alții	31
XVIII. Episcopul trebuie să întăriască pe cei virtuoși și să ajute pe cei slabi	32
XIX. Dumnezeu judecă atât pe episcopul neglijent cât și pe credinciosul neascultător	34
XX. Datoria credincioșilor de a ascultă de episcop	34
XXI. La judecată să nu se asculte numai o parte și să nu se dea pedeapsă cu ușurință	37
XXII. Episcopul să aibă înaintea ochilor purtarea lui Dumnezeu cu cei ce s'au pocăit, precum cu David, Ninevitenii, etc	39
XXIII. Păcatele săvârșite cu premeditare nu se iartă	42
XXIV. Iisus Hristos a venit ca să mântuiască pe păcătoșii cari se pocăesc	43
XXV. Despre dările și zeciuelile cuvenite episcopului și împărțirea lor	45

Cap.	Pag.
XXVI. Episcopul, diaconul și diaconița închipuesc pe Sfânta Treime, iar preoții pe apostoli . . .	48
XXVII. Laicul să nu îndrăzniască a săvârși cele ale preoției	49
XXVIII. Cum să se împartă între clerici ofrandele . . .	50
XXIX. Clericii trebuie respectați ca mijlocitori între om și Dumnezeu	52
XXX. Ascultarea datorită episcopilor și diaconilor . .	52
XXXI. Diaconul să nu bârfiască pe episcopul său .	52
XXXII. Diaconul nu poate face nimic fără invoirea episcopului său	53
XXXIII. Episcopul, ca tată spiritual, trebuie să se bucure de toată stima	54
XXXIV. Demnitatea episcopală și preoțească e mai presus de cea regală	54
XXXV. Atât legea veche cât și Evanghelia prescriu să se dea ofrande clerului	55
XXXVI. Enumărarea celor 10 porunci și explicarea lor.	56
XXXVII. Episcopul să judece drept	57
XXXVIII. Păcătosul trebuie certat între patru ochi și cel ce se pocăește să fie primit	58
XXXIX. Pilde de pocăință	59
XL. Către cel ce a păcătuțit odată sau de mai multe ori nu trebuie a avea dușmănie	60
XLI. Cum trebuie procedat față de păcătoși și de penitenți	60
XLII. Judecătorul să nu caute în fața oamenilor . .	62
XLIII. Despre pedepsirea bârfitorilor	63
XLIV. Diaconul să ajute pe episcop în toate	64
XLV. Certuri nu trebuie să se producă între credincioși	65
XLVI. Neînțelegerile dintre creștini nu trebuie să ajungă înaintea păgânilor nici să nu se ia păgânii ca martori	65

Cap.	Pag.
XLVII. Toate neînțelegerile trebuie judecate în a doua zi a săptămânii	66
XLVIII. Pedeapsa trebuie să fie proporțională după vină	67
XLIX. Despre pârâși și despre martori	68
L. O greșală precedentă nu trebuie socotită în sarcina acuzatului	69
LI. Nu trebuie dată sentința înainte de a fi ascultate amândouă părțile	70
LII. Precauțiunea cu care procedează la osândire tribunalele păgâne	70
LIII. Mânia și dușmănia nu trebuie să se întâlnească printre creștini	71
LIV. Diaconii trebuie să îndemne în numele episcopului la încetarea oricărei dușmăнії	72
LV. Dumnezeu a îndemnat în toate timpurile la pocăință prin prooroci	73
LVI. Dumnezeu vrea ca toți oamenii să fie virtuoși ca îngerii	74
LVII. <u>Ordinea de observat la săvârșirea serviciului divin</u>	75
LVIII. Despre primirea streinilor	78
LIX. <u>Datoria de a lua parte la serviciul divin de dimineață și de seară</u>	79
LX. Să nu ne întrecă iudeii și păgânii în cele religioase	80
LXI. Nici o afacere lumească să nu împiedece pe creștin de a merge la biserică	82
LXII. Creștinii să se feriască de obiceiurile păgâne	83
LXIII. Nimeni să nu se dedeă leții și să cadă astfel în sarcina bisericii, ca să fie întreținut, ci toți să ia pildă dela apostoli cari lucrau cu mâinile, ca să-și câștige pâinea de toate zilele	84

CARTEA III.

Despre văduve.

Cap.	Pag
I. Să nu se primiască în numărul văduvelor femei mai tinere de 60 de ani	87
II. <u>Văduvele tinere mai bine să se căsătorească a doua oară</u>	88
III. Văduvele trebuie să fie ajutate de episcop	88
IV. <u>Episcopul trebuie să ajute pe toți cari au nevoie de ajutor</u>	89
V. Episcopul trebuie să poarte grijă ca văduvele să fie virtuose	90
VI. <u>Femeia nu poate învăța în biserică</u>	91
VII. <u>Semnele după cari se cunosc văduvele false</u>	92
VIII. Nimeni să nu primiască daruri dela cei necinstiți	94
IX. <u>Femeile nu pot nici să boteze</u>	95
X. <u>Laicul să nu exercite cele ale preoției</u>	96
XI. Clericii inferiori nu pot îndeplini slujba diaconului nici diaconul pe a preotului	96
XII. Ura și clevețirea trebuie să fie departe de văduvă	96
XIII. Văduvele sunt datorare să se roage pentru binefăcătorii lor	97
XIV. Văduva care poate da milostenie să nu se mândriască	97
XV. Nici clericii nici creștinii să nu blesteme	98
XVI. <u>Despre săvârșirea botezului</u>	99
XVII. <u>Semnificațiunea actelor ce compun ritualul botezului</u>	100
XVIII. Purtarea ce trebuie să aibă neofitul	100
XIX. Calitățile diaconilor	101
XX. Episcopul trebuie hirotonit de cel puțin doi episcopi	102

CARTEA IV.

Despre orfani.

Cap.	Pag.
I. Creștinii să poarte grijă de orfani ca de copiii lor	103
II. Episcopul trebuie să poarte grijă de orfani	103
III. Cine sunt cei cari trebuie ajutați	104
IV. Sgărceania	104
V. Văduvele și orfanii să primiască binefacerile cu mulțămire	105
VI. Darurile cari pot și cari nu pot fi trimise la biserica	106
VII. Cei impietriti în păcate sunt obiect al mâniei dumnezeesti	107
VIII. Mai bun e un dar mic din agoniseală dreaptă decât dare mare din avere strânsă pe nedrept	108
IX. Numai cu darurile primite dela cei drepti să se facă binefaceri	108
X. Cu banii luați dela cei nedrepti să nu se facă binefaceri	109
XI. Cum trebuie să-și crească părinții copiii	109
XII. Despre stăpâni și slugi	110
XIII. Despre supunerea față de autoritățile lumești	111
XIV. Despre feciorie	111

CARTEA V.

Despre martiri.

I. Credincioșii trebuie să ajute pe cei prigoniti pentru numele lui Hristos	113
II. Cine ajută pe martiri se împărtășește de slava lor	115
III. Trebuie a ajuta pe martiri chiar dacă ne-am expune la primejdii	115
IV. Cel ce se leapădă de Hristos e blestemat și urit înaintea lui Dumnezeu	116
V. Trebuie a imita suferințele și răbdarea Domnului	117

Cap.	Pag.
VI. Nu trebuie să ne expunem de bunăvoie la persecuțiuni și martiriu	117
VII. Despre învierea morților	119
VIII. Venerarea martirilor	126
IX. Despre martorii falși	126
X. Creștinul trebuie să se abțină de orice distracții și plăceri ușuratece	126
XI. Creștinul trebuie să se feriască mai ales de închinarea la idoli	127
XII. Despre păcatul închinării la stele	127
XIII. Despre sărbătorile Domnului	128
XIV. Despre patimile Domnului	128
XV. Datoria de a posti în săptămâna patimilor, precum și Miercuria și Vineria	134
XVI. Pentru că iudeii n'au crezut în spusele proorocilor și au răstignit pe Domnul, au fost lipsiți de împărăție	134
XVII. Despre timpul serbării Paștilor	136
XVIII. Amănunte cu privire la postul din săptămâna patimilor	137
XIX. Despre serbarea Sâmbetei celei mari și a zilei Învierii	137
XX. Despre serbarea Înălțării Domnului și a Pogorării Sfântului Duh	139

CARTEA VI.

Despre shisme.

Cap.	Pag.
I. Episcopii trebuie să se feriască de erezii	145
II. Răscoala împotriva autorității bisericești sau lumești e aspru pedepsită	145
III. Pedepsa ce au primit cei cari s'au răscolit împotriva lui Moisi	147

Cap.	Pag.
IV. Creștinul să se feriască de a produce shisme și a se uni cu ereticii	148
V. Osândirea lui Israel pentru lepădarea lui de Dumnezeu	148
VI. Sectele iudaice și neînțelegerile dintre iudei	150
VII. Obârșia ereziilor	150
VIII. Partizanii lui Simon vrăjitorul	151
IX. Minunile false ale lui Simon, rușinarea lui de sfântul Petru	152
X. Ereziile nu se potrivesc între ele	153
XI. Predica apostolilor	154
XII. Creștinii sunt deslegați de observarea practicilor religioase ale iudeilor	155
XIII. Credincioșii să se feriască de cei cari combat adevărata învățătură	159
XIV. Hotărîrea apostolilor cu privire la dreapta învățătură și alte prescripțiuni	159
XV. Botezul nu se repetă	161
XVI. Despre scrierile ereticilor	162
XVII. Despre căsătoria clericilor	162
XVIII. Ereticii cari rămân în rătăcirea lor trebuie excluși din biserică și ocoliți de creștini	163
XIX. Legea lui Hristos este desăvârșită, iar Decalogul consună cu legea naturală	165
XX. Legea veche eră potrivită cu starea de spirit a poporului iudeu	166
XXI. Creștinii se află sub legea harului	169
XXII. Jertfele sângeroase au fost desființate de Mântuitorul prin jertfa sa	169
XXIII. Împlinirea Legei de către Mântuitorul	171
XXIV. Legea dreptății dată de Mântuitorul s'a adevărit și prin romani	173
XXV. Iudeii au căzut sub stăpânirea romană din cauză că n'au crezut în Domnul	173

Cap.	Pag.
XXVI. Primejdia legăturilor cu ereticii	174
XXVII. Despre diferite practici păgâne și iudaice . . .	174
XXVIII. Ferirea de alte păcate ale celor nelegiuiți . .	176
XXIX. <u>Femeia și bărbatul trebuie să se iubiască unul pe altul</u>	178
XXX. Despre necurățiile și spălările iudeilor și păgânilor	179

CARTEA VII.

Despre întrebuintarea vieții, despre mulțămiri și despre introducerea în credința creștină.

I. Cele două căi: a vieții și a morții	183
II. În ce constă calea vieții și în ce a morții . . .	183
III. Vrăjitorii, cei cari jură fals, cei cari-și omoară copiii merg pe calea morții	185
IV. Bârfitorii, mincinoșii, lacomii ș. a. merg asemeni pe calea morții	186
V. Violenții, mândrii, zavistaicii ș. a. merg tot pe calea morții	186
VI. Descântătorii, vrăjitorii, doritorii de rău ș. a. merg și ei pe calea morții	187
VII. Murmurul, cârtirea, îndărătnicia ș. a. sunt oprite de Dumnezeu	188
VIII. Despre îndelungarăbdare, curăția inimii, modestie	188
IX. Cinstea ce se cuvine propoveduitorilor lui Dumnezeu	189
X. Creștinul să nu provoace shisme, să judece drept, să fie nepărtinitor	189
XI. Nu trebuie a ne îndoi în credință	189
XII. Despre dărnicie	189
XIII. <u>Purtarea stăpânilor cu slugile și a slugilor cu stăpânii</u>	190

Cap.	Pag.
XIV. Despre fățarnicie, observarea legii și mărturisirea păcatelor	190
XV. Datoriile către părinți și rude	190
XVI. Supunerea față de autorități	191
XVII. Despre curăția inimii în timpul rugăciunii	191
XVIII. Calea morții este plină de nelegiuire și de nedreptate	191
XIX. Să nu ne abată cineva dela pietate	191
XX. Mâncarea și băutura nu sunt rele, dar trebuie luate cu cumpătare	192
XXI. Ferirea de cele jertfite idolilor	192
XXII. Despre săvârșirea botezului	192
XXIII. Despre zilele în care trebuie să postim	193
XXIV. Cum trebuie să ne rugăm	194
XXV. Mulțămire pentru sfânta împărtășire	194
XXVI. Mulțămire după primirea sfintei împărtășiri	195
XXVII. Mulțămire pentru sfântul mir	196
XXVIII. Primirea cuvenită învățătorilor adevărați și celor falși	196
XXIX. Rânduirea primirii ofrandelor	197
XXX. Serbarea Duminicii	197
XXXI. Calitățile ce trebuie să aibă episcopii, preoții și diaconii, muștrarea reciprocă	197
XXXII. Vremea de apoi, judecata obștească	198
XXXIII. Mulțămire către Dumnezeu pentru înțelepciunea cu care conduce toate	199
XXXIV. Mulțămire către Dumnezeu pentru facerea lumii	200
XXXV. Mulțămire către Dumnezeu pentru bunătatea și îndurarea sa	202
XXXVI. Mulțămire către Dumnezeu pentru intruparea Fiului și pentru mântuire	204
XXXVII. Mulțămire către Dumnezeu pentru împlinirea proorociilor	206
XXXVIII. Mulțămire către Dumnezeu pentru harul împărtășit credincioșilor	207

Cap.	Pag.
XXXIX. Invățătura ce trebuie dată catehumenilor	208
XL. Despre curăția inimii catehumenilor	210
✓ XLI. Lepădarea de Satana, unirea cu Hristos și mărturisirea simbolului credinței de către cel ce se botează	210
✓ XLII. Despre sfințirea untdelemnului întrebuințat la botez	211
XLIII. Despre sfințirea apei întrebuințată la botez	211
XLIV. Despre ungerea cu sfântul mir	212
XLV. Rugăciunea neofitului	213
XLVI. <u>Listă de numele episcopilor sfințiți și rânduiți de apostoli</u>	213
XLVII. Rugăciune de dimineață	214
XLVIII. Rugăciune de seară	215
XLIX. Rugăciune pentru masă	215

CARTEA VIII.

Despre daruri și hirotonii și canoane bisericesti

Cap.	Pag.
I. Despre darul dumnezeesc și despre puterea facerii de minuni	217
II. Despre episcopii și preoții nedemni	221
III. Trecerea la expunerea organizării bisericesti	223
✓ IV. Despre alegerea și hirotonia episcopului	223
✓ V. Rugăciunea la hirotonia episcopului	224
VI. <u>Ectenie pentru catehumeni</u>	226
VII. Ectenie pentru cei munciți de dhuri necurate	228
VIII. Ectenie pentru neofiți	229
IX. Ectenie pentru cei cari se pocăesc	230
X. Ectenie pentru credincioși	231
XI. Rugăciune pentru credincioși, urmarea serviciului liturgic	234
XII. Continuarea sfintei liturghii, rugăciunile pentru sfințirea elementelor euharistice	235

Cap.	Pag.
XIII. Ectenia de după sfințirea sfintelor taine, împărtășirea cu trupul și sângele Domnului a clerului și a credincioșilor	246
XIV. Scurtă ectenie după primirea sfintei împărtășiri	247
XV. Rugăciune de mulțămire pentru primirea sfintei împărtășiri, binecuvântarea poporului și sfârșitul sfintei liturghii	248
XVI. Hirotonia preotului	249
XVII. Hirotonia diaconului	250
XVIII. Rugăciune la hirotonia diaconului	250
XIX. Hirotesia diaconitei	251
XX. Rugăciune la hirotesia diaconitei	251
XXI. Hirotesia ipodiaconului	251
XXII. Hirotesia citețului	251
XXIII. Despre mărturisitori	252
XXIV. Despre fecioare	252
XXV. Despre văduve	252
XXVI. Despre exorciști	253
XXVII. De câți episcopi trebuie hirotonit episcopul	253
XXVIII. Atribuțiunile clericilor superiori și inferiori	253
XXIX. Despre sfințirea apei și a untului de lemn	254
XXX. Despre <u>primitii și zeciuială</u>	254
XXXI. Despre <u>evloghii</u>	254
XXXII. Rânduiri cu privire la cei cari vor să viină la credința creștină	255
XXXIII. Sărbătorile în cari nu trebuie să se lucreze	257
XXXIV. Ceasurile în cari trebuie să se facă rugăciuni	258
XXXV. Serviciul divin de seara (vecernia).	259
XXXVI. Ectenie la vecernie	259
XXXVII. Rugăciune de mulțămire la serviciul vecerniei, binecuvântare și sfârșitul vecerniei. Serviciul utreniei	259
XXXVIII. Rugăciune de mulțămire la utrenie	260
XXXIX. Binecuvântarea poporului la serviciul utreniei	261

Cap.	Pag.
XL. Rugăciune pentru binecuvântarea primițiilor	261
XLII. Rugăciune pentru cei răposați	262
XLII. Când trebuie să se facă pomeniri pentru răposați	262
XLIII. Pomenirile nu ajută celor morți în fărădelege	262
XLIV. <u>Despre cumpătarea în mâncare și băutură la pomeniri</u>	264
XLV. Datoria de a primi pe cei prigoniți pentru numele lui Hristos	264
XLVI. Orice cleric să se mărginiască la atribuțiunile treptei lui	265

Canoanele sfinților apostoli (trad. de *preot I. Mihălcescu*) 269
